

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI

TBMM'NİN IX. DÖNEM (1950 - 1954) ANKARA
MİLLETVEKİLLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Birkan DEMİRBİLEK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir
Aralık 2017

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI

TBMM'NİN IX. DÖNEM (1950 - 1954) ANKARA
MİLLETVEKİLLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Birkan DEMİRBİLEK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Nevşehir
Aralık 2017

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Birkan DEMİRBILEK

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“TBMM’nin IX. Dönem (1950 - 1954) Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri” adlı Yüksek Lisan tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

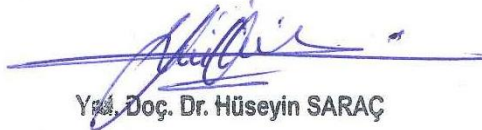
Birkan DEMİRBILEK

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Tarih Bölümü Ana Bilim Dalı Başkanı V.

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ

KABUL VE ONAY SAYFASI

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ danışmanlığında Birkan DEMİRBİLEK tarafından hazırlanan “TBMM’nin IX. Dönem (1950 – 1954) Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisan Tezi olarak kabul edilmiştir.

25./12./2017

JÜRİ

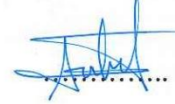
Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

Üye : Doç. Dr. Asaf ÖZKAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Tekin Tuncer

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 28./12./2017 tarih ve 2017-57978 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

28./12./2017

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

“TBMM’nin IX. Dönem (1950-1954) Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri” adlı tezi hazırlarken baştan sona bana her türlü yardımı veren, özellikle kaynaklara ulaşmamda ve tez yazım aşamasında tecrübesini benden esirgemeyerek bilgileriyle bana yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ’ye verdiği destekten dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Tez yazımı döneminde bana maddi ve manevi destek olan aileme de ayrıca teşekkür ederim.

Birkan DEMİRBİLEK

TBMM’NİN IX. DÖNEM (1950-1954) ANKARA MİLLETVEKİLLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

Birkan DEMİRBILEK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Aralık 2017

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ

ÖZET

14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri Türk demokrasi tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. 1950 seçimleriyle Demokrat Parti (DP), iktidarı 27 yıldır tek başına elinde tutan Cumhuriyet Halk Partisi’nden (CHP) almayı başarmıştır. Böylelikle, genç ve yeni bir parti olan DP önemli siyasi bir zafer elde etmiştir. Ayrıca bu seçimlerle Türk siyasal hayatında tek partili dönemden, çok partili sisteme geçilmiş ve CHP dışında diğer partilerin de iktidara gelebilmelerinin önü açılmıştır.

1950’deki genel seçimlerine CHP, DP ve Millet Partisi katılmıştır. CHP ve DP seçim çalışmalarını Türkiye geneline yayabilmişlerdir. MP ise bu iki parti kadar büyük bir siyasi varlık gösterememiştir. Büyük oranda CHP ve DP arasında geçen seçim mücadelesinde, DP halkın büyük bir kısmının desteğiyle seçimleri kazanmıştır. Bunun yanında, DP 1960 yılına kadar iktidarda kalabilmiştir.

1950 Genel Seçimlerinde DP, Ankara’da birinci parti olmuş ve 18 milletvekilinin tamamını kazanmıştır. Bu milletvekilleri; Sadri Maksudi Arsal, Selahaddin Adil, Osman Şevket Çiçekdağ, Osman Talat İltekin, Muhlis Bayramoğlu, Seyfi Kurtbek, Mehmet Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Dağıstan Binerbay ve Hamit Şevket İnce adlı kişilerden oluşmaktaydı.

Ankara Milletvekilleri, 1950-1954 yılları arasında hem Meclis’te hem de Ankara ilinde önemli siyasi çalışmalar yapmışlardır. Bu milletvekilleri IX. Dönem Meclis’te çeşitli konularda sözler almakla birlikte, kanun teklifleri ve takrirler de vererek kurulda aktif bir rol almışlardır. Meclis dışında ise DP’nin Ankara’nın çeşitli bölgelerinde düzenlediği kongrelere ve bazı açılışlara katılarak hükümetin Ankara iline siyasi, sosyal, ekonomik, bayındırlık ve kültürel alanda yaptıklarını anlatmışlardır. Ayrıca genel olarak ülkeye kazandırdıkları yenilikler üzerine parti üyelerini bilgilendirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Millet Partisi, 1950 Genel Seçimleri, Ankara Milletvekilleri, Biyografiler, Faaliyetler.

**THE ANKARA MEMBERS OF PARLIAMENT (MPS) OF THE PERIOD OF
9TH TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY (1950-1954) AND THEIR
POLITICAL ACTIVITIES**

Birkan DEMİRBILEK

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institution Of Social Science History
Department, Master Degree, December 2017**

Supervisor: Assistant Professor Doctor Hüseyin KALEMLİ

ABSTRACT

The general elections, were held on 14 May 1950, is considered as important turning point in the history of Turkish democracy. The Democratic Party (DP) came into power by gaining the majority of votes and this led to the CHP losing its power. Therefore, the DP which was a new and dynamic party gained an important electoral victory whilst entering Turkish political life. This triumph of the DP ushered in the multi-party period and ended the one-party era in Turkish politics which paved the way for the possibility of taking power by the other political parties other than the CHP.

Three parties, CHP, DP and Nation Party (MP), ran for the general elections of 1950 to be a ruling party. Although CHP and DP had chances to carry out effective election campaign in the whole of Turkey, MP could not put the same effort before the elections. Mainly amongst the DP and CHP, the former won the elections by receiving a great public support after the contested elections campaign and the latter lost its power. Besides, the DP government managed to stay in power till 1960.

As a result of the general elections in 1950, the DP gained the majority of votes and won the all parliamentary seats in Ankara. The names of the Ankara MPs were Sadri Maksudi Arsal, Selahaddin Adil, Osman Şevket Çiçekdağ, Osman Talat İltekin, Muhlis Bayramoğlu, Seyfi Kurtbek, Mehmet Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Dağıstan Binerbay and Hamit Şevket İnce.

The Ankara MPs had several significant political activities both in Ankara and in the Parliament in the period of 1950-54. Apart from this, they made several speeches on various issues in the parliament and they also played active roles by presenting memorandums and legislative proposals. In addition to their activities in the parliament, they actively participated in congresses and public organisations in order to inform the public and party members about the DP government's political, cultural, social activities, public works and governmental reforms.

Keywords: Republican People's Party, Democratic Party, Nation Party, 1950 General Elections, Ankara MPs, Bibliographies, Activities.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİ VE SEÇİM SONUÇLARI

1.1. GENEL SEÇİME GİDİLEN SÜREÇ.....	9
1.1.1. Seçim Öncesi Siyasi Durum.....	9
1.1.2. Seçim Kararının Alınması.....	13
1.2. PARTİLERİN ÜLKE GENELİ SEÇİM ÇALIŞMALARI.....	14
1.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları.....	16
1.2.2. Demokrat Parti'nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları.....	25
1.2.3. Millet Partisi'nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları.....	32
1.3. PARTİLERİN ANKARA SEÇİM ÇALIŞMALARI.....	39
1.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları.....	40
1.3.2. Demokrat Parti'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları.....	45
1.3.3. Millet Partisi'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları.....	48
1.4. GENEL SEÇİM YAPILMASI VE SEÇİM SONUÇLARI.....	54
1.4.1. Ülke Geneli Seçim Sonuçları.....	54
1.4.2. Ankara Seçim Sonuçları.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ

2.1. MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ	58
2.1.1. Abdullah Gedikoğlu	58
2.1.2. Cevdet Soydan.....	62
2.1.3. Dağıstan Binerbay	64
2.1.4. Fuat Seyhun	65
2.1.5. Hamdi Bulgurlu	67
2.1.6. Hamit Şevket İnce	68
2.1.7. Mehmet Muhlis Ete	70
2.1.8. Muhlis Bayramoğlu.....	72
2.1.9. Mümtaz Faik Fenik	74
2.1.10. Osman Şevki Çiçekdağ	75
2.1.11. Osman Talat İltekin	77
2.1.12. Ömer Bilen	79
2.1.13. Ramiz Eren	81
2.1.14. Sadri Maksudi Arsal	82
2.1.15. Selahaddin Adil	84
2.1.16. Selahattin Benli	88
2.1.17. Seyfi Kurtbek	89
2.1.18. Talat Vasfi Öz	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ SİYASİ FAALİYETLERİ

3.1. TBMM'DEKİ SİYASİ FAALİYETLERİ	90
3.1.1. Abdullah Gedikoğlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	90
3.1.1.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	90

3.1.1.2. Kanun Teklifleri.....	100
3.1.1.3. Takrirleri	100
3.1.2. Cevdet Soydan'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	100
3.1.2.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	101
3.1.2.2. Kanun Teklifleri.....	114
3.1.2.3. Takrirleri	115
3.1.3. Dağıstan Binerbay'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	116
3.1.3.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	116
3.1.3.2. Kanun Teklifleri.....	116
3.1.3.3. Takrirleri	116
3.1.4. Fuat Seyhun'un TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	116
3.1.4.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	116
3.1.4.2. Kanun Teklifleri.....	121
3.1.4.3. Takrirleri	125
3.1.5. Hamdi Bulgurlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	127
3.1.5.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	127
3.1.5.2. Kanun Teklifleri.....	128
3.1.5.3. Takrirleri	129
3.1.6. Hamit Şevket İnce'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	129
3.1.6.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	129
3.1.6.2. Kanun Teklifleri.....	150
3.1.6.3. Takrirleri	151
3.1.7. Mehmet Muhlis Ete'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	152
3.1.7.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	152
3.1.7.2. Kanun Teklifleri.....	171
3.1.7.3. Takrirleri	171
3.1.8. Muhlis Bayramoğlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	171

3.1.8.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	171
3.1.8.2. Kanun Teklifleri.....	172
3.1.8.3. Takrirleri	172
3.1.9. Mümtaz Faik Fenik'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	172
3.1.9.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	172
3.1.9.2. Kanun Teklifleri.....	172
3.1.9.3. Takrirleri	173
3.1.10. Osman Şevki Çiçekdağ'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	173
3.1.10.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	173
3.1.10.2. Kanun Teklifleri.....	188
3.1.10.3. Takrirleri	188
3.1.11. Osman Talat İltekin'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	189
3.1.11.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	189
3.1.11.2. Kanun Teklifleri.....	189
3.1.11.3. Takrirleri	190
3.1.12. Ömer Bilen'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	191
3.1.12.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	191
3.1.12.2. Kanun Teklifleri.....	200
3.1.12.3. Takrirleri	200
3.1.13. Ramiz Eren'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	200
3.1.13.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	200
3.1.13.2. Kanun Teklifleri.....	201
3.1.13.3. Takrirleri	201
3.1.14. Sadri Maksudi Arsal'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	201
3.1.14.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	201
3.1.14.2. Kanun Teklifleri.....	207
3.1.14.3. Takrirleri	207

3.1.15. Selahaddin Adil'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	208
3.1.15.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	209
3.1.15.2. Kanun Teklifleri.....	211
3.1.15.3. Takrirleri	212
3.1.16. Selahattin Benli'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri	213
3.1.16.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	213
3.1.16.2. Kanun Teklifleri.....	214
3.1.16.3. Takrirleri	215
3.1.17. Seyfi Kurtbek'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	215
3.1.17.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	216
3.1.17.2. Kanun Teklifleri.....	227
3.1.17.3. Takrirleri	228
3.1.18. Talat Vasfi Öz'ün TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri.....	228
3.1.18.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları.....	228
3.1.18.2. Kanun Teklifleri.....	235
3.1.18.3. Takrirleri	237

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ MECLİS DIŞI SİYASİ FAALİYETLERİ

4.1. ANKARA İLİ SİYASİ FAALİYETLERİ	236
SONUÇ	264
KAYNAKÇA	268
EKLER	272
ÖZGEÇMİŞ	299

KISALTMALAR VE SİMGELER

<i>a.g.e.</i>	: Adı Geçen Eser
<i>a.g.m.</i>	: Adı Geçen Makale
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DP	: Demokrat Parti
MKP	: Milli Kalkınma Partisi
MP	: Millet Partisi
Mv.	: Milletvekili
No	: Numara
NSD	: Numaralı Sicil Dosyası
s.	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	: Ve Benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. 14 Mayıs 1950 Seçimi Sonucunda Meclis'te Yer Alan Milletvekili Sayısı.....	56
Tablo 1.2. 1950 Milletvekili Genel Seçimlerine İlişkin Seçim Senaryoları.....	56
Tablo 1.3. Siyasi Partilerin ve Bağımsızların Bölgelerdeki Oy Oranları.....	57

GİRİŞ

20. Yüzyıl bir demokrasi yüzyılı olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma, yüzyılın başından itibaren demokratik rejimlerin yaygınlaşması, demokrasinin bütün uluslar için siyasal alanda ulaşılması arzulanan bir ideali oluşturması ve demokrasi için verilen mücadelelerin yüzyıla damgasını vurmasından kaynaklanmaktadır.¹ Mustafa Kemal Atatürk de bu durumu öngörmüş ve 19 Mayıs 1919 yılında Samsun'a çıktığında şartların müsait olduğu bir zamanda Cumhuriyet rejimini aşama aşama gerçekleştireceğini belirtmiştir.² Bu bağlamda Türk siyasetinin 20. yüzyılda özellikle iki alanda önemli bir değişim geçirdiği bilinmektedir. Bunlardan birincisi Saltanatın yıkılmasıyla yerine Cumhuriyetin kurulması, diğerinin ise otoriter tek parti düzeninden rekabete dayalı çok partili düzene geçilmesidir.³ Çok partili sistemin bir mekanizmadır ve üç şeye bağlıdır. Birincisi birden fazla partinin olması yani en az iki parti olmayı, ikincisi özgür ve dürüst seçimlerin yapılması, üçüncüsü ise basının özgür hareket etmesidir.⁴

Atatürk döneminde çok partili hayata geçişte ilk olarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası⁵ kurulmuş ve Şeyh Sait İsyanı'na bağlı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.⁶

¹ Davut Dursun, "Demokrasi Sorunu ve Türkiye", Derleyen: Davut Dursun, **Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi**, Şehir Yayınları, İstanbul, 2001, s. 9.

² Osman Okyar, Mehmet Seyitdanlıoğlu, **Fethi Okyar'ın Anıları Atatürk-Okyar ve Çok Partili Türkiye**, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1997, s. 33.

³ Davut Dursun, "Türkiye'nin Dönüşüm Süreci, Dinamikleri ve Genel Özellikleri", Editörler: Davut Dursun, Burhanettin Duran, Hamza Al, **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye Aktörler, Alanlar, Sorunlar**, 1. Baskı, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 24.

⁴ Sina Akşin, Alpaslan Işıklı, Zeki Sarhan, **Çok Partili Hayat Ne Getirdi Ne Götürdü?**, Ulusal Eğitim Derneği, Ankara, 2006, s. 13.

⁵ *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası* (İkinci Cumhuriyet Partisi) yönetim kurulu: Kazım Karabekir, Adnan Adıvar, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Rüştü Paşa, İsmail Canbolat, Sabit Bey, Muhtar Bey, Muhtar Bey, Şükrü Bey, Necati Bey ve Faik Bey. Metin Aydoğan, **Ülkeye Adanmış Bir Yaşam-II- Atatürk ve Türk Devrimi**, 11. Baskı, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2017, s. 119-120.

⁶ Ayşegül Şentürk, "Çok Partili Hayata Geçiş Süreci ve Necmettin Sadak", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 25, 2012, s. 159.

1930 yılında ise ikinci deneyim olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Fethi Okyar tarafından kurulan bu parti İzmir'deki yaşanan olaylar ve irtica suçlamaları sonrasında kurucusu tarafından kapatılmıştır.⁷ Bu durum sonrasında İsmet İnönü şunları ifade etmiştir: “*Ne zaman olsa, rejimi tabiileştirmek için bir sarsıntı geçirecek değil miyiz? Serbest Fırka devam etseydi, çoktan bu sarsıntı buhranını atlattığımız olurduk*”.⁸ Böylelikle Atatürk döneminde hayata geçirilmek istenen çok partili düzen başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Tam manasıyla çok partili hayata geçiş İnönü zamanında gerçekleşmiştir. Şevket Süreyya Aydemir, İnönü'nün otoriter devlet, tek parti, Milli Şef ve değişmez başkan rejiminden, iktidarın halkın oylarına göre şekillendiği bir rejime, hem de partisinin gönülsüzlüğüne rağmen, kendi isteğiyle geçmiş olmasını çok önemli bir olay olarak ifade etmiştir.⁹

Türkiye’de Atatürk sonrasında çok partili hayata geçişte iktisadi, siyasi ve sosyal faktörlerin önemi büyüktür. II. Dünya Savaşı (1939-1945) zamanında ülke içinde bir takım önlemler alındı. Bunlardan bazıları Toprak Mahsulleri Vergisi, Varlık Vergisi ve Milli Korunma Kanunu gibi önlemlerdi. Bu savaş ekonomisi döneminde görev yapan hükümetler tarafından alternatif olarak uygulanan bu politikalar sonuçları bakımından başarılı olamadığını ekonomik sıkıntı ve güçlükler ile her gün giderek artan hayat şartlarının ağırlaştırılması ve savaş yılları boyunca devam etmesinden anlaşılabilirdi.¹⁰ Türkiye’deki tek parti modeli faşist modelden farklı olarak sürekli değil, geçici, faşist ve komünist tek partili düzenlerden farklı olarak da totaliter değil, otoriter nitelikteydi, yani bir vesayet partisi modeliydi. Bu dönemde Kemalist devrimin ekonomik, toplumsal ve kültürel katkıları çok partili düzene geçişe önayak olmuş ve bu bağlamda geçiş yumuşak ve sarsıntısız olmuştur.¹¹ 1940’lı yıllarda toplum içinde, 1920 ve 1930’lara oranla, önemli toplumsal farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu dönemde yeni sosyo-ekonomik gruplar (sanayiciler, tüccarlar, serbest meslek sahipleri vs.) oluşmuş ve bu gruplar daha liberal ve daha demokratik bir siyasal sistem istemleriyle ortaya çıkmıştır. Bu

⁷ Necdet Ekinci, **II. Dünya Savaşı’ndan Sonra Türkiye’de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkiler**, 1. Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s. 81.

⁸ Falih Rıfıkı Atay, **Çankaya**, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2015, s. 539.

⁹ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam 1938-1950**, Cilt: 2, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 421.

¹⁰ Osman Akandere, **Milli Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938-1945**, 2. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 121-122.

¹¹ Ahmet Makal, **Türkiye’de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963**, 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s. 41-42.

bağlamda bu grupları temsil edecek siyasal partilerin varlığına izin verilmesi zorunluluk haline gelmiştir.¹²

Çok partili hayata geçişte iç etkenlerin yanında dış etkenlerinde önemli etkileri olmuştur. Bu etkenler hiç şüphesiz II. Dünya Savaşı ve onu takip eden süreçtir. Almanya ve İtalya'daki faşist rejim sistemlerinin II. Dünya Savaşı'nın çıkmasında önemli rol oynadığı bilinmektedir.¹³ Almanya'nın 1939 yılında Polonya'yı işgal etmesiyle savaş başlamıştır.¹⁴ Bu savaşın önemli bir kısmı Almanya'nın üstünlüğü ile devam etse de Almanya-Sovyet Rusya harbi sonrasında Sovyet Rusya üstünlüğü ele almış ve Almanya savaş sonunda mağlup oldu. Dünya Savaşı'nı müttefiklerin kazanması otoriter tek parti rejimlerine karşı demokrasinin zaferini göstermekteydi. Savaşı demokrasi cephesinin kazanması savaş sonunda geçerli olacak rejimin de adını koyuyordu. Artık Avrupa'nın doğusunda ve batısında demokrasiye dayalı rejimler kurulmaya çalışılacaktır.¹⁵ Yalta Konferansı'nda ABD, İngiltere ve Sovyet Rusya Türkiye'yi savaşa sokmak için büyük çaba sarf etmelerine rağmen savaşa girmeyen Türkiye, savaş süresince ülkeler arasında temkinli bir tarafsızlık siyaseti izlemiştir.¹⁶ Ancak Türkiye savaşın sonlarına doğru Almanya'ya savaş ilan ederek kendisinin müttefiklerin yanında yer aldığını dünyaya gösteriyordu. Diğer taraftan savaşın galiplerinden Sovyet Rusya, Türkiye üzerinde yayılma politikası izlemiş ve bir nota vermiştir.¹⁷ Bu durum sonrasında Türkiye Batıya yani ABD'ye yönelmiştir. 1945 yılında toplanan San Fransisco Konferansında ABD, İngiltere ve Sovyet Rusya; Almanya'dan ayrılan Avrupalı devletlerin sıkıntılarını demokratik yollarla çözmelerini ve bu bağlamda her milletin kendi yönetimlerini kendilerinin seçme hakkına sahip olması gerektiğini belirlemişlerdir.¹⁸ Türkiye'nin ise Birleşmiş Milletlere girmesi Türkiye'de tek parti rejiminin temellerini sarsmıştır. Türkiye politik sistemini daha demokratik bir hale getirmedikçe Batı'da kazanmak istediği

¹² Makal, *a.g.e.*, s. 43.

¹³ Akandere, *a.g.e.*, s. 316.

¹⁴ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, 18. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 443.

¹⁵ Akandere, *a.g.e.*, s. 313.

¹⁶ Rıfki Salim Burçak, "Cumhuriyet Döneminde Çok Partili Siyasal Hayata Geçişin 50. Yılı", **Millî Egemenlik Sempozyumları 1996**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1996, s. 37; Makal, *a.g.e.*, s. 44.

¹⁷ Mehmet Gönlübol, Halûk Ülman, "İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Türk Dış Politikası (1945-1965) Genel Durum", Mehmet Gönlübol, **Olaylarla Türk Dış Politikası Cilt: 1 (1919-1973) Cilt: 2 (1973-1983)**, 6. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1987, s. 191.

¹⁸ Akandere, *a.g.e.*, s. 315.

manevi itibarı elde edemeyecekti. Bu bağlamda BM Anayasası'nı kabul eden Türkiye anayasasının demokratik prensiplerine uyacağını taahhüt ederek ülke içinde serbest seçime dayalı çok partili demokrasiye geçmenin de önünü açmıştır.¹⁹

Yukarıda da bahsedildiği gibi Türkiye'de çok partili hayata geçişte iç ve dış etkenlerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Aynı zamanda İsmet İnönü de 19 Mayıs 1944 ve 1 Kasım 1944 tarihlerinde yapmış olduğu konuşmalarında demokrasi ve halk idaresinin olgunlaşarak devam edeceği sinyalini vermesi çok partili düzene geçişte önemli bir etken olduğu düşünülüyordu.²⁰

CHP içinde ortaya çıkan muhalif bir grup iktidar partisine cephe alarak ve yaptığı icraatları eleştirerek kendisini göstermiştir. Bu kişilerin başında Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Mehmet Fuat Köprülü gelmektedir. Bu eleştiriler Meclis görüşmelerinde yoğun bir şekilde kendini göstermektedir. 1945 yılı bütçe görüşmelerinde Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Yusuf Hikmet Bayur, Emin Sazak gibi konuşmacılar hükümeti şiddetle ve tek parti döneminin alışık olmadığı bir sertlikle eleştirmişlerdir.²¹ Muhalif grupların iktidarı eleştirdikleri önemli bir konu Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'dur. Menderes, bu kanunu hazırlanışı bakımında eleştirmiştir. Menderes, kanuna karşı gelirken güçlü nedenler ortaya koymuştur. Bunlar genel itibarıyla; kanunun iyi bir hazırlık mahsulü olmadığını, böyle bir kanunun tatbikini sağlayacak müesseselerin temellerinin atılmadığı, gerekli vasıtaların oluşturulmadığı, gerekli elemanların yetiştirilmediği gibi nedenlerdir.²² Menderes'in karşı olmasının diğer bir sebebi de büyük bir çiftlik sahibi olmasıdır. Bu bağlamda köylüyü topraklandırma işinde tarafsız olamayacağı düşünülebilir.²³ Haliyle bu tür gelişmeler Menderes'i CHP'den uzaklaştırmıştır.

Bu dönemde CHP içindeki muhalefet akımı daha fazla ciddiye alınmış ve gelecekte bir muhalefet partisinin CHP içinden kopacak kurulacağı durumu yaygındı. İsmet

¹⁹ Makal, *a.g.e.*, s. 45-46.

²⁰ Cemil Koçak, **Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluşu (1945-1950) İkinci Parti**, Cilt: 1, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 228-229.

²¹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, 1. Baskı, Yordam Kitap, İstanbul, 2013, s. 11.

²² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 7, Cilt: 17, Toplantı: 2, Birleşim: 55, 16.5.1945, s. 117.

²³ Şevket Süreyya Aydemir, **Menderes'in Dramı (1899-1960)**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 125.

İnönü kurulacak partinin CHP ve Meclis içinde ve eski siyasal kadrolardan çıkmasını istiyordu.²⁴ CHP içindeki muhalefetin uygulamış olduğu politikalar basında da yeni bir parti mi kuruluyor havası sezdiriyordu.²⁵ 21 Eylül 1945'te Adnan Menderes ve Mehmet Fuat Köprülü CHP'den ihraç edildi. 28 Eylül 1945 tarihinde Celal Bayar milletvekilliği görevini bıraktı.²⁶ 3 Aralık 1945 yılında ise Bayar, CHP'den istifa etmiştir.²⁷ Neticede Bayar, Menderes, Koraltan ve Köprülü'nün verdiği dörtlü takririn²⁸ reddi sonucunda, bu dört kişi, 7 Ocak 1946 yılında DP'yi kurmuşlardır.²⁹ Bu parti, bir tepki sonucunda kurulduysa da, programında Atatürk ilkelerine yer verdiği için ideolojisi tam olarak devrimleri reddetmiyordu.³⁰ Yeni kurulan bu parti daha önce teşekkül eden partilere nazaran siyasette daha tecrübeli kişiler tarafından kurulmuştur. DP'den önce kurulan diğer parti, Nuri Demirağ tarafından 1945 yılındaki Milli Kalkınma Partisi'dir.³¹

DP'nin kurulmasından kısa bir süre sonra, 21 Temmuz 1946 tarihinde, seçimler gerçekleşmiştir. 1946 yılında kabul edilen Milletvekili Seçimi Kanunu, ilk defa olarak tek dereceli seçimi getirdi ve Kanun "*açık oy gizli tasnif*"i öngörüyordu.³² CHP'nin egemen olduğu Meclis tek dereceli seçim yasasını ve seçimlerin 21 Temmuz 1946'da yapılmasını kabul etti. Bu da DP içinde sarsıcı bir etki yarattı.³³ DP'nin, bu durumda seçimlere girdiği takdirde başarı elde etmesi zordu. Çünkü henüz ülke genelinde teşkilatını oturtmamıştı. Bu duruma rağmen DP seçime girme

²⁴ Cemil Koçak, "Siyasal Tarih (1923-1950)", Yayına Hazırlayan: Sina Akşin, **Türkiye Tarihi Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Cilt: 4, Cem Yayınevi, 10. Baskı, 2008, s. 177.

²⁵ "Üçüncü Bir Siyasi Parti Daha Mı Kuruluyor?", **Tanin**, 3 Haziran 1945, Sayı: 4454, s. 1.

²⁶ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971**, 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976, s. 15.

²⁷ Ahmad, Ahmad, *a.g.e.*, s. 16.

²⁸ Dört muhalif milletvekili tarafından hazırlanan önerge 7 Haziran 1945 tarihinde CHP Meclis Gurubu Yüksek Başkanlığı'na sunulmuştur. Bu önergenin içinde genel hatlarıyla bahsedilenler; Milli hâkimiyetin en tabii neticesi ve aynı zamanda dayanağı olan Meclis murakabesini Anayasamızın yalnız şekline değil ruhuna da tamamıyla uygun olarak tecellisini sağlayacak tedbirlerin alınması. Yurttaşların siyasi hak ve hürriyetlerini daha ilk Teşkilatı Esasiye Kanunumuzun gerektirdiği genişlikte kullanabilmeleri imkânlarının sağlanması. Bütün parti çalışmalarının yukarıdaki esaslara tamamıyla uygun bir şekilde yeni baştan tanzimi. **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, Fon Kodu:030.01/53.315.4, 7 Haziran 1945, s. 2.

²⁹ "Demokrat Partisi resmen teşekkül etti", **Akşam**, 8 Ocak 1946, Sayı: 9778, s. 1.

³⁰ Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013, s. 122.

³¹ Nuri Demirağ CHP'den ihraç edildikten sonra MKP'yi kurmuştur. Parti'nin kurulması için resmi başvuru Temmuz ayında olmuşsa da kuruluş izni 22 Eylül 1945'te verilmiştir. Koçak, **Türkiye'de İki Partili...**, Cilt: 1, s. 674-689.

³² Abidin Dursun Kaleli, **Siyasetin Temel Unsurları**, Huzur Basın Yayın, Ankara, 1995, s. 110.

³³ Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950**, 5. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013, s. 457.

kararı aldı. DP'liler bu kararı “fedakârlık” olarak nitelmişlerdir. Çünkü seçimleri boykot etmek partinin kapatılmasına kadar gidebilirdi.³⁴ 1946 seçimleri tüm yurttan yapılmış ve seçim sonuçlarının galibi CHP olmuştur. Seçim sonucunda 462 toplam üyeden CHP 397, DP 62 ve 3 tane de bağımsız aday kazanmıştır.³⁵ Böylelikle CHP iktidarı 1950 seçimlerine kadar devam etmiştir.

DP, 1946 seçimlerinde umduğu başarıyı elde edemedi. 1946 Genel Seçiminden sonra 1950 Genel Seçimine kadar muhalefette kalan DP, bu süre zarfında iktidar partisinin uyguladığı politikaların açık yönlerini eleştirerek halk üzerinde etkili olmaya çalışmış ve bu süreçte en önemli söylemi ise “*Demokrasi*” kelimesi olmuştur.³⁶

Bu dört yıllık süreç sonunda Meclis, 1950 yılına gelindiğinde yeni bir seçim kararı almış ve Milletvekili Seçim Kanunu’nu³⁷ hazırlamıştır. Bu hazırlık sürecinde DP, halka kendini daha iyi tanıtmış ve teşkilatını illerde hızlı bir şekilde oluşturmuştur. Böylelikle 1950 seçimlerine daha hazır bir şekilde girmiş olacaktı. Bu dönemde DP’nin elini güçlendirecek önemli bir durum ise CHP’nin II. Dünya Savaşı döneminde uygulamış olduğu vergi sistemi politikasıdır. Halk bu vergiler altında çok sıkıntılar çekmiş ve tek parti yönetiminden rahatsız olan kesimler DP safında yer almıştır. Bu durum da DP seçmeninde önemli bir artış olmuştur.

1950 yılındaki seçimlere CHP, DP ve Millet Partisi (MP) katılmıştır. MP, bu seçimlerde diğer iki parti kadar etki gösterememiştir. 1950 seçimleri CHP ile DP arasında çetin bir seçim yarışına sahne olmuştur.

CHP, 1950 seçimlerinde de iktidarı elinde tutmak istiyordu. Bu bağlamda elindeki iktidar yetkisini kullanıp geniş bir seçim kampanyası yürütmüştür. Bu kampanyada en etkili isim hiç şüphesiz Cumhurbaşkanı ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü olmuştur. CHP’nin bu seçimlerdeki sloganı “*Takdir Milletindir*” olmuştur. Ayrıca

³⁴ Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980**, 5.Baskı, Hil Yayınları, İstanbul, 2015, s. 36.

³⁵ Cemil Koçak, **Türkiye’de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İktidar ve Demokratlar**, Cilt: 2, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 516.

³⁶ Eroğul, *a.g.e.*, s. 76.

³⁷ 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimler için hazırlanan Milletvekili Seçim Kanunu’nun içeriği için bakınız: **T.C Resmî Gazete**, Milletvekili Seçim Kanunu, 21 Şubat 1950, Kanun No: 5545, Sayı: 7438.

Anayasadan altı umdenin³⁸ çıkarılacağı ve ortak müşterek bir Anayasanın hazırlanacağı İnönü tarafından ifade ediliyordu. DP’de ise seçimlerde en etkili isim Celal Bayar’dır. DP’nin bu seçimlerdeki sloganı ise “*Yeter Artık Söz Milletindir*” olmuştur. MP ise 1950 seçimlerinde iktidar karşıtı bir politika yürütmüş ve halkın özgürlüğünü savunan, baskıdan uzak bir idarenin kurulması için mücadele etmiştir.

14 Mayıs 1950 yılına gelindiğinde halk seçimlere iştirak etmiştir. O gün seçimler çok sakin bir havada geçmiş ve seçimlere katılım oranı³⁹ yüksek olmuştur.⁴⁰ Seçim sonuçları netleştikçe 1950 yılına kadar tek parti yönetiminde olan CHP iktidarı el değiştirmiş ve artık yerini DP’ye bırakmıştır. Bu bağlamda 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri Türkiye tarihi açısından önemli bir dönüm noktası oldu. Seçim sonuçlarından sonra 27 yıllık iktidarı terk etmek zorunda kalan bazı CHP üyelerinin ordu müdahalesi ile yerlerini koruma arzusu İsmet İnönü’nün otoritesini kullanmasıyla engellendi. Çünkü İnönü halk iradesinin kabul edilmesinde ısrar ederek Atatürk’ün en önemli arzusu olan demokrasinin temelini atmıştır.⁴¹

DP kuruluşundan sonra girdiği ikinci seçimde iktidarı ele geçirmiştir. Bu seçimlerde dikkat çeken önemli bir durumda İstanbul, Ankara ve İzmir’de liste halinde milletvekillerinin tamamını DP’nin kazanmasıdır. İstanbul’da %56,6 ile 27 milletvekili, Ankara’da %49,1 ile 18 milletvekili, İzmir’de ise %56,7 ile 17 milletvekili çıkarmıştır.⁴²

TBMM’nin IX. Dönem Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri adlı tez çalışmamızda, Meclise giren Ankara Milletvekillerinin hayatları ve yürüttükleri siyasi faaliyetlerin önemine değinilmiştir. Bu milletvekillerinin dört yıl boyunca

³⁸ “Umde” kelimesi: İlke, Prensip. Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal, 18. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001, s. 1120.

³⁹ Devlet İstatistik Enstitüsü’ne göre 14 Mayıs 1950 Genel Seçimine katılım oranı %89.3’tür. Cemile Burcu Kartal, “Türk Siyasal Hayatında Beyaz İhtilal 1950 Seçimleri”, **Atatürk Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 4, 2003, s. 278.

⁴⁰ Bu Sabah Başlayan Genel Seçimler Bütün Yurtta Sükûnet İçinde Geçiyor, **Her Gün**, 14 Mayıs 1950, Sayı: 907, s. 1.

⁴¹ Halil Cin, “Türk Demokrasi ve Kalkınma Tarihinde 14 Mayıs 1950 ve 27 Mayıs 1960 Demeçleri Sempozyumunu Açış Konuşması”, **Ata Dergisi**, Sayı: 3, 1992, s. 8.

⁴² TÜİK, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No: 3685, Ankara, 2012, s. 31, 59, 60.

gerek Meclis içinde gerek Meclis dışında yapmış oldukları siyasi faaliyetler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu tezin hazırlanması kısmında, en başta, arşiv ve kütüphane taraması yapılarak kaynaklar kısmı belirlendikten sonra bu kaynaklara ulaşılmıştır. Ulaşılan bu kaynakların incelemesi yapılmış ve tasnif edilmiştir. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, TBMM Tutanak Dergileri, milletvekillerinin tercüme-i hal kâğıtları ve mazbataları, TBMM Albümü ve Milli Kütüphaneden kitap, dergi, makale ve gazete taraması yapıldıktan sonra ilgili kısımlar alınarak tezimize eklenmiştir. Bütün bu kaynaklar kullanılarak tez yazımı tamamlanmıştır.

“TBMM’nin IX. Dönem Ankara Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri” adlı tez çalışmamız toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1950 Genel Seçimleri ve bu seçime giren partilerin ülke geneli ve Ankara’daki seçim çalışmaları ele alınmıştır. İkinci bölümde 1950 seçimleri sonucunda Meclise giren Ankara Milletvekillerinin biyografileri verilmiştir. Üçüncü bölümde Ankara Milletvekillerinin 1950-1954 yılları arasında Meclis içinde yapmış oldukları kurul konuşmaları, kanun teklifleri ve tavrileri verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Ankara Milletvekillerinin 1950-1954 yılları arasında Ankara ilinde yapmış oldukları siyasi faaliyetler üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİ VE SEÇİM SONUÇLARI

1.1. GENEL SEÇİME GİDİLEN SÜREÇ

1.1.1. Seçim Öncesi Siyasi Durum

7 Ocak 1946'da DP'nin kurulmasından sonra CHP genel seçimleri ileri aldı. 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimlerde yine başta kalmaya yeter sayıda milletvekili çıkardı. DP ise bu seçimlerde istediği sonucu alamayarak muhalefette kaldı. Ancak bu seçimlerde DP; CHP'nin usule aykırı davrandığını ve seçimin şaibeli olduğunu belirtiyordu. Bunun en önemli sebebi 1946 seçiminde “açık oy, gizli tasnif” yönteminin kullanılmış olması ve denetimin adli birimler yerine idari birimlerle yapılmasıdır. Bu nedenle sonuçları üzerinde uzun süren tartışmalar olmuştur.⁴³ Bu bağlamda; Demokrat Parti kurucuları ve yöneticileri bu seçimin iptali için başvuruda bulundular.⁴⁴ Hatta DP yöneticileri İzmir'de bir miting düzenleyerek CHP'nin seçimlerde hile yaptığını iddia ettiler ve İzmir Savcılığına dilekçe verdiler.⁴⁵ Neticede sonuç değişmedi ve 1950 Genel Seçimine kadar CHP iktidar, DP ise muhalefet pozisyonunu sürdürdüler.

Bu dönemde CHP üzerinde toplumsal bir muhalefet yükseliyordu. Bu toplumsal muhalefete kaynaklık eden nedenler ise; Tek parti yönetiminin, insanların düşün, inanç ve yaşam biçimleri üzerinde büyük baskı yaratması; kırsal alandaki küçük üreticiler, kısacası köylüler, merkez hükümet ve onun arkaladığı feodal beyler

⁴³ TÜİK, *a.g.e.*, s. XII.

⁴⁴ “Demokrat Parti Seçimin Feshedilmesini İsteyecek”, *Cumhuriyet*, 24 Temmuz 1946, Sayı: 1880, s. 1.

⁴⁵ “İzmir'de Heyecan”, *Cumhuriyet*, 24 Temmuz 1946, Sayı: 1880, s. 3.

tarafından ezilmesi ve sömürülmesi; işçilerin tüm hakları elinden alınması, sendika kurma, toplu pazarlık, toplu sözleşme, grev haklarının olmaması, savaş yıllarında çıkarılan Milli Korunma Kanunu'ndan sonra işçilerin durumunun daha da kötüye gitmesi; tüccar ve sanayicilerin Varlık Vergisi nedeniyle CHP' ye cephe alması gibi hususlardan oluşmaktadır.⁴⁶

II. Dünya Savaşı yıllarında Milli Korunma Kanunu, Varlık vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu uygulamalarının neden olduğu ekonomik krizden dolayı tek parti yönetimine tepkiler giderek artmış ve partiye karşı muhalefet yoğunlaşmıştır. Muhalefetin yoğunlaştığı dönemde DP karşı propaganda olarak egemen sınıfın artan iktidar olma arzusu ve halkın yönetimden yana olan yaygın bıkkınlığın iyi bir şekilde işleyerek kullandı. Çünkü bu dönemde Türkiye savaşa girecekmiş gibi bir ordu hazırlamış, diğer yandan milli şefli bir sıkıyönetim idaresi kurulmuş, halk ezilmiş ve karaborsadan yararlanan yeni bir zengin zümresi ortaya çıkmıştı.⁴⁷ Haliyle bu tür gelişmeler DP için önemli bir karşı propaganda unsuru olmuştur. Seçim çalışmalarında da tek parti yönetimini bu bağlamda eleştirerek halkı kendi saflarına çekmeyi başardı. 1950'lere gelindiğinde CHP ve DP arasındaki mücadele en üst düzeye çıktı.

7 Şubat 1950'de seçim tasarısı Meclise sunuldu ve tasarı Meclis'te görüşülmeye başlandı. Meclis'te kanunun maddeleri müzakere edilirken milletvekilleri arasında şiddetli tartışmalar meydana geldi. Bu tasarı hakkında Millet Partisi adına ilk söz alan Osman Nuri Köni, bu kanunun Anayasa hükümlerine, demokrasiye ve insan hakları beyannamesine külliyen aykırı olduğunu ifade etti.⁴⁸ Köni devamla kanunun 9. maddesinde zabıta, amir ve memurlar, subaylar, askeri memurlar, askeri öğrenciler, silah altında bulunan eratin oy kullanmamasının haklı bir gerekçesinin olmadığını ve Anayasaya da aykırı bir durum olduğunu ileri sürdü.⁴⁹ Daha sonra kürsüye gelen Demokrat Parti Meclis Grubu Başkanı Fuat Hulusi Demirelli tasarıda seçmen kütüklerinin tanzimi, propaganda ve afiş, kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantılar ve siyasi partilerin radyodan istifadesi ve seçim emniyeti gibi hususların

⁴⁶ Leyla Kırkpınar, "Demokrat Parti ve Muhalefet Stratejisi", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 9-10, 2000, s. 86.

⁴⁷ Eroğul, *a.g.e.*, s. 4.

⁴⁸ "Seçim Tasarısı İçin Dün Meclis'te Kopan Fırtına", **Yeni Sabah**, 8 Şubat 1950, No: 3926, s. 5.

⁴⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, Birleşim: 40, 7.2.1950, s. 154.

eksikliğinden bahsetti ve bazı kanunların değiştirilmesi gerektiği üzerinde durdu.⁵⁰ Görüşmelerde özellikle Millet Partisi adına söz alan Köni'nin tenkitleri Meclis'te çok gergin bir ortam yaratmıştır. Sabahtan akşama kadar süren müzakereler sonucunda tasarının 15 maddesi kabul edilmişti.⁵¹

Meclis'te diğer gün de seçim kanunu müzakere edilmiştir. Ancak o gün müzakereler demokratik hava içinde geçti. Bazı noktalarda üç parti de ittifaka vardı. Münakaşalar CHP'liler arasında olmuştu.⁵² Üç partinin mutabık kaldığı tek madde ise seçimlerde iki ayrı yerden adaylık koyma esası maddesiydi.⁵³ Milletvekili Seçim Kanunu'nun 36. maddesi olan bu kanun 56 ret oyuna karşın 220 oy ile kabul edilmiştir.⁵⁴

Meclis 9 Şubat'ta tekrar toplandı ve o gün müzakereler biraz daha çekişmeli oldu. Hatta müzakere sırasında bazı muhalif vekiller salonu terk ettiler.⁵⁵ Nihayetinde muhalefetin tenkitlerine rağmen 43. ve 44. maddeler⁵⁶ Meclis'ten geçti. Meclis'in dördüncü gününde, 120. madde olan "Yüksek Seçim Kurulu Bir Başkan ve Altı Üyeden Meydana Gelir" maddesi kabul edildi. Bunun yanında üye seçimi zamanına dair olan 121. madde, kurulun karar verme yetkisine dair 122. madde, kurulun görev ve yetkilerine dair 123. madde aynen kabul edilmiştir.⁵⁷ O gün Meclis'te en tartışmalı madde 124. madde olan seçime itiraz maddesiydi. Meclis'te seçim itirazı için teminat parası yatırma teklifi verilmişti. Bu teklifi verenler arasında Emin Soysal, Tahsin Balta, Ali Rıza Türel gibi kişiler bulunuyordu. Bunlara karşılık olarak Hasan Dinçer böyle bir teminat parası almanın Anayasaya aykırı bir durum olduğunu ifade etmiştir. Nihayetinde Nihat Erim'in de teminat parası alınmasını doğru

⁵⁰ "Seçim Tasarısı İçin Dün Meclis'te Kopan Fırtına", **Yeni Sabah**, 8 Şubat 1950, No: 3926, s. 5.

⁵¹ "Meclis'te Dün Seçim Tasarısı Görüşüldü", **Cumhuriyet**, 8 Şubat 1950, Sayı: 9159, s. 4.

⁵² "Seçim Tasarısının Dünkü Müzakeresi", **Cumhuriyet**, 9 Şubat 1950, Sayı: 9160, s. 1.

⁵³ "Üç Partinin Mutabık Kaldığı Tek Madde", **Yeni Sabah**, 9 Şubat 1950, No: 3927, s. 1.

⁵⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, Birleşim: 41, 8.2.1950, s. 280.

⁵⁵ "Meclisin Uzlaşıcı Havası Dün Değişti", **Cumhuriyet**, 10 Şubat 1950, Sayı: 9161, s. 1.

⁵⁶ *Madde 43:* Sözlü propaganda maksadıyla tertip edilen kapalı yer toplantılarına ancak milletvekilleri, partilerinin belgesini taşıyan ve sayısı beşi geçmeyen temsilcileri, o seçim çevresi seçmenleri ve milletvekili adayları ile bunların vekâletnamesini haiz temsilcileri katılabilirler. *Madde 44:* Kapalı yer toplantılarını tertip edenler toplantıdan evvel üç kişilik bir heyet kurarlar ve en yakın zabıta amir ve memurlarına haber verirler. Bu maddenin amacı toplantının güvenliğini sağlamaktır. T.C. Resmi Gazete, 21 Şubat 1950.

⁵⁷ "Seçim Tasarısının Müzakeresi Bitti", **Yeni Sabah**, 11 Şubat 1950, No: 3929, s. 5; **T.C. Resmi Gazete**, 21 Şubat 1950.

bulmadığını ifade etmesiyle muhalefetten olumlu bir tepki alınmış ve teminat parası alma durumu Meclis tarafından reddedilerek madde kabul edilmiştir.⁵⁸

Meclis, Milletvekili Seçim Kanunu'nun kabulü için 16 Şubat'ta tekrar toplandı ve o gün kanunun lehinde DP'li Adnan Menderes ile yine lehte olarak MP'li Hasan Dinçer söz aldılar. Adnan Menderes 1950 seçimlerinin bir dönüm noktası olacağını, seçimlerin adil ve dürüst geçmesi dileğini sunarken bu kanunun oluşturulmasında iktidarın verdiği katkıdan dolayı teşekkür etti. Kanunu kabul ettiklerini belirterek konuşmasına son verdi. Öte yandan Hasan Dinçer söz alarak seçim sistemi ile ilgili liste çoğunluğu uygulamasını, seçmen kütükleri, açık ve kapalı toplantı salonları vb. gibi konularda eleştirilerini sıralamıştır. Nihayetinde "Milletvekili Seçim Kanunu" 336 kabul ve 10 ret oyuyla kabul edilmiştir.⁵⁹ MP'nin liste çoğunluğu sistemine karşı çıkmasında CHP ve DP karşısında büyük bir başarı elde edemeyeceği sezgisi yatmaktadır. Çünkü bir ilde çoğunluğu alan liste halinde milletvekillerinin tamamını alıyordu. Bu bağlamda dönemin siyasi havası göz önünde bulundurulursa MP'nin diğer iki partiye nazaran seçimde büyük bir başarı elde etmesi zor gözüküyordu.

Seçimler öncesinde Meclis'in çalıştığı önemli bir konu da Af Kanunu tasarısı görüşmeleri olmuştur. Ancak bu af belli bir kısmı ilgilendiriyordu. Bundan dolayı muhalif parti milletvekilleri bu kanunun yeniden düzenlenmesi ve daha şamil bir şekilde olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu bağlamda tasarıyı eksik buluyorlardı.⁶⁰ Meclise gelen bu Af Kanunu 29 Ekim 1948'e kadar işlenmiş olan ve üç seneye kadar hapis cezası müstelzim olan suçların toptan affedilmesini öngörüyordu. Ancak Meclis'teki hararetli tartışmalar sonucunda bu kanun Adalet Komisyonundan geçmemiş ve tasarı reddedilmiştir.⁶¹

1946 seçimlerinin adil olmayan mevzuatının muhalefet tarafından gündeme getirilmesiyle, 1949 yılında hazırlıklarına başlanan yeni seçim kanunu 16 Şubat 1950'de TBMM'de kabul edildiğinde, iktidarda olan CHP yeni kanunun getireceği

⁵⁸ "Seçim Tasarısının Birinci Maddesi Sona Erdi", **Cumhuriyet**, 11 Şubat 1950, Sayı: 9162, s. 4.

⁵⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, 16.2.1950, s. Birleşim: 48, s. 706-710; "Seçim Kanunu Oybirliği İle Çıktı", **Ankara Akşam Haberleri**, 17 Şubat 1950, Sayı: 1459, s. 1.

⁶⁰ "Meclis Dün Af Kanunu Tasarısını Görüşmeye Başladı", **Cumhuriyet**, 21 Mart 1950, Sayı: 9200, s. 1, 4.

⁶¹ "Meclis, Af Kanunu Tasarısı'nı Reddetti", **Yeni Sabah**, 25 Mart 1950, No: 3941, s. 1.

sonucun kendi aleyhinde olacağını hesap edememişti.⁶² Uygulanacak olan yeni seçim kanununa göre milletvekili seçimi tek dereceli ve ekseriyet usulüne göre genel eşit, gizli oy sistemiyle yapılacaktı. Yine kanuna göre, oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması da açık olarak yapılacaktır.⁶³ 1950 sisteminin en sıkıntılı tarafı ise sandık demokrasisine dayanmasına rağmen, İstanbul hariç her vilayetin bir seçim bölgesi olarak tutulması ve seçim bölgesinde de bir fark bile olsa en çok oy alan partinin Meclise milletvekili göndermesiydi.⁶⁴

1.1.2. Seçim Kararının Alınması

Meclis'te "Seçim Kanunu" müzakereleri tamamlandıktan sonra sıra 1950 Genel Seçimlerinin ne zaman yapılacağına karar vermeye gelmişti. Meclis, Mart ayının başından itibaren birkaç hafta daha çalıştıktan sonra seçim gününü tespit edecekti. Bu süre zarfında partilerin mutabık kalacağı bir seçim tarihi üzerine çalışılmıştır.⁶⁵ Bu bağlamda Başbakan Şemseddin Günaltay ve DP Genel Başkanı Celal Bayar arasında seçim tarihi ile ilgili bir görüşme olmuştur. Bu görüşme sonucunda Bayar, seçimin hava şartlarının müsait olduğu bir mevsimde olmasını istemiştir.⁶⁶

Meclis'te, CHP Grubunun 1950 Genel Seçimlerinin ne zaman yapılacağı üzerine çalışmaları devam ediyordu. Bu durum ise Meclis çalışmalarının bir müddet daha uzayacağı anlamına geliyordu.⁶⁷ 21 Mart'ta toplanan CHP Grubu, 24 Mart'ta Meclisi yenileme kararı aldı ve seçimlerin de 14 Mayıs 1950 Pazar günü yapılmasına karar verdi.⁶⁸ Bu karar DP lideri Celal Bayar tarafından eleştirilmiştir. Bayar, Eskişehir'de bu durumu değerlendirirken seçimlerin Mayıs ayının ortasında olması partilerin adaylarının seçim gününden 20 gün evvel ilan etmeleri gerektiğini ve asıl seçim faaliyetlerinin ise Nisanda başlayacağını ifade etmiştir. Ayrıca birçok vilayette, özellikle doğu illerinde kar ve çamur nedeniyle ulaşımın zor olacağından dolayı

⁶² Müsemma Sabancıoğlu, "14 Mayıs 1950: Demokrat Parti Halkoyuyla İktidarda Bir Seçim Böyle Geçti...", **Toplumsal Tarih**, Cilt: 13, Sayı: 77, 2000, s. 4.

⁶³ Mahmut Goloğlu, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1946-1950 Demokrasiye Geçiş**, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2013, s. 378; **T.C. Resmi Gazete**, 21 Şubat 1950.

⁶⁴ İlber Ortaylı, **Türkiye'nin Yakın Tarihi**, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s. 94.

⁶⁵ "Ankara'da Seçim Faaliyeti Gittikçe Hararetleniyor", **Cumhuriyet**, 1 Mart 1950, Sayı: 9180, s. 1.

⁶⁶ "CHP Koalisyon Kabinesi Teşkiline Taraftar Değil", **Yeni Sabah**, 26 Şubat 1950, No: 3944, s. 1.

⁶⁷ "Yeni Seçimler 14 Mayıs Pazar Günü Yapılacak", **Cumhuriyet**, 2 Mart 1950, Sayı: 9181, s. 3.

⁶⁸ "CHP Grubu'nun Seçimler için Kararı", **Cumhuriyet**, 22 Mart 1950, Sayı: 9201, s. 1.

seçimlerin Haziran ayında olmasının daha uygun olacağı görüşündeydi.⁶⁹ Ancak CHP iktidarının aldığı bu seçim kararı değişmedi.

1.2. PARTİLERİN ÜLKE GENELİ SEÇİM ÇALIŞMALARI

TBMM tarafından seçim tarihinin belirlenmesinden sonrası seçime katılacak olan partiler yavaş yavaş seçim havasına girmişlerdi. DP seçim hazırlıkları için İstanbul'da bir seçim kursu açacaktı. Buraya her ilçeden bir ekip katılacak ve bunlara seçim kanunu ile ilgili önemli bilgiler verilecekti.⁷⁰ Diğer taraftan DP Genel Merkezinde de önemli çalışmalar yapılıyordu. Seçimlerde en ufak bir mesele çıkmaması için çaba sarf ediliyordu. Partinin ileri gelenleri seçimle ilgili önemli tedbirler alıyorlardı.⁷¹ CHP ise seçim çalışmalarına Kadıköy Halkevi'nde başlamıştır. Yaklaşık 200 CHP'linin katıldığı bu toplantıda "Seçim Kanunu" üzerinde konuşmalar yapılmıştır. Burada CHP ve DP'nin Seçim Kanunu ile ilgili uzlaşma içinde olmasının partiler arası gerginliği azalttığı da ifade edilmiştir.⁷² MP'de diğer iki parti gibi bir toplantı düzenlemiştir. Ankara il kongresindeki bu toplantıda dört yıllık süre zarfında iktidar partisinin yaptıkları yoğun bir şekilde eleştirilmiş ve 1946 seçimlerinin şaibeli olduğu iddiası da yine gündeme getirilmişti.⁷³

Partiler arasında seçim çalışmaları hızla devam ederken Eskişehir'de bir sel felaketi meydana gelmişti. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü sel felaketi bölgesini ziyaret etti. Burada CHP'li ve DP'li bazı yöneticiler arasında münakaşa oldu. Burada İnönü'nün karşısında DP'li yöneticiler iktidarın su politikasını tenkit etmiş ve iki partinin yöneticiler arasında bir sataşma meydana gelmişti. Ancak kısa sürede olay sonlandırılmıştır.⁷⁴ Diğer taraftan DP Genel Başkanı Celal Bayar da Eskişehir'e bir ziyarette bulunmuş ve orada bir konuşma yapmıştır. Bayar, burada iktidarın su politikasını eleştirerek kendilerinin uygulayacağı su politikasını izah etmiş, bunun yanında iktidarın yüz milyonlarca lirayı sağa sola harcayıp israf ettiğini vurgulamıştır. Bayar, bunları vurgularken iktidarın politika yapıyorsunuz dediğini

⁶⁹ "Seçimlere Dair Celal Bayar'ın Demeci", **Cumhuriyet**, 18 Mart 1950, Sayı: 9197, s. 1, 3.

⁷⁰ "DP Şehrimizde Bir Seçim Kursu Açacak", **Cumhuriyet**, 23 Şubat 1950, Sayı: 9174, s. 1.

⁷¹ "DP Genel Merkezi'nde Faaliyet", **Yeni Sabah**, 28 Şubat 1950, No: 3946, s. 1,5.

⁷² "Kadıköy'ünde CHP Seçim Propagandası", **Yeni Sabah**, 26 Şubat 1950, No: 3944, s. 7.

⁷³ "Millet Partisi'nin Dünkü Faaliyeti", **Yeni Sabah**, 27 Şubat 1950, No: 3945, s. 5.

⁷⁴ "İnönü'nün Yanında Bir Münakaşa", **Yeni Sabah**, 10 Mart 1950, No: 3926, s. 1, 5.

ifade ederek kendilerinin bunu yapmasının bir vazife olduğunu belirtmiştir.⁷⁵ Bu duruma baktığımız zaman partilerin girdiği siyasi hava her fırsatta kendini gösteriyordu.

CHP adına çalışan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Polatlı'da seçim kampanyasını başlatmıştı. Burada bir okulun açılışında konuşan İnönü, Ankara'dan aday olduğunu açıkladı ve mevcut Anayasanın gözden geçirilip daha demokratik bir Anayasanın oluşturulacağı sinyali verdi.⁷⁶ Bu arada DP'de seçim hazırlıkları yapıyordu. İzmir'de Adnan Menderes bir konuşma yapmış ve konuşmasında İnönü'nün Polatlı'daki Anayasa ile ilgili konuşmasını desteklemiş, ek olarak tek parti rejiminin olumsuz yanlarına da değinmiştir.⁷⁷ DP Genel Başkanı Celal Bayar ise Konya'da seçim çalışmalarını başlatmıştı. Burada seçim mücadelesinden bahseden Bayar, seçimlerin 15 gün sonrasına alınması taraftarıydı ama iktidarın buna yanaşmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan kendilerinin şiddet politikası taraftarı olduğunu iddia edenler içinde bir koalisyon kabinesi kurulmasını istemiş ve devamında iktidarın uyguladığı politikayı da eleştirmeye devam etmiştir.⁷⁸ MP ise İstanbul'da bir kongre düzenlemiştir. Burada Genel Başkan Yusuf Hikmet Bayur, DP'nin CHP tarafında yer almasını şiddetle eleştirmiş ve DP'nin bir göz boyama ve danışıklı parti olduğunu ifade etmiştir.⁷⁹

Seçim çalışmaları devam ederken CHP içinde istifalar da meydana geliyordu. Önemli bir şahsiyet olan Ali Fuat Cebesoy, CHP'den istifa etmişti. Cebesoy, bu istifanın sebebi olarak da milli menfaatlerin politik mücadeleler üstünde tutulması gayesine mevcut şartlar altında CHP'nin bir mensubu olarak hizmet imkânını bulamadığını söylemiş ve halk isterse milletvekilliğine devam edeceğini de eklemiştir.⁸⁰ Partisinden istifa eden Cebesoy kısa bir süre sonra DP'ye geçti ve Eskişehir milletvekili adayı oldu.⁸¹

⁷⁵ "Bayar, Eskişehir'de Bir Konuşma Yaptı", **Cumhuriyet**, 17 Mart 1950, Sayı: 9196, s. 1, 4.

⁷⁶ "İnönü Dün Seçim Kampanyasını Başlattı", **Yeni Sabah**, 24 Mart 1950, No 3940, s. 5.

⁷⁷ "İzmir Demokratlarının Dün Yaptıkları Toplantı", **Cumhuriyet**, 26 Mart 1950, Sayı: 9205, s. 3.

⁷⁸ "Celal Bayar'ın Konya'da Dün Söylediği Nutuk", **Cumhuriyet**, 27 Mart 1950, Sayı: 9206, s. 3.

⁷⁹ "Millet Partisi İstanbul İl Kongresi Dün Sona Erdi", **Yeni Sabah**, 20 Mart 1950, No: 3936, s. 5.

⁸⁰ "Cebesoy Dün İstifa Sebeplerini Anlattı", **Cumhuriyet**, 29 Mart 1950, Sayı 9208, s. 1, 3.

⁸¹ "Ali Fuat Cebesoy DP'ye Girdi", **Cumhuriyet**, 30 Nisan 1950, Sayı: 9240, s. 1.

Gün geçtikçe partiler arasında siyasi mücadele artmıştı. Partiler hummalı bir şekilde toplantılar yaparak titiz bir şekilde milletvekili adaylarını belirliyorlardı. 14 Mayıs yaklaştıkça siyasi hava daha da şiddetli bir hale gelmişti. Seçime katılacak üç parti yaptıkları toplantılarda ve mitinglerde birbirlerine çok şiddetli tenkitlerde bulunuyorlardı. Bu arada seçim zamanı kötü bir hadise de meydana gelmişti. Tarihe damgasını vurmuş önemli bir komutan olan Mareşal Fevzi Çakmak hayatını kaybetmişti.⁸² Ayrıca eski Başbakanlardan Recep Peker'de bu seçim döneminde hayatını kaybedenlerdendi.⁸³

21 Temmuz 1946 seçimlerinden 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadar olan süreçte 12 parti siyasal yaşamdan çekilmiştir. Bunlar, 12 Eylül 1946 tarihinde İslâm Koruma Partisi, 16 Aralık 1946 tarihinde Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, yine aynı tarihlerde Liberal Demokrat Parti ve Ergenekon Köylü ve İşçi Partisi, 1947 yılında İdealist Partisi, 12 Mart 1947'de Arıtma Koruma Partisi, 10 Eylül 1948 yılında Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, 07 Haziran 1949'da Serbest Demokrat Partisi, 05 Temmuz 1949'da Öz Demokratlar Partisi, 1950 tarihinde ise Toprak Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi, Müstakil Türk Sosyalist Partisi ve Müstakiller Birliği'dir. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde ise siyasal yaşamda 11 tane parti bulunmaktaydı. Bunlar; Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Milli Kalkınma Partisi, Millet Partisi, Sosyal Adalet Partisi, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi, Türk Muhafazakâr Partisi, Türkiye Sosyalist Partisi, Türk Sosyal Demokrat Partisi, Türkiye Yükselme Partisi, Yalnız Vatan İçin Partisi'dir. Ancak bu partilerden sadece CHP, DP ve MP 1950 Genel Seçimlerine girecekti.⁸⁴

1.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları

CHP kurmayları seçimin yaklaşmasıyla beraber başarılı sonuçlar elde etmek için bir takım planlar ortaya koymuşlardır. Bunlar 16 Şubat'ta Yeni Seçim Kanunu'nun kabulü, 22 Mart'ta kısmî affın çıkarılması, 22 Mart'ta Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nda yapılan değişiklikler, aynı ay içerisinde memurlara vergi indirimi ve

⁸² "Mareşal Fevzi Çakmak Dün Sabah Vefat Etti", *Zafer*, 11 Nisan 1950, No: 347, s. 1.

⁸³ "Eski Başbakan Recep Peker Vefat Etti", *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1950, Sayı: 9213, s. 1.

⁸⁴ Erol Tuncer, **1950 Seçimleri**, 1.Baskı, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2010, s. 12-13.

ikramiye verilmesi uygulaması, aşırı sağcı ve solcu gruplara yapılan müdahaleler hep halka sevimli görünmek ve seçimlerde başarılı olmak için yapılan icraatlardır.⁸⁵

CHP bu seçimlerde aday belirleme yöntemini şu şekilde yapıyordu; 17 Kasım - 4 Aralık 1947 tarihleri arasında 7. Olağan Kurultayı'nda yenilenen tüzüğün 148. maddesinde adayların %70'inin illerde, %30'unun da merkezde parti divanınca belirlenmesi esası kabul edilmiştir. Bu çerçevede CHP tüm illerde seçime girmiş ve 63 ilde 487 milletvekilliği için aday göstermiştir. Şemsettin Günaltay ve İsmet İnönü'nün iki ilden aday gösterilmesi dolayısıyla aday sayısı 485 olması gerekirken 487'ye çıkmıştır. Bu adayların 6'sı kadın 479'u erkektir.⁸⁶ CHP adaylarının mesleklere göre dağılımı; 54 avukat, 51 idareci, 46 maliyeci-iktisatçı-bankacı, 44 hekim, 41 tüccar-esnaf, 40 maarif (profesör), 39 çiftçi, 36 yargıç, 25 gazeteci, 18 belediyesi, 16 yüksek mühendis, 14 general, 14 ziraat uzmanı, 3 hariciyesi ve 3 işçidir.⁸⁷

CHP, 1950 seçim hazırlıklarını yaparken yeni dönemdeki milletvekili adaylarında büyük oranda değişiklik yapmıştır. Hatta aday gösterilmeyen bazı milletvekilleri DP saflarına geçmiş veya partiden istifa etmişlerdir. Mardin Milletvekili Abdülkadir Kalav'ın aday listesine alınmadığı için DP'ye geçmiş ve DP listesine alınmıştır. Diğer taraftan Esat Uras ve Besim Atalay da CHP'den istifa etmişlerdir.⁸⁸ Toplamda CHP mevcut milletvekillerinden 160 tanesinin ismi yeni listede yer almamıştır.⁸⁹

1950 Genel Seçim çalışmaları sırasında seçim beyannamesini ilk yayınlayan parti CHP olmuştur. CHP'nin seçim beyannamesinde önemli konular ele alınmıştır. Bunlar; çiftçi, köylü, iktisat, eğitim gibi konulardan meydana gelmekteydi.⁹⁰ En başta köylü ve çiftçi için köylerde eğitim, yol, su, toprak ve köylüye daha elverişli usul ve vasıtalar takdim edilme vaadi vardı. Anayasa ile ilgili olarak Altı Umdeyi Anayasadan çıkarıp yerine laik cumhuriyet rejiminin korunması için gerekli

⁸⁵ Çağatay Benhür, "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", **Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, Sayı: 17, 2007, s. 67-68.

⁸⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s. 99.

⁸⁷ "Adayların Mesleklere Göre Tasnifi", **Cumhuriyet**, 25 Nisan 1950, Sayı: 9235, s. 1,3.

⁸⁸ "Seçim Listeleri Pazartesi Günü İlan Edilecek", **Akşam**, 20 Nisan 1950, No: 11323, s. 1.

⁸⁹ "CHP'den Seçilemeyenlerin Listesi İçin bkz. Aday Gösterilmeyenler", **Akşam**, 23 Nisan 1950, No: 11326, s. 2.

⁹⁰ "C.H.P. Seçim Beyannamesi", **Ulus**, 28 Nisan 1950, No: 10355, s. 5.

kayıtların konması gerekli olduğu belirtilmekteydi.⁹¹ Bunların dışında şehircilik ve eğitim düzenlemeleri ile işçi hakları hakkında vaatler de sıralanmıştır.⁹²

CHP, 1950 Genel Seçimlerine en güçlü parti olarak giriyordu. Bunun yanında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün CHP için çalışması da önemli bir faktördür. İnönü, yapılacak olan bu seçimlerde, hem memleketi Malatya'dan hem de Ankara'dan milletvekili adayı gösterilmiştir.⁹³ İnönü'nün genel seçimlerde CHP adına çalışma yürütmesi partiye önemli bir katkı sağlamıştır.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, seçim çalışmasına 23 Mart'ta Polatlı'da başladı.⁹⁴ Burada kalabalığa seslenirken mevcut Anayasanın demokratik hayatın icaplarına göre değiştirilmesine ve ikinci bir Meclis'in gerekli olduğuna vurgu yaptı. Sözlerinin devamında ise iktidar ile muhalefet arasındaki sıkıntılara değinen İnönü; iktidar olarak kendilerine düşen vazifeyi yerine getirdiklerini ama buna karşın muhalefetin sertlik yanlısı tavırlarına maruz kaldıklarını ifade etti.⁹⁵ Daha sonra devamla 25 Mart'ta Kırıkkale, 27 Mart'ta Beypazarı, 30 Mart'ta Malatya, 31 Mart'ta Diyarbakır ve Elazığ, 1 Nisan'da Gaziantep ve Maraş, 2 Nisan'da Adana ve Mersin, 4 Nisan'da Konya, 4 Mayıs'ta İzmir, 5 Mayıs'ta Manisa ve Balıkesir, 6 Mayıs'ta Biga, 7 Mayıs'ta Bursa, 8 Mayıs'ta İzmit ve 9 Mayıs'ta İstanbul'da miting düzenleyecekti.⁹⁶

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 25 Mart'ta Kırıkkale'de bir miting yapmıştır.⁹⁷ Buradaki mitingindeki konuşmasında yine muhalefetin şiddet politikasına atıflarda bulunarak, yeni dönemde iktidara geldiklerinde "Altı Ok"un Anayasadan çıkarılacağını vaat etmiş ve şöyle demiştir: "*Halk Partili vatandaşlarıma söyleyeyim ki, bizim inandığımız altı oklu prensiplerin Anayasadan çıkarılması tabii olacaktır. Biz, Halk Partili olarak altı oklu prensiplerimizi vatandaşlarımıza beğendirmeye çalışmakta devam edeceğiz. Bu suretle, diğer siyasi partilere karşı kendi prensiplerimizi Anayasa ile imtiyazlı bir mevkie koymuş olmaktan çıkacağız. Ama*

⁹¹ "CHP'nin Seçim Beyannamesi", **Ayın Tarihi**, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 47.

⁹² **Ulus**, 28 Nisan 1950, s. 5.

⁹³ "Cumhurbaşkanı Dün Ankara ve Malatya'dan Aday Seçildi", **Ulus**, 10 Nisan 1950, No: 10337, s. 1.

⁹⁴ "İnönü Polatlı'da", **Ankara Akşam Haberleri**, 23 Mart 1950, Sayı: 1493, s. 1.

⁹⁵ "İnönü'nün Polatlı'da İlk Seçim Nutku", **Ulus**, 24 Mart 1950, No: 10321, s. 1.

⁹⁶ Süleyman Güngör, "14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, Mayıs 2010, s. 197.

⁹⁷ "Cumhurbaşkanı Kırıkkale'de" **Ankara Akşam Haberleri**, 25 Mart 1950, Sayı: 1495, s. 1.

şurasını hemen ilave etmeliyim. Yeni Anayasamız bazı prensipleri bütün vatandaşların, bütün siyasi partilerin müşterek umdeleri olarak tespit ve tayin etmeye mecburdur. Benim şahsi fikrim budur.”⁹⁸ İnönü, burada Anayasanın bir parti Anayasası olmaktan çıkartılıp ortak herkesçe kabul görecektir bir Anayasanın varlığına vurgu yapmıştır.

27 Mart'ta Beypazarı'nda bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Türkiye'nin dış emniyeti meselesi, demokratik rejim ve Anayasa üzerinde durmuştur. İnönü, dış emniyetten bahsederken ülkenin kendi hudutlarının dışında hiçbir milletin topraklarında gözlerinin olmadığını, asıl önemli olan kendi haklarımızın ve kendi bütünlüğümüzü korumak olduğunu dile getirmiştir. Devamında ise Anayasanın partiler arasında ortak bir çalışma ile hazırlanması gerektiğini belirtmiş ancak bugünkü siyasi havanın buna müsait olmadığından bahsetmiştir.⁹⁹ İnönü, konuşmasının devamında ise seçimle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *“Biz iddia ediyoruz ki, memleketin siyasi hayatının huzur ve emniyet içinde gelişip yükselmesi, iktidarda bulunan siyasi partinin, geniş tahammül ve müsamaha kudretinde olmasına bağlıdır. Buna karşı, siyaset hayatı bir şiddet vasıtasıdır, Cumhurbaşkanını tanımamak lazımdır, bu memlekette işler ancak zorla yaptırılabilir ve yaptıkça şiddeti ve zoru arttırmak lazımdır kanaatinde olan politikacılarla karşı karşıya, milletin karşısına çıkıyoruz. Memleketin gideceği yolu seçmek, hür vatandaşın hakkıdır.*”¹⁰⁰

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, seçim çalışmaları için doğu illerini de ziyaret etti. Memleketi Malatya'da konuşmuş ve iktidarda kaldıkları takdirde demokratik rejimin istikrarının devamını sağlayacağını beyan etmiştir. Diğer taraftan memleket meselelerine de değinen İnönü şunları söylemiştir: *“Politik münakaşalarımızın içinden mümkün olduğu kadar sıyrılmaya çalışarak, çalışma kudretimizi memleketin imarına; eğitimde, ekonomide, sağlıkta büyük hamleler yapmaya bütün gücümüzü sarf etmeye çalışacağız. Fakat gerek dış emniyetin, gerek içerde dış miyasta çalışıp ilerlemenin bir temel şartı vardır ki, onu, 1950 seçiminde sağlam olarak vücuda*

⁹⁸ “İnönü'nün İkinci Nutku”, **Ulus**, 26 Mart 1950, No: 10323, s. 1.

⁹⁹ “İnönü'nün Üçüncü Nutku”, **Ulus**, 28 Mart 1950, No: 10325, s. 1,3.

¹⁰⁰ **Ulus**, 28 Mart 1950, s. 3.

getirmeliyiz.”¹⁰¹ İnönü ayrıca 12 Temmuz Beyannamesi’ne¹⁰² de atıfta bulunarak, bu beyannamenin iktidar ve muhalefet arasındaki gerginliği azaltmak ve bu siyasi mücadelenin halkı ayrıştırmasını engellemek için vücuda getirildiğinden bahsetmiştir.¹⁰³ Daha sonra İnönü, Diyarbakır ve Elazığ’dan geçerken buralarda halkın sevgi gösterileri ile karşılaşmış ve bu iki şehirde de kısa birer konuşma yaptıktan sonra ayrılmıştır.¹⁰⁴

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 1 Nisan’da Gaziantep ve Maraş’ta konuşmuştur. İnönü, Antep’teki konuşmasında şunlardan bahsetmiştir: *“Gaziantep’liler, birkaç gündür memleketin muhtelif köşelerinde dolanıyorum, memleketin umumi ahvalinin çok iyi olduğuna ve memleketimizin bütün dünyada birinci derecede itibar gören memleket ve milletlerden biri olduğuna emin olunuz. Bütün vatandaşlar arasında samimi ve kardeşçe bir fikrin hâkim olduğuna eminim. Gaziantep’ten çok memnun olarak ayrılıyorum. Memleketler kahramanların omuzları üzerinde durur siz bu yükü taşımış olanlardan ve taşıyacak olanlardan birisiniz.”*¹⁰⁵ daha sonra Maraş’a giden İnönü, burada da Maraşlılara bir hitapta bulunarak şöyle demiştir: *“Birkaç gündür seyahat ediyorum. Bazı yerlerde nutuklar söyledim. Memleketin her tarafını bu geniş faaliyet devresinde ahenk ve vatandaşlar arasındaki dostluğu gözümle görmek istedim. Gördüklerimden çok memnun olarak dönüyorum. Memlekette siyaset mücadelelerinin üstünde olarak büyük meseleler üzerinde vatandaşların arzularını birleştirmeye muvaffak olacağımıza ümitlerim pek kuvvetlidir.”*¹⁰⁶ Sözlerini tamamladıktan sonra Maraşlılara teşekkür eden İnönü oradan ayrılmıştır.

¹⁰¹ “Cumhurbaşkanı Malatya’da Yeni Bir Seçim Nutku Söyledi”, **Cumhuriyet**, 31 Mart 1950, Sayı: 9210, s. 1,3.

¹⁰² 12 Temmuz Beyannamesi çok partili hayata geçtikten sonra iktidar ve muhalefet arasındaki gerginliği hafifletmek için Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından 1947’de yayınlanan bir beyanname. Bu beyanname İnönü 14 Haziran 1947 Tarihinde Başbakan ve Yardımcısı Devlet Bakanı ile DP Genel Başkanını çağırıldı. İki parti arasındaki gerginlikler müzakere edildi. İnönü, bu müzakerelerde her iki tarafında karşılıklı iddialarını reddettiğini bildirmiş ve bu sorunu çözmeye çalışmıştır. Ancak bunda başarı sağlayamamıştır ve iki partide ayrılıklar meydana gelmiştir. Bu görüşmeler sonrası İnönü ile arası açılan Recep Peker Hükümeti istifa etmek zorunda kalmıştır. Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, s. 278-283; Taner Timur, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, 1. Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1991, s. 58.

¹⁰³ “İnönü, Malatya’da Bir Nutuk Söyledi”, **Yeni Sabah**, 31 Mart 1950, No: 3948, s. 5.

¹⁰⁴ “Diyarbakır ve Elâzığ’da İnönü Halkın Coşkunu Sevgi Gösterileriyle Karşıladı”, **Ulus**, 1 Nisan 1950, No: 10329, s. 4.

¹⁰⁵ “İnönü Antep ve Maraş’ta”, **Ulus**, 2 Nisan 1950, No: 10329, s. 7.

¹⁰⁶ **Ulus**, 2 Nisan 1950, s. 7.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, doğu illeri gezintisinden sonra Adana'ya geçmiş ve orda bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında partinin takip ettiği politikaya ve seçimden sonra da takip edeceği politikalara değinmiştir. Üzerinde durduğu önemli bir konu da son zamanlarda iktidar ve muhalefet arasındaki şiddet politikası olmuştur. İnönü, 12 Temmuz Beyannamesi'ne atıfta bulunduktan sonra şunları ifade etmiştir: *“Memleketin muhtelif köşelerindeki mizaçlara ve imkânlarla bağlı olarak, birtakım şiddet prensipleri ve usulleri bünyemizde mevcuttur. Bazı gazetelerimizin, benim bu sözlerimden memnun olmamalarını tamamıyla anlıyorum. Gazeteler de, her siyasi muhitimiz gibi, muhtelif kanaatlere mensup olacaklardır. Muhalefet partisinde şiddet politikasını doğru bulup tesis etmiş olanlar nasıl mevcut ise, gazetelerde de, şiddet yolunu artıranlar edenler olacaktır.”*¹⁰⁷ İnönü ayrıca Anayasa ile ilgili yapılacak olan değişiklikten de bahsetmiştir.¹⁰⁸

Seçim çalışmalarına devam eden İsmet İnönü 4 Nisan'da Konya'da halka hitap etmiştir. Burada İnönü seçimlerle ilgili vaatlerde bulunmuştur. Yeni dönemde yapacakları faaliyetlerden bahsetmiş, tekrardan şiddet politikasına değinmiştir. Yeni dönemde memleketin siyasi hayatında huzur ve istikrar sağlayacaklarını siyaset mücadelelerinde salim istikametlerde normal ve verimli bir mahiyet kazanma amacıyla olduklarını belirtmiştir. İnönü konuşmasının devamında ise kısaca şunları söylemiştir: *“Aynı mevzular üzerinde günlerden beri ısrarla duruyorum. Bugünkü seviyesine varmış olan demokratik rejimin feyizli bir çalışma devrine girmesi, şiddet usullerinin herhalde memleket bünyesinden kaldırılmasına mütevakkıf olduğunu aşikâr bir surette görüyorum. Biz, hiçbir hatalı yolda ısrar etmemek kararındayız. Memleketin bünyesini salim demokrasi teşkilatına bağlamak için hiçbir gayretten geri durmayacağız.”*¹⁰⁹ Konuşmasının ardından İnönü, Konya'dan ayrılmıştır.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Konya Mitinginden sonra Ankara'ya dönmesinin ardından dönemin Başbakanı Şemseddin Günaltay da kısa bir seyahate çıkmıştır. Başbakan Günaltay; Çankırı, Kastamonu ve Zonguldak'a gezi düzenlemiştir.¹¹⁰ Başbakan, ilk olarak 10 Nisan'da Çankırı'ya gitti. Burada millet iradesine vurgu

¹⁰⁷ “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Adana'daki Nutku”, **Akşam**, 3 Nisan 1950, No: 11306, s. 1-2.

¹⁰⁸ **Akşam**, 3 Nisan 1950, s. 2.

¹⁰⁹ “İnönü'nün Konya Nutku”, **Ulus**, 5 Nisan 1950, No: 10332, s. 1, 3.

¹¹⁰ “Başbakan Bu Sabah Bir Geziye Çıkıyor”, **Ulus**, 9 Nisan 1950, No: 10336, s. 1.

yaparak hedeflerinin memlekette halk iradesinin tecellisini sağlamak ve halk iradesinin tecellisine dayanan rejimi devam ettirmek olduğunu ifade etmiş, yeni Seçim Kanununu ise bu çerçevede hazırladıklarının vurgusunu yapmıştır.¹¹¹ Başbakan, daha sonra 11 Nisan'da Kastamonu'ya geçti. Kastamonu'da yaptığı açıklamada ilerleyen dönemde köylünün kalkınması için yeni tedbirler alınacağını belirtmiş, köyde medeni hayatın gelişmesi için okul, su, yol ve sağlık alanında şimdiden çalışmalara başlandığını altını çizmiştir. Diğer taraftan Anayasa'da bir değişiklik yapılacağını da nutkunda ifade etmiştir.¹¹² Başbakan, son olarak 12 Nisan'da Zonguldak'a gitmiştir. Burada demokrasi ve milli irade vurgusu yapan Başbakan şu sözleri söylemiştir: *“Demokrasi demek, halk için, halkın menfaati için, halkın iradesiyle devlet kurmak demektir. Öyle bir devlet kuracağız ki, halkın menfaatini daima ön safta tutacak. Eğer vatandaş iyi insanlar seçerse işler iyi gider. Fakat reyini aksi vasıftaki insanlara verirse işler yürümez, anarşiye gider.”*¹¹³ Başbakan konuşmasından sonra Zonguldak Limanı'nın temel atma törenine katılmış ve burada da halka kısa bir konuşma yaptıktan sonra Ankara'ya dönmüştür.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tekrar seçim çalışmasına başlamak için İzmir'e hareket ettiği sırada Başbakan Şemseddin Günaltay da radyoda seçim ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında seçimin güvenliği ve yeni Seçim Kanunu'nun değerlendirmesini yapan Günaltay: *“Türk Milleti'nin karanlıklar içinde bunalmış, yeni tehlikeler karşısında çarpınan bir dünya içinde kendi mukadderatını selamete çıkarmak vazifesini tevdi edeceği vekilleri seçerken karşı karşıya bulunduğu ağır mesuliyetin icaplarını göz önüne alacağı pek tabiidir.”* demiştir. Ayrıca iç ve dış politikada yapılmış ve yapılacak olan işlerle ilgili bir değerlendirme de dinleyicilerine sunmuştur.¹¹⁴

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü kısa bir aradan sonra tekrar seçim çalışmalarına başlamıştır. İnönü, 4 Mayıs günü İzmir'e geldiğinde yoğun bir kalabalık tarafından karşılanmıştır. İnönü, İzmir'de partililere seslenmiş ve seçimlerle ilgili bilgiler vermiştir. İnönü, kalabalığa önce teşekkür ederek sözlerine başlamıştır. Köylü refahı

¹¹¹ “Günaltay'ın Çankırı Nutku”, **Ulus**, 11 Nisan 1950, No: 10338, s. 7.

¹¹² “Günaltay'ın Kastamonu'da söylediği Nutuk”, **Ulus**, 12 Nisan 1950, No: 10339, s. 1.

¹¹³ “Günaltay'ın Zonguldak Nutku”, **Ulus**, 13 Nisan 1950, No: 10340, s. 6.

¹¹⁴ “Başbakan Dün Akşam Radyo'da Bir Konuşma Yaptı”, **Ulus**, 3 Mayıs 1950, No: 10360, s. 1, 5.

için çalıştıklarını dile getiren İnönü, yine önceki mitinglerinde olduğu gibi, şiddet usullerine dikkat çekmiş ve *“Bütün gayretimiz hizmetinizde ve her takdiriniz hürmetimizde olacaktır.”* demiştir. Ayrıca parti olarak 27 yılda millet adına hiçbir şey yapılmadığı iddialarını da reddetmiştir. Diğer taraftan kadın vekil aday sayılarının diğer partilere oranla üç kat daha fazla olduğuna da dikkat çekmiştir.¹¹⁵

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, İzmir’deki mitinginden sonra 5 Mayıs’ta Manisa ve Balıkesir’e gitmiş, buralarda birer miting yapmıştır. Manisa’da halka hitap eden İnönü sert bir üslupla: *“27 seneden beri bu memlekette hiçbir şey yapılmamıştır yahut her şey fena yapılmıştır iddiası haksız, yersiz ve insafsız bir isnattır.”* demiştir. İnönü, sözlerinin devamında sertlik yanlısı politikacılar için: *“Demokratik rejimin siyasi mücadeleleri arasında, muarız politikacılar, her yapılmış olan işten daha iyisini vücuda getirmek iddiasında bulunabilirler. Böyle bir iddia, siyaset mücadelesinin tabii bir tezahürüdür. Yıkıcı değildir, yapıcıdır. Fakat milletin eserlerini kötölemek isteyenler, doğrudan doğruya yıkıcı bir politika peşindedirler.”*¹¹⁶ demiştir. Sözlerinin devamında mali politika ve kalkınma ile ilgili bilgiler vermiştir. Daha sonra Balıkesir’e geçen İnönü burada da partililere bir miting gerçekleştirmiştir. İnönü, burada birlik beraberlik ve demokrasi vurgusu yapmıştır. Demokrasinin hürriyet rejimi olduğunu ve ayrıştırıcı değil, birleştirici olduğu vurgusuna dikkat çekmiştir.¹¹⁷

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün diğer bir seçim çalışması 6 Mayıs’ta Biga’da olmuştur. Burada kendisine yöneltilen eleştirilere şöyle cevap vermiştir: *“Bir seçim zamanında her gün, memleketin en az otuz yerinde toplantılar yapılan bir diktatörlük ülkesi görülmüş müdür? Seçim zamanında diyar diyar dolaşarak, kendini vatandaşlarına beğendirmeye çalışan diktatör işitilmiş midir? Üç dört gazetenin şuurlu ve tasminli bir şekilde akı kara göstermek için senelerce sarf ettikleri gayretlerden, vatandaşların muhakemesinde bir eser kalıyor mu? Bugünkü halimiz,*

¹¹⁵ “İnönü’nün Mühim Nutku”, **Ulus**, 5 Mayıs 1950, No: 10362, s. 1.

¹¹⁶ “Cumhurbaşkanımız Dün Manisa ve Balıkesirlilere Hitap Etti”, **Ulus**, 6 Mayıs 1950, No: 10363, s. 1,6.

¹¹⁷ **Ulus**, 6 Mayıs 1950, s. 6.

*bütün bu hurafelerin iflas ettiğine şahit olmaktadır.*¹¹⁸ İnönü konuşmasından sonra Bigalılardan oy istemiş ve buradan ayrılmıştır.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 7 Mayıs günü Bursa'ya gitmiştir. Cumhurbaşkanı burada muhalefetin kendisine karşı ithamlarına yanıtlar vermiştir. DP'nin şiddet politikasına karşı eleştirilerine devam etmiştir. Mali konulara da değinen İnönü, DP'li yöneticilerinin maliye ve ekonomi üzerine eleştirilerine ise: *“Bizim bütçede çektiğimiz sıkıntılar katlanmaya mecbur olduğumuz askeri masrafların ağırlığındandır. Başlıca sebep budur.”*¹¹⁹ sözleriyle cevap vermiştir.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Bursa'dan sonra 8 Mayıs günü İzmit'e geçmiş ve burada bir konuşma yapmıştır. İnönü, burada konuşmasında iç politika meselelerine değinmiş ve muhalif partilerin yıkıcı faaliyetlerine karşı vatandaşları uyarmıştır. Bu konuda dikkatli olmalarını istemiştir. Kendilerine rakip olan partilerin ise daha yeni ve tecrübesiz olduklarına vurgu yapmıştır. Onların da zamanla memleket meseleleri ile ilgili açık bir görüşe sahip olacağı temennisini iletmiştir.¹²⁰

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, son nutkunu 9 Mayıs'ta İstanbul'da coşkulu bir kalabalık karşısında sergilemiştir. Burada üzerinde durduğu temel konular basın hürriyeti, muhalefetin uyguladığı şiddet politikalarına, yani partilerin CHP iktidarının 27 yıllık politikasını siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda yapmış oldukları ağır eleştirilere verilen cevaplar, köy ve işçi meselesi gibi hususlardır. İnönü, genel olarak önceki mitinglerine benzer konuları burada da ifade etmiştir. Ayrıca İnönü, seçimleri kaybettiği takdirde ebediyen Cumhurbaşkanlığından ayrılacağını belirtmiştir.¹²¹

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, yaklaşık bir buçuk ay seçim faaliyetlerinde bulunmuş ve çeşitli illerde mitingler gerçekleştirmiştir. Seçim çalışmalarında muhalefetin şiddet politikalarını eleştirmiş, Anayasanın yeniden düzenlenmesi gereğini vurgulamış, “Altı Ok”un Anayasadan çıkarılmasını vadedmiş, köylü ve işçi sınıfına

¹¹⁸ “İnönü'nün Biga Nutku”, **Ulus**, 7 Mayıs 1950, No: 10364, s. 5.

¹¹⁹ “CHP Genel Başkanının Bursa'daki Mühim Nutku”, **Ulus**, 8 Mayıs 1950, No: 10365, s. 6.

¹²⁰ “İnönü'nün İzmit Nutku”, **Ulus**, 9 Mayıs 1950, No: 10366, s. 1, 5.

¹²¹ “İnönü'nün İstanbul Nutku”, **Ulus**, 10 Mayıs 1950, No: 10367, s. 1, 5.

uygulayacakları politikalarından bahsetmiş ve genel itibariyle iç politikalarda yaptıkları ve yeni dönemde iktidara geldikleri zaman yapacaklarını mitinglerde partililere anlatmıştır. İnönü, seçim çalışmalarını bitirdikten sonra Ankara’da seçim gününün beklemiştir.

1.2.2. Demokrat Parti’nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları

DP 1946 Genel Seçiminde 62 milletvekili ile Meclis’te yerini almıştı. Bundan sonra DP için dört yıllık bir muhalefet dönemi başlamıştı. Dört yıllık süreçte DP teşkilatlanmaya bütün hızıyla devam etmiştir ve yapılacak olan 1950 seçimlerine iyi bir şekilde hazırlanmıştır. Bu süre zarfında CHP adına yoğun tenkitlerine devam etmiştir.

DP’nin Haziran 1946’da yapmış olduğu II. Büyük Kongre’sinde, 1950 Genel Seçimleri için, milletvekilleri adaylarını belirlerken %20’sini Genel Kurul’un, %80’ini ise mahalli teşkilatların tespit etmesi kararı alınmıştır.¹²² DP, Hakkâri dışında 486 aday ile seçime girmiştir. Ancak adayların 13’ünün iki ayrı seçim çevresinde aday gösterildiği için partinin gerçek aday sayısı 473’tür.¹²³

DP milletvekili aday listesini yayınladığında bunların mesleki dağılımlarını da yayınlamıştır. Bu dağılıma göre; 88 avukat, 69 idareci ve memur, 56 çiftçi, 55 tüccar, 52 doktor, 37 milletvekili, 23 subay, 20 mühendis, 19 profesör-doçent-öğretmen, 18 gazeteci, 12 maliyeci-iktisatçı, 12 eski milletvekili, 5 eczacı, 4 sanayici, 3 işçi, 1 vaiz, 1 müftü, 1 veteriner ve 1 şair DP’den aday gösterilmiştir.¹²⁴

DP, seçim beyannamesini CHP’den daha sonra yayınlamıştır. DP’nin üzerinde durduğu başlıca konular; devlet bütçesini iktisadi bünyenin gücü ile dengeli bir hale getirmek, milli ekonomiye yüklenen külfetleri asgari hadde getirmek, devlet masraflarında sıkı tasarruflar yapmak, bu tasarrufla elde edilecek imkânlarla üretimi arttırmak ve bunları en verimli alanlarda kullanmak gibi vaatlerden oluşmaktaydı.¹²⁵

¹²² “Büyük Kongre Dün Sona Erdi”, **Zafer**, 26 Haziran 1949, No: 58, s. 1.

¹²³ Tuncer, *a.g.e.*, s. 101.

¹²⁴ Yücel, *a.g.e.*, s. 78.

¹²⁵ “Demokrat Parti Seçim Beyannamesi”, **Her Gün**, 9 Mayıs 1950, Sayı: 902, s. 3.

DP'nin beyannamesinin CHP'nin tek parti dönemini eleştiren yanları da vardı. CHP'nin 30 yıla yakın sürdürdüğü iktidarlık döneminin tek benzerinin sadece Rusya'da olduğunu belirtmişlerdir. Beyannamenin devamında ise CHP'nin vaatlerinin hayalden ibaret olduğu yani CHP'nin beyannamesinin rasyonel olmadığından bahsedilmiş ve gelecek dört yıl içinde yapılan vaatleri nasıl uygulayacağı hususunda bir fikir vermemesi şiddetle tenkit edilmiştir.¹²⁶

DP'nin seçim beyannamesinde iktidara geldikleri takdirde yapacakları vaatler de sıralanmıştır. Siyasi ve idari konulardan bahsedilirken tam bir demokrasinin olması için mücadele verildiği, bu konuda mevcut iktidarın demokratik görüş ve fikirleri şiddetle yargılama durumunun azaldığı ancak son zamanlarda yine yersiz eleştiriler yapıldığı belirtilmekteydi. Ancak iktidar partisinin serbest seçimlerle milli iradenin hâkim olması için attığı bu önemli adımın demokrasi adına önemli bir gelişme olduğu da ayrıca ilave edilmiştir.¹²⁷

DP'nin beyannamesinde bahsedilen diğer bir konu da iktisadi durumdur. DP iktidarında CHP döneminde uygulanan Devletçilik politikasını en aza indirip liberalleşmeye doğru bir adım atılması amaçlanıyordu. Bu bağlamda iş hayatını etkileyen bürokratik kayıtlar ve devlet müdahaleleri asgari düzeye indirilecekti.¹²⁸ Böylelikle özel teşebbüsü destekleyen bir anlayış ortaya çıkacaktı.

DP'nin ekonomi alanında uygulayacağı diğer bir politika ise iktisadî ve mali sahalarda takip edilecek yolun memleketin iktisadî yapılanmasını hızlandırıp, üretimi ve milli geliri artırarak yaşam standartlarını yükseltmekti. Böylelikle sadece köylünün değil, büyük geçim sıkıntısı içinde bulunan işçilerin, dar ve geliri az olan büyük bir kısım halkın bugünkü yaşam şartlarını ıslah etmenin ve pahalılığa karşı gelmenin tek yolunun bu politikadan geçtiği ifade edilmiştir.¹²⁹

DP hukuki alanda da yeni düzenlemeler getireceğini beyannamesinde açıklamıştır. Bu alanda ise iktidara geldikleri zaman hiçbir vatandaşa sınıf ayrımının

¹²⁶ “D. Parti Seçim Beyannamesi”, **Zafer**, 9 Mayıs 1950, No: 373, s. 1.

¹²⁷ “D. Parti Seçim Beyannamesini Neşretti”, **Akşam**, 9 Mayıs 1950, No: 11342, s. 2.

¹²⁸ “Demokrat Parti'nin Seçim Beyannamesi”, **Ayın Tarihi**, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 58.

¹²⁹ **Ayın Tarihi**, Mayıs 1950, s. 58.

yapılmayacağı, Anayasada vatandaşın hak ve hürriyetlerinin teminat altına alınacağı ifade edilmiş ancak bugünkü Anayasanın bu hakları vermesine rağmen kuvvetler birliği esasına dayandığı için tek parti rejiminin sıkıntıları da belirtilmiştir.¹³⁰

DP, CHP'nin beyannamesini şiddetle tenkit ederken, DP'nin de beyannamesini eleştirenler vardı. Balıkesir'in siyasi gazetesi olan Türk Dili Gazetesi DP'nin beyannamesinin bir kararsızlık örneği olduğunu ve sadece CHP'yi tenkit ettiğini, halka ne gibi hizmetler götüreceğini bildirmediğini ifade etmiştir.¹³¹ Devamında DP'nin beyannamesinin hiçbir fikir ortaya koymadığını, seçimi kazandığı takdirde neler yapılacağını belirtmediğini ve günler sonra yayınlanan bu beyannamenin yeni hiçbir şey getirmediğini savunmuştur.¹³²

Diğer taraftan Celal Bayar, DP'nin 1947 tarihli I. Büyük Kongresi'nde dönemin siyasi iktidarının baskıcı tutumunu şu sözlerle ifade ediyordu: "*Seçimlerden sonra ilk tedbir olarak İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bir tebliği ile gazetelerde seçimlerden bahsolunmasının men edildiği görüldü ve akabinde bazı gazeteler kapatıldı. İstanbul gazetelerinin memleket şümül olmak vasıfları göz önünde tutulunca Sıkıyönetim Komutanlığınca alınan bu kararın hemen bütün memleket umumi efkârını, Meclis seçimleri mevzuunda iktidar partisi hesabına olarak baskı altına almak demek olduğu kolayca anlaşılır. Bu arada gerek Matbuat Kanunu'nda gerekse Ceza Kanunu'nda yapılan tadillerin de bu hedefle müteveccih bulunduğu aşikârdır.*"¹³³ Bayar'ın bu söyleminden anlaşıldığı üzere gelecek seçimler için iktidar partisinin, DP üzerinde, özellikle basın da bir baskı oluşturacağı ve bu yolla DP'nin güçlenmesinin önüne geçecek bir yol izleyeceği anlaşılmaktadır.

DP'nin bu seçim hazırlıkları İstanbul İl Kongresi toplantısında da devam etmiştir. Başkan Celal Bayar burada: "*4 senelik emeklerin neticeleri 14 Mayıs günü alınacaktır...*"¹³⁴ sözleriyle partililere karşı bu seçim için umutlu konuşuyordu. Bu kongrede seçim maliyeti üzerine de müzakereler olmuştur. Delegeleler, propagandaya

¹³⁰ "D. Parti Seçim Beyannamesi", **Zafer**, 9 Mayıs 1950, No: 373, s. 2.

¹³¹ "DP Beyannamesi Kararsızlık Örneği", **Türk Dili**, 10 Mayıs 1950, No: 5637, s. 1.

¹³² **Türk Dili**, 10 Mayıs 1950, s. 1.

¹³³ **Bütün Tafsilat ve Akisleriyle Demokrat Parti'nin Birinci Büyük Kongresi**, Haz: Orhan Mete, İstanbul: Ticaret Dünyası Matbaası, 1947, s. 12.

¹³⁴ "Demokratlar Zafere Hazırlanınız", **Zafer**, 1 Nisan 1950, No: 337, s. 1.

ayrılan miktarın artırılmasını istemişlerdir. Neticede daha geniş bir şekilde bütçe tasarısı kabul edildi. Hatta delegelerden partiye araç tahsisi de olmuştur.¹³⁵ Komitenin faaliyetleri neticesinde belli bir miktarda bağış toplanmış ve bununla mutad masraflar karşılanmıştır.¹³⁶ Çok yakında olacak olan milletvekili seçimleri için il merkezinde bir yardım defteri açılmıştır. Seçime mahsus olan yardımlar bu deftere yazılacak ve bağış makbuzu verilecekti. Rapor sonucunda ise 30.000 lira propaganda masrafı tahmin ve tefrik edilmişti.¹³⁷

Alınan karara göre kongre sonrası seçim için DP'liler meydanlara inip halk ile buluşacaklardı. Bu arada yine iki parti arasında seçim çatışmaları devam ediyordu. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Adana'da yaptığı bir konuşmada, muhalefet partisinin şiddet politikası güttüğünü ve bu bağlamda 12 Temmuz Beyannamesi'nin reddedilişini örnek gösteriyordu.¹³⁸ Celal Bayar ise bu tutuma karşılık İstanbul'dan verdiği cevapta şu sözleri sarf ediyordu: *“Eğer mesul mevkide olanlar vazifelerini suiistimal edecek olurlarsa, kanuna dayanarak onların hakkından gelmek azmindeyiz. Eğer bu samimi arzumuzu şiddet olarak kabul ediyorlarsa kimsenin böyle düşünmeye hakkı yoktur. Memleket sükûn ve istikrar içinde yaşmalıdır.”*¹³⁹ ifadeleriyle İnönü'nün eleştirilerine karşılık vermiştir.

Celal Bayar, İstanbul'dan sonra Ankara'ya geçmiş ve oradan da 5 Nisan'da Çankırı'ya geçerek bir miting düzenlemiştir. Burada partililere seslenen Bayar, din ve laiklik ayırımına vurgu yapmış, 1946 seçimlerine dikkat çekerek bu seçimlerde uğradıkları haksızlıktan bahsetmiştir. Bunun yanı sıra *“Demokratlar şiddet kullanıyor”* ithamına da cevap veren Bayar, partililere seslenirken: *“Şiddete mi uğradınız yoksa siz mi başkalarına şiddet tatbik ettiniz?”* sorusuna halk şiddete uğradık yanıtını verince Bayar devamla: *“...demek oluyor ki, şiddete uğrayanlara şiddet yapıyorsunuz demek en büyük haksızlıktır. Eğer bu bilinerek ifade olunuyorsa*

¹³⁵ Zafer, 1 Nisan 1950, s. 1.

¹³⁶ D.P. 1950 İstanbul İl Kongresine Sunulan Mali Rapor ve Bilanço, İstanbul: Alişan Dobra Matbaası, 1950, s. 1.

¹³⁷ D.P. 1950 İstanbul İl Kongresine Sunulan Mali Rapor ve Bilanço, s. 1-2.

¹³⁸ “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Adana'daki Nutku”, Akşam, 3 Nisan 1950, No: 11306, s. 1.

¹³⁹ Akşam, 3 Nisan 1950, s. 2.

bunun altında gizli bir mana aramak hepimizin hakkı ve vazifesidir."¹⁴⁰ sözleriyle eleştirilere cevap vermiştir.

Celal Bayar, 29 Nisan günü Bolu'da bir seçim konuşması yapmıştır. Bayar, burada seçimlerin emniyetle yapılması hususuna değindi. Başbakanın radyo konuşmasında seçimlerin tam manasıyla emniyetli olacağını ve her vatandaşın sandığa çekinmeden gideceğini belirtmesini Bayar'ın olumlu karşıladığını belirtti.¹⁴¹

Celal Bayar'ın diğer bir miting programı da 30 Nisan'da Kastamonu'da olmuştur. Bayar, halka hitap ederken Atatürk'ün ilke ve inkılaplarına bağlı kalacaklarını söyledi. Sonra mali konularda hükümeti eleştirerek şöyle dedi: "*Hükümet makinesi intizamla işlemiyor, onu tamir etmek, yağlamak lazımdır. Hükümetin mali politikası bozuktur. Bir iflas tehlikesi karşısındayız. Marshall Planı kısmen olsun imdadımıza yetişmeseydi, bu iflas bugün tahakkuk etmiş olacaktı.*"¹⁴² Bayar devamla seçimle ilgili, "*Türkiye 14 Mayıs'ta yeni bir hayata girecektir. Dört yıldan beri geçirdiğimiz safha milli hayatımızda çok mühimdir. Yarınki devletin temellerini atacak sizlerin 14 Mayısta vereceğiniz reylerdir. Ben Atatürk'ten aldığım ilham ile bu büyük milletin kudretine, akliselimine inanıyorum.*"¹⁴³ ifadelerini kullandı.

Celal Bayar, 1 Mayıs günü Bursa'da düzenlediği bir toplantıda konuşurken halk arasında eşitlik vurgusu yaptı. Bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirdi: "*Demokrasi köyden başlamalı ve ta Büyük Millet Meclisi'ne kadar gitmelidir. Biz bu davayı halletmek istiyoruz. Türkiye'de yaşayan insanlar, zengin olsun, fakir olsun, köylü olsun, şehirli olsun hepsi aynı kanunlara tabi tutulacaklardır. Aralarında hiçbir fark olmayacaktır. Biz şehirli ve köylü arasında hiçbir fark gözetmeyeceğiz.*"¹⁴⁴

Celal Bayar daha sonra Samsun, Bafra ve Çarşamba'daki mitinglerde konuşmalar yaptı. 1 Mayıs gecesi Bafra'da kendini selamlamaya gelen kalabalığa: "*Demokrat Parti'nin Samsun zaferini şimdilik ilan ediyorum.*" dedi. Daha sonra 2 Mayıs'ta

¹⁴⁰ "Şiddet İsnadlarına Kat'i Cevap", **Zafer**, 6 Nisan 1950, No: 342, s. 6.

¹⁴¹ "Celal Bayar Bolu'da Bir Nutuk Söyledi", **Akşam**, 30 Nisan 1950, No: 11333, s. 1.

¹⁴² "Bayar, Hükümetin Politikasını Şiddetle Tenkit Etti", **Akşam**, 1 Mayıs 1950, No: 11334, s. 1.

¹⁴³ "Bayar'ın Kastamonu'daki Nutku", **Zafer**, 1 Mayıs 1950, No: 366, s. 6.

¹⁴⁴ "Celal Bayar'ın Seyahati", **Akşam**, 2 Mayıs 1950, No: 11335, s. 1.

Samsun’da parti önünde konuşan Bayar, burada işçi grev haklarından bahsetti. Son olarak aynı gün Çarşamba’da halka DP’nin Atatürk inkılaplarını tamamlamak için ortaya çıktığını söyledi ve 1946 seçimlerindeki haksızlıklardan bahsederek 1950 seçiminin adil bir şekilde tecelli etmesi temennisinde bulundu.¹⁴⁵

DP lideri Celal Bayar daha sonra doğu illerine seyahate çıktı. Doğu illerinde coşkun kalabalıklar tarafından karşılanan Bayar, birkaç ilde konuşma yaptı. Bayar, 6 Mayıs’ta Diyarbakır’da halka seslenirken bu ilde çıkan önemli âlimler üzerinde durdu ve Şarklı ve Garplı arasında bir fark olmadığından bahsetti. Devamında Atatürk’ün Şarkta bir üniversite kurma isteğini de gerçekleştireceklerini beyan etti.¹⁴⁶

Celal Bayar, Diyarbakır’daki mitinginden sonra aynı gün Elazığ’a geçti ve burada halka hitap ederken: *“Mazide irtikâp etmiş hataların önüne bir perde çekmeye hazırız. Fakat istikbal için teminat istiyoruz. Bunu Demokrat Parti adına değil, millet adına istiyoruz. Çünkü partiler millete hizmet etmek yolunda birer vasıtaadır. Maksat millete hizmet etmektir.”*¹⁴⁷ sözleriyle Elazıglılardan oy istedi. Bayar, Elazığ’da konuşmasını yaptıktan sonra Erzurum’a hareket edecekti. Ancak hava şartlarından dolayı Erzurum yerine 7 Mayıs’ta Malatya’ya geçti. Malatya’da yaptığı konuşmasında CHP’nin seçim beyannamesini eleştirdi ve beyannamenin sadece fikir yığınlarından ibaret olduğunu söyledi. Devamında: *“Herhangi bir partinin mükemmel bir programı olabilir. İktidar partisinin, uzun bir zamandan beri, hangi hükümeti iktidara gelmiştir de methettikleri programını ele almıştır. Her hükümet kendi fikirlerini tahakkuk ettirmeye çalışmıştır. Bir sonra gelen de evvelkisinin programını bozarak bu milleti müşkül hale getirmiştir.”*¹⁴⁸ sözleriyle eleştirilerini sürdürmüştür.

Celal Bayar dışında DP’nin diğer mensupları da seçim çalışmaları yapmışlardır. İzmir’de eski bir milletvekili ve DP’nin İzmir milletvekili adayı olan Mehmet Aldemir, 7 Mayıs tarihli konuşmasında 27 yıldır memleketi idare edemeyenlerin bundan sonra da memleketi idare edemeyeceğinden bahsetmiş ve 14 Mayıs 1950’de

¹⁴⁵ “C. Bayar D.P. Zaferinden Emin”, **Zafer**, 3 Mayıs 1950, No: 368, s. 1, 6.

¹⁴⁶ “Bayar’ın Şarkta söylediği nutuk”, **Zafer**, 7 Mayıs 1950, No: 372, s. 1.

¹⁴⁷ “Celal Bayar’ın Nutku”, **Akşam**, 7 Mayıs 1950, No: 11340, s. 2.

¹⁴⁸ “Celal Bayar’ın Malatya Nutku”, **Zafer**, 8 Mayıs 1950, No: 372, s. 1, 8.

milletin bu iktidarı göndereceğini, yerine hürriyet yolcularını getireceğini ifade etmiştir.¹⁴⁹ Daha sonra alkışlar ve yoğun tezahüratlar eşliğinde Halide Edip Adıvar kürsüye gelmiş ve şu sözleri beyan etmiştir: “*Herhangi bir parti daima ve zamana göre milletin ihtiyaçlarını kavrar ve iktidar devrinde imkân dairesinde iş görürse millet onu daima iktidara getirir. Fakat uzun bir mazisi olan demokrasilerde cari olan bir an’anenin bizde de teessüs edebilmesi için partiler kadar, hatta onlardan da mühim bir noktayı hepimizin kavraması lazımdır. O da; hangi parti iktidar da olursa olsun partili, partisiz ekseriyet ve akalliyet her ferdin haklarını koruyacak, halk için işleyen istikrarlı bir hükümet mekanizmasıdır.*”¹⁵⁰ DP Balıkesir’de de bir miting düzenlemiştir. DP İl Başkanı burada 7 Mayıs tarihindeki konuşmasında millet iradesine vurgu yapmıştır. DP milletvekili adayı Ali Fuat Cebesoy, Eskişehir’de halka hitabında: “*tarihe geçen insanlar sadece milletlerine ve memleketlerine hizmet etmiş sayılırlar. Bu gibi insanların vazifesi yaptıkları hizmetten sonra mütemadiyen öğünmek veya kendisini övdürmek değil, ölünceye kadar milletin hizmetkârı olarak kalmak, kendileri hakkındaki hükmü milletimizin ve tarihin kadirşinaslığına bırakmaktır.*”¹⁵¹ demiştir. Cebesoy, sözlerine devamla da :“*Bana itimat eder beni seçerseniz milletimizin bir hizmetkârı olarak çalışacağım.*”¹⁵² diyerek halktan oy istemiştir.

DP’liler tarafından önemli bir toplantı da 30 Nisan’da Ankara’da Cebeci Meydanı’nda gerçekleştirilmiştir. Burada DP’li adaylar yoğun bir kalabalığa seslenmişlerdir. Adaylar iktidar partisini şiddetli eleştirilerde bulunmuşlardır.¹⁵³

DP lideri Celal Bayar son olarak 9 Mayıs tarihinde Bursa’da bir miting düzenledi. Bayar, burada yaklaşık kırk bin kişi önünde bir konuşma yaptı. Konuşmasında CHP iktidarı dönemindeki iktisadî sıkıntılardan bahsetti ve o dönemdeki bütçe açığına dikkat çektikten sonra şunları söyledi: “*Bütçedeki artış nispeti sivil ihtiyaçlarda %425 olmasına rağmen askeri ihtiyaçlarda %271’dir. 1940 senesinde 460 küsur milyon lira olan bütçe, bugün 1 milyar 400 küsur milyonu bulmuştur. Borçlar 700 küsur milyon iken 2 milyarı aşmıştır. Ve her sene de 150 milyon lira açık vermek*

¹⁴⁹ “İzmir ve Balıkesir’de D.P Mitingi”, **Zafer**, 8 Mayıs 1950, No: 372, s. 8.

¹⁵⁰ **Zafer**, 8 Mayıs 1950, s. 8.

¹⁵¹ “Gl. Ali Fuad Cebesoy’un Eskişehir Konuşması”, **Zafer**, 1 Mayıs 1950, No: 366, s. 6.

¹⁵² “Demokratların Açık Hava Toplantıları”, **Vatan**, 1 Mayıs 1950 sayı: 3212, s. 3.

¹⁵³ “Demokrat Parti’nin Ankara Mitingi”, **Zafer**, 1 Mayıs 1950, No: 366, s. 1.

*suretiyle ve ağır faizlerle borçlar yekûnu kabarmakla devam etmiştir.*¹⁵⁴ DP, bu miting sonrasında seçim çalışmalarını sonlandırmıştır.

Bu dönemde DP'yi ön plana çıkaran gelişmelerden biri de gelenekçi, dindar kesimin desteğiydi. Dönemin dindar çevrelerinin en etkileyici yazarlarından biri olan Sebilürreşad'ın sahibi ve başyazarı Eşref Edip, CHP'nin dinin toplum üzerindeki etkisini anlamayarak, din derslerine önem vermeyerek yirmi yıl boyunca ulusal vicdanı ezdiğini, laiklik perdesi altında maneviyatı zayıflattığını, bunun ise siyasal irtica olduğunu ileri sürüyordu.¹⁵⁵ CHP'ye yönelik eleştiriler bu yöneydi. Dindar kesimlere göre DP, CHP'ye oranla dinsel konularda daha özgürlükçü bir tutum sergileyecekti. Ancak tam anlamıyla DP'nin din siyaseti belli değildi.¹⁵⁶ Edip'e göre halkın en çok CHP ile DP arasındaki dini farkı bilmek istediğini ve Bayar'ın dini konular hakkında halk kitleleri önünde sustuğunu ancak gazetelerinde, broşürlerinde ve TBMM kürsüsünde bu konu ile ilgili düşüncelerini açıklaması gerektiğini vurguluyordu.¹⁵⁷

DP yetkilileri 1946 seçimlerinden sonra 1950 seçimlerine kadar muhalefette kalmış ve CHP'nin icraatlarına ve politikasına şiddetli eleştirilerde bulunmuşlardır. 14 Mayıs 1950 seçim kararı sonrası da DP, dört yıllık muhalefet sonrası iktidara gelmek için büyük çaba sarf etmiştir. Özellikle Başkan Celal Bayar, siyasi deneyimini ortaya koyarak, açık hava toplantılarında halkın gönlünü kazanmayı bilmiş ve gittiği şehirlerde yoğun kalabalıklarla karşılanmıştır. DP lideri ellerindeki kısıtlı imkânlarla birçok ilde mitingler düzenlemiştir. Bayar dışında diğer DP'li adaylar da bazı illerde toplantılar düzenleyerek DP'ye oy istemişlerdir.

1.2.3. Millet Partisi'nin Ülke Geneli Seçim Çalışmaları

MP, 22 ilde seçime girmiş ve bu illerde toplam 206 milletvekilliği için 205 aday göstermiştir. Adayların 30'u iki ayrı seçim çevresinden aday gösterilmiştir. Bu nedenle partinin gerçek aday sayısı 175'tir. Partinin adaylarınının 3'ü kadın, 172'si

¹⁵⁴ “Vatandaş, Reyini DP'ye Ver”, **Zafer**, 10 Mayıs 1950, No: 314, s. 6.

¹⁵⁵ Sabahattin Nal, “Demokrat Parti'nin 1950-54 Dönemi Din Siyaseti”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 60, Sayı: 3, 2005, s. 143.

¹⁵⁶ Nal, *a.g.m.*, s. 144.

¹⁵⁷ Nal, *a.g.m.*, s. 144.

erkektir. MP, 10 coğrafi bölgenin ikisi olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da seçimlere girmemiştir.¹⁵⁸

MP, diğer partilerde olduğu gibi bir seçim beyannamesi neşretmiştir. Bu beyanname Mareşal Fevzi Çakmak tarafından hazırlanmıştır. Beynamede Mareşal’in değindiği konuların en başında insan hakları gelmektedir. 1946 seçimlerinde CHP’nin milletin hakkını çiğneyerek iktidara geldiğini ve bu süre zarfında halk üzerinde yoğun bir baskı yarattığını ifade etmiş, basın ve ceza kanunlarının ağırlaştırılmış olması, aşırı sol ve sağ cereyanlar hakkında kanun sayesinde istediklerini mahkûm etme imkânını bulmalarına ve yargıçlar üzerinde nüfuz hâkimiyeti kurmalarına dikkati çekmiştir.¹⁵⁹ Diğer taraftan polis baskısının yoğun olduğunu ve yapılan siyasi toplantılarda bunun çokça görüldüğünü ifade eden Mareşal, bu baskı ve istibdat döneminin devam edip etmemesinin halka bağlı olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁰

Fevzi Çakmak beyannamenin devamında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün bu olumsuzlukları düzeltereğine dair bir beyanının olmadığına ve sadece Anayasa değişikliğinden bahsettiğine değinmiştir. Diğer taraftan İnönü’nün asıl maksadının kendi nüfuzunu artırarak diktatörlüğe kadar gitmek olduğunu, bu gücü sağladıktan sonra CHP Genel Başkanlığına gerek durmayacağını ve bu genel başkanlığını bırakıp sadece Cumhurbaşkanlığı yürüterek muhalefetin istediği bir duruma geçeceği düşüncesinde olduğunu açıklamıştır.¹⁶¹

MP, seçimleri kazanırsa veya kuvvetli bir azlık halinde Meclise girerse neler yapacağını beynamede açıklamıştır. Beyannamenin en önemli amaçlarından biri vicdanları ezen ve ruhları baskı altında tutan hükümet ve zabıta korkusunun yarattığı havayı ortadan kaldırmaktı. İktidardan korkan bir halk yerine onu seven ve kendi malı bilen bir halkın bulunması, yurdu iç ve dış düşmanlardan koruyacak en kuvvetli tedbir olduğu ifade edilmiştir. Gerçek ve bütün sahaları kaplayan bir vicdan hürriyeti, söz hürriyeti, yazı hürriyeti, toplanma hürriyeti, çalışma hürriyeti, iktidarın baskısı

¹⁵⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s. 104-105.

¹⁵⁹ “Mareşal Fevzi Çakmak’ın Millet Partisi Adına Çıkarıldığı 1950 Seçim Beyannamesi”, **Kudret**, 9 Nisan 1950, No: 797, s. 1.

¹⁶⁰ **Kudret**, 9 Nisan 1950, s. 2.

¹⁶¹ **Kudret**, 9 Nisan 1950, s. 2.

altında yaşamaktan kurtulma hürriyeti istediklerini belirtmişlerdir.¹⁶² Diğer taraftan israfın önlenmesi gerektiği ve hükümetin buna karşı önlemler aldığı takdirde halkın bugünkünden daha yüksek bir maddi seviyeye çıkacağı ifade edilmiştir. Ayrıca yurdumuzdaki şeflik usulünün tasfiye edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.¹⁶³ Milli Mücadele döneminin önemli komutanlarından biri olan Fevzi Çakmak'ın iktidar aleyhinde hareket etmesi ve gücünü MP'den yana kullanması iktidara karşı yapılan önemli bir hamle olarak görülebilir. Ancak seçimlerden önce vefat etmesi MP'nin Ankara'daki seçimlerde önemli bir kaybı olmuştur.

MP, 1950 seçimlerinde iktidarın yıllardır uygulamış olduğu politikayı, DP'nin yaptığı gibi yoğun bir şekilde eleştirmiştir. Bunun yanında DP'yi de birçok yönden eleştirmiştir. Özellikle Meclis'te Seçim Kanunu müzakerelerinde CHP ile DP'nin uzlaşmacı tavrını Kudret Gazetesi "*DP-CHP Arasında İttifak*" başlığı ile veriyordu.¹⁶⁴ Bundan daha da ötesi bu uzlaşmacı tavrın seçim sonrasında bir koalisyon olabileceği üzerinde duruluyordu.¹⁶⁵ Hatta DP'nin İçişleri, Adalet ve Devlet Bakanlıklarını isteyeceği söyleniyordu.¹⁶⁶

Bu seçim döneminde önemli olan gelişmelerden biri de DP Niğde Teşkilatının tamamen MP'ye geçmesi olmuştur. Niğde teşkilatı, 1946'dan beri DP için çalıştıklarını ancak parti yetkililerinin henüz partiden ayrılmamış olan CHP'lilerin il heyetine alınmalarını istemeleri ısrarına karşın bunun tüzüğe aykırı olduğu ve kendilerine yapılan bir haksızlık olduğu gerekçesiyle istifa ettiklerini dile getirmişler, toplu olarak MP'ye geçmişlerdir.¹⁶⁷ Bu durum DP içinde de bazı konularda demokrasi dışı bir tutum izlendiği kanaatini uyandırmıştır. Diğer taraftan CHP Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu da yazdığı istifa mektubunda, CHP'nin Anayasa'ya aykırı ve demokrasiye muhalif hareketlerinden dolayı istifa ettiğini ifade etmiştir. Diğer bir gerekçesi ise Sadık Aldoğan'ın milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması olmuştur.¹⁶⁸

¹⁶² **Kudret**, 9 Nisan 1950, s. 3.

¹⁶³ **Kudret**, 9 Nisan 1950, s. 3.

¹⁶⁴ "DP-CHP Arasında İttifak", **Kudret**, 17 Şubat 1950, No: 746, s. 1.

¹⁶⁵ "DP İle Halk Partisinin Nikahı Nasıl Kıyıldı?", **Kudret**, 17 Şubat 1950, No: 746, s. 1,4.

¹⁶⁶ "Demokrat ve Halk Partileri Koalisyonu Tahakkuk Ediyor", **Kudret**, 23 Şubat 1950, No: 752, s. 1.

¹⁶⁷ "Demokrat Parti Niğde Teşkilatı Toptan Millet Partisi'ne Geçti", **Kudret**, 11 Mart 1950, No: 768, s. 1.

¹⁶⁸ "Sinan Tekelioğlu Halk Partisi'nden İstifa etti", **Kudret**, 28 Mart 1950, No: 785, s. 1, 4.

MP'nin, 1950 Genel Seçim çalışmaları döneminde, CHP iktidarını en yoğun eleştiren kişiler arasında olan Sadık Aldoğan MP'nin Kırıkkale İlçe Kongresi'nde CHP iktidarının vatandaşların haklarını çiğnediğini, onlara siyasi haklar tanımadığını ve kendilerine muhalif olanlara yaşam hakkı bile vermediğini belirtmiştir.¹⁶⁹ Ayrıca başka bir toplantıda Cumhurbaşkanı, Hükümet ve iktidara hakaret edencesine şiddetli tenkitlerde bulunmuştur.¹⁷⁰ Kocaeli İl Kongresi'nde de konuşan Aldoğan, vatandaşın kendi haklarını alabilmesi için iktidarın düşmesi gerektiğini ve bunun için 1950 seçimlerinde CHP'ye bir tek oy bile verilmemesini istemiştir.¹⁷¹

MP, seçim mitinglerinde iktidarın halk üzerinde uygulamış olduğu politikaları eleştirmiş ve meydanlara toplanan halka açıkça bunları söylemiştir. MP Genel Sekreteri Ahmet Tahtakılıç, Düzce mitinginde iktidarın tek parti döneminde milletvekillerini halkın değil CHP yöneticilerinin seçtiğini ve göstermelik olarak seçim yapıldığını belirtmiş, bu durumda Meclis'te milletin seçtiği değil önceden atanan vekillerin varlığına dikkat çekmiştir.¹⁷²

MP, 22 Mart'ta Kaman'da bir miting düzenlemiştir. Mitinge Yusuf Hikmet Bayur, Sadık Aldoğan ve Osman Bölükbaşı katılmıştır. Buradaki mitinge CHP'li yetkililerin müdahaleleri olmuştur. Ayrıca CHP'li ve DP'li yetkililer bu mitingi yakından takip etmişlerdir. Burada İsmet İnönü'den bahseden Aldoğan eşitlik vurgusu yaparak: *“İsmet İnönü ile bir çöpçü arasında şeref ve haysiyet bakımından en küçük bir fark yoktur. Her vatandaş eşit haysiyete maliktir.”* demiştir. Bu sözleri üzerine CHP'liler tepki göstermiş ve jandarma olaya müdahale etmiştir.¹⁷³

MP, 2 Nisan'da Adana'da bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıya MP'nin ileri gelenleri katılmıştır. Bunların dışında CHP'den istifa eden Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu da MP mitingine katılmıştır. Parti yöneticileri CHP'yi ve İsmet İnönü'nün uygulamış olduğu faaliyetleri açıkça eleştirmişlerdir. Diğer taraftan Tekelioğlu'nun mitingde yapmış olduğu konuşma önem arz etmektedir. Tekelioğlu konuşmasında İnönü için devletin reisliğini yapan kişinin CHP propagandası yapmamasını ve her

¹⁶⁹ “MP Kırıkkale İlçe Kongresi”, **Kudret**, 6 Şubat 1950, No: 735, s. 4.

¹⁷⁰ “MP Kongresindeki Gürültüler”, **Ulus**, 19 Mart 1950, No: 10316, s. 4.

¹⁷¹ “MP Kocaeli Kongresi”, **Kudret**, 13 Şubat 1950, No: 742, s. 4.

¹⁷² “Millet Partisi'nin Düzce Mitingi”, **Kudret**, 6 Mart 1950, No: 763, s. 4.

¹⁷³ “MP Kaman Mitingi”, **Kudret**, 23 Mart 1950, No: 780, s. 1.

partie eşit mesafede yaklaşması gerektiğini vurguladıktan sonra şunları ifade etmiştir: “İnönü, 30 senedir vazife gördü ve yoruldu. Bundan sonra küçük kardeşlerim iş başına geçsin diyebilmelidir. Fakat o bir partiyi himayesine almakla memlekette ızdırap kaynağı oluyor. Şimdi de Anayasada tadilat yapılması lazım geldiğinden bahsetmektedir. Onun gayesi bu suretle kendisine yeni salahiyetler temin etmektir.”¹⁷⁴ Tekelioğlu'nun partiden istifa etmesinin gerekçesi CHP yönetiminin demokrasi dışı hareket etmesi yönünde olmuştur. Adana'daki konuşmasında ise bunu halka dile getirmiştir. İnönü'nün CHP için çalışması ve bunu da devletin imkânlarını kullanarak yapmasını eşitsizlik olarak görmüş ve bu bağlamda partide daha fazla kalamamıştır. 3 Nisan'da MP, Mersin'de bir miting düzenlemiştir. Yine, Adana mitinginde olduğu gibi, burada da İnönü'nün bir parti başkanı gibi davranmasını ve yaptığı miting ve seyahatlerde devletin mallarını kullanması eleştirilmiştir. Diğer taraftan Genel Başkan Yusuf Hikmet Bayur, yaptığı bir konuşmada, 1946 yılında yapılan genel seçimlerde DP'nin yanında yer aldığını açıklamıştı. Ancak 1946 Genel Seçimlerinden sonra DP'nin CHP'yi seçimlerde hile yaptığı iddiasıyla yoğun bir eleştiriye tabii tuttuğu bir dönemde 1947 Temmuzunda DP liderinin, İnönü ile anlaşmasına tamamen karşı olduğunu ve vicdanen bu hareketi tasvip etmediklerini de ifade etmiştir.¹⁷⁵

MP yetkilileri, 17 Nisan'da Kırşehir'e varmış ve burada partililere seslenmişlerdir. Burada Ord. Prof. Dr. Vasfi Raşit Seviğ'in yaptığı açıklamalar önemlidir. Özellikle CHP ile DP arasındaki uyuma dikkat çeken Seviğ sözlerinin devamında: “İnönü ve arkasındakiler memleketi içinden çıkmayacak bir duruma soktular. Celal Bayar, İnönü'nün arakasında toplananlardandır. Çünkü bu memleketi Atatürk evvela ve uzun zaman İnönü ve sonra Celal Bayar ile idare etti. Bu itibarla Celal Bayar, İnönü'nün gölgesinden başka bir şey değildir.”¹⁷⁶ ifadeleri kullanmıştır. Bu bağlamda Seviğ, DP'nin de iktidara geldiği zaman CHP'den farklı bir yol izlemeyeceği kanısındaydı. Diğer taraftan asıl kavganın İsmet İnönü ve Celal Bayar kombinezonu ile MP arasında olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁷

¹⁷⁴ “MP Adana Mitingi ve Kongresi Çok Muazzam Oldu”, **Kudret**, 3 Nisan 1950, No: 791, s. 1, 4.

¹⁷⁵ “H. Bayur Mersin'de İnönü'yü Bir Kere Daha Mağlup Etti”, **Kudret**, 4 Nisan 1950, No: 792, s. 1, 4.

¹⁷⁶ “MP'nin Dünkü Kırşehir Mitinginde V. Raşit Seviğ'nin Konuşması”, **Kudret**, 18 Nisan 1950, No: 806, s. 4.

¹⁷⁷ **Kudret**, 18 Nisan 1950, s. 4.

Mitingler devam ederken önemli bir gelişme de MP'nin yoklamasında seçilen Ankara Milletvekili adaylarından Naim Çapçı, Emin Lekili, Kâmil Tamer ve Şerif Oşar'ın adaylıktan feragat etmesi olmuştur. Bu adaylar, milletvekili olmadan da vatana hizmet edileceği anlayışında hemfikir olmuşlardır. Ancak bu davranışları MP nezdinde pek olumlu karşılanmamıştır.¹⁷⁸

22 Nisan günü MP, hem İzmir'de bir miting düzenlenmiş hem de İstanbul'da bir bucak toplantısı yapmıştır. İzmir mitingdeki konuşmalarda Hükümetin baskısına ve Celal Bayar ile İsmet İnönü arasındaki anlaşmaya dikkat çekmişler ve MP'nin bu politika üzerinde diz çökmeyeceği vurgulanmıştır.¹⁷⁹ Diğer taraftan İstanbul'daki bucak toplantısında Sadık Aldoğan yine CHP aleyhine ağır ithamlarda bulunmuştur. 14 Mayıs seçimlerinin CHP'nin mezara gireceği gün olduğunu beyan etmiştir.¹⁸⁰

Seçimler yaklaştıkça milletvekili adayları da belli oluyordu. Adaylar incelendiğinde bazı CHP'li vekillerin bu seçimlerde DP'den aday olduğu görülmektedir. Bu durum, MP nezdinde, DP'nin aday listesinin samimi olmadığı kanısı uyandırıyor. Adaylara bakacak olursak, eski CHP vekili Behçet Kemal Çağlar, General Ali Fuat Cebesoy ve Muş Milletvekili Hamdi Dayı; müstakillerden ise Halil Özyörük ve Cihat Baban DP listesinde yer almıştır.¹⁸¹ Bu durum ne kadar MP tarafından eleştirilse de DP, CHP'li eski vekilleri kendi partisinden aday göstererek seçmen sayısını arttırıyordu. Özellikle önemli kişilerin DP'ye geçmesi halkta, CHP içinde bir takım sıkıntılar olduğu hissi uyandırdığı görülebilir.

MP, önemli bir seçim mitingini İstanbul'da binlerce kişinin önünde 30 Nisan tarihinde gerçekleştirmiştir. Mitinge MP Genel Başkanı Yusuf Hikmet Bayur, Ord. Prof. Vasfi Raşit Seviğ, Osman Nuri Koni ve Sadık Aldoğan gibi önemli kişiler katılmıştır. Genel Başkan Bayur burada tam 1 saat 17 dakikalık bir seçim konuşması yapmıştır. Bayur, genel itibariyle ülkenin geriye doğru gittiğine, insanlarımızın yoksullaştırıldığına, halk üzerinde baskı uygulandığına, değiştirilecek olan Anayasa gibi konulara değinmiş ve iktidarın bu sıkıntılar için bir çözüm üretmediğine dikkat

¹⁷⁸ "Millet Partisi Adaylarından Dördü Adaylıktan Feragat Etti", **Kudret**, 22 Nisan 1950, No: 810, s. 1, 4.

¹⁷⁹ "Millet Partisi İzmir Mitingi", **Kudret**, 23 Nisan 1950, No: 811, s. 1.

¹⁸⁰ "İstanbul MP Bucak Toplantısı", **Kudret**, 23 Nisan 1950, No: 811, s. 1.

¹⁸¹ "DP Aday Listesi Gayri Samimidir", **Kudret**, 25 Nisan 1950, No: 813, s. 1, 4.

çekmiştir. Bayur, sözlerinin devamında ise CHP'nin seçim beyannamesinin ülkenin sorunlarını çözecek bir beyanname olmadığını, bu bağlamda mevcut sıkıntıların devam edeceği durumundan bahsetmiştir. Değiştirilecek olan Anayasanın ise şeflik makamını güçlendireceği inancını dile getirmiştir. Bayur'un değindiği önemli bir konu da yargının siyasete karışmasıydı. Yargıtay başkanının muhalefete geçmesine büyük bir tepki göstermiştir. Bu durumun ülkede bir adli huzursuzluk yaratacağını ifade etmiştir.¹⁸²

MP, 4 Mayıs'ta Kastamonu'da bir miting yapmıştır. Mitingde Genel Başkan Yusuf Hikmet Bayur bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında yine mevcut durumun sıkıntılarında bahsetmiş ve seçimlerde CHP'nin tekrar kazanması halinde bu sıkıntıların devam edeceğini ifade etmiştir. Bunun için halkın oylarına sahip çıkmasını istemiştir. Bayur devamında şeflik usulünün sıkıntılarını şu şekilde dile getirmiştir: *“Şefler devlet işlerini en iyi görecektir olanları değil, kendilerine en iyi hizmet edecek ve bağlı kalacak olanları seçerler. İşler de memleket bakımından değil, şef ve onun başında bulunduğu zümre lehine görülür.”*¹⁸³ Bayur, burada şefliğin halk için değil kendi gücünü muhafaza etmek için var olduğunu ve belli çevrelerin zenginleşeceğini ve bu bağlamda halkın daha da yoksullaşacağını ileri sürüyordu.

MP'nin son mitingi 6 Mayıs'ta Ankara Cebeci Meydanı'nda gerçekleşmiştir. Mitinge MP Genel Başkanı Yusuf Hikmet Bayur'un yanı sıra Osman Bölükbaşı, Vasfi Raşit, Sadık Aldoğan'ın kızı Gönül Aldoğan, Ferruh Ağan, Nureddin Ardıçoğlu, Kemal Tamer gibi kişiler de katılmış ve birer konuşma yapmışlardır.¹⁸⁴

Seçimler yaklaşırken son olarak MP Genel Başkanı Yusuf Hikmet Bayur seçimle ilgili radyoda seçmenlerine şu sözleri söylemiştir: *“İktidarda bulunanlar iki noktaya önem veriyorlar; birincisi şef usulünü bütün kuvvetiyle ayakta tutmak, ikincisi yersiz ve aşırı pahalılıkta başlıca amil olan bir takım menfaatleri korumak. Öyle anlaşılıyor ki bu iki ukde, bu iki yön birbirine kaynamakta birbirini desteklemektedir. Biz millet Partililer bütün varlığımızla kanuni diktatörlüğün kurulmasına şeflik usulünün devlet*

¹⁸² “İstanbul'da MP'nin yaptığı 50 Bin Kişilik Miting”, **Kudret**, 1 Mayıs 1950, No: 819, s. 1-2.

¹⁸³ “H. Bayur'un Kastamonu Nutku”, **Kudret**, 5 Mayıs 1950, No: 823, s. 4.

¹⁸⁴ “Millet Partisi Cebeci Mitingine 10 Bin Kişi İştirak Etti”, **Kudret**, 7 Mayıs 1950, No: 825, s. 1.

*bünyesi içine sokularak ebedileştirilmek istenilmesine kendi programımızda bulunan iki meclis usulünün nifak ve ihtilaflar yaratılarak hakemlik perdesi altında şahsi tahakkümün daha da ağırlaştırılması için bir vesile yapılmasına şiddetle muarızız.*¹⁸⁵ Bayur, 1950 seçim çalışmalarında yaptıklarını bu radyo konuşmasında özetlemiştir. Genel itibariyle yurt çapında gerçekleştirdiği mitinglerde bu konuşmalar üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle şeflik usulünün kaldırılmasını ve menfaatçilerin değil halkın zenginleşmesini istiyordu. Çünkü şeflik usulünün bu seçim sonrasında CHP iktidarında daha da güçleneceği ve halkın bunun altında ezileceği kanısındaydı.

MP'nin seçim çalışmaları incelendiğinde mevcut iktidarın ve cumhurbaşkanının yıllardır yaptıkları faaliyetler şiddetle eleştirilmiş ve seçim faaliyetleri bu noktada yoğunlaştırılmıştır. CHP ve DP seçim çalışmalarının MP'nin seçim çalışmalarına oranla farklı yanları mevcuttur. CHP ve DP seçim çalışmalarında eleştiriler yapmalarına rağmen iktidara gelmeleri dâhilinde yapacakları faaliyetleri beyannamelerinde belirtmişler ve bu yönde bir tavır takınmışlardır. MP ise beyannamesinde daha çok özgürlükten, demokrasiden, iktidarın baskıcı tutumunun ortadan kaldırılması ve insan haklarını savunan bir düzen kurma vaadinde bulunmuştur.

1.3. PARTİLERİN ANKARA SEÇİM ÇALIŞMALARI

Günümüzdeki seçimlerde olduğu gibi 14 Mayıs 1950 seçimlerinde de İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirleri kazanmak önem arz ediyordu. Bu bağlamda bu üç ili kazanan hiç şüphesiz önemli bir başarı elde etmiş olacaktı. Bu seçimlerde ülkenin yönetildiği yer olan Ankara'da toplam 18 milletvekili çıkartılacaktı. Ankara'da CHP, DP ve MP olmak üzere üç parti milletvekillerini kazanmak için yarışacaktı.

¹⁸⁵ “M.P Genel Başkanı Hikmet Bayur’un 9 Mayıs 1950 Radyodaki Konuşması”, **Ayın Tarihi**, Sayı: 198, Mayıs 1950, s. 72-74.

1.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları

İktidarda olan CHP, Ankara'daki seçim çalışmalarını geniş bir alana yayıyordu. CHP, Ankara'da birçok ocak açılışı yapmış ve Ankara'nın merkezinin dışına çıkarak ilçelerinde de seçim çalışmalarına hız vermiştir.

1950 Genel Seçimlerinde CHP'nin Ankara Milletvekili adayları, Müjgan Ağaoğlu, Naki Cevdet Akkerman, Namık Ambarcıoğlu, Fuat Bayramoğlu, Hıfzı Oğuz Bekata, Raşit Börekçi, Arif Çubukçu, Emin Halim Ergun, Ahmet Şükrü Esmer, İsmet İnönü, Cemal Kiper, Halil Naci Mihçioğlu, Mümtaz Ökmen, İhsan Pehlivanlı, Rifat Pilavoğlu, Ahmet Hamit Selgil, Naci Tınaz, Ragıp Tüzün'den oluşmaktaydı.¹⁸⁶

Ankara'daki seçim çalışmalarında daha çok Ankara Milletvekilleri, milletvekili adayları ve bazı yöneticiler ön plana çıkmıştır. İsmet İnönü'nün ilk seçim çalışması 23 Mart'ta Polatlı'da diğeri ise 27 Mart'ta Beypazarı'nda olmuştur. İnönü buralarda seçim çalışmaları ile ilgili birer konuşma yapmıştır.

CHP, 5 Mart'ta Ankara'da Ses, Sakalar, Kaya, Yüce ve İskitler adında beş tane ocak açılışı yapmıştır. Burada birçok vatandaş muhalif saflardan CHP'ye geçiş yapmıştır. Ocak açılışlarında yüzlerce insan toplanmıştır. Bu toplananların birçoğu da gençlerden oluşmaktaydı. Açılışlarda CHP Ankara milletvekilleri Mümtaz Ökmen, Naci Tınaz, Mebrure Aksoley ve parti yöneticileri katılmıştır. Ökmen bu açılışlarda konuşurken partililere, vatandaşların CHP'ye katıldıkları takdirde parti tüzüğüne göre hareket etmeleri gerektiğini ve parti vazifesinin diğeri bütün vazifelerin başında geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca 5 Mart günü Yüce Ocağı'nın açılışında 50'ye yakın DP'den istifa eden partili bu ocağa katılmıştır.¹⁸⁷

12 Mart'ta CHP'nin Cebeci Doğan Ocağı açılışı olmuştur. Bu açılıшта söz alan Çankaya İlçe İdare Kurulundan Nevzat Tanır bu teşebbüslerin mana ve ehemmiyetine dikkat çekmiş ve parti camiasına katılmanın dâhili politika mevzuu olmaktan daha üstün bir mana taşıdığını ve milli bir dava haline geldiğini

¹⁸⁶ **Ayın Tarihi**, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 13.

¹⁸⁷ "Ankara'da Beş CHP Ocağı Daha Açıldı", **Ulus**, 6 Mart 1950, No: 10303, s. 1, 3.

belirtmiştir.¹⁸⁸ 19 Mart 1950’de ise Ankara’da yeniden altı tane CHP Ocağı açılmıştır. Bunlar; Çay, Ateş, Doğu, Akalar, Akarsu ve Türközü Ocaklarıdır. Bu açılışlarda CHP’li bazı milletvekilleri ve yöneticiler konuşmalar gerçekleştirmişlerdir. Doğu Ocağı açılışında Ankara Milletvekili Mümtaz Ökmen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında; *“Partili arkadaşların büyük seçimin arifesinde gösterdikleri bu emsalsiz mücadele azmi partimizi hızlı ve emniyetle muvaffakiyete götürmektedir. Arkadaşlarımızın bu heyecanlı ve içten çalışmalarının sebebi açıktır. Çünkü mücadele konusu Türk Milleti’nin kaderi ve istikbalidir.”* ifadelerini kullanmıştır. Devamında ise Cumhurbaşkanı dâhil olmak üzere parti içinde çok tecrübeli şahsiyetlerin varlığından bahsetmiştir.¹⁸⁹

2 Nisan’da Ankara’da Şükriye ve Abidinpaşa Ocakları açılmıştır. Şükriye Ocağı açılışına Ankara milletvekillerinden Arif Çubukçu, Emin Halim Ergun, Mebrure Aksoley ve çeşitli parti üyeleri katılmıştır. Abidinpaşa Ocağı açılışına ise Ankara milletvekili Mebrure Aksoley ve ilçe ocak yöneticileri katılmıştır. Aksoley, ocak açılışındaki konuşmasında; bu çalışmalarının asıl gayesinin memleketin kalkınması ve millet refahı için olduğunu parti programlarında belirttiklerini ifade etmiştir.¹⁹⁰

8 Nisan günü CHP Ankara’da üç ocak daha açmıştır. Bunlar Birlik Sevenler, Ünlüler ve Altınkaya Ocaklarıdır. Altınkaya Ocağı açılışına Ankara Milletvekili Mebrure Aksoley, Ankara Milletvekili adayı Namık Ambarcıoğlu ve çeşitli yöneticiler katılmıştır. Aksoley burada seçimle ilgili önemli bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında birçok yeni ocak açtıklarından ve gün geçtikçe partiye kaydolan insan sayılarının arttığından bahsetmiştir. Konuşmasının devamında ise yaklaşan seçimler üzerine şunları dile getirmiştir: *“Şimdi büyük bir imtihan devresinde bulunuyoruz. Yakında seçimlerle bu memleketi dört sene idare edecek iktidarı elinde tutacak partiyi seçeceğiz. Bizim çizilmiş bir programımız ve ifasına devam edecek işlerimiz var. Biz bu programımızla sadece Türk Milletine hizmet etmek ve onları refaha kavuşturmak istiyoruz.”* Partisine yönelik eleştirilere ise, *“Birçok muhalif iktidarda bulunan bu partinin neler yaptığını soruyorlar. Bu parti çok şeyler yapmıştır. Faaliyetimiz hakkında bir fikir vermek icap ederse bundan 30 sene evveline gidip*

¹⁸⁸ “CHP Cebeci Doğan Ocağı Dün Açıldı”, **Ulus**, 13 Mart 1950, No: 10310, s. 2.

¹⁸⁹ “Yeniden Altı CHP Ocağı Daha Açıldı”, **Ulus**, 20 Mart 1950, No: 10317, s. 4.

¹⁹⁰ “CHP Şükriye ve Abidinpaşa Ocakları Törenle Açıldı”, **Ulus**, 3 Nisan 1950, No: 10330, s. 4.

tarihi vakaları gözden geçirmemiz lazımdır. Biz bu toprak üzerinde senelerce çalıştık. Anadolu'ya yol, köprü, elektrik götürdük, hastane kurduk. Buna rağmen gene bir şey yapmamışsak aynı toprakta muhakkak bir emniyet kurduk.” diyerek cevap vermiştir.¹⁹¹

23 Nisan'da CHP Ankara'da üç ocağın açılışını gerçekleştirmiştir. Pamukdere Ocağı açılışında Ankara Milletvekili Mümtaz Ökmen bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında CHP'nin programında vatandaşın müreffeh yaşamasını sağlayacak imkânların olduğunu ve her yurttaşın bir ev sahibi olacağını ifade etmiştir.¹⁹²

30 Nisan'da Yeğenbey Ocağı'nda bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya Merkez İlçe Başkanı ve Ankara Milletvekili adaylarından Namık Ambarcıoğlu ile Avukat Müjgân Ağaoğlu ve İlçe İdare Kurulu üyeleri katılmıştır. Ankara adayları burada bir konuşma yapmışlardır. Ambarcıoğlu seçimle ilgili 14 Mayıs 1950'de yapılacak genel seçimde azimkâr ve iradeli partililerin CHP'yi kazandırmak uğrunda üzerlerine düşen vazifeyi hakkıyla ifa edeceklerine emin olduğunu belirtmiştir.¹⁹³

Son olarak CHP 7 Mayıs'ta Devrim, Mecidiye, Hisarönü, Mamak - Çağlayan ve Üreyil Köy Ocağı olmak üzere beş tane ocak daha açmıştır. Devrim, Mecidiye ve Hisarönü Ocaklarının açılış törenlerine CHP Ankara Milletvekili Mebrure Aksoley, CHP İlçe Başkanı Namık Ambarcıoğlu ile CHP İl ve İdare Kurulu üyeleri katılmıştır. Mamak - Çağlayan ve Üreyil Köy Ocaklarının açılışlarına ise Ankara Milletvekili Mümtaz Ökmen, Mebrure Aksoley; Ankara Milletvekili adaylarından Dr. Ragıp Tüzün, Dr. Cemal Kiper, CHP İl ve İdare Kurulu üyeleri ve CHP İlçe ve İdare Kurulu üyeleri hazır bulunmuştur.¹⁹⁴

CHP seçimlere kadar birçok ocağın açılışını gerçekleştirdi. Bunun dışında Ankara'nın ilçelerinde de seçim çalışmaları yaptı. 17 Mart 1950 tarihinde CHP Çamlıdere'de büyük bir toplantı düzenledi. Toplantıya Ankara Milletvekilleri General Naci Tınaz ve Emin Halim Ergun katılmıştır. İlk olarak General Tınaz bir

¹⁹¹ “3 CHP Ocağı Daha Açıldı”, **Ulus**, 9 Nisan 1950, No: 10336, s. 1, 4.

¹⁹² “3 CHP Ocağı Daha Açıldı”, **Ulus**, 24 Nisan 1950, No: 10351, s. 5.

¹⁹³ “CHP Yeğenbey Ocağı'nda”, **Ulus**, 1 Mayıs 1950, No: 10358, s. 1-2.

¹⁹⁴ “Yeniden 5 CHP Ocağı Daha Açıldı”, **Ulus**, 8 Mayıs 1950, No: 10365, s. 3.

konuşma yapmıştır. Konuşmasında 1950 Yılı Bütçesine ülkenin kalkınması adına büyük yatırımlar yaptıklarını ve bu yatırımlarla milletin sağlam ve emniyetli adımlarla ilerlediğinden bahsetti. Daha sonra yaklaşan seçimlerle ilgili ise bu emniyetli ve şerefli ilerleyişin devamının ve memleketin emniyet ve itibar içinde inkişafının başlıca şartının önümüzdeki seçimlerde seçmen vatandaşların CHP'nin bu çalışmalarını oylarıyla tasvip ve teyit etmeleri ile mümkün olacağını söyledi.¹⁹⁵ Daha sonra Ergun seçimle ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında, İsmet İnönü'nün Ankara'da adaylığını koyma kararının kıymet ve ehemmiyetini belirterek, bu durum karşısında hemşerilerine düşen görevin büyük olduğuna dikkat çekmiştir. Daha sonra İl Genel Meclisi İkinci Başkanı Naşit Uluğ söz alarak şunları dile getirmiştir: *“Demokrasi liderler devridir. Partilerin başında bulunan liderleri şahsiyetleri, o partilere oy verecek vatandaşlar için başlıca teminat ve ümit kaynağıdır. CHP ise bu bakımdan en talihli partidir. Onun, rahmetli Atatürk'ün hayatında ve devlet işlerinde kararlarına iştirak etmiş tek arkadaşı İsmet İnönü gibi bir lideri vardır.”* Devamında ise İnönü'nün çok sabırlı bir insan olduğunu ve milli birlik için çalıştığını bunun devam etmesinin de 1950 seçimlerine bağlı olduğunu dile getirmiştir.¹⁹⁶

CHP'nin diğer bir toplantısı 26 Mart tarihinde Kızılcahamam'da olmuştur. Kızılcahamam'da gerçekleşen kongreye CHP Müfettişi Muzaffer Akpınar ve İl İdare Kurulu üyeleri katılmışlardır. Burada kongre başkanlığına Akpınar getirilmiştir. Başkan bu kongrede seçimlerle ilgili bir konuşma yapmıştır. Kongreye hitabında şu sözleri dile getirmiştir: *“Büyük Millet Meclisi seçimleri yenileme kararı verdi. Seçim Kanunu kabul edilince, seçimin derhal yenilenmesi tabii idi. Bu seçim memleketin önümüzdeki dört yıl içinde siyasi iktidarını elinde tutacak partiyi belli edecekti. Halk Partisi'nin zaferi bu memleket için hayırlı bir istikbal vadedebilir ve dünyanın bugünkü müşkül şartlarından vatanımızı ancak Halk Partisi'nin mücerrep siyaset ve iktidarı kurtarıp selamete çıkarabilir.”*¹⁹⁷ Bu konuşma sonrasında kongre sonlandırılmıştır.

¹⁹⁵ “Çamlıdere'de CHP'liler Büyük Bir Toplantı Yaptı”, **Ulus**, 18 Mart 1950, No: 10315, s. 1, 3.

¹⁹⁶ **Ulus**, 18 Mart 1950, s. 3.

¹⁹⁷ “Kızılcahamam CHP Kongresi”, **Ulus**, 27 Mart 1950, No: 10324, s. 3.

CHP, 2 Mayıs'ta Bala'da bir miting gerçekleştirmiştir. Mitinge CHP'li yöneticiler milletvekilleri ve yeni milletvekili adayları katılmıştır. Burada Ankara'nın yeni milletvekili adayları toplanan partililere hitap etmişlerdir. Yeni aday Rifat Pilavoğlu hitabında CHP'nin 25 seneden beri programlı olarak yaptırmış olduğu demiryolu, yol ve su işlerinden bahsetti. Sözlerinin devamında ise köylü için buğdayı koruma maksadıyla teşkil edilen Toprak Ofisi'nin köylünün en mühim ihtiyacı olduğunu ve bundan başka köylülerimize toprak, zirai kredi ve ziraat makineleri verdiğini, bundan sonraki programlarında da zirai sigortaların ihdas edilerek köylünün zaman zaman maruz kaldığı sıkıntıların izale edileceğini belirtmiştir.¹⁹⁸ CHP, Kalecik'te de bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Burada partililer halka hitap etmişlerdir. İlk olarak Recep Dengin konuşmasında, İsmet İnönü'nün İkinci Dünya Savaşı'nda yurdu kurtaran siyasetini övmüş ve İnönü'nün 30 yıl içinde yurt ve milleti koruma ve yükseltme yönünden tarihi şahsiyetine karşı beslenen hayranlığın büyük isabetine işaretle vatandaşların 14 Mayıs'ta kullanacakları oylardan memleket mukadderatının tayin edileceğine bilhassa dikkat etmeleri isteğinde bulunmuştur.¹⁹⁹ Daha sonra Ankara Milletvekili adayları Namık Ambarcıoğlu kürsüye gelmiştir. Konuşmasında, Türk köylüsü için bir parti aramak lazım gelirse bunun ancak CHP olduğunu belirtmiş ve âşar, Toprak Ofisi, toprak dağıtımı, zirai kalkınma, okul, askerlik, sağlık, su, yol ve kredi bakımlarından muhtelif misaller vermek suretiyle bu hizmetleri açıklamıştır. Devamında 14 Mayıs seçiminde bütün vatandaşların izan ve vicdanını hesaba katarak kullanacağı oyun büyük bir isabetle memleketin hayrına olması temennisinde bulunmuştur.²⁰⁰

CHP, seçim yaklaştıkça Ankara'daki seçim çalışmalarını da hızlandırmıştır. 5 Mayıs'ta Haymana'da bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantıda Recep Dengin, CHP adaylarından Fuat Bayramoğlu, Emin Halim Ergun ve Dr. Ahmet Hamid birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. CHP adayları genel olarak CHP'nin yıllardır yapmış olduğu hizmetlerden ve parti politikalarından bahsettiler ve toplanan köylülerden yaklaşan seçimler için oy istediler.²⁰¹ Aynı gün Çubuk ve Kızılcahamam ilçelerinde de bir toplantı gerçekleştirildi. Çubuk ve Kızılcahamam açık hava toplantılarına

¹⁹⁸ "CHP Bala'da Dün Bir Toplantı Yaptı", **Ulus**, 3 Mayıs 1950, No: 10360, s. 1.

¹⁹⁹ **Ulus**, 3 Mayıs 1950, s. 6.

²⁰⁰ **Ulus**, 3 Mayıs 1950, s. 6.

²⁰¹ "CHP'nin Haymana Toplantısı", **Ulus**, 6 Mayıs 1950, No: 10363, s. 1,6.

Ankara Milletvekili Arif Çubukçu katıldı. Çubuk'taki konuşmasında CHP'nin iç ve dış politikası ile yurdun iktisadi kalkınmasını sağlama yolunda yaptığı çeşitli hizmetlerin geniş bir izahını yapmış, meydana dolduran büyük kalabalık arasında bulunan köylüleri çeşitli konular üzerinde aydınlattı. Daha sonra Kızılcahamam'da da bir konuşma yaptı.²⁰² Ayrıca Kızılcahamam'daki toplantıya Ankara Milletvekili Naci Tınaz da iştirak etti. Buradaki konuşmasında CHP'nin iktidar mevkiine geçtiği gündün beri yaptığı büyük memleket ve millet hizmetlerinden bahsetti.²⁰³

CHP, Ankara'daki seçim çalışmasını Beypazarı'nda yaptığı toplantıda sonlandırmıştır. Beypazarı'nın Uruş Köyü'nde CHP'li temsilciler tarafından memleket ve seçim işleriyle alakalı geniş çapta bir konuşma yapılmıştır. Buraya Ankara'dan Recep Dingin ilçe merkezinden Ankara Milletvekili adaylarından İhsan Pehlivanlı ve İl ve İlçe İdare Kurulu üyeleri katılmışlardır. Hatipler burada toplanan köylülere 27 yıldır iktidar partisinin başardığı çeşitli işleri, yapmakta olduğu ve iktidarda kalacak olursa yapmayı tasarladığı çeşitli hizmetler ve CHP'nin köy ve köylü politikasının ana hatları anlatılmıştır.²⁰⁴

Genel itibariyle CHP'nin Ankara'daki seçim çalışması bu şekilde yürütülmüştür. CHP'li yöneticiler ile Ankara Milletvekilleri ve adayları özellikle ilçelerde yoğun bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantılara Ankara Milletvekilleri ve milletvekili adayları ile yöneticiler katılmışlardır. Buradaki toplantılarda halka hitap edenler partinin yaptığı hizmetleri ve iktidara geldikleri takdirde yapacaklarını anlatmışlardır.

1.3.2. Demokrat Parti'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları

DP'de CHP'nin yaptığı gibi Ankara'nın ilçelerinde seçim çalışmaları yürütmüştür. Yapılan bu toplantılarda konuşan hatipler iktidar partisine karşı şiddetli tenkitler yapmışlardır.

DP'nin 1950 seçimlerinde Ankara Adayları, Sadri Maksudi Arsal, Selahaddin Adil, Osman Şevki Çiçekdağ, Osman Talat İltekin, Muhlis Bayramoğlu, Seyfi Kurtbek,

²⁰² **Ulus**, 6 Mayıs 1950, s. 6.

²⁰³ **Ulus**, 6 Mayıs 1950, s. 6.

²⁰⁴ "Beypazarı'nda Büyük Bir CHP Toplantısı Oldu", **Ulus**, 9 Mayıs 1950, No: 10366, s. 3.

Mehmet Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Dağıstan Binerbay, Hamit Şevket İnce adlı kişilerden meydana gelmektedir.²⁰⁵

DP, 28 Nisan'da Haymana'da bir toplantı yapmıştır. Toplantıda Haymana avukatlarından Ahmet Fevzi Yılmaz hararetli bir konuşma ile memleketin sıkıntılarını dile getirmiştir. Daha sonra Ankara Milletvekili adayları Selahattin Benli ve Hamit Şevket İnce toplanan halka bir konuşma yapmışlardır.²⁰⁶ DP aynı gün Ankara'nın Çubuk ilçesinde de bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantı için Ankara'dan İl İdare Kurulu İkinci Başkanı ve Ankara Milletvekili adayları Dr. Muhlis Bayramoğlu, Emekli General Selahaddin Adil ve Dr. Talat Vasfi Öz, Çubuk'a gelmişler ve kalabalığa bir konuşma gerçekleştirmişlerdir. İlk sözü Dr. Öz almış ve açılış konuşması yapmıştır. Konuşmasında 1950 seçimlerinin Türk Milleti için hayırlı olması ve memleketi refah ve saadete ulaştıracak bir başarı ile neticelenmesi temennisinde bulunmuş, seçimler yaklaşırken hiç kimsenin karşısındakinin vicdan ve düşüncesine baskı yapmaması gerektiğini vurgulamış, iktidarın baskıcı tutumunu eleştirmiştir. Daha sonra sözü General Adil'e bırakmıştır. Adil, kısaca kendi hayatından ve Milli Mücadele yıllarından bahsettikten sonra seçmenlerden parti listesine oy vermelerini rica etmiştir.²⁰⁷

DP'nin Ankara'daki son ilçe çalışması 7 Mayıs günü Elmadağ'da gerçekleşmiştir. Bu toplantıya DP'nin çeşitli yöneticileri ve Ankara Milletvekili adayı Dr. Talat Vasfi Öz katılmıştır. Ankara adayı burada bir konuşma gerçekleştirmiştir. Kürsüye gelen Öz, 1950 seçimini DP'nin neden kazanacağını açıklamış, DP'nin kuvvetinden korkan CHP'nin onu parçalamak için saçtığı nifak tohumlarının tesirsiz kaldığını ve DP'nin 1950 Genel Seçimlerini mutlaka kazanacağını ifade ederek iktidar partisini yalnız sandık başında sağlanacak zaferle mukabele edileceğini söylemiştir.²⁰⁸

²⁰⁵ “Ankara Adayları”, **Zafer**, 25 Nisan 1950, No: 361, s. 1.

²⁰⁶ “DP Haymana Mitingi”, **Zafer**, 29 Nisan 1950, No: 365, s. 1.

²⁰⁷ “DP'nin Ankara'da Açık Hava Toplantısı”, **Zafer**, 29 Nisan 1950, No: 365, s. 6.

²⁰⁸ “Elmadağ DP Toplantısı”, **Zafer**, 8 Mayıs 1950, No: 372, s. 8.

DP, Ankara'daki ilçe çalışmalarının dışında 30 Nisan günü Cebeci Meydanı'nda bir miting gerçekleştirmiştir. Burada DP'nin birkaç adayı kürsüye çıkıp konuşmalar yapmışlardır. Alkışlar eşliğinde ilk İl Kurulu Başkanı Osman Şevket Çiçekdağ konuşmuş ve şunları söylemiştir: *“Aziz Hemşerilerim; seçimlerin arifesi olan bugünlerde bütün partiler hareket ve faaliyet içindedirler. Her biri ayrı ayrı konuşarak vatandaşlarla hasbihal etmektedirler. Her biri seçimlerde zaferi elde etmek istemektedirler, fakat 14 Mayıs günü asıl Türk Milletinin zafer günü olacaktır, çünkü o gün, millet vicdanı ile baş başa kalarak milli iradenin tecellisini sağlayacaktır.”* Çiçekdağ devamında 1946 seçimlerine de değinerek o gün bütün baskı ve şiddete rağmen halkın korkusuz bir şekilde sandık başına gittiğini belirterek bu seçimler için de halkın vicdanının sesini dinleyerek oy vermelerini istemiştir.²⁰⁹

Osman Şevki Çiçekdağ'dan sonra Prof. Sadri Maksudi Arsal tezahüratlar eşliğinde bir konuşma gerçekleştirmiştir. Sonrasında General Selahaddin Adil bir konuşma²¹⁰ yapmıştır. Adil, konuşmasında; İstiklal Harbi'ni kazanmış olan Türk Milletinin hürriyeti de kazandığını zannettiğini ancak son senelerde iktidar partisinin şahsi emel ve ihtiraslarına kapılarak milleti unuttuğunu söylemiştir. Devamında CHP'nin seçim beyannamesini de ele alan Adil, bunun bir beyanname ve program olmadığını önceki vaatlerin bir tekrarı olduğunu dile getirmiştir.²¹¹

Selahaddin Adil'den sonra söz alan Talat Vasfi Öz memleketin perişan haline temasla DP, iktidara geldiği zaman sadece yapabilecekleri vaatleri verdiğini, iktidara gelirse bu vaatleri yerine getirerek milletin huzuruna yüz akı ile çıkacaklarını ifade etmiştir.²¹² Toplantıda son sözü Hamit Şevket İnce almıştır. İnce, burada Atatürk'ün memlekete istiklal, hürriyet ve refah verdiğini fakat onun ölümünden sonra memleketin perişan bir duruma girdiğini, vatandaş hak ve hürriyetinin çiğnendiğini söylemiştir.²¹³

²⁰⁹ “Demokrat Parti'nin Ankara Mitingi”, **Zafer**, 1 Mayıs 1950, No: 366, s. 6.

²¹⁰ Selahaddin Adil Konuşurken bkz. Ek-1.

²¹¹ **Zafer**, 1 Mayıs 1950, s. 6.

²¹² **Zafer**, 1 Mayıs 1950, s. 6.

²¹³ **Zafer**, 1 Mayıs 1950, s. 6.

Hamit Şevket İnce'nin konuşması²¹⁴ sırasında toplantıda bir hadise meydana gelmiştir. Konuşma sırasında DP ile CHP arasındaki bir anlaşma yapıldığı iddialarını reddeden sözleri üzerine kalabalığın arasında MP'li Kudret Gazetesinin Yazı İşleri Müdürü Yalçın Uras: “*muvaaza vardır. İspat edebilirim.*” sözünün üzerine kalabalık içinde bir arbede ortaya çıkmış ve Uras oradan güçlkle çıkartılmıştır.²¹⁵ Hiçbir hadiseye meydan verilmeden Uras, toplantı yerinden uzaklaştırılmış oldu. Fakat Uras, muvaaza isnatlarını fakülte binası önünde de tazeliyordu. Az bir toplulukta onu dinliyordu. Gazetecilerin de bunları yazmalarını istiyordu. Bu hadise sonrasında topluluk dağıldı. DP'liler, MP'nin bu ani bozguncu hareketini hayretle karşıladılar.²¹⁶

DP'nin Ankara'daki çalışmaları genel itibariyle böyleydi. DP'nin seçim çalışmalarında Ankara adayları ve DP'li yöneticiler Ankara'nın ilçe ve köylerinde seçim çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bu çalışmalarında genel olarak iktidar partisinin faaliyetleri yoğun bir şekilde eleştirilmiş ve halktan DP adına önümüzdeki seçimlerde oy istemişlerdir.

1.3.3. Millet Partisi'nin Ankara'daki Seçim Çalışmaları

MP,14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri süresince Ankara'nın ilçelerinde ve merkezinde toplantılar yapmışlardır. Bu toplantılara MP'nin Ankara Milletvekili adayları bazı milletvekilleri ve çeşitli yöneticiler katılmıştır.

14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde MP'nin Ankara adayları, Fitnat Fevzi Çakmak, Vasfi Raşit Sevig, Sadık Aldoğan, Zeki Mesut Alsan, Nureddin Ardıçoğlu, Ferruh Ağan, Enis Akaygen, Hüseyin Namık Orkun, Ali Rıza Başkan, İhsan Pınar, Aziz İlter, Nihat Akpınar, İzzet Mühürdaroğlu, Abdullah Caner, Sadrettin Tosbi, Hakkı Demircioğlu, Etem Silsupüroğlu, Derviş Uzman adlı kişilerden meydana gelmektedir.²¹⁷ 1950 seçimlerinde Ankara'dan aday gösterilen Mareşal Fevzi Çakmak'ın vefatı üzerine yerine, Ankara'dan eşi Fitnat Fevzi Çakmak aday gösterilmiştir.

²¹⁴ Hamit Şevket İnce Konuşurken bkz. Ek-2.

²¹⁵ “Ankara DP Toplantısında Bir Hadise”, **Cumhuriyet**, 1 Mayıs 1950, Sayı: 9241, s. 1, 3.

²¹⁶ “Demokratların Açık hava Toplantıları”, **Vatan**, 1 Mayıs 1950, Sayı: 3212, s. 4.

²¹⁷ **Ayın Tarihi**, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 13.

MP, 12 Martta Ankara’da Yenidoğan’da bir miting gerçekleştirmiştir. Bu mitinge Genel Başkan Yusuf Hikmet Bayur, Afyon Milletvekili General Sadık Aldoğan, il ve ilçe idare kurulu üyeleri katılmışlardır. Burada söz alan Afyon Milletvekili Aldoğan eleştirel sözleriyle “*Eğer bir memlekette vatandaş söz sahibi değilse eğer milletvekillerini istediği gibi seçemezse bilhassa hükümettekilerin bütün icraatını serbestçe tenkit edemezse orada totaliter, insan haklarını hiçe sayan bir diktatörlük idaresi vardır.*” demiştir. Daha sonra Bayur konuşmuştur. Bayur konuşmasında iktidar partisinin, her zaman olduğu gibi seçimlere altı ay kala oyları çekmek için muhtelif vaatlerde bulunduğunu ancak bunların birçok tecrübesini gören partililerin ve vatandaşların buna katıyen kanmayacağını belirtmiştir. Bayur devamla CHP içinde parti başkanına itaat etmeyenlerin partiden ihraç edildiğini ancak kendi partilerinde tenkitlere takdir ile yaklaşıldığını da ifade etmiştir. Bayur’un konuşmasından sonra toplantı sona ermiştir.²¹⁸

MP’nin diğer bir toplantısı 19 Mart’ta Ankara’nın Polatlı ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya MP Genel Sekreteri Ahmet Tahtakılıç ve çeşitli ilçe yöneticileri katılmıştır. Burada en başta ilçe yöneticileri birer konuşma yapmışlardır. Son olarak Tahtakılıç bir konuşma gerçekleştirmiştir. Tahtakılıç, konuşmasında üzerinde durduğu önemli bir konu da Anayasa konusu olmuştur. Anayasa ile ilgili “*Muhalefetin gayesi Anayasaya uygun bir devlet yapısı vücuda getirmektir. Biz böyle ideal bir devletin tahakkuku için mücadele ediyoruz. Bizim mücadelemiz bir parti mücadelesi değildir. Bizim mücadelemiz bir milli irade mücadelesidir.*” ifadelerini kullanmıştır. Konuşmasının devamında ise daha önceki seçimlerde CHP adaylarının namzetlerini İsmet İnönü’nün belirlediğini, yani halkın seçtiği vekillerin olmadığını, kendilerinde ise milletten direktif alan milletvekillerinin Meclis’te olacağını vurgulamıştır.²¹⁹

Ankara’nın ilçelerinde çalışmaya hız veren MP çeşitli ilçelerde teşkilatlar kurmuştur. Keskin’de 78 köyün 60’ında teşkilat kurmuşlardır. Kaman ve Çiçekdağı’nda da Keskin’e bağlı olarak ocaklar ve bucaklar açılmıştır. Böylece Keskin, Kaman ve

²¹⁸ “Millet Partisi Yenidoğan Toplantısı”, **Kudret**, 13 Mart 1950, No: 770, s. 4.

²¹⁹ “MP Polatlı Toplantısı”, **Kudret**, 20 Mart 1950, No: 777, s. 4.

Çiçekdağ'da MP teşkilatı kurulan köy sayısı 110 kadar olmuştur.²²⁰ Diğer taraftan MP, Ankara'nın Altındağ ve Yenidoğan bölgelerinde de teşkilatını genişletmeye devam etmiştir. Genel Başkan Yusuf Hikmet Bayur, İl İkinci Başkanı Avukat Kemal Tamer, il üyeleri ve Ankara'nın diğer ilçe başkanlarının iştiraki ile Yenidoğan ve Altındağ'a gidilmiştir. Buralarda 9 Nisan'da Ömer, Aldoğan ve Sahra Ocakları açılmıştır.²²¹

MP, 9 Nisan'da Samanpazarı'nda önemli bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıya MP Genel Başkanı Yusuf Hikmet Bayur, Parti Meclis Grubu Başkanı Osman Nuri Köni ve Afyon Milletvekili Hasan Dinçer katılmıştır. Ocak ve buca başkanlarının konuşmalarından sonra kürsüye Yalçın Uras gelmiştir. Uras, kürsüde bu seçimlerde CHP iktidarının tasfiye edileceği inancını dile getirmiş ve devamında 1950 seçimlerinde Hükümetin oyları çalması durumunda halkın yasal yollara başvurması gerektiğini, sonuç alamazsa milletin çıkaracağı ihtilalden kendilerinin sorumlu olacağını belirtmiştir. Daha sonra Köni, kürsüye gelmiştir. Köni, bu ülkede sahte demokrasi uygulandığını ifade ederek, İsmet İnönü bir muhalefet partisinin kurulması için önce Rauf Orbay'a daha sonra Kazım Karabekir'e müracaat etmiş olduğunu belirtmiş ancak bunların kabul etmediğini son olarak Celal Bayar'dan bir muhalefet partisi kurmasını istediğini ve Bayar'ın da bunu kabul ettiğini iddia etmiştir. Yani DP'nin kendi isteğiyle kurulmadığını İnönü'nün isteğiyle oluştuğunu bu bağlamda tam bir muhalefet partisi olmadığını vurgulamıştır. Bu olayın da milleti aldatmaca bir demokrasi olduğunu söylemiştir.²²² Son olarak Genel Başkan Bayur bir konuşma yapmıştır. Bayur konuşmasında CHP Genel Başkanı İnönü aleyhinde şu sözleri dile getirmiştir: *“Bundan 10 yıl evvel İnönü memlekette ne kadar seviliyordu. Şimdi bu sevgiyi kaybetmiştir. Buna rağmen iktidarda kalmak için büyük çaba sarf ediyor.”* Devamında ise İnönü'nün seçim vaatleri olan Anayasanın tadilatı ve ikili Meclis yönetimi üzerine ise *“İnönü artık fiili diktatörlüğünü idame edemeyeceğini anladığı için, Anayasa tadilatı yapmak suretiyle kanuni diktatörlük kurmak istiyor. İki Meclis istiyor. Bu iki Meclisi ihtilafa düşürüp kendisinin hakemliğini kabul ettirerek memleketin tek hâkimi olmakta devam etmek istiyor. İşte Millet Partisi bu*

²²⁰ “Keskin Bölgesinde Millet Partisi'nin İnkişafı”, **Kudret**, 27 Mart 1950, No: 784, s. 1.

²²¹ “Ankara'da MP Dün Bir Buca Üç Ocak Daha Açtı”, **Kudret**, 10 Nisan 1950, No: 798, s. 1, 4.

²²² “Millet Partisi Samanpazarı Ocağı Dün Açıldı”, **Kudret**, 10 Nisan 1950, No: 798, s. 1, 4.

zihniyetle mücadele yolundadır."²²³ sözleriyle İnönü'nün seçim sonrası iktidara geldiğinde hangi yolu izleyeceğini vurgulamıştır. Bayur'un konuşmasından sonra toplantı dağılmıştır.

MP, 26 Nisan'da Ankara'nın Kalecik ilçesinde bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıya Kalecik İlçe Başkanı Nail Coşkun, Ankara Milletvekili adayları Ali Rıza Baskan ve Ord. Prof. Vasfi Raşit Seviğ katılmıştır. Açılış konuşmasını Kalecik İlçe Başkanı yapmıştır. Daha sonra Ankara adayı Baskan söz almıştır. Baskan, MP'nin nasıl teşekkül ettiğini partililere anlattıktan sonra devamla ezilen ve fakir olan halkın yanında olacaklarını bu gaye ile milletvekili adaylarını belirlediklerini ifade etmiştir. Bu seçilen vekillerin milletin efendisi değil hizmetkârı olması gerektiğini önemle belirtmiştir. Sonra Seviğ söz almıştır. Konuşmasında makam ve mevkiinin çok önemli olmadığını önemli olan milletin istikrarı ve yükselişi olduğunu ve bu uğurda kendi kürsüsünü feda edebileceğini dile getirmiştir. Devamında ise memleketin içinde bulunduğu iktisadi yapının çok vahim bir durumda olduğunu belirtmiştir.²²⁴ Seviğ'nin konuşmasından sonra toplantı sonlandırılmıştır.

MP, Ankara'da büyük oranda teşkilata hız vermişti. Ankara ili dâhilinde bütün kazalarda teşkilatı meydana gelmiş ve nahiyelerle köylere doğru büyük bir yayılma görülmüştür. Polatlı'da dört gün içinde 30 köyde ocak ve bucak kurulmuştur. Diğer kazalarda da hızlı bir yayılma gerçekleştirmiştir. Güdül, Ayaş, Bala, Şereflikoçhisar, Beypazarı ve Kızılcahamam'da büyük oranda teşkilatlanmıştır.²²⁵

MP, 1 Mayıs'ta Ankara'nın Güdül ilçesinde, 2 Mayıs'ta ise Ankara'nın Bala ilçesinde birer toplantı gerçekleştirmiştir. Güdül'e Tekin İleri Dikmen, Emin Lakli ve Ankara milletvekili adayı Nureddin Ardıçoğlu katılmış ve birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Bala ilçesine ise yine Ankara adayı Ardıçoğlu ve partili arkadaşları mitinge katılmışlardır.²²⁶

²²³ **Kudret**, 10 Nisan 1950, s. 4.

²²⁴ "Millet Partisi Kalecik Toplantısı", **Kudret**, 27 Nisan 1950, No: 815, s. 4.

²²⁵ "Millet Partisi Ankara'da Geniş Ölçüde Gelişiyor", **Kudret**, 2 Mayıs 1950, No: 820, s. 1, 4.

²²⁶ "Dün MP Güdül'de Bir Toplantı Yaptı", **Kudret**, 2 Mayıs 1950, No: 820, s. 1.

MP, 4 Mayıs'ta Ankara'nın ilçesi Beypazarı'nda bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıya MP Ankara Milletvekili adaylarından Sadık Aldoğan, Ahmet Tahtakılıç ve Ferruh Ağan katılmıştır. İlk olarak General Aldoğan bir konuşma gerçekleştirmiştir. Aldoğan konuşmasında bu memleketi ancak vatandaşın seçtiği milletvekilleri ile hükümetin kurulacağını, o hükümetin ise devamlı olarak milletvekilleri ile murakabe etmesi gerektiğini dikkat çekmiştir. Devamında ise CHP'nin mevcut milletvekillerini CHP şefinin tayin etmesinden dolayı milletvekillerinin hükümeti denetlemesi gibi bir durum olmadığını belirtmiştir. Daha sonra Tahtakılıç bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bir saatlik konuşmasında CHP'nin kötü niyetlerine birer birer temas ederek vatandaşlara CHP'nin kötü siyasetini izah etmiştir.²²⁷ Bu toplantı sonrasında MP'nin ilçelerdeki toplantıları son bulmuştur. Son olarak MP, Ankara'da büyük bir miting gerçekleştirmiştir.

MP, 6 Mayıs'ta Ankara Cebeci meydanında binlerce kişinin katılımıyla bir miting düzenlemiştir. Bu mitinge MP Genel Başkanı Yusuf Hikmet Bayur, Osman Bölükbaşı, Vasfi Raşit Seviğ, Gönül Aldoğan, Ankara adayı Ferruh Ağan, Kudret Gazetesi başyazarı Nureddin Ardıçoğlu, Nihat Akpınar ve Kemal Tamer katılmıştır. Toplantıyı İl İkinci Başkanı Kemal Tamer açmıştır. Müteakiben General Sadık Aldoğan'ın kızı Gönül Aldoğan babası adına bir konuşma gerçekleştirmiştir. Sonra halka hitap etmek üzere Bayur kürsüye gelmiştir. Ülke içindeki sıkıntılara değinen Bayur, bu ülke içindeki gerginliğin daha yeni olmadığını 8-10 yıldır sürdüğünü ifade ederek Cumhurbaşkanı ve iktidarın bu sıkıntıların kaynağı olarak dış güçleri gösterip bunu millete inandırmaya çalıştığını ancak bunun böyle olmadığını ifade etmiştir. Bayur, gelecek seçimlerle ilgili ise 14 Mayıs'ın bir dönüm noktası olduğunu, sonu gelmeyen baskıların nihayete erdirilmesi için iktidarın çoğunluğu elde etmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bayur, daha sonra kendi parti programından bahsederken her türlü kötülüğe, halkın sömürülmesine ve devlet başkanına yeni yetkiler verilmesine açıkça karşı çıkılacağına değinmiş, bunun için çalışacaklarını belirtmiş ve konuşmasını bitirmiştir.²²⁸ Bayur'un konuşmasından sonra Seviğ kürsüye gelmiştir. Konuşmasında bu milletin bayrağını en yüksekte tutulmasını, dinin yerinin mitingler de değil vicdanlarda olmasını, son olarak ise devlet başkanının siyasi

²²⁷ "Sadık Aldoğan'ın Beypazarı Nutku", **Kudret**, 5 Mayıs 1950, No: 823, s. 1, 4.

²²⁸ "Millet Partisi Cebeci Mitingine 10 Bin Kişi İştirak Etti", **Kudret**, 7 Mayıs 1950, No: 825, s. 1, 4.

bataklığa düşürülmemesi gerektiğini söylemiştir. Seviğ, konuşmasının devamında CHP iktidarıyla ilgili şunları söylemiştir: *“CHP Genel Başkanı muhalefeti geçen 25 seneyi inkâr etmekle itham ediyor. Ve bunu vatan için ayıp sayıyor. Muhalefet asla geçen 25 seneyi toptan inkâr etmemiştir ve inkâr etmemektedir. Ne yazık ki iktidar kendi hatalarını muhalefete yükliyor. Muhalefetten hiç kimse kendi vicdanına tükürebilecek kadar adi değildir.”* bu sözlerle kendilerine yapılan eleştirilere cevap vermiştir.²²⁹ Seviğ’ten sonra Bölükbaşı bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında iktidarın baskıcı tutumunu eleştiren Bölükbaşı, Aldoğan’ın düşüncelerinden dolayı mahkûm edilmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Konuşmanın devamında ise MP’nin amaçlarından birinin din ve vicdan hürriyeti olduğunu belirtip, iktidarın bu durumu bir irtica meselesi haline getirmesine karşı çıkmıştır.²³⁰ Bölükbaşı konuşmasının devamında tek parti dönemini eleştirirken şu ifadeleri kullanmıştır: *“Bu memlekette sağır bir zihniyet hâkimdir. Bu tek parti zihniyetidir. Kulaklarını alkışa açar, milletin şikayetine kapar. Bu zihniyetin sırtı yere gelmedikçe milletin yüzü gülmeyecektir. Bu zihniyeti atacağımız güllerle değil vereceğiniz reylerle yıkacaksınız.”*²³¹

MP’nin Cebeci mitinginde son olarak Ankara Milletvekili adayı Ferruh Ağan konuşmuştur. Konuşmasında yine diğer konuşmacılar gibi CHP iktidarını eleştirmiştir. Değindiği önemli konulardan biri Devletçilik ilkesi olmuştur. Bu ilkenin amacından uzaklaştığını söylemiş ve bunun sadece halktan vergi alabilmek için bir aracı olarak kullanıldığından yakınmıştır. Konuşmasının devamında ise 27 yıllık iktidarın artık işleyemez bir hal aldığını halk ile arasındaki bağın koptuğunu bu bağlamda halkın ihtiyaçlarını yerine getirmediğinden bahsetmiştir.²³² Yağmurlu bir havada geçen Cebeci mitingi konuşmacıların halka hitabından sonra son bulmuştur. MP’nin son mitingi Ankara’daki bu miting olmuştur.

MP’nin Ankara’daki seçim çalışması genel itibariyle böyleydi. MP; CHP ve DP gibi Ankara’nın genelinde seçim çalışmalarını yürütmüştür. Bu seçim çalışmalarında MP’li yöneticilerinin yanı sıra Ankara Milletvekilleri de katılmıştır.

²²⁹ “Cebeci’de Ord. Vasfi Raşit Seviğ CHP Başkanı İnönü’ye Çok Ağır Cevap Verdi”, **Kudret**, 8 Mayıs 1950, No: 826, s. 1-2.

²³⁰ “Osman Bölükbaşı’nın Cebeci Mitingi Konuşması”, **Kudret**, No: 826, s. 1-2.

²³¹ **Kudret**, No: 826, s. 3.

²³² “Ferruh Ağan’ın Cebeci’de Söylediği Mühim Nutuk”, **Kudret**, 8 Mayıs, No: 826, s. 2.

1.4. GENEL SEÇİM YAPILMASI VE SEÇİM SONUÇLARI

14 Mayıs 1950 günü, 63 ilin seçmenleri 487 yeni milletvekili seçmek için sandık başına gitti.²³³ O gün halk özgür iradesi ile CHP iktidarına son verdi. 1950 seçimi seçmenin serbest iradesinin, oyunun, tercihinin sandığa yansıdığı ilk seçim olmuştur.²³⁴ 14 Mayıs 1950 günü sabah başlayan genel seçimler sükûnet içinde geçmiş ve seçime iştirak yüksek olmuştur.²³⁵ Milliyet Gazetesi seçimlerden bir gün sonra DP'nin büyük oranda seçimi kazanacağını belirterek birçok ilde DP'nin tam liste halinde kazandığı haberini veriyordu.²³⁶ Zafer Gazetesi ise DP zafer yolunda başlığını atmış ve Ankara'da tam liste²³⁷ halinde DP'nin kazandığını belirtiyordu.²³⁸ Böylelikle DP'nin zaferi gün geçtikçe netlik kazanıyordu. Genel seçimlerin sonraki günlerinde artık DP'nin iktidarı CHP'den devralmasının kesinleştiği görülüyordu.²³⁹ DP'nin büyük bir çoğunlukla iktidara gelmesinin en önemli sebebi hâkim gözetimi altında gizli oy ve açık tasnif sisteminin uygulanmasıdır.²⁴⁰

1.4.1. Ülke Geneli Seçim Sonuçları

14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde 8.905.743 seçmenden 7.953.085'i²⁴¹ yani %89.3'ü seçim sandığına gitmişti.²⁴² DP bu oyların 4.391.694'ünü, CHP 3.148.626, MP 368.537'sini bağımsızlar ise 44.537'sini almıştır. DP; %55.2'lik oran ve 416

²³³ Sinan Yıldırım, "1950 Seçimleri ve Propaganda", **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 6, 2004, s. 149.

²³⁴ Tefik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze**, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s. 13.

²³⁵ "Bu Sabah Başlayan Genel Seçimler Bütün Yurtta Sükûnet İçinde Geçiyor", **Her Gün**, 14 Mayıs 1950, Sayı: 907, s. 1.

²³⁶ "Halkın Büyük Nispette İştirakiyle Demokratlar Her Yerde Kazanıyor", **Milliyet**, 15 Mayıs 1950, Sayı: 13, s. 1.

²³⁷ *DP Ankara Milletvekillerinin tam listesi*: Sadri Maksudi Arsal, Selahattin Adil, Osman Şevket Çiçekdağ, Osman Talat İltekin, Dr. Muhlis Bayramoğlu, Seyfi Kurtbek, Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Dr. Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Dağıstan Binerbay, Hamit Şevket İnce. "Seçimde Kazanan ve Kaybedenler", **Vatan**, 27 Mayıs 1950, Sayı: 3238, s. 4; "DP Ankara'da Tam Liste Halinde Kazandı", **Zafer**, 16 Mayıs 1950, No: 380, s. 1, Ek-3; IX. Dönem Ankara Milletvekillerini Tam Listesi İçin Bkz. Goloğlu, *a.g.e.*, s. 447-448.

²³⁸ "D. Parti Zafer Yolunda", **Zafer**, 15 Mayıs 1950, No: 379, s. 1.

²³⁹ "DP İktidarı Aldı", **Zafer**, 16 Mayıs 1950, No: 380, s. 1, Ek-4.

²⁴⁰ Hüseyin Agun, **Demokrat Parti İktidarının Kıbrıs Politikası 1950-1960**, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 1997, s. 3.

²⁴¹ Partilerin ve bağımsızların oy toplamı normalde 7.953.394'tür. Ancak TÜİK bu toplamı 7.953.085 olarak vermektedir. Tuncer, *a.g.e.*, s. 117.

²⁴² TÜİK, *a.g.e.*, s. 25.

milletvekili ile Meclis'te %85.4 temsil hakkı, CHP; %39.6'lık oran ve 69 milletvekili ile %14.2 temsil hakkı, MP; %4.6 ve bağımsızlar; %0.6 oranla 1 milletvekili ile %0.2 temsil hakkı kazanmışlardır.²⁴³ Bu duruma bakıldığı zaman bir önceki seçimlere oranla Meclis'teki yenilenme oranı %84.4 olmuştur.²⁴⁴

DP; 52 ilde birinci, 9 ilde ikinci sırayı almıştır. DP yalnızca Sinop'ta üçüncü sırada yer almıştır. CHP; 10 ilde birinci, 51 ilde ikinci, Burdur ve Mardin'de üçüncü sırayı almıştır. 63 ilin 22'sinde seçime giren MP; Sinop'ta ikinci, Burdur ve Çankırı'da dördüncü, kalan 19 ilde üçüncü sırada yer almıştır. Bağımsızlar seçime katıldıkları 16 ilden sadece Mardin'de birinci, Burdur'da ikinci, 11'inde üçüncü, Edirne, Eskişehir ve Kırşehir'de dördüncü sırada yer almışlardır.²⁴⁵

1950 Genel Seçiminde DP'nin en çok oy aldığı 15 il; Rize %70.0, Kayseri %66.9, Çorum %65.5, Bolu %65.4, Antalya, %64.7, Ağrı %64.5, Erzurum %64.3, Zonguldak %63.1, Giresun %62.4, İçel %62.0, Çanakkale %61.8, Çankırı %61.4, Eskişehir %61.2, Isparta %59.9, Konya %59.7.²⁴⁶ CHP'nin en çok oy aldığı 15 il; Sinop %61.8, Erzincan %60.4, Malatya %59.3, Kars %58.5, Bitlis %57.8, Bingöl %56.2, Hatay %52.2, Van, %50.5, Ordu %50.0, Mardin %49.7, Muş %48.7, Trabzon %48.5, Urfa %48.1, Tokat %47.3, Diyarbakır %47.2.²⁴⁷ Bu iki partinin yüksek oy aldığı iller kıyaslandığında DP'nin çoğunlukla İç Anadolu'da kısmen de diğer bölgelerde başarı sağladığı, CHP'nin ise çoğunlukla Doğu Anadolu'da başarılı olduğu görülmektedir.

Seçim sonrasında DP'nin tamamen kazandığı iller; Seyhan, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Çoruh, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, İçel, Isparta, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli,

²⁴³ Tuncer, *a.g.e.*, s. 117.

²⁴⁴ Tuncer, *a.g.e.*, s. 112.

²⁴⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s. 133.

²⁴⁶ Cem Çakmak, "1950'li Seçimler ve Demokrat Parti", *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 53, Mayıs 1988, s. 24.

²⁴⁷ Çakmak, *a.g.m.*, s. 25.

Konya, Manisa, Maraş, Muğla, Muş, Niğde, Rize, Samsun, Siirt, Sivas, Tekirdağ, Tunceli ve Zonguldak'tır.²⁴⁸

Tablo 1.1. 14 Mayıs 1950 Seçimi Sonucunda Meclis'te Yer Alan Milletvekili Sayısı

Parti Adı	Toplam Mv.	İki Seçim Çevresinden Seçilen Mv.	Meclis'te Fiilen Yer Alan Mv.
DP	409	12	397
CHP	69	-	69
MP	1 ²⁴⁹	-	1
Bağımsız (DP Listesinde Yer alan)	7	1	6 ²⁵⁰
Bağımsız (Bağımsız Olarak Seçilen)	1	-	1
Toplam	487	13	474

Kaynak: Tuncer, *a.g.e.*, s. 125.

DP ile CHP arasında alınan oy sayısında çok fark olmamasına rağmen DP'nin Mecliste daha fazla temsil hakkı kazanmasının altında yatan neden uygulanan seçim sisteminden, yani çoğunluk usulünden kaynaklanmaktadır.

Tablo 1.2. 1950 Milletvekili Genel Seçimlerine İlişkin Seçim Senaryoları

Seçim Sistemi	Meclise Giren Parti Sayısı	Mv. Sayısı			Hükümet Modeli
		DP	CHP	MP	
Çifte Barajlı d'Hondt	2	282	205	-	Tek Parti Hükümeti
%10 Ülke Barajı d'Hondt	2	281	206	-	Tek Parti Hükümeti
%5 Ülke Barajı d'Hondt	2	281	206	-	Tek Parti Hükümeti
Çevre Barajı d'Hondt	3	277	201	9	Tek Parti Hükümeti
Barajsız d'Hondt	3	276	202	9	Tek Parti Hükümeti

²⁴⁸ Yücel, *a.g.e.*, s.79.

²⁴⁹ MP'den 1950 Seçimlerinde Meclis'e giren tek milletvekili Osman Bölükbaşı olmuştur. "Millet Partisi'nden Yalnız Osman Bölükbaşı Kazandı", **Kudret**, 18 Mayıs 1950, Sayı: 836, s. 1.

²⁵⁰ DP listesinde yer alarak seçilen bağımsız milletvekilleri; Ali Fuad Cebesoy, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Halide Edip Adivar, Nadir Nadi, Suat Hayri Ürgüplü, Sinan Tekelioğlu. Tuncer, *a.g.e.*, s. 125.

Milli Bakiye	3	268	203	16	Tek Parti Hükümeti
--------------	---	-----	-----	----	--------------------

Kaynak; Tuncer, *a.g.e.*, s. 163.

Tablodaki 6 sistemde de DP tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edebilmektedir. Bunun nedeni ise DP'nin yüzde 50'nin üzerinde oy almış olmasından kaynaklanmaktadır.²⁵¹

Tablo 1.3. Siyasi Partilerin ve Bağımsızların Bölgelerdeki Oy Oranları.

Bölgeler	Oy Oranı (%)				
	DP	CHP	MP	Bağımsız	Toplam
İstanbul (1 il)	56.6	26.2	17.2	0.0	100.0
Trakya (3 il)	55.8	42.4	1.6	0.2	100.0
Marmara (5 il)	59.4	39.6	1.0	0.0	100.0
Ege (4 il)	56.7	42.2	1.1	0.0	100.0
İç Batı Anadolu (5 il)	55.2	35.7	5.6	3.5	100.0
Akdeniz (4 il)	56.5	42.6	0.9	0.0	100.0
Karadeniz (11 il)	52.4	41.6	5.0	1.0	100.0
Orta Anadolu (12 il)	56.5	39.7	3.1	0.7	100.0
Doğu Anadolu (12 il)	46.8	50.9	0.0	2.3	100.0
G. Doğu Anadolu (6 il)	48.1	40.0	0.0	11.9	100.0

Kaynak; Tuncer, *a.g.e.*, s. 143.

DP seçim zaferi sonrası bir beyanname yayımlayarak aziz Türk Milletine şükranlarını iletmiş ve devamla CHP'nin kaderini milletin eline bırakmasını, iktidarda tek başına hâkim olmak üzere kurulmuş olan zihniyeti elinde bulundurmuş olan bir partinin sonunda bu karara varmış olmasını büyük bir memnuniyetle karşılamıştır.²⁵²

Seçim sonuçlarından sonra iktidarı devralan DP Genel Başkanı Celal Bayar 453 milletvekilinin 387'sinin oyunu alarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 3. Cumhurbaşkanı olmuştur.²⁵³ Adnan Menderes ise Başbakan olmuş ve yeni kabineyi kurmuştur. Kabinede; Adalet Bakanı Halil Özyörük, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce,

²⁵¹ Tuncer, *a.g.e.*, s. 163.

²⁵² "DP Dün Bir Beyanname Neşretti", *Zafer*, 19 Mayıs 1950, No: 383, s. 1, 4.

²⁵³ "C. Bayar Cumhurbaşkanı", *Zafer*, 23 Mayıs 1950, No 387, s. 4.

İçişleri Bakanı Rüknettin Nasuhoğlu, Dışişleri Bakanı Mehmet Fuat Köprülü, Maliye Bakanı Halil Ayan, Milli Eğitim Bakanı Avni Basman, Bayındırlık Bakanı Fahri Belen, Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Velibeşe, Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanı Nihat Reşat Belger, Gümrük ve Tekel Bakanı Nuri Özsan, Tarım Bakanı Nihat Eğriboz, Ulaştırma Bakanı Tevfik İleri, Çalışma Bakanı Hasan Polatkan, İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete olmuştur.²⁵⁴ CHP'nin yıllardır süren tek parti iktidarı DP'ye geçmiş bulunuyordu. DP büyük bir başarı elde etmişti. Böylece İsmet İnönü liderliğinde 1945 yılında başlayan çok partili hayata geçiş denemesi sorunsuz bir şekilde 22 Mayıs 1950 tarihinde CHP tarafından DP'ye görev tesliminin yapılmasıyla sonuçlanmıştır.²⁵⁵

1.4.2. Ankara Seçim Sonuçları

1950 seçimlerinde Ankara'daki kayıtlı seçmen sayısı 342.126'dır. Oy kullanan seçmen sayısı 307.716'dır. Katılım oranı %89.9'dur. Seçilecek olan milletvekili sayısı ise 18'dir. Ankara'daki seçimlerde CHP 126,018 oy ile %42.2'de kalmış ve bu seçimlerde milletvekili çıkaramamıştır. DP ise 146.876 oy ile %49.1 oran ile 18 milletvekilinin tamamını almış, MP ise 26.196 oy ile %8.8'de kalmış ve milletvekili çıkartamamıştır.²⁵⁶ TÜİK'in verilerine baktığımız zaman Ankara'da oy kullanan seçmen sayısını 307.716 olarak göstermektedir, ancak üç partinin aldığı oy sayısının toplamı 299.090'dır. Partilerin aldıkları yüzde oyları toplandığında ise %100.1 çıkmaktadır. Burada da %0.1'lik bir fark görülmektedir.

Ankara'da seçime giren üç partinin Ankara adaylarının aldıkları oy sayıları şu şekildedir:

DP, Sadri Maksudi Arsal (150035), Mümtaz Faik Fenik (149966), Hamit Şevket İnce (149450), Osman Talat İltekin (149014), Seyfi Kurtbek (148735), Talat Vasfi Öz (148414), Mehmet Muhlis Ete (147622), Fuat Seyhun (146700), Osman Şevki Çiçekdağ (146654), Selahaddin Adil (146352), Muhlis Bayramoğlu (146323), Ramiz

²⁵⁴ “Hükümet Dün Kuruldu”, **Zafer**, 23 Mayıs 1950, No: 387, s. 1.

²⁵⁵ Kadri Unat, “Atatürk Sonrası Türkiye”, Ed. Temuçin Faik Ertan, **Başlangıçtan Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012, s. 273.

²⁵⁶ TÜİK, *a.g.e.*, s. 31.

Eren (145499), Cevdet Soydan (145350), Abdullah Gedikoğlu (145368), Selahattin Benli (144749), Ömer Bilen (144635), Hamdi Bulgurlu (143293), Dağıstan Binerbay (142568).²⁵⁷

CHP, İsmet İnönü (131179), Ragıp Tüzün (128768), Mümtaz Ökmen (128394), Ahmet Şükrü Esmer (127821), Hıfzı Oğuz Bekata (127680), Cemal Kiper (127039), Naci Tınaz (126853), Fuat Bayramoğlu (126467), Emin Halim Ergun (126285), Naki Cevdet Akkerman (125875), Ahmet Hamit Selgil (125734), Raşit Börekçi (125323), Arif Çubukçu (125062), Rifat Pilavoğlu (124928), Halil Naci Mihçioğlu (124455), Müjgan Ağaoğlu (124181), Namık Ambarcıoğlu (124159), İhsan Pehlivanlı (119252).²⁵⁸

MP, Fitnat Fevzi Çakmak (33860), Vasfî Raşit Seviğ (31742), Sadık Aldoğan (31138), Zeki Mesut Alsan (27870), Nureddin Ardıçoğlu (27226), Ferruh Ağan (26628), Enis Akaygen (26600), Hüseyin Namık Orkun (26481), Ali Rıza Baskan (25084), İhsan Pınar (24887), Aziz İlder (24794), Nihat Akpınar (24630), İzzet Mühürdaroğlu (24038), Abdullah Caner (23623), Sadrettin Tosbi (23462), Hakkı Demircioğlu (23365), Etem Silsüprüoğlu (23129), Derviş Uzman (22972).²⁵⁹

Milletvekillerinin aldıkları oy sayıları göz önünde bulundurulduğunda DP Ankara'da seçimi kazanmıştır.

14 Mayıs 1950 seçimi CHP ve DP arasında önemli bir mücadeleye sahne olmuştur. DP seçim kampanyasının özünü “*Söz Milletindir*” sloganına bağlamaktaydı. Bu bağlamda DP uzun yıllardır tek parti ile yönetilen halkın artık yeni bir oluşumu seçeceği kanaatindeydi. Bunun dışında CHP'den ayrılan önemli siyasetçilerin DP saflarına geçmesi de planlanmış iyi bir siyasi hamleydi.²⁶⁰

CHP'nin ise seçimlere “*Takdir Milletindir*” sloganı ile girmiştir. Ancak iktidarın yapmış olduğu seçim kampanyası, uzun yılların getirdiği iktidar yıpranmışlığı ve

²⁵⁷ “Ankara'nın Yeni Milletvekilleri”, *Zafer*, 18 Mayıs 1950, No: 382, s. 1.

²⁵⁸ *Ayın Tarihi*, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 13.

²⁵⁹ *Ayın Tarihi*, Mayıs 1950, Sayı: 198, s. 13.

²⁶⁰ *Benhür, a.g.m.*, s. 72.

halkın yeni arayışlara ilgisinin gölgesinde gerçekleşmiştir.²⁶¹ Seçimler öncesinde CHP içerisinde meydana gelen bazı iç karışıklıklar ve partinin ağır toplarından bir kaçının gerek ayrılışı gerekse basına yansıyan olumsuz beyanatlari CHP kampanyasına umulandan çok fazla zarar vermiştir. Ayrıca seçim beyannamesinde çeşitli vaatler vermişlerse de halk tarafından pek teveccüh bulmamıştır.²⁶²

Bu seçimlere MP’de birçok ilde seçim faaliyeti düzenlemiştir. Ancak diğer iki parti kadar büyük bir başarı elde edememiştir. Sonuç olarak DP büyük bir zafer elde etmiştir. Bu zafer “*Beyaz İhtilal*” olarak adlandırılmıştır.²⁶³

²⁶¹ Benhür, *a.g.m.*, s. 72.

²⁶² Benhür, *a.g.m.*, s. 72-73.

²⁶³ Turgut Omay, **Türkiye’de 14 Mayıs 1950 Seçimleri Beyaz İhtilal**, Gerçek Yayınevi-Yayın Servisi, Ankara, 1950, s. 12.

İKİNCİ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ

2.1. MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

2.1.1. Abdullah Gedikoğlu

Abdullah Gedikoğlu, 1911 yılında Ankara'da doğmuştur. Babasının adı Ali, annesinin adı Halime'dir.²⁶⁴ 1945'te Azmi-Hatice Saadet kızı (1922) Fatma Turan Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1946 yılında doğup 1955 yılında vefat Ali Gündüz, 1952 yılında Ramazan Uğur ve 1955 yılında Emine Ayşe adlarında üç tane çocuğu olmuştur.²⁶⁵

Lise tahsilini İstanbul'da yaptıktan sonra Fransa'ya gitmiş, İktisat ve Âli Ticaret Fakültelerinden mezun olmuş ve organizasyon şubesinden lisans almıştır.²⁶⁶ Fransa ve Belçika'da iktisadî ve ticari tetkikler yapmıştır. Daha sonra 1940 yılında Türkiye'ye dönmüştür.²⁶⁷ 4 Şubat 1941'de Ticaret Bakanlığı Fiyat Kontrolörü olarak devlet hizmetine girdi. Bu görevde iken 2 Nisan 1941'de yedek subay olarak askere alındı. 13 Kasım 1943 yılında ise terhis oldu.²⁶⁸ Türkiye İktisadiyatı adlı bir eser yazmıştır. Ticaret Vekaleti Teşkilatlandırma Umum Müdürlüğü'nde raportör iken, DP'nin kuruluşunda bu vazifesinden istifa ederek DP saflarında yer almıştır.²⁶⁹ DP Ankara İl Kurulu ve İl Genel Meclisi Üyesi olan

²⁶⁴ **TBMM Albümü 1920-2010 (1950-1980)**, Cilt: 2, 2. Baskı, Ankara, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010, s. 544.

²⁶⁵ Kâzım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem 1950-1954, Cilt: 7**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, s. 65; **TBMM Albümü**, s. 544.

²⁶⁶ "DP Ankara Adayları", **Zafer**, 2 Mayıs 1950, No: 367, s. 2.

²⁶⁷ **TBMM Arşivi**, 1561 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

²⁶⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 65.

²⁶⁹ **Zafer**, 2 Mayıs 1950, s. 2.

Abdullah Gedikoğlu, demokrasinin tahakkuku mücadelesinde ilk vazife alanlardandır.²⁷⁰

Abdullah Gedikoğlu, 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Gedikoğlu, DP ve Ankara adaylığı için DP davasının doğruluğuna, Türk Milleti'nin siyasi olgunluğuna güvenerek seçim mücadelesine katıldığına ve bu mücadelede partilerinin milletin iradesiyle muzaffer olacağı düşüncesindedir.²⁷¹

Abdullah Gedikoğlu, Ankara'daki seçimlerde toplam 145.368 oy almıştır.²⁷² 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı²⁷³ kamutay tarafından onaylanmıştır.²⁷⁴ Gedikoğlu, TBMM'de IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliği yapmıştır.

Abdullah Gedikoğlu, yasama görevi sona erdikten sonra Deniz Bakanlığı Deniz Nakliyat T.A.Ş.'de görev aldı. 3 Aralık 1957'de şirketin idari meclisi üyeliğine seçildi. 12 Aralık 1959'da yurt dışında açılan Akdeniz Mümessilliğine getirildi. Bu görevini, mümessilliğin kaldırıldığı 4 Temmuz 1960 tarihine kadar devam ettirdi.²⁷⁵ Gedikoğlu, 26 Mart 1976 yılında vefat etti.²⁷⁶ Cenazesi Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.²⁷⁷

2.1.2. Cevdet Soydan

Cevdet Soydan, 1902 yılında Kızılcahamam/Çamlıdere'de doğmuştur. Babasının adı Abdullah Hakkı, annesinin adı Zeynep'tir.²⁷⁸ 1926 yılında İbrahim-Ayşe kızı (1909-1986) Münevver Hanımla evlendi. Bu evliliğinden, 1937 yılında doğup 1945 yılında

²⁷⁰ **Zafer**, 2 Mayıs 1950, s. 2.

²⁷¹ **Zafer**, 2 Mayıs 1950, s. 2.

²⁷² **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷³ Abdullah Gedikoğlu'nun Seçim Tutanağı (Mazbatası) için bkz. Ek-5.

²⁷⁴ **TBMM Arşivi**, 1561 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

²⁷⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 66.

²⁷⁶ **TBMM Albümü**, s. 544.

²⁷⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 66.

²⁷⁸ **TBMM Albümü**, s. 545.

vefat eden Mehmet Vasıf, 1946 yılında Hakkı Yavuz ve 1955 yılında İbrahim Yıldırım adlarında üç tane çocuğu olmuştur.²⁷⁹

Cevdet Soydan, ilk ve rüştiye tahsilini bitirdikten sonra Ankara Sultanisine altıncı sınıftan başlayarak onuncu sınıfa kadar okumuştur. Milli Mücadele döneminin zorlukları dolayısıyla bu mektebi tamamlamayıp Muallim Mektebinde meslek derslerinden imtihan verip diplomasını almıştır. 1925 senesinde Gazi Mustafa Kemal İlkokulu'na muallim olarak tayin olmuş ve bilahare bu mektebin müdürlüğüne geçirilmişken sonradan Cumhuriyet Numune İlkokul Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. Ankara'da bu vazifeleri gördükten sonra tekrar Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam ederek 1928 yılında bu fakülteyi bitirmiştir.²⁸⁰ Ayrıca Eskişehir Dâru'l-Muallim Mektebi'ni bitirmiştir. Yabancı dil olarak Almanca ve az düzeyde Fransızca ve İngilizce bilmektedir. Soydan, 9 Kasım 1921'de Tosya Merkez Okulu öğretmenliğine, 11 Şubat 1923 yılında Ankara Nakşibendi Okulu öğretmenliğine, 1 Eylül 1925'te Gazi Mustafa Kemal İlkokulu öğretmenliğine, 2 Ekim 1927 yılında ise aynı okulun müdürlüğüne atanmıştır.²⁸¹

Hayatta kendi kendine çalışmış ve yetişmiş olan Cevdet Soydan'ın birinci memuriyeti ilkokul öğretmenliğidir. Ankara İlkokulu müdürü iken hukuk fakültesine devamla fakültenin imtihanlarını muvaffakiyetle verdikten sonra adliye mesleğine intisap etmiştir. 1929 yılından sonra adliyenin muhtelif vazifelerinde bulunmuştur.²⁸² 18 Nisan 1929'da Uşak Müddeiumumi Yardımcılığına, 20 Haziran 1931 yılında Ankara Sulh Hâkimliğine, 29 Aralık 1934'te İstanbul Müddei-umumi Yardımcılığına, 25 Nisan 1940'da Orhangazi Hâkimliğine, 7 Nisan 1941 yılında Gaziantep Müddei-Umumiliğine, 31 Ekim 1944'te Ankara Milli Korunma Mahkemesi Yedek Hâkim Üyeliğine, 30 Kasım 1945'te yedek üyelikten yargıçlığa, 25 Temmuz 1946'da Uşak Hukuk Yargıçlığına, 10 Şubat 1948'de Kocaeli Ceza Yargıçlığına getirildikten sonra bu görevinde 18 Mayıs 1950 yılına kadar çalışmıştır.²⁸³

²⁷⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 78; **TBMM Albümü**, s. 545.

²⁸⁰ **TBMM Arşivi**, 1567 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

²⁸¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 78-79.

²⁸² **Zafer**, 2 Mayıs 1950, s. 2.

²⁸³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 79.

Cevdet Soydan 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Soydan, bu seçim döneminde ağırlıklı olarak iktisadi kalkınmayı güçlendirmek ve köylünün servetini artırmak için mücadele edilmesinden yana olmuştur.²⁸⁴ Soydan bu seçimlerde Ankara'dan toplam 145.350 oy alarak Ankara Milletvekili seçilmiştir.²⁸⁵ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı²⁸⁶ kamutay tarafından onaylanmıştır.²⁸⁷

Cevdet Soydan, DP'nin 1950 seçimlerinde iktidara gelmesinden sonra bu partinin TBMM IX. Dönem Ankara Milletvekili olmuştur. Yasama görevi IX. Dönem ile sınırlı kalan Soydan, 1952 yılında emekli olduktan sonra 1955-1959 yılları arasında serbest avukatlık yapmıştır. Soydan, 8 Şubat 1975'te vefat etmiştir.²⁸⁸ Cenazesi Çamlıdere Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.²⁸⁹

2.1.3. Dağıstan Binerbay

Dağıstan Binerbay, 1902 yılında Bala ilçesinin Hacıbekir Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Abdullah, annesinin adı Hanım'dır.²⁹⁰ 1928 yılında İsa-Ayşe kızı 1902 doğumlu Arife Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1928 yılında Mahpeyker, 1932 yılında doğup 1988 yılında vefat eden Haydar, 1934 yılında doğup 1958 yılında vefat eden Hagevey, 1935 yılında Azmi, 1936 yılında Kebuter ve 1941 yılında doğup 1947 yılında vefat eden Şahsuvar adlarında altı çocuğu oldu.²⁹¹

Dağıstan Binerbay tarihi ve eski Şehsuvaroğulları ailesine mensuptur. Ankara idadisinde okuduktan sonra hayatını çiftçiliğe vakfederek, Bala'daki çiftliğini ve arazilerini günü olgunlaşmasına uyararak, fenni alet ve vasıtalarla kıymetlendirmiş, vatan toprağına bağlı bir insan olarak tanınmıştır.²⁹²

²⁸⁴ *Zafer*, 2 Mayıs 1950, No: 367, s. 2.

²⁸⁵ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, No: 382, s. 1.

²⁸⁶ Cevdet Soydan'ın Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-6.

²⁸⁷ *TBMM Arşivi*, 1567 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

²⁸⁸ *TBMM Albümü*, s. 545.

²⁸⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 79.

²⁹⁰ *TBMM Albümü*, s. 543.

²⁹¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 53; *TBMM Albümü*, s. 543.

²⁹² DP Ankara Adayları, *Zafer*, 9 Mayıs 1950, No: 373, s. 2.

Dağıstan Binerbay yurt kalkınması ve kemale ermesinin serbest rejim ve çalışmalarla mümkün olacağına inanmış ve kuruluşundan itibaren katıldığı DP'de aralıksız çalışmalarda bulunmuştur. İlçe Başkanı bulunduğu Bala'da ve diğer kazalarda kendisini çok sevdirmiştir. Memleketin refahını ve zenginleşmesini zirai kalkınmada görmüş ve köylü davası için çalışmıştır.²⁹³

Dağıstan Binerbay, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Binerbay Ankara'daki seçimlerde toplam 142.568 oy ile Ankara'da diğer milletvekillerine oranla en az oyu alan DP milletvekili olmuştur.²⁹⁴ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı²⁹⁵ kamutay tarafından onaylanmıştır.²⁹⁶ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır. Ekonomi ve Tarım komisyonlarında çalışmıştır.²⁹⁷

Dağıstan Binerbay, DP'de aktif olarak rol aldığı dönemlerde partisi adına önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ancak DP içindeki bazı suiistimaller yüzünden istifa etmek zorunda kalmıştır. İstifa sonrasında DP karşıtı bir propaganda durumuna girişmiş ve bundan sonra DP'nin iktidara gelmesinin memleket için daha kötü bir durum olacağına dikkat çekmiştir.²⁹⁸

Dağıstan Binerbay, 18 Ekim 1970 tarihinde vefat etmiştir.²⁹⁹ Cenazesi Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.³⁰⁰

2.1.4. Fuat Seyhun

Fuat Seyhun, 1917 yılında Uzunköprü'de doğmuştur. Babasının adı Mustafa, annesinin adı Edebiye'dir.³⁰¹ 1941 yılında öğretmen (1910-1995) Sıdika Sadet Hanım ile evlendi. 1955'te ilk hanımdan boşandı ve 1956 yılında (1935) Yurdanur

²⁹³ **Zafer**, 9 Mayıs 1950, s. 2.

²⁹⁴ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

²⁹⁵ Dağıstan Binerbay'ın Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-7.

²⁹⁶ **TBMM Arşivi**, 1555 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

²⁹⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 53.

²⁹⁸ **BCA**, Fon Kodu: 030.01/ 50.304.13, s. 1.

²⁹⁹ **TBMM Albümü**, s. 543.

³⁰⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 53.

³⁰¹ **TBMM Albümü**, s. 545.

Hanım ile evlendi. Bu evliliklerinden 1942 yılında Ali, 1957 yılında Sinan, 1958 yılında Cihan, 1960 yılında İnan ve 1961 yılında Fuat adlarında beş tane çocuğu oldu.³⁰²

İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun değişik yerlerinde tamamlayıp Kuleli Askeri Lisesi'ne giren Fuat Seyhun, lise öğrenimini 1933-1934 öğretim yılında tamamladı. Yükseköğrenimini askeri öğrenci olarak İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde yaptı. 1936-1937 yılında eczacı diplomasını aldı. Bir yıl kadar Gülhane Hastanesi'nde mesleki ihtisas yaptı. Aynı sene sağlık nedeniyle eczacı üsteğmen rütbesiyle ordudan ayrıldı. 1939 yılında yüksek kimya öğrenimini yapmak üzere Almanya'ya gitti. II. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine öğrenimini tamamlayamadan 1940 yılında yurda dönmek zorunda kaldı.³⁰³ 3 sene İstanbul Eczacılar Laboratuvarının müdürlüğünü yaptı. 1942 yılında ise Kırıkkale'ye gelerek kendi şahsına ait bir eczane açtı.³⁰⁴ Almanca ve Fransızca dillerini bilmekteydi.³⁰⁵ Kırıkkale'de bir ortaokulda üç yıl öğretmenlik yapmıştır.³⁰⁶

Fuat Seyhun, 1946 yılında siyasi hayata atılmıştır.³⁰⁷ İlçede DP teşkilatını kurup, partinin ilçe başkanı oldu. İlçenin Kızılay Başkanlığı, Türk Hava Kurumu'nun fahri murakıplığı, verem savaş ve eğitim kurumları gibi hayır kurumlarında hizmet vermiştir.³⁰⁸ 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'daki seçimlerde 146.700 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.³⁰⁹ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı³¹⁰ kamutay tarafından onaylanmıştır.³¹¹ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.

Ekonomi ve Sağlık Komisyonlarında çalıştı. İktisadi Devlet Teşekkülleri, Petrol Kanunu konularında kurulan geçici komisyonlarda görev almıştır. IX. Dönemde

³⁰² Öztürk, *a.g.e.*, s. 76.

³⁰³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 76.

³⁰⁴ "DP Ankara Adayları", *Zafer*, 6 Mayıs 1911, No: 371, s. 6.

³⁰⁵ **TBMM Albümü**, s. 545.

³⁰⁶ **TBMM Arşivi**, 1566 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁰⁷ **TBMM Arşivi**, 1566 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁰⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 77.

³⁰⁹ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁰ Fuat Seyhun'un Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-8.

³¹¹ **TBMM Arşivi**, 1566 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Kızılay Genel Sekreterliği görevini üstlendi. 1954 yılında Kanada’da yapılan uluslararası Kızılaç Konferansı’na katıldı.³¹² 1958 yılında Kırıkkale’ye eczanesinin başına tekrar döndü. Aynı zamanda madencilikle uğraştı. 1960 müdahalesinde ise yargılananlar arasında olmuştur.³¹³

Bir seyahat sırasında 28/29 Ekim 1970’te Silifke Devlet Hastanesi’nde vefat etmiştir. Vasiyeti gereği cenazesi Kuleli Askeri Lisesi girişindeki sırta, Çengelköy Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir.³¹⁴

2.1.5. Hamdi Bulgurlu

Hamdi Bulgurlu, 1908 yılında Ankara’da doğmuştur. Babasının adı Saffet, annesinin adı Fatma’dır.³¹⁵ 21 Aralık 1927’de Abdülkerim-Hatice kızı (1910-1981) Fahriye Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1928 yılında doğup 1932 yılında vefat eden Nimet, 1932 yılında Hamdi Fahri, 1934 yılında Esin ve 1947 yılında Bülent adlarında dört tane çocuğu olmuştur.³¹⁶

İlköğrenimini Ankara’da İstiklal İlkokulu’nda, ortaöğrenimini Erkek Lisesi’nde yaparak 1925 yılında mezun olduktan sonra ticarete atılmıştır.³¹⁷ Ortaokul mezunudur ve ticaret işi ile uğraşmıştır. Ankara İl Genel Meclis üyesi ve Türk Hava Kurumu Ankara Şubesi Kurul üyeliği yapmıştır.³¹⁸

Hamdi Bulgurlu, DP’nin kuruluşundan itibaren partiye katılmış ve partinin muhtelif kademelerinde yer almıştır. 1946 yılında ise Ankara İl Genel Meclis Üyeliğine seçilerek İl İdaresinde yine dört yıldan beri parti İl İdare Kurulu Üyeliğinde faal hizmetlerde bulunmuştur.³¹⁹

³¹² Öztürk, *a.g.e.*, s. 77.

³¹³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 77.

³¹⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s. 77.

³¹⁵ TBMM Albümü, s. 543.

³¹⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 54; TBMM Albümü, s. 543.

³¹⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 54.

³¹⁸ TBMM Albümü, s. 543.

³¹⁹ “DP Ankara Adayları”, *Zafer*, 10 Mayıs 1950, No: 374, s. 6.

Hamdi Bulgurlu, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'den Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'daki seçim sonucunda 143.293 oy alarak Meclise girmiştir.³²⁰ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı³²¹ kamutay tarafından onaylanmıştır.³²² DP'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini, XI. Dönem Çorum Milletvekilliğini yapmıştır. Ticaret ve Ekonomi-Ticaret Komisyonlarında görev alan Bulgurlu'nun, III. Dönem Ankara Milletvekili Rifat Araz (Bulgurlu) amcasının oğlu, IV. Dönem Ankara Milletvekili Rasim Aktar eniştesi idi.³²³

Hamdi Bulgurlu, Çorum Milletvekilliği olduğu dönemde gerçekleşen 1960 Askeri İhtilali'nden sonra yargılanan siyasetçiler arasındadır. 27 Mayıs İhtilali olduğu zaman Almanya'da tedavi gören Bulgurlu, 4 Haziran 1960 tarihinde yurda dönmüş ve reylerin kötü istikamette kullandığı ve diktaya gidişi desteklediği suçlamalarla ilgili savunmasını yapmıştır.³²⁴ Bulgurlu'ya, Yassıada Yüksek Adalet Divanıca, Anayasayı çiğnediği suçlamasıyla 5 yıl ağır hapis cezası verildi. 1960 yılında milletvekilliği sona erince ticaret hayatına devam etti.³²⁵

Hamdi bulgurlu, 19 Kasım 1991 yılında vefat etmiştir.³²⁶ Cenazesi Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.³²⁷

2.1.6. Hamit Şevket İnce

Hamit Şevket İnce, 1889 yılında Midilli/ Ballıazade'de doğmuştur. Babasının adı Mustafa Şevket, annesinin adı Ümmü Gülsüm'dür.³²⁸ 13 Ekim 1925'te İsmail Hakkı-Münevver kızı (1901-1987) Behire Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1923 yılında

³²⁰ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³²¹ Hamdi Bulgurlu'nun Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-9.

³²² **TBMM Arşivi**, 1556 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³²³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 55.

³²⁴ **BCA**, Fon Kodu: 10.9/36.110.6, 3.8.1961, s. 1-2.

³²⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 55.

³²⁶ **TBMM Albümü**, s. 543.

³²⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 55.

³²⁸ **TBMM Albümü**, s. 544.

Hafize Halas, 1924 yılında Hatice Zafer ve 1929 yılında Savaş adlarında üç tane çocuğu olmuştur.³²⁹

İzmir İdadisini bitirip İstanbul Hukuk Medresesi'nden 1924 yılında mezun olmuştur.³³⁰ Mezun olduktan sonra serbest hayata atılarak, sırasıyla Ödemiş, Eskişehir, Zonguldak, İzmir ve Ankara'da avukatlık yapmıştır. Atatürk'e yapılmak istenen suikastta mebus Ali Saip ve Haşmet Orbay davasını üstlenmiştir. Uzun yıllar avukatlık yapmıştır.³³¹

26 Mart 1921'de 151 numaralı dava vekili ruhsatı ile İstanbul Barosunu kaydolmuş, 19 Kasım 1929'da da 33 sicil numarası ile Ankara Barosuna kaydolup 4 Aralık 1958 yılına kadar avukatlığını sürdürmüştür.³³²

Hamit Şevket İnce, 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'daki seçim sonucunda 149.450 oyla DP'nin Ankara Milletvekili seçilmiştir.³³³ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise girmiştir. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı³³⁴ kamutay tarafından onaylanmıştır.³³⁵ Meclis'te IX. Dönem Ankara Milletvekiliği yapmıştır. X. Dönemde Erzurum'dan milletvekili seçilen İnce, yasama görevi yapan Refik Şevket İnce abisi, Zühtü Velibeşe'nin ve Mümtaz Tarhan'ın bacanağı, İlhan Sipahioğlu'nun ise akrabasıdır.³³⁶

Hamit Şevket İnce, Adalet Komisyonunda çalışmıştır. Karayolları Trafik Kanunu, CHP'nin Haksız İktisaplarının İadesi Hakkında ve Amme Malları konularındaki geçici komisyonlarda görev aldı. CHP'nin Haksız İktisaplarının İadesi Hakkında kurulan Geçici Komisyonun sözcülüğünü yapmıştır.³³⁷

³²⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 69; **TBMM Albümü**, s. 544.

³³⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 69.

³³¹ "DP Ankara Adayları", **Zafer**, 27 Nisan 1950, No: 363, s. 1,6.

³³² Öztürk, *a.g.e.*, s. 69.

³³³ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³³⁴ Hamit Şevket İnce'nin Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-10.

³³⁵ **TBMM Arşivi**, 1563 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³³⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 70.

³³⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 69-70.

Hamit Şevket İnce, 10 Kasım 1967 yılında vefat etmiştir.³³⁸ Cenazesi Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.³³⁹

2.1.7. Mehmet Muhlis Ete

Mehmet Muhlis Ete 1904 yılında İstanbul Bakırköy'de doğmuştur. Babasının adı İbrahim Ethem, annesinin adı Emine Saadet'tir.³⁴⁰ Bekir-Şehper kızı (1909-1977) Ayşe Fazilet Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1933 yılında doğup 1948 yılında vefat eden Üstün ve 1944 yılında Etem adlarında iki tane çocukları olmuştur.³⁴¹

İlköğrenimini ve rüştiyeyi Bakırköy'de, ortaöğrenimini Aşiyân İdadisinde ikinci sınıfa kadar okumuştur.³⁴² Daha sonra eğitimine Almanya'da Leipzig ve Berlin Üniversitelerinde ve Âli Ticaret Mekteplerinde devam etmiş, 1928 yılında yüksek tahsilini tamamlamış ve 1929'da doktora tezini vererek iktisat doktoru unvanını almıştır.³⁴³ Almanca, Fransızca ve az düzeyde de İngilizce lisanlarını biliyordu. Mehmet Muhlis Ete eğitimini tamamladıktan sonra profesörlüğe kadar yüksekmış, iktisat ve işletme profesörü olmuştur.³⁴⁴ İktisadi meseleleri nazari sahada bırakmayarak, memleket işleri hakkında tetkiklere girişen ve fikirlerini cesaretle neşreden önemli bir iktisat profesörüdür.³⁴⁵

Mehmet Muhlis Ete iş hayatında Berlin Türk Ticaret Odası Umûmi Kâtipliğini, Başbakanlık Yüksek Murakabe üyeliğini yapmıştır. Eğitimde ise İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İktisadi Meslekler Tarihi ve Genel İktisat ve İktisat Teorisi Doçentliği, Leipzig Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyeliği, Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi ve İstanbul Hukuk Mektebi Müderris Yardımcılığı ve Siyasal Bilgiler okulu Profesörlüğü yapan Ete ayrıca yazardır.³⁴⁶ Ete'nin iktisadi hayat hakkında birçok neşriyatı vardır. 8 yıldan beri başyazarı olarak neşretmekte

³³⁸ TBMM Albümü, s. 544.

³³⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 70.

³⁴⁰ TBMM Albümü, s. 544.

³⁴¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 60; TBMM Albümü, s. 544.

³⁴² Öztürk, *a.g.e.*, s. 60.

³⁴³ TBMM Arşivi, 1559 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁴⁴ TBMM Albümü, s. 544

³⁴⁵ "Siyasi Cihazımıza Lazım Olan Bazı Namzet Simaları", *Vatan*, 10 Mayıs 1950, No: 3221, s. 5.

³⁴⁶ TBMM Albümü, s. 544.

bulunduğu Türk Ekonomisi Mecmuası, Münakalât, İşletme Ekonomisi dersleri, Sergi ve Panayır işletmesi, Ticaret, Banka ve Borsa adlı telif eserleri, Buhranın Dönümü, Balkan İktisadiyatı, Ekonomi İlminin Tekâmül Tarihi, Cemiyet Ekonomisi ve Ekonomi Bilgisi adlı tercüme kitapları gibi çalışmaları mevcuttur. Bunlardan ayrı olarak Türkiye’de Devlet İşletmeciliği, Türkiye’de El Dokuma Sanayiinin Kooperatifleştirilmesi, Köy Bölgelerinde Kurulacak Sanayi İşletmeler, Türkiye’de Mesken Politikası, Cumhuriyet’ten Sonra Para Politikası konularındaki etütleri de ayrı yarı broşürler halinde neşredilmiştir.³⁴⁷

Mehmet Muhlis Ete, 1 Mayıs 1934 yılında Yd. Sb. Okuluna girdi. 30 Ekim 1934’te asteğmen, 30 Nisan 1935’te topçu teğmen olarak terhis almıştır. 25 Kasım 1941 yılında üsteğmen rütbesi ile askere tekrar çağırıldı. 20 Nisan 1943’te ikinci kez terhis edildi.³⁴⁸

Umum Murakabe Üyesi ve Siyasal Bilgiler Okulu Genel Ekonomi Profesörü bulunduğu sırada IX. Dönemde seçimlere girmiştir.³⁴⁹ 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP’nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara’da yapılan seçim sonucunda 147.622 oy ile DP’nin Ankara Milletvekili olmuştur.³⁵⁰ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclis’e katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı³⁵¹ kamutay tarafından onaylanmıştır.³⁵² TBMM’nin IX. X. ve 1. Yasama Dönemi Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.³⁵³ 19. Hükümetin İşletmeler ve 20. Hükümetin Ekonomi ve Ticaret Bakanlığını yapmıştır.³⁵⁴

X. (1954-1957) ve XII. (1961-1965) dönemlerde de Ankara’dan milletvekili seçilen Mehmet Muhlis Ete, 26 Haziran 1958’de Başbakanlık Umum Murakabe Heyeti Başkanlığına atandı. Bu görevi 1 Nisan 1961 yılında emekliye ayrılana kadar devam

³⁴⁷ **TBMM Arşivi**, 1559 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁴⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

³⁴⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

³⁵⁰ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³⁵¹ Mehmet Muhlis Ete’nin Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-11.

³⁵² **TBMM Arşivi**, 1559 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁵³ **TBMM Albümü**, s. 777.

³⁵⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

etti. 25 Haziran 1962-17 Haziran 1963 yılları arasında İnönü Hükümeti'nde (27 Haziran 1962 - 3 Aralık 1963) Ticaret Bakanlığı yapmıştır.³⁵⁵

Mehmet Muhlis Ete, uluslararası toplantılarda görev almıştır. Türk İktisat Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Cemiyeti ve Avrupa Birliği Türk Konseyi Başkanlığını yapmıştır. Emekli olduktan sonra yaşamının geri kalanını İstanbul'da sürdürmüştür.³⁵⁶ Ete, 4 Şubat 1975 yılında vefat etmiştir.³⁵⁷ Cenazesi İstanbul Zincirlikuyu kabristanında toprağa verilmiştir.³⁵⁸

2.1.8. Muhlis Bayramoğlu

Muhlis Bayramoğlu 1902 yılında Ankara'da doğmuştur. Babasının adı Şemsettin, annesini adı Azime'dir. Hacı Bayram Veli soyundandır.³⁵⁹ Büyük babası son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Ankara Mebusu, babası ise Birinci Büyük Millet Meclisi'nde Ankara Milletvekilliği yapmıştır.³⁶⁰ Ahmet Ferhat-Hayriye Naciye kızı 1914 doğumlu Emine Saadet Hanımla ile evlenmiştir. Çocuğu yoktur.³⁶¹

Muhlis Bayramoğlu, 1923 yılında Ankara Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Tıp Fakültesi'ni 1929-1930 ders yılında tamamladı. Askerlik hizmetini yerine getirdikten sonra Haymana ve Erbaa Hükümet tababetlerinde 3 yıllık mecburi hizmet yaptı. İstanbul Üniversitesi çocuk hastalıkları servisinde ihtisasını tamamlaması ile 1936 yılında çocuk hastalıkları mütehasısı ve aynı yıl Aydın Muayene ve Müşavere evine tayin olarak altı ay kadar çalıştı. Araştırmalar yapmak için Almanya'ya giderek yaklaşık iki sene Berlin ve Kiel Üniversitelerinde çalışarak 1938 yılında yurda döndü.³⁶²

Almanya'dan döndükten sonra muhtelif doğum evleri başhekimliği görevini yapmıştır. 1941 yılına kadar Van Doğumevi Çocuk Hastalıkları Mütehasıslığında ve

³⁵⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

³⁵⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

³⁵⁷ TBMM Albümü, s. 544.

³⁵⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

³⁵⁹ TBMM Albümü, s. 543.

³⁶⁰ TBMM Arşivi, 1552 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁶¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 47.

³⁶² TBMM Arşivi, 1552 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Başhekimliğinde bulunduktan sonra idari vazifeye geçerek 1941-1945 yılları arasında Sağlık Bakanlığı Sosyal Yardım Dairesinde Tedrisat Şubesi kadrosunda 80 lira asli maaşa kadar yükselerek hizmet gördü. 3 yıl kadar bu görevi sürdürdükten sonra 3 Eylül 1945 tarihinde İzmir Çocuk Hastanesi Başhekimliğine tayin oldu ve 31 Mayıs 1946 tarihine kadar bu vazifede kaldı. 9 ay kadar bu vazifede kaldığı sürede birçok idari yolsuzlukla karşılaşmış ve 1946 yılında istifa ederek 12 yıl 11 ay devlet hizmetinde çalıştıktan sonra 1946 yılında Çorlu Askeri Hastanesi'nde ikinci defa askeri hizmeti ifadan sonra terhis edilerek Ankara'da serbest hekimliğe başladı. İzmir Çocuk Hastanesi Başhekimliği iken Çocuk Bakımı Bilgisi adında bir kitap yazdı. Muhlis Bayramoğlu, devlet görevini bıraktıktan sonra DP'ye katıldı ve partinin Ankara İl İdare Kurulu Üyeliği yaptı.³⁶³

Muhlis Bayramoğlu, Aydın Süt Çocuğu Müşavere Evi Uzmanı ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti İçtimai Muavenet İşleri Dairesi Tedrisat Şube Uzmanıdır. İzmir Behçet Uz Çocuk Hastanesi Çocuk Hastalıkları Uzmanı ve Baştabipliği görevlerini yapmıştır. Almanca ve Fransızca bilmekteydi.³⁶⁴

Muhlis Bayramoğlu, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'da yapılan seçimlerde 146.323 oy alarak DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.³⁶⁵ 22 Mayıs 1950'de Meclise katılmıştır.³⁶⁶ Seçim Tutanağı 5 Haziran 1950 tarihinde onaylanmıştır.³⁶⁷ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır. Sağlık, Bütçe ve Milli Eğitim Komisyonlarında çalıştı. Belediye gelirleri için kurulan Geçici Komisyonda görev aldı.³⁶⁸ Bayramoğlu, 16 Temmuz 1974'te vefat etmiştir.³⁶⁹ Cenazesi İstanbul Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verilmiştir.³⁷⁰

³⁶³ **TBMM Arşivi**, 1552 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı; **Zafer**, 10 Mayıs 1950, s. 6.

³⁶⁴ **TBMM Albümü**, s. 543.

³⁶⁵ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶⁶ **TBMM Arşivi**, 1552 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁶⁷ Muhlis Bayramoğlu'nun Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-12.

³⁶⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 48.

³⁶⁹ **TBMM Albümü**, s. 543.

³⁷⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 48.

2.1.9. Mümtaz Faik Fenik

Mümtaz Faik Fenik, 1905’de İstanbul’da doğmuştur. Babasının adı Süleyman Faik, annesinin adı Binnaz’dır.³⁷¹ 1928’de (1902/1904-1983) Fatma Rabia Advıye Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden 1937 yılında Ali Cem adında bir tane çocuğı oldu.³⁷²

Okul hayatı devam ederken henüz 17 yaşında iken gazeteciliğe atılmıştır. İstanbul Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra yurt dışında yine gazetecilik ve muhabirlik yapmak suretiyle Belçika’da Siyasi ve İktisadi İlimler Fakültesi’nde tahsiline devam etmiştir.³⁷³ 1929 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi’nden, 1934 yılında Brüksel İktisat Fakültesi’nden diploma almıştır.³⁷⁴ Mümtaz Faik Fenik Fransızca dilini bilmekteydi.³⁷⁵

Mümtaz Faik Fenik, kendi kendine yetişmiş değerli bir gazetecidir. Türkiye’ye döndüğünde çok bağlı olduğu gazetecilik mesleğine devam etmiş ve İstanbul’da muhtelif gazetelerde çalışmıştır. Olgun yazıları ve kendisine has üslubu ile kısa zamanda kendini gösteren Mümtaz Faik, 1937 yılında Atatürk’ün sağlığında Ulus Gazetesine Yazı İşleri Müdürlüğüne getirilmiştir. Bu gazetede bulunduğu müddet zarfında ve İkinci Dünya Savaşı sırasında “*Harbe Dair*” başlıklı sütunda Ankara sakinlerine devamlı olarak hitap etmiştir. O sıralarda büyük bir beğeni toplayan Radyo Gazetesini de Fenik tesis etmiştir.³⁷⁶

1946 yılında DP’nin kurulduğu sıralarda, hiçbir sebep zikredilmeden ve tafsilatı daha evvel kendisi tarafından Zafer sütunlarında verildiği üzere, Ulus’taki vazifesine nihayet verilmiştir. 1946 seçimlerinde, Demokrasi davasına ve zaferine inanmış bir insan sıfatıyla, DP’nin Neşriyat ve Propaganda servisini fahri olarak idare etmiştir. Halka daha iyi bir hizmet sunabilmek, halkın sesine tercüman olabilmek için bir gazete kurmak istemiş fakat maddi imkânsızlıklar yüzünden bu arzusunu gerçekleştirememiş ve mecburen Vatan Gazetesine girmiştir. İlerleyen zamanlarda

³⁷¹ TBMM Albümü, s. 544.

³⁷² Öztürk, *a.g.e.*, s. 63; TBMM Albümü, s. 544.

³⁷³ “DP Ankara Adayları”, *Zafer*, 8 Mayıs 1950, No: 372, s. 6.

³⁷⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s. 63.

³⁷⁵ TBMM Albümü, s. 544.

³⁷⁶ *Zafer*, 8 Mayıs 1950, s. 6.

1949 yılında vatandaşların maddi ve manevi yardımlarıyla Zafer Gazetesini kurmuştur.³⁷⁷ Mümtaz Faik Fenik, ayrıca Zafer Gazetesi'nin Başyazarı ve Genel Yayın Yönetmenliğini, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Üyeliğini, Ankara Gazeteciler Kurucu Üyeliğini yapmıştır.³⁷⁸

Eşi Advıye Fenik de Zafer Gazetesinde “*Sarı Çizmeli*” rumuzu ile fıkra yazarlığı yapıyordu. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Üyesi, 1950 yılında kurulan Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer almıştır.³⁷⁹

Mümtaz Faik Fenik, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'daki seçimlerde 149.966 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.³⁸⁰ 5 Haziran 1950 yılında tutanağı onaylanmıştır.³⁸¹ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.

Mümtaz Faik Fenik, 1960 İhtilali'nde Yassıada'da yargılanarak ceza almıştır. Parlamento sonrasında gazeteciliğine devam etmiştir. 1 Kasım 1953'te Ankara'da Güneş Matbaacılık T.A.O.'da çalışmıştır. “*1939 Harbi*” ve “*Şu Yaralı Dünya*” adlı yapıtları, farklı gazete ve dergilerde yayınlanmış birçok başyazı, yorum ve inceleme yazıları vardır.³⁸²

1 Aralık 1961 yılında başladığı Son Havadis Gazetesi Başyazarı olduğu dönemde 22 Temmuz 1974'te İstanbul'da vefat etmiştir. Cenazesi Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.³⁸³

2.1.10. Osman Şevki Çiçekdağ

Osman Şevki Çiçekdağ 1899 yılında Çiçekdağı'nın Boyalık Mahallesi'nde doğmuştur. Babasının adı Hasan, annesinin adı Hatice'dir.³⁸⁴ İsa-Ayişe kızı (1899-

³⁷⁷ *Zafer*, 8 Mayıs 1950, s. 6.

³⁷⁸ *TBMM Albümü*, s. 544.

³⁷⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 63.

³⁸⁰ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³⁸¹ Mümtaz Faik Fenik'in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-13.

³⁸² Öztürk, *a.g.e.*, s. 64.

³⁸³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 64.

³⁸⁴ *TBMM Arşivi*, 1557 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı; Öztürk, *a.g.e.*, s. 56; *TBMM Albümü*, s. 543.

1977) Hatice Berra Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden 1929 yılında doğup 1942 yılında vefat eden Fikret adında bir tane çocuğu olmuştur.³⁸⁵

Rüştiye tahsilini Çiçekdağı'nda yaptıktan sonra Ankara Sultanisine girmiş ve burada 11. sınıfta iken yedek subay talimgâhına sevk edilmiştir. Yedek subay talimgâhını bitirdikten sonra aynı talimgâhta öğretmen zabıt vekili ve mülazım-ı sâni olarak takım ve bölük komutanlıklarında bulunmuştur. Mütarekeyi müteakip terhis edilmiş ve mülazım-ı sâni rütbesiyle jandarma sınıfına nakledilmiştir. Jandarmada sırasıyla terfi ederek yüzbaşı olmuş ve Jandarma Genel Komutanlığı'nda jandarma müfettişliğinde ve jandarma kıtalarında mülhak kısım amiri olarak vazife ifa etmiştir. Jandarma sınıfında iken Hukuk Fakültesi'ne devam ederek 1930 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden iyi bir derece ile diplomasını almıştır.³⁸⁶

Osman Şevki Çiçekdağ, Ankara Jandarma Alayı Karakol Kumandanları Okulu'nda öğretmenlik yapmıştır. Kalecik Müstakil Jandarma Takım Kumandanı, Ankara Jandarma Mıntika Müfettişliği Mülhaki Kısım Amiri, Jandarma Kumandanlığı Daire Müdürü, Jandarma Genel Komutanlığı 2. ve 1. Şube Mülhaki, Kırşehir ve İstanbul Jandarma Kumandanlığı Mülhaki, Çanakkale Birlikleri Mülhaki, İstanbul Jandarma Alayı Ömerli Bölüğü Mahmut Şevket Paşa Takımı Kumandanı, Ankara 1. Seyyar Jandarma Alayı Mülhaki, Askeri Adliye Hâkimi, Askeri Temyiz Mahkemesi Hâkimi, görevlerinde bulunmuştur.³⁸⁷

10 Haziran 1940 yılında yedek askeri yargıç olarak silahaltına çağırılmış ve iki yıl silahaltında kaldıktan sonra terhis edilmiştir. Bu arada rütbesi 4. sınıf yargıçlığa yükseltilmiştir. Yine 1945 yılında yedek askeri yargıç olarak vazifeye çağırılmış ve Milli Savunma Bakanlığı askeri adalet ve denetleme işlerinde bir buçuk sene hizmet görmüş ve bu sırada 3. sınıf askeri adli yargıçlığa terfi etmiş ve müteakiben terhis edilmiştir. 1933 yılında orduda 15 seneyi tamamlaması dolayısıyla istifa etmiş ve Ankara'da serbest avukatlık yapmaya başlamıştır. Osman Şevki Çiçekdağ, Ayrıca İstiklal Madalyası sahibidir.³⁸⁸

³⁸⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 56; **TBMM Albümü**, s. 543.

³⁸⁶ **TBMM Arşivi**, 1557 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁸⁷ **TBMM Albümü**, s. 543.

³⁸⁸ **TBMM Arşivi**, 1557 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Çiçekdağ, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin hem Ankara'dan hem de Kırşehir'den milletvekili adayı olmuştur.³⁸⁹ Ankara'da yapılan seçimlerde 146.654 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.³⁹⁰ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise girmiştir. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı³⁹¹ kamutay tarafından onaylanmıştır.³⁹² Çiçekdağ, TBMM IX. Dönemde hem Ankara'dan hem de Kırşehir'den milletvekili seçilmiş, ancak kendisi Ankara Milletvekilliğini tercih etmiştir. Bu bağlamda Ankara Milletvekili olan Çiçekdağ, Kırşehir Milletvekilliğini tercih etmediği için onun yerine bir başkasının Kırşehir Milletvekili olması kararlaştırılmıştır.³⁹³

Osman Şevki Çiçekdağ, Adalet Komisyonunda çalıştı. Pasaport Kanunu ve Vergi Usul Kanunu konularında kurulan geçici komisyonda görev aldı. Kore'de savaşan kahramanlara TBMM şükranlarının duyurulması önergesi, Avukatlık Kanununun 7. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi vermiştir. 7 Kasım 1952 yılında ise Adalet Bakanı olmuştur.³⁹⁴

X. Dönemde de Ankara Milletvekili seçilen Osman Şevki Çiçekdağ, 21 Temmuz 1956 yılında İstanbul'da lösemi hastalığından vefat etmiştir. Cenazesi Ankara'ya getirilerek Cebeci Asri Mezarlığı aile kabristanında toprağa verilmiştir.³⁹⁵

2.1.11. Osman Talat İltekin

Osman Talat İltekin, 1890 yılında Ayaş'ta doğmuştur. Babasının adı Hacı Veli (Veliyettin), annesinin adı Emine'dir.³⁹⁶ Celal-Fitnat kızı (1902-1967) Saadet Hanım ile evlenmiştir. Bu evliliğinden, 1919 yılında doğup 1954 yılında vefat eden Mehmet Adil ve 1925 yılında doğup 1994 yılında vefat eden Ahmet Vedat adlarında 2 çocuğu olmuştur.³⁹⁷

³⁸⁹ Tuncer, *a.g.e.*, tablo 4.2, s. 102.

³⁹⁰ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³⁹¹ Osman Şevki Çiçekdağ'ın Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-14.

³⁹² *TBMM Arşivi*, 1557 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

³⁹³ *BCA*, Fon Kodu: 030.10/77.512.19, 27.5.1950, s. 1.

³⁹⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s. 57.

³⁹⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 56.

³⁹⁶ *TBMM Albümü*, s. 544.

³⁹⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 67.

1911-1912 ders döneminde İstanbul Hukuk Fakültesi'nden iyi bir derece ile mezun olduktan sonra meslek hayatının en küçük kademesinden başlayarak kendi gayreti, çalışması ve bilgisi sayesinde en yüksek mevkilere kadar ulaşmıştır.³⁹⁸

Kıymetli bir adliyeci olan Osman Talat İltekin muhitine ve kendisini tanıyanlara çok sevdirmiş bir şahsiyettir. Cumhuriyet inkılaplarını benimsemiş ve bu uğurda çalışmış olan mumaileyh, şapka inkılabı aleyhine yapılan tezahüratta, Sivas'ta müddeiumumi bulunmaktaydı. Acilen aldığı tedbirlerle ve kısa zamanda Sivas'a gelen İstiklal Mahkemesi sayesinde bu isyan bastırılmıştır.³⁹⁹

Osman Talat İltekin'in en büyük vasıflarından biri de, adalet ve hak mevhumlarına olan bağlılığıdır. Ali Saip ile birlikte yedi sanığın Atatürk'e suikasta bulunmak töhmetiyle yapılan mahkeme sırasında Ankara Ağır Ceza Başkanlığı'nı ifa eden İltekin, derin bir adalet duygusuyla ve yalnız vicdanının sesini dinleyerek, beraat kararını vermiştir. Bu hareketinin kendisine pahalıya mal olacağını söyleyip, korkudan kendisiyle selamı sabahı kesenler, Büyük Atatürk'ün adalet ve hakkı olan bağlılığını anlamamış olanlar olarak nitelendirmiştir. Nitekim Osman Talat'ın verdiği beraat kararı temyiz edilmediğinden başka, kendisi de Yargıtay üyeliğine terfi ettirilmiştir. Bu konu hakkında Avukat Mehmet Ali Sebük şunları ifade etmiştir: *"Atatürk'e karşı yapıldığı ileri sürülen suikasta inanmamış ve bütün idari tazyike rağmen bu işte suçlu diye huzuruna getirilenlerin masum olduklarını ilan etmek cesaretinde bulunmakla, adalet sahasında yeni bir devir açmıştır."*⁴⁰⁰

Osman Talat İltekin, meslek hayatına Şer'îye Mahkemesi kâtipliğinde başlamıştır. Kısa bir zaman sonra bidayet mahkemesi azalığına terfi ettirilmiştir. Arapkir Müdde-i Umumisi iken patlak veren Birinci Dünya Harbi'nde ihtiyat müşaviri, adli olarak ise Askeri Temyiz Mahkemesi'nde vazife almıştır. Terhisini müteakip Kırşehir ve sonra da Çorum Müdde-i Umumiliğini yaptığı sırada istifa ederek, bir müddet Çorum'da avukatlık yaptı. İltekin, daha sonra tekrar adliye memuriyetine dönerek sırasıyla Sivas, Bursa, Ankara Müdde-i Umumiliklerinde görev almıştır.⁴⁰¹ 6 Nisan

³⁹⁸ "DP Ankara Adayları", **Zafer**, 28 Nisan 1950, No: 364, s. 6.

³⁹⁹ **Zafer**, 28 Nisan 1950, s. 6.

⁴⁰⁰ **Zafer**, 28 Nisan 1950, s. 6.

⁴⁰¹ **Zafer**, 28 Nisan 1950, s. 6.

1926'da 3. Sınıf Adliye Mufettişliği, 25 Kasım 1930 yılında Adliye 2. Sınıf Mufettişliğine, 26 Aralık 1932 yılında Adliye Başmufettişliğine, 23 Şubat 1935 yılında Ankara Ağır Ceza Başkanlığına, 12 Kasım 1937 yılında Temyiz Mahkemesi Üyeliğine, 21 Temmuz 1943 yılında Yargıtay Üyeliğine, 6 Kasım 1948 yılında Yargıtay 2. Başkanlığına getirildikten sonra 1 Haziran 1950'de kendi isteği üzerine, 34 seneye yakın devlette fiili hizmet süresini yaptıktan sonra, Ankara Milletvekilliği için emekliliğe ayrılmıştır.⁴⁰²

Osman Talat İltekin, emekliliğe ayrıldıktan sonra, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'da yapılan seçimlerde 149.014 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.⁴⁰³ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴⁰⁴ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴⁰⁵ TBMM'nin IX. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmış ve ayrıca Adalet Komisyonu Başkanı olmuştur.⁴⁰⁶ İltekin, 23 Nisan 1962 yılında vefat etmiştir.⁴⁰⁷ Cenazesi Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.⁴⁰⁸

2.1.12. Ömer Bilen

Ömer Bilen, 1891 yılında Avanos'ta doğmuştur. Babasının adı Adil, annesinin adı Firdevs'tir.⁴⁰⁹ Mustafa-Ayşe kızı (1897-1940) Zeliha Hanımla evlendi; ancak 4 Kasım 1940 yılında eşinin ölümü üzerine Hüseyin-Satı kızı (1901-1980) Habibe Hanım ile evlendi. İlk evliliğinden, 1916 yılında Münire, 1819 yılında doğup 1928 yılında vefat eden Emine, 1920 yılında doğup 1992 yılında vefat eden Hatice, 1922 yılında Firdevs, 1923 yılında doğup 1988 yılında vefat eden Mahmut, 1925 yılında Nimet, 1927 yılında doğup 1929 yılında vefat eden Celalettin, 1929 yılında doğup 1954 yılında vefat eden Celalettin, 1932 yılında Mustafa ve 1934 yılında Adil adlarında on tane çocuğu olmuştur.⁴¹⁰

⁴⁰² Öztürk, *a.g.e.*, s. 68; TBMM Arşivi, 1562 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁰³ Zafer, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴⁰⁴ Osman Talat İltekin'in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-15.

⁴⁰⁵ TBMM Arşivi, 1562 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁰⁶ TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁰⁷ TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁰⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 68.

⁴⁰⁹ TBMM Albümü, s. 543.

⁴¹⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 51; TBMM Albümü, s. 543.

İlk tahsilini müteakip hafız olmuş medrese derslerine devamla, Kayseri’de tamamlayarak icazetname almıştır. Aynı ilde, fıkıh ve nahiv derslerini okuttuğu sırada ilk seferberliğin ilanında yedek subay olarak vatan müdafaasına katılmıştır. Terhisini müteakip Şer’iye Vekâletinin açtığı sınavı kazanarak 1 Eylül 1922 yılında Avanos Medresesi İlmiye Müderrisliğine tayin edilmiştir. Öğretim Birliği Yasası ile müderrislik vaizliğe çevrildiğinden 4 Mart 1941’de Ankara Merkez Vaizliğine, 24 Mart 1950 yılında Gezici Vaizliğine getirildi. Milletvekili seçildiği 18 Mayıs 1950 yılında görevini bıraktı. Birçok il ve ilçelerde vaizlik yapmış olan Ömer Bilen, Hacı Bayram Camii Şerif’inde dini ve resmi vazifesini ifa etmiştir.⁴¹¹ Bilen; Arapça, Fransızca ve Farsça dillerini bilmekteydi.⁴¹²

Ömer Bilen, o dönemde, Ankaralıların yakından tanıdığı ve Hacı Bayram Camii’nde konuştuğu günlerde, binlerce vatandaşın zevkle dinlediği bilinmektedir. Samimi bir kişiliğe sahip olan Bilen Ankara merkezinde tanındığı kadar civar ilçelerde de tanınan ve sevilen bir insandır. Yalnızca dini değil aynı zamanda memleket meseleleri hakkında müspet ve faydalı fikirlere sahip biridir. DP teşkilatı tarafından Ankara Milletvekili adayı olarak çoğunlukla seçilmiştir.⁴¹³

Ömer Bilen, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP’nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara’da yapılan seçimlerde 144.635 oy alarak DP’nin Ankara Milletvekili olmuştur.⁴¹⁴ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴¹⁵ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴¹⁶ TBMM’nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.

Ömer Bilen, 16 Aralık 1957 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulu Üyeliğine atanmıştır. Bu görevine 10 Haziran 1960 yılında

⁴¹¹ “DP Ankara Adayları”, *Zafer*, 5 Mayıs 1950, No: 370, s. 1,6; Öztürk, *a.g.e.*, s. 51-52.

⁴¹² *TBMM Albümü*, s. 543.

⁴¹³ *Zafer*, 5 Mayıs 1950, s. 1,6.

⁴¹⁴ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴¹⁵ Ömer Bilen’in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-16.

⁴¹⁶ *TBMM Arşivi*, 1554 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

emekli olana kadar devam etti.⁴¹⁷ Bilen, 6 Nisan 1964 yılında vefat etmiştir.⁴¹⁸ Cenazesi Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.⁴¹⁹

2.1.13. Ramiz Eren

Ramiz Eren, 1907 yılında Nallıhan'da doğmuştur. Babasının adı Ahmet, annesinin adı Ayşe'dir.⁴²⁰ 1 Mart 1939 yılında Ömer Hulusi-Fatma Saime kızı (1919) Hanife Pakize Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1940 yılında Saner, 1944 yılında doğup 1991 yılında vefat eden Ömer Taner ve 1956 yılında doğup 1981 yılında vefat eden Ayşe Deniz adlarında üç tane çocuğu olmuştur.⁴²¹

Ankara Lisesi'nden 1929 yılında, 1932 yılında da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1933 yılı sonralarında Ankara yargıç sınıfından icra memurluğuna tayin edilmek suretiyle adalet hizmetine girmiştir. 1935 yılında muvazzaf askerliğini yapmak üzere Halıcıoğlu Hazırlık Kıt'asına iltihakla aynı yıl yedek topçu subayı olarak orduya katılmıştır. Muhafız alayı dağ bataryasında asteğmen olarak vazife almış, teğmen olarak terhis olmuştur. 1937 yılından 1946 yılı Haziran ayının 15'ine kadar Ankara Müdde-i Umumi Muavinliği ve yetkili Ankara yargıçlığı yapmıştır. 1946 yılında savcılık görevinden istifa ederek Van'a 8. Teğmen emrine askeri adli yargıç olarak tayin edilmiştir. Burada 9 ay vazife gördükten sonra 1947 yılında terhis edilmiştir. Bu tarihten sonra Ankara'da serbest avukatlık yapmıştır. 1946 yılının Haziran ayında ise DP'ye katılmıştır.⁴²² Partiyeye katıldıktan sonra Nallıhan İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'nda İl Haysiyet Divanı üyeliğinde bulunmuş ve İl İdare Kurulu üyeliğine seçilerek 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı seçilmiştir.⁴²³

Ramiz Eren, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'da yapılan seçimlerde 145.499 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili

⁴¹⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 52.

⁴¹⁸ TBMM Albümü, s. 543.

⁴¹⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 52.

⁴²⁰ TBMM Albümü, s. 544.

⁴²¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 58.

⁴²² TBMM Arşivi, 1558 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴²³ "DP Ankara Adayları", *Zafer*, 10 Mayıs 1950, No: 374, s. 1.

olmuştur.⁴²⁴ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴²⁵ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴²⁶ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.

Anayasa Komisyonunda çalışmıştır. Yasama çalışmaları 27 Ekim 1957'de sona ermiştir. 29 Nisan 1965 yılında Tarım Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinde Raportörlük aldı. Bu görevi sürdürürken kendi isteği ile 10 Eylül 1969 yılında emekliye ayrıldı.⁴²⁷ Ramiz Eren avukatlık mesleğini 7 Ocak 1981 yılına kadar sürdürmüştür. Bu tarihte kendi isteği üzerine mesleğini noktalamıştır. 26 Eylül 2004 yılında ise vefat etmiştir.⁴²⁸

2.1.14. Sadri Maksudi Arsal

Sadri Maksudi Arsal, Kazan Hanlığının Başkenti Kazan şehrinin 30 kilometre kuzeyinde bulunan ve etrafındaki verimli topraklar sebebiyle her dönemde refah ve bolluk görmüş olan Taşsu Köyü'nde 5 Ağustos 1879'da (Kayıt yanlışlığı nedeniyle doğum tarihi sonradan değiştirilmiştir. Resmi doğum yılı 1880'dir.) dünyaya gelmiştir.⁴²⁹ Arsal'ın babası Taşsu Köyü'nün imamı Nizamettin Molla'dır. Nizamettin Molla gayretli, çalışkan, mantık, nizam ve vazife adamıydı. İmamlıktan başka, köy okulunun idaresi, köy muhtarlığı, köy halkı arasındaki anlaşmazlıklarda hakemlik ve hatta hâkimlik ve danışmanlık onun üzerindeydi. Arsal'ın annesi Meftuhe Hanım okuryazar bir kadındı. Esasen, köy okulunun kızlar kısmını o idare ediyordu. Kadın meclislerinde, İmecelere de o başkanlık ederdi.⁴³⁰

Sadri Maksudi Arsal evin en küçük çocuğu idi. Büyük ağabeyi Hadri'den on yaş küçüktü ve her zaman onun koruyucusu ve eğiticisi olmuştur. Küçük ağabeyi Selahattin pratik kafalı, becerikli, ailede ve evde bozuk şeyleri düzeltten ve onları

⁴²⁴ Zafer, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴²⁵ Ramiz Eren'in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-17.

⁴²⁶ TBMM Arşivi, 1558 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴²⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 59.

⁴²⁸ TBMM Albümü, s. 544; Öztürk, *a.g.e.*, s. 59.

⁴²⁹ Adile Ayda, **Sadri Maksudi Arsal**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991, s. 9; İsmail Öz, **Sadri Maksudi Arsal'ın Türk Milliyetçiliğine Katkıları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalı, Erzurum, 2009, s. 39.

⁴³⁰ Ayda, *a.g.e.*, s. 10-11.

düzene koyan, ayağı yere basan bir tipti. Büyük ablası Masfufe çok iyi bir ev hanımı ve çok iyi bir anne olmuştur. Küçük ablasının adı ise Dürrü-Menşure idi.⁴³¹

Sadri Maksudi Arsal, köy okulunu bitirdikten sonra, 1888’de Allamiye Medresesine gönderildi ve buradan 1895’te mezun olmuştur.⁴³² Yüksek tahsilini Moskova ve Paris Üniversitelerinde yapmıştır.⁴³³ Burada, Paris Hukuk Fakültesi ve Sorbonne Üniversitesi Edebiyat ve Sosyoloji Bölümünü bitirmiştir.⁴³⁴ Müteakiben Kazan Türkleri tarafından Rusya’nın Mebusan Meclisi üyesi seçilmiştir. Sadri Maksudi bu Meclis’te Türklerin hak ve hukukunu dört sene kesintisiz olarak müdafaa etmiştir. O kadar ki Meclis toplantılarının birinde Meclis Reisi kendisine İstanbul’da değil, Rus Meclisi’nde olduğunuzu unutmayın diyerek ihtar vermiştir. Buna karşılık Arsal “*Evet biz Rusya Türkleri tarihin bu devrinde Rus tebaasıyız siz de Rus’sunuz, fakat ben her şeyden evvel Türküm*” yanıtını vermiştir.⁴³⁵

Sadri Maksudi Arsal, 1918 yılında Kazan Türkleri Meclis Reisi ve daha sonra da muhtariyetli milli idarenin reisliğine seçilmiştir. İdil-Ural Devleti ilk Cumhurbaşkanı’dır. Rus İhtilali’ni müteakip, Rusya’yı terk etmeye mecbur kalan Arsal, Kazan’a yerleşmiş ve yeni açılan Türk Ocakları’nın daveti üzerine konferanslar vermek üzere yurda gelmiştir. Bu konferanslarını dikkatlice takip eden Atatürk’ün onayı üzerine ve hususi bir karar ile tabiiyet değiştirdikten sonra üniversite hocalığına geçmiştir.⁴³⁶

Sadri Maksudi Arsal’ın Türkiye’de ilk kez siyasete girişi tamamen kendi bilgisinin dışında, Atatürk tarafından milletvekilliğine aday gösterilmesiyle başladı.⁴³⁷ 1930 yılında Şebinkarahisar ve 1934 yılında da Giresun Mebusu seçildi. Atatürk döneminde Meclis’te olan Arsal, İsmet İnönü tarafından 1939 Seçimlerinde Meclis’ten çıkartılmıştır. Ondan sonra kesintisiz olarak binlerce talebe yetiştirmiş

⁴³¹ Ayda, *a.g.e.*, s. 11.

⁴³² Ayda, *a.g.e.*, s. 12-15.

⁴³³ “DP Ankara Adayları”, *Zafer*, 3 Mayıs 1950, No: 368, s. 1.

⁴³⁴ *TBMM Albümü*, s. 543.

⁴³⁵ *Zafer*, 3 Mayıs 1950, s. 1.

⁴³⁶ *Zafer*, 3 Mayıs 1950, s. 1; *TBMM Albümü*, s. 543.

⁴³⁷ Ayşen Uslu Bayramoğlu, “Sadri Maksudi’nin Ölümünün 50. Yılı Anısına: Sadri Maksudi’nin Hayatı ve Maksudi’nin Az Bilinen Maişet Romanı Hakkında”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, 2007, s. 104.

olan değerli profesör Ankara Hukuk Fakültesi Türk Hukuk Tarihi, Genel Hukuk Tarihi ve Edebiyat Fakültesi Türk Tarihi Profesörlüğü, İstanbul Üniversitesi Türk Hukuk Tarihi ve Hukuk Felsefesi Ordinaryüs Profesörlüğü görevlerini yapmıştır. Arsal, genel olarak eserlerinde ve konferanslarında adaleti, insan haklarını ve demokrasiyi daima müdafaa etmiştir.⁴³⁸ Arsal, Fransızca, İngilizce, Rusça, Arapça, Almanca ve Farsça dillerini bilmekteydi.⁴³⁹

Sadri Maksudi Arsal, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 7 Ocak 1946 yılında kurulan DP'nin kurucularından öğrencisi Adnan Menderes ve Meclis arkadaşı Refik Koraltan'ın yakın arkadaşlarıydı.⁴⁴⁰ Arsal, Koraltan tarafından DP'ye davet edilmiş ve DP'nin Ankara Milletvekili adayı olarak 14 Mayıs 1950 seçimlerine girmiştir.⁴⁴¹

Sadri Maksudi Arsal, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'daki seçimlerde 150.035 oy ile Ankara'da seçilen milletvekilleri arasındaki en fazla oyu almıştır.⁴⁴² 5 Haziran 1950 tarihinde tutanağı onaylanmıştır.⁴⁴³ TBMM IX. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.⁴⁴⁴ Evli ve iki çocuk babası olan Arsal 20 Şubat 1957 yılında vefat etmiştir.⁴⁴⁵ Cenazesi Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.⁴⁴⁶

2.1.15. Selahaddin Adil

Selahaddin Adil Paşa, İstanbul'un Çarşamba Mahallesi'nde Fatih-Draman Caddesi üzerindeki evde 19 Ocak 1882 tarihinde doğmuştur. Annesi Van ili Defterdarı Abdülkerim Efendi'nin kızı Sadberk Hanım, babası Deniz Donatım Ambarları Müdürü, Halid Efendi'nin oğlu, deniz Yarbay Âdil Bey'dir.⁴⁴⁷ Eylül 1913 yılında Dr. Hüseyin İhsan Paşa-Hatice Hanımın kızı (1898-1900) Fazile Siret Hanım ile evlendi.

⁴³⁸ Zafer, 3 Mayıs 1950, s. 1; TBMM Albümü, s. 543; Ayda, *a.g.e.*, s. 206.

⁴³⁹ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁴⁰ Ayda, *a.g.e.*, s. 216.

⁴⁴¹ Ayda, *a.g.e.*, s. 222.

⁴⁴² Zafer, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴⁴³ Sadri Maksudi Arsal'ın Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-18.

⁴⁴⁴ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁴⁵ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁴⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 52.

⁴⁴⁷ Selahattin Adil, *Hayat Mücadelelerim Selahattin Adil Paşa'nın Hatıraları*, İstanbul: Zafer Matbaası, 1982, s. 15-16.

Bu evliliğinden, 1914 yılında doğup 1916 yılında vefat eden Emine Soada, 1919 yılında Behice Suha ve 1924 yılında doğup 1926 yılında vefat eden Ahmet Semuh adlarında üç tane çocuğu olmuştur.⁴⁴⁸

Selahaddin Adil, 1905 yılında Erkânı Harbiye'yi bitirdikten sonra Şam'a tayin olmuştur. Üç sene orada bulunduktan sonra, kendi talebi üzerine, Rumeli'de 3. Ordu'nun Nevrokop Eşkiya Takibi Müfettişliğine tayin olundu ve Makedonya müsademelerine katıldı. 31 Mart Vak'ası'nda Hareket Ordusu'na iltihak ederek bir sene kadar Yıldız Sarayı Muhafızlığında bulunduktan sonra binbaşı olarak Bükreş Ataşemiliterliğine tayin olmuştur. Bu vazifede iken, İtalya Harbinin başlaması üzerine, yine kendi talebiyle, Bingazi'nin muhtaç bulunduğu ikmal işlerini tamamlamak üzere Kahire'ye, Mısır Fevkalade Komiserliği nezdine tayin edilmiştir.⁴⁴⁹

Selahaddin Adil'in askerlik hayatı 1897 senesinden başlayıp 1924 senesinde son bulmaktadır. Bu müddet içinde dâhili ve harici geçen istisnasız bütün harp ve inkılap hareketlerine yakından şahsen iştirak etmiş ve bu sırada birçok mühim ve askeri ve siyasi vazifelerde bulunmuştur.⁴⁵⁰ Damat Ferit'in iktidara gelmesiyle, vatan hizmetini İstanbul'da yerine getirmenin imkânsızlığı karşısında Anadolu'ya geçerek Kuvayı Milliye'ye katılmıştır.⁴⁵¹ General Adil, askeri hayatı boyunca, Hicaz Demir Yolu Fen Heyeti Subayı, 5. Ordu Kurmay Subayı, Harp Okulu öğretmen yardımcısı, 2. Ordu 13. Alay 3. Tabur Komutanı, 2. Alay Komutanı, Harbiye Nezareti Ordu Dairesinde subaylık yaptı. Balkan Harbi'nde Vardar Ordusu 2. Şube Müdürlüğü görevini yerine getirmiştir. Ordunun mağlup olup çekilmesi üzerine ve Arnavutluk prensliğinin teşekkül etmesini müteakiben, ordunun geri kalan kısmını açlık felaketinden kurtarmak ve bir anlaşmaya varabilmek için Avlonya'ya gitmiş, Vardar ordusunun İstanbul'a naklinde büyük hizmetleri olmuştur. Adil ayrıca Genel Karargâh Kurmay Subayı, Genelkurmay 2. Şube Harbiye Dairesi 4. Sahra Topçu Şube Müdürlüğü Osmanlı-Bulgar Hudut Komisyonu Üyesi, Akdeniz Boğazı Müstahkem Mevkii Komutanlığı Kurmay Başkanı, 4. Kolordu Komutanlığı, Adana

⁴⁴⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 43; **TBMM Arşivi**, 1551 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁴⁹ DP Ankara Adayları, **Zafer**, 4 Mayıs 1950, No: 369, s. 1.

⁴⁵⁰ Adil, *a.g.e.*, s. 514.

⁴⁵¹ **Zafer**, 4 Mayıs 1950, s. 2.

Cephesi Komutanı, Milli Müdafaa Vekâleti Müsteşarı, İstanbul Komutanı gibi görevlerde bulunmuştur. Çanakkale Müstahkem Mevki Erkânı Harp Reisliğini yaptı. 12. ve 13. Fırkalar Kumandanlığında bulundu. 11. 19. 17. ve 2. Kolordu Komutanlığını yaptı.⁴⁵²

Selahaddin Adil, İmalatı Harbiye Genel Müdürü döneminde bütün imkânsızlıklara ve Mondros Mütarekesi'nin ağır şartlarına rağmen fabrikalarının bir kısmını faaliyete geçirebilmiş ve ticari malların imalatına başlamıştır. Adil'e askeri hizmetlerinden dolayı 4. Rütbeden Osmani-3. Rütbeden Mecidi-2. Rütbeden Kılınçlı Mecidi Nişanları, gümüş muharebe liyakat, altın muharebe madalyaları, Alman 2. Sınıf Demirsalib, Avusturya-Macaristan 3. ve 4. Rütbeden Askeri Meziyet Salip, 2. Rütbeden demir taç nişanları ve istiklal madalyası verildi.⁴⁵³ İstanbul'un işgalden kurtulması üzerine askerliği bırakmış ve sivil hayata geçmiştir.⁴⁵⁴ Adil, Fransızca ve Almanca dillerini bilmekteydi.⁴⁵⁵

Selahaddin Adil, sivil hayatına son vazifesi olan Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı ve İstanbul Komutanlığı üniformasını bıraktıktan iki gün sonra başlamış ve yangın yerlerindeki demir parçalarını toplatıp bir şirkete devretmek suretiyle de işe başlamıştır. Altı sene yabancı bir yazıhanenin işgüderliğini, bir seneden fazla İsveç'te bir firmanın memurluğunu yapmak suretiyle yavaş yavaş sivil hayata almıştır.⁴⁵⁶ Ticari hayatı imkânsızlıklarla başlamış, yabancı şirket temsilcilikleri yapmış, azmi ve takipçiliği sonucunda iyi bir seviyeye gelmiş ve giderek maddi sıkıntılardan kurtulmuştur.⁴⁵⁷ Memleketin uçak ihtiyacını karşılamak için vekili bulunduğu Alman Hava Sanayi Birliği ile temasa geçmiş ve Alman Hükümeti'nin son model çeşitli tip uçakların Türkiye'ye ihracına olanak sağlamıştır. Ancak bu durum Milli Savunma Bakanlığınca reddedilmiştir. Adil, gerekli takdir ve değeri görmemiştir.⁴⁵⁸

⁴⁵² TBMM Albümü, s. 543; Zafer, 4 Mayıs 1950, s. 2.

⁴⁵³ TBMM Albümü, s. 543; Zafer, 4 Mayıs 1950, s. 2.

⁴⁵⁴ Zafer, 4 Mayıs 1950, s. 2.

⁴⁵⁵ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁵⁶ Adil, *a.g.e.*, s. 515.

⁴⁵⁷ Murat Kütükçü, *Selahattin Adil Paşa (1882-1961)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya, 2012, s. 264.

⁴⁵⁸ Adil, *a.g.e.*, s. 516.

Selahaddin Adil, Ankara'daki işlerini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönmüş bir taraftan manevi diğer taraftan, Yeniköy'de başlatmış olduğu binanın yapımında karşılaştığı zorluklardan dolayı, maddi yorgunluk ve üzüntüden dolayı sağlığı bozulmuş ve tedavi için Viyana'ya gitmiştir. Bir müddet Koteş Sanatoryumunda tedavi görmüştür. Haziran ayının sonuna kadar orada tedavisinden sonra 1939 yılının sonunda mümessillik işine son vererek firmasını kapatmıştır.⁴⁵⁹ Vazifesinde bulunduğu kuruluşlarla görüşmek ve hesaplarını kapatmak için 1 Temmuz 1939'da Berlin'e gitmiştir. Berlin ve İskandinavya'da işlerini hallettikten sonra 19 Temmuz 1939 yılında eşiyile birlikte İstanbul'a dönmüştür. Bu suretle 9 senelik ticari hayatı son bulmuştur.⁴⁶⁰ Adil, sivil hayatında ve serbest ticari döneminde İstanbul Kauçuk ve Kablo Fabrikası'nı kurmuş ve Eskişehir Baştaş Krom Madeni işletmeciliği yapmıştır.⁴⁶¹

Selahaddin Adil daha sonra siyasi hayatında DP'ye geçmiştir. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara adayı olmuştur. Ankara'daki seçimlerde 146.352 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.⁴⁶² 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclis'e girmiştir. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴⁶³ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴⁶⁴ TBMM'nin IX. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır. Bu dönemde Ekonomi Komisyonu Başkanlığı'nı yapmıştır.⁴⁶⁵ 1953 yılında ise mebusluktan istifa etmiştir.⁴⁶⁶ İstifasını 7 Temmuz 1953'te 103. Birleşimde Genel Kurulun bilgisine sunmuştur. Yasama Görevini bitirdikten sonra hatıratını "*Hayat Mücadelelerim*" adlı yapıtında yayımlamıştır.⁴⁶⁷ Adil, 27 Şubat 1961 yılında vefat etmiştir.⁴⁶⁸ İstanbul'da vefat eden Adil'in cenazesi Zincirlikuyu Mezarlığı'nda babası Adil Paşa'nın yanında toprağa verilmiştir.⁴⁶⁹

⁴⁵⁹ Adil, *a.g.e.*, s. 519.

⁴⁶⁰ Adil, *a.g.e.*, s. 519.

⁴⁶¹ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁶² Zafer, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴⁶³ Selahaddin Adil'in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-19.

⁴⁶⁴ TBMM Arşivi, 1551 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁶⁵ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁶⁶ BCA, Fon Kodu: 30.10/ 78.515.1, 8.7.1953, s. 2.

⁴⁶⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 45.

⁴⁶⁸ TBMM Albümü, s.543.

⁴⁶⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 45.

2.1.16. Selahattin Benli

Selahattin Benli, 22 Temmuz 1919 yılında Eskişehir’de doğmuştur. Ankara, Polatlı, Eski Polatlı Köyü’nde nüfusa kayıtlıdır. Babasının adı İsmail Efendi, annesinin adı Sabriye Hanımdır. 1 Kasım 1945’te Zühtü-Saniye kızı (1927) Emine Müjgân Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1946 yılında Ömer Sanlı, 1953 yılında Mehmet Can ve 1960 yılında Ayşe Evin adlarında üç tane çocuğu olmuştur.⁴⁷⁰

1929 yılında Eskişehir’de Sakarya İlkokulu’nu bitirip, aynı yıl İstanbul’da Fevzi Ati Lisesi’ne girdi.⁴⁷¹ 1938-1939 senesinde İstanbul Boğaziçi Lisesi’nden mezun olmuştur. 1942 senesinde ise Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirmiştir. 31 Mart 1945’te subay olarak askerlik vazifesini tamamlamıştır. 1 Mayıs 1946 tarihinde mesleğine başlamıştır.⁴⁷² Bu arada avukatlık stajını yaparak 1947’de Ankara Barosu’na katılmış ve kısa bir süre avukatlık yapmıştır.⁴⁷³ Bu mesleğini 1948 yılına kadar sürdürmüştür. Polatlı’da çiftçilik ile uğraşmıştır. İstanbul’da ithalat-ihracat ve dâhili ticaret yapmıştır. Yabancı dil olarak İngilizce bilmekteydi⁴⁷⁴ Hukukçudur ve ayrıca serbest avukatlık yapmıştır.⁴⁷⁵

Selahattin Benli 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP’nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara’da yapılan seçimlerde 144.749 oy alarak DP’nin Ankara Milletvekili olmuştur.⁴⁷⁶ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴⁷⁷ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴⁷⁸ TBMM’nin IX. Dönem Ankara Milletvekilliğini yapmıştır.

⁴⁷⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 49.

⁴⁷¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 49.

⁴⁷² TBMM Arşivi, 1553 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁷³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 49.

⁴⁷⁴ TBMM Arşivi, 1553 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁴⁷⁵ TBMM Albümü, s. 543.

⁴⁷⁶ Zafer, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴⁷⁷ Selahattin Benli’nin Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-20.

⁴⁷⁸ TBMM Arşivi, 1553 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Yasama görevi sona erdikten sonra tarım ve ticaretle uğraştı. İthalat ve ihracat işleriyle meşgul oldu. Gençlerbirliği Spor Kulübü Başkanlığında ve Buğday Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığında bulundu.⁴⁷⁹

2.1.17. Seyfi Kurtbek

Seyfi Kurtbek, 1905 yılında Gelibolu'da doğmuştur. Babasının adı Ahmet (Sabri), annesinin adı Rûveyda'dır.⁴⁸⁰

Seyfi Kurtbek, 1923 yılında Ankara Talimğâhından subay olarak çıkmıştır. Orduda muhtelif kıt'a hizmetlerinde bulunmuştur. 3 Temmuz 1926 yılında Viranşehir 54. Alay 3. Bölük Takım Subaylığına atanarak, 1928 yılında Harp Akademisine girdi. 1931 yılında Harp Akademisi'ni tamamladı. Harp akademisini bitirdikten sonra Türk ordusunda önemli vazifelerde görev aldı. 24 Eylül 1931 yılında Kaynarca Süvari 2. Tümen 13. Alay 1. Bölük Takım Komutanlığına, 16 Nisan 1932'de Kurmay Yüzbaşılığa terfi etmiştir. 22 Ağustos 1933-31 Temmuz 1937 yılları arasında Paris Ataşemiliterliğine, 10 Haziran 1937-23 Ağustos 1939'da Karaköse'de 1. Süvari Tümeni 11. Alay 2. Bölük Komutanlığına, 30 Ağustos 1939 yılında kurmay binbaşı rütbesine yükseldi. 10 Ocak 1939 yılında Çorlu 3. Kolordu 1. Şubeye atandı.⁴⁸¹ Cenevre Silahsızlanma Konferansı'nda ve Montreux Boğazlar Konferansı'nda Türk murahhası heyeti müşaviri idi.⁴⁸²

İkinci Dünya Harbi'nde Fransa taarruza uğrayınca Fransız Başkomutanlığı Karargâhında harekâtı takip etmek üzere görevlendirildiği sırada Fransa yıkılmıştır. Seyfi Kurtbek, sonradan Atina Ataşemiliterliğine tayin edilmiş ve orada Yunan-İtalyan ve Alman Harbini takip etmiştir.⁴⁸³

Seyfi Kurtbek, II. Dünya Savaşı yıllarında, 5 Mayıs 1941'de 1. Ordu İkmal Şubesine, 24 Mart 1943 yılında 2. Süvari Tümeni 45. Alay Grup Komutanlığına, 23 Eylül 1943 yılında İstanbul 1. Müstakil Zırhlı Tugay 1. Alay 1. Tabur Komutanlığına, 7 Ağustos

⁴⁷⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 50.

⁴⁸⁰ TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁸¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 71; TBMM Arşivi, 1564 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı; Zafer, 2 Nisan 1950, s. 1.

⁴⁸² Zafer, 2 Nisan 1950, s. 1.

⁴⁸³ Zafer, 2 Nisan 1950, s. 1.

1944 yılında Genelkurmay 4. Şube Müdürlüğüne atandı. 30 Ağustos 1944 yılında yarbaylığa, 30 Ağustos 1948 yılında ise albaylığa yükselmiştir.⁴⁸⁴

Albay Seyfi Kurtbek, etütlerini yalnız askeri sahaya inhisar ettirmeyip, topyekûn harbin bütün meselelerini iyice kavrayabilmek için ekonomik etütlerde yapmıştır. Bu alan ile ilgili ise Harp ve Ekonomi, Milletın Harbe Hazırlanması, Almanya’da Milli Seferberlik, Silah Başına gibi eserler yazmıştır.⁴⁸⁵

Seyfi Kurtbek’in en büyük eseri Milli Savunma Yüksek Kurulu’dur. Bu fikri ortaya atan, kanun tasarısını yazan ve sorumlulara kabul ettirmek için bizzat uğraşan ve Meclis Komisyonlarında müdafaasını yapan kendisidir.⁴⁸⁶

Seyfi Kurtbek, 7 Temmuz 1949 yılında Genelkurmay Başkanlığı Milli Seferberlik Dairesi Başkanı olmuştur. Bu görevdeyken kendi isteği üzerine 3 Mart 1950’de emekliye ayrılmıştır. Fransızca, İngilizce ve Almanca biliyordu.⁴⁸⁷

Seyfi Kurtbek, ordudan ayrıldıktan sonra DP’ye geçmiştir. Ordudan ayrılmasını ise şu sözleri ile dile getirmiştir: *“Çok sevdiğim ordumuzdan ayrılırken büyük bir acı duyuyorum. Ben, askerlik hayatımda Türk Milletini, Türk Köyünü ve Türkiye’yi tanıdım. Ordu, bütün vatandaşlar için olduğu gibi, benim için de gerçek bir vatan okulu olmuştur. Ona hizmet etmek Türk Milletine hizmet etmektir.”*⁴⁸⁸

Seyfi Kurtbek, ordudan ayrıldıktan sonra, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP’nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara’da yapılan seçimlerde 148.735 oy ile DP’den Ankara Milletvekili seçilmiştir.⁴⁸⁹ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanağı⁴⁹⁰ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁴⁹¹ TBMM’nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekili 19. ve 20.

⁴⁸⁴ Öztürk, *a.g.e.*, s. 71.

⁴⁸⁵ **Zafer**, 2 Nisan 1950, s. 5.

⁴⁸⁶ **Zafer**, 2 Nisan 1950, s. 5.

⁴⁸⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 72.

⁴⁸⁸ **Zafer**, 2 Nisan 1950, s. 5.

⁴⁸⁹ **Zafer**, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁴⁹⁰ Seyfi Kurtbek’in Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-21.

⁴⁹¹ **TBMM Arşivi**, 1564 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Hükümet'in Ulaştırma Bakanlığı'nı ve 20. Hükümet'in Milli Savunma Bakanlığını yapmıştır.⁴⁹²

Seyfi Kurtbek, 1960 yılında Devlet Demiryolları İdare Meclisi Başkanlığına getirildi. 27 Mayıs müdahalesinde sorgulanıp serbest bırakılmıştır. 1965'te XIII. Dönemde Adalet Partisi'nden Sivas Milletvekili olmuştur.⁴⁹³ Bekar olan Kurtbek, 27 Mart 1995 tarihinde vefat etmiştir.⁴⁹⁴

2.1.18. Talat Vasfi Öz

Talat Vasfi Öz, 1902 yılında Ankara'da doğmuştur.⁴⁹⁵ Babasının adı Vasfi, annesinin adı Atiye'dir.⁴⁹⁶ 15 Ağustos 1935 yılında Ahmet Kazım-Fatma kızı (1914) Fatma Semiha Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden, 1922 yılında Sabahat, 1942 yılında Hatice Halide, 1944 yılında Ömer Vasfi ve 1945 yılında Ali İhsan adlarında dört tane çocuğu olmuştur.⁴⁹⁷

Talat Vasfi Öz, 18 Ağustos 1922-1 Kasım 1924 yıllarında TBMM Kanunlar Kalemi Kâtipliğine atanarak devlet hizmetine girdi. İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 28 Eylül 1930-5 Haziran 1931 yıllarında Tokat Merkez Hükümet Tabipliği yapmıştır. 6 Haziran 1931 yılında yedek subay tabip olarak silahlı altına alınmış, 21 Ekim 1931 yılında asteğmen, 1 Mayıs 1932 yılında teğmen ve 15 Ekim 1941'de ise üsteğmen rütbesine yükseltildi. Askerliğini Adatepe Muhribinde 8. Tümen Sıhhiye bölümünde yaptı.⁴⁹⁸ 1 Mayıs 1932-25 Ocak 1933 yıllarında tekrar Tokat Merkez Hükümet Tabipliğine, 30 Ocak 1933-31 Mayıs 1933 yıllarında Merkez Hıfzıssıhha bakteriyoloji asistanlığına atanarak, 1 Haziran 1934-1 Aralık 1934 yıllarında birinci sınıf asistan olarak çalıştı. Bir müddet sonra incelemelerde bulunmak üzere Macaristan'a ve Danimarka'ya gitti. Kopenhag'da Tababet Enstitüsü'nde uzun yıllar çalıştı. Yurda döndükten sonra Trakya havalisinde

⁴⁹² TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁹³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 72.

⁴⁹⁴ TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁹⁵ "DP Ankara Adayları", *Zafer*, 1 Mayıs 1950, No: 366, s. 1.

⁴⁹⁶ TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁹⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 74; TBMM Albümü, s. 544.

⁴⁹⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 74-75; *Zafer*, 1 Mayıs 1950, s. 1.

araştırmalarda bulunduktan sonra Kudüs'e gitmiş ve tifüs mikrobi üzerine çalışmalarda bulundu. 14 Ocak 1937 yılında Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi Okulu öğretmenliğine, 27 Mart 1937'de Merkez Hıfzıssıhha bakteriyoloji tahlil ve kontrol şubesi uzmanlığına, 1 Ağustos 1938'de serum şubesi uzmanlığına, 18 Mart 1939 yılında Hıfzıssıhha Okulu Müdür Yardımcılığına, 1 Haziran 1939'da Hıfzıssıhha Okul öğretmenliğine getirildi.⁴⁹⁹ 1943'te oradan ayrıldıktan sonra Hukuk Fakóltesi Adli Tıp Hocalığına geçti.⁵⁰⁰ İntaniye ve Bakteriyoloji Uzmanı olan Öz, Almanca, Fransızca, İngilizce, Arapça ve Farsça dillerini bilmektedir.⁵⁰¹

Talat Vasfi Öz, Ankara Fakóltesi'nde hoca iken siyasete atılmıştır.⁵⁰² 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin Ankara Milletvekili adayı olmuştur. Ankara'da yapılan seçimlerde 148.414 oy ile DP'nin Ankara Milletvekili olmuştur.⁵⁰³ 22 Mayıs 1950 tarihinde Meclise katılmıştır. 5 Haziran 1950 tarihinde ise tutanađı⁵⁰⁴ kamutay tarafından onaylanmıştır.⁵⁰⁵ TBMM'nin IX. ve X. Dönem Ankara Milletvekilliğini ve Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu Başkanlığını yapmıştır.⁵⁰⁶

Talat Vasfi Öz, 31 Ekim 1958 yılında Haydarpaşa Numune Hastanesi Bakteriyologluğuna atandı. 28 Nisan 1966 yılında emekliye ayrıldı. 1963-1966 tarihlerinde Almanya Saarbrücken'de kan hastaları hekimliği yaptı. Yabancı memleketlerde Macarca, Almanca, İngilizce 10 adet Türkçe orijinal olmak üzere 40'a yakın bilimsel yapıtı vardır. Amerika ve Avrupa'da toplanan milletlerarası konferanslara katılarak tebliğiler sunmuştur. Çeşitli enfeksiyon hastalıkları üzerinde çalışmaları, kendine özgü tedavi yöntemi ve patentli ilaçları, "*Alerji ve Alerjik Hastalıklar*" adlı tıp eseri vardır.⁵⁰⁷ Öz, 18 Kasım 1982 yılında vefat etmiştir.⁵⁰⁸ Cenazesi Beylerbeyi Küplüce Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.⁵⁰⁹

⁴⁹⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 75; *Zafer*, 1 Mayıs 1950, s. 1.

⁵⁰⁰ *Zafer*, 1 Mayıs 1950, s. 1.

⁵⁰¹ *TBMM Albümü*, s. 544.

⁵⁰² Öztürk, *a.g.e.*, s. 75.

⁵⁰³ *Zafer*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

⁵⁰⁴ Talat Vasfi Öz'ün Seçim Tutanağı (Mazbatası) İçin bkz. Ek-22.

⁵⁰⁵ *TBMM Arşivi*, 1565 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı.

⁵⁰⁶ *TBMM Albümü*, s. 544.

⁵⁰⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 75.

⁵⁰⁸ *TBMM Albümü*, s. 544.

⁵⁰⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 75.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ SİYASİ FAALİYETLERİ

3.1. TBMM'DEKİ SİYASİ FAALİYETLERİ

3.1.1. Abdullah Gedikoğlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Abdullah Gedikoğlu, IX. Dönem TBMM'de çeşitli konularda toplam 26 değişik konuda 42 konuşması vardır.⁵¹⁰ IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde herhangi bir kanun teklifi ve tavrına rastlanılmamıştır.

3.1.1.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

MP Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve DP Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu 11 Aralık 1950 Pazartesi günü "Kore'ye gönderilen Askeri Birlik Hakkında Başbakan'dan Gensoru Açılmasına" dair bir öneride bulunmuşlardır. Bu konu üzerine Meclis'te yoğun tartışmalar olmuştur. Bu tartışmalar sırasında CHP Trabzon Milletvekili Faik Ahmet Barutçu ile Başbakan Adnan Menderes arasında Kore'ye asker göndermenin mecburi olup olmadığı konusunda bir tartışma olmuştur.⁵¹¹ Barutçu'nun bu konu hakkında aleyhte yaptığı konuşma sırasında Abdullah Gedikoğlu, ona hitaben: "*Köylerde, kasabalarda değil ama gelip burada konuşacaksın, köy köy dolaşarak menfi propaganda yapmayacaksın.*"⁵¹² ifadelerini kullanmıştır. Türkiye'nin NATO'ya girişini hızlandıran bu durum ile ilgili yapılan

⁵¹⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 66.

⁵¹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 17, 11.12.1950, s. 170-179.

⁵¹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 17, 11.12.1950, s. 175.

tartışmalar sonucunda oylama yapılmış ve Hükümetin Kore'ye asker göndermesinde Anayasal olarak herhangi bir sakınca olmadığına karar verilmiştir.⁵¹³

DP İstanbul Milletvekili Andre Vahram'ın 18 Haziran 1951 Pazartesi günü "Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu'nun 15. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Çalışma Komisyonu raporu" Meclise sunulmuştur. Bu rapor üzerine söz alan Abdullah Gedikoğlu konuyla ilgili olarak: "*Bu kanun teklifi iktisadi devlet teşekküllerini alakadar ettiğinden Ekonomi Komisyonuna ve aynı zamanda iktisadi devlet teşekkülleri dolayısıyla devlet bütçesini ilgilendirdiğinden Bütçe Komisyonunca havalesi gerekir. Bu itibarla bu komisyonlara havalesini arz ve teklif ederim.*"⁵¹⁴ demiştir. Gedikoğlu'nun bu teklifi Meclis'te kabul edilmiştir.⁵¹⁵

1950'li yıllarda Atatürk'ün maneviyatına verilen zararlar karşısında milletvekilleri sessiz kalmamış ve Meclis'e 23 Temmuz 1951 Pazartesi günü "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun" tasarısını sunmuşlardır. Abdullah Gedikoğlu, Meclis'te bu konu tartışılırken, bazı konuşmacılara karşı, müdahalelerde bulunmuştur.⁵¹⁶ Bu kanun tasarısı Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵¹⁷

Meclis'te DP Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren ve DP Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu tarafından, 6 Ağustos 1951 Pazartesi günü "Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiher derneklere alt olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun teklifi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonları raporu" sunulmuştur.⁵¹⁸ Bu teklif Meclis'te görüşülürken Abdullah Gedikoğlu ara ara tartışmalara dâhil olmuş ve görüşlerini bildirmiştir.⁵¹⁹

⁵¹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 17, 11.12.1950, s. 199.

⁵¹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 91, 18.6.1951, s. 261-262.

⁵¹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 91, 18.6.1951, s. 263.

⁵¹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 103, 23.7.1951, s. 259-269.

⁵¹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 103, 23.7.1951, s. 295.

⁵¹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 109, 6.8.1951, s. 575.

⁵¹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 109, 6.8.1951, s. 603-604.

Meclis'te, 9 Ağustos 1951 Perşembe günü, "Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu ile Karma Komisyonu raporları" milletvekilleri tarafından görüşülmüştür. Bu rapor üzerine birçok milletvekili konuşma yapmıştır. Bu konu ile alakalı Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in konuşması sırasında söz alan Abdullah Gedikoğlu, "*Bütçe Komisyonu müzakerelerinde Bakan ve yanında bulunan müşavirler, Denizyolları bahsi konuşulurken, yakında yeni bir Teşkilât Kanunu ile yeni bir proje ile geleceğiz, demişlerdi. Bu Denizyolları bu millete milyonlarca lira zarar verdiğine ve bunun işletmesinde de bazı kösteklemeler olduğuna göre, altı ay sonra, Meclis tatil yaparken bunu buraya getirmek doğru değildir.*"⁵²⁰ ifadelerini kullanmıştır. Bu konuşmadan sonra Seyfi Kurtbek cevap niteliğinde bir konuşma yapmıştır.⁵²¹ TBMM'de diğer günde aynı konu üzerinde görüşmeler olmuştur.

10 Aralık 1951 Pazartesi günü "Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası ve Eklenti Binaları ile Tesislerinin Yapımı Yetkisinin Bayındırlık Bakanlığına Devri Hakkındaki 5011 Sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Bazı milletvekilleri bu rapor hakkında düşüncelerini dile getirmiştir. Abdullah Gedikoğlu ise bu rapor hakkında: "*Mevzuubahis olan Büyük Millet Meclisi binasının memleketin iktisadi hayatında ne kadar büyük rahneler açmış olduğunu hepimiz yakinen bilenlerdeniz. Bu yarayı şimdi uzun boylu anlatmak istemiyorum. Bunu bütün vatandaşlarımız da bilmektedir. Yalnız, Sayın Bakan, arkadaşlarıma cevap verirken dediler ki: en kısa zamanda bildirilmesine karar verilmiştir. Burada ufak bir zühul olduğunu tebarüz ettirmek istiyorum. Bu Meclis, hiçbir zaman bu binanın bir an evvel bitirilmesine karar vermemiştir. Bitirmek mecburiyetinde olan bu binanın azami tasarrufla yapılması düşünülmüştür. Bu itibarla efkârı umumiye muvacehesinde zabıtlara geçmek üzere be-tahsis bu tasarruf noktasına önem vermesini Hükümetten rica ederim.*"⁵²² ifadelerini kullanmıştır.

Dışişleri Bakanı Mehmet Fuat Köprülü, 19 Aralık 1951 Çarşamba günü Meclis'te "Hükümetin takip ettiği dış politika hakkında" bir demeç vermiştir. Demeç

⁵²⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 112, 9.8.1951, s. 833.

⁵²¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 112, 9.8.1951, s. 833.

⁵²² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 15, 10.12.1951, s. 97-98.

sonrasında bazı muhalif parti milletvekilleri dış politika ile ilgili alınan kararlarda acele edilmemesi gerektiğini bu konu hakkında muhalefetle işbirliği yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Dış politika ile ilgili söz alan Ankara Milletvekili Abdullah Gedikoğlu ise şunları ifade etmiştir: “*Biz Demokrat Parti milletvekilleri olarak muhalif arkadaşlarımızı herhangi bir mevzuda, bilhassa dış meseleler mevzuunda burada konuşmaya mecbur etmedik. Halk Partisi, Millet Partisi bu meselede şimdi hazırlıklıdır veya değildir, o bizi alâkadar etmez. İstiyorlarsa konuşabilirler. Biz kendilerini konuşmaya mecbur etmedik. Biz, her şeyden evvel millet huzurunda her şeyin açıkça konuşulmasını arzu ediyoruz, reyimizi bunun için kullandık.*”⁵²³

TBMM’de “1952 Yılı Bütçe” görüşmelerinde CHP Yozgat Milletvekili Avni Doğan’ın Meclise 21 Şubat 1952 Perşembe günü bir teklifi olmuştur. Bu teklif; bütçe görüşmelerinde milletvekillerinin dakika ölçüsüyle tahdid edilmesi Anayasa ve Tüzük hükümlerine aykırı olması şeklindedir. Bu kararın kaldırılması Yüksek Meclise arz olunmuştur. Bu teklifin aleyhinde söz alan Abdullah Gedikoğlu şunları belirtmiştir: “*Bir mevzu üzerinde tamamen fikir edilmiş bir arkadaşın, değil on dakika, beş dakika içinde dahi istediği tenkiti yapabilir. Bu itibarla alınan kararın milli murakabeyi haleldar edecek bir tarafı yoktur. Bunu arz ediyorum.*”⁵²⁴ Başkan, Doğan Bey’in teklifini Meclise sunmuştur. Ancak teklif reddedilmiştir.⁵²⁵

Meclis’te, 22 Şubat 1952 Cuma günü de “1952 Yılı Bütçe Kanunu” tasarısı üzerine müzakereler devam etmiştir. Bu bütçe kanunu adı altına Meclis Başkanı’nın masrafları ile ilgili CHP Kars Milletvekili Abbas Çetin söz almıştır. Konuşmasında, Meclis Başkanı’na konak tahsis edilmesi ve Meclis Başkanı’nın masraflarının nasıl karşılanması gerektiğini ve bununda bir kanunla yasalaştırılması lüzumunun olduğunu belirttiikten sonra Abdullah Gedikoğlu söz aldı ve konuyla alakalı, “*En büyük makamda oturan bir şahsın iyi bir yerde oturması kanuni olmak şartıyla, doğrudur. 2.500 lira gibi masraflar ihtiyariyle evinden İstanbul’a, Amerika’ya vesaire telefon etmesi hayretimi mucip oluyor. Çünkü Meclis Başkanı’nın 12-13 saati*

⁵²³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 19, 19.12.1951, s. 234-235.

⁵²⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 43, 21.2.1952, s. 418.

⁵²⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 43, 21.2.1952, s. 419.

yukarda geçiyor. O telefonda da konuştuğuna göre demek ki, yaptığı telefonlar şahsı ve bazı mühim işleri için oluyor.”⁵²⁶ ifadelerini kullanmıştır.

Meclis’in gündeminde olan “1952 Yılı Bütçe Kanunu” görüşmelerinde,” Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü bütçe” görüşmeleri müzakere edilmiştir. Milletvekilleri arasında görüşmeler devam ederken Abdullah Gedikoğlu ara ara konuşmacılara sualler sorarak gündeme katkıda bulunmuştur.⁵²⁷

Meclis’te bütçe görüşmeleri devam ederken, Meclis’in gündeminde 26 Şubat 1952 Salı günü “Emniyet Genel Müdürlüğü Bütçesi” görüşmeleri olmuştur. Bu konu ile alakalı milletvekilleri görüşlerini belirtmiştir. Abdullah Gedikoğlu ise bu gündem hakkında kısaca şu ifadeleri belirtmiştir: “*Emniyet Umum Müdürlüğünün ıslahı, bir zarurettir. Her şeyden evvel zirai kısıma, zirai işlere ne kadar önem veriyorsak, Emniyet Bütçesine de o kadar ehemmiyet vermemiz lâzımdır. Siyasi kısımla meşgul olan bir polisin ufak bir kelimesiyle, namuslu insanların perişan olması derhal mümkündür. Onun için tekrar tekrar rica ediyorum, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün ıslahı için ne lazımsa, bunu ilgili makamlar düşünsün. İcap eden kanun tasarısını ve teklifi bakanlık, bize getirsin. Bu Meclis, emniyetimiz için, Emniyet Genel Müdürlüğü’ne elden gelen her şeyi yapar.*”⁵²⁸

Meclis’te aynı gün bütçe görüşmelerinde, “İçişleri Bakanlığı Bütçesi” müzakere edilmiştir. Milletvekilleri bu konu hakkında çeşitli görüşlerini dile getirirken Abdullah Gedikoğlu ise genel bir konuşmadan ziyade milletvekillerine cevap niteliğinde sözler söylemiştir.⁵²⁹

Meclis’te “1952 Yılı Bütçe Kanunu” müzakereleri devam ederken, 27 Şubat 1952 Çarşamba günü “Milli Eğitim Bakanlığı Bütçe” görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşme adı altında Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Bütçe Kanunu tasarısı müzakere edilmiştir. Bu konu hakkında Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri izahatlar da bulunmuştur. Daha

⁵²⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 44, 22.2.1952, s. 510-511.

⁵²⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 45, 23.2.1952, s. 563-579.

⁵²⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 48, 26.2.1952, s. 890.

⁵²⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 48, 26.2.1952, s. 856-865.

sonra Abdullah Gedikoğlu söz almış ve yaptığı konuşmasında, eğitim meselesi hakkında Meclis'in uzunca görüşmesi gerektiğini ve eğitimle ilgili ıslahatlar yapılmasına da destek vereceğini belirtmiştir.⁵³⁰ Gedikoğlu, müzakereler devam ederken tekrar söz almış ve liselerin, ortaokulların ders alet ve malzemelerin bakanlık tarafından iyi bir proje ile kısa sürede hazırlanması dileğinde bulunmuştur.⁵³¹

Meclis'te aynı gün de bütçe görüşmeleri devam etmiştir. Müzakere edilen diğer bütçeler "Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi ve Karayolları Genel Müdürlüğü Bütçe" görüşmeleridir. Meclis'te bu konula ilgili birçok milletvekili sırasıyla konuşmuşlardır. Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'nun konuşmasından sonra söz alan Abdullah Gedikoğlu, Zeytinoğlu'nun konuşmasına karşın şunları ifade etmiştir: *"Yirmi beş milyon lira tahsisatın otuz milyon liraya çıkarılması hakkında verilmiş olan önergeye karşı Zeytinoğlu arkadaşımız, bu işin komisyonda bir neticeye bağlanacağını ifade buyurdular. Hakları vardır; bu, teknik bir iştir. Eğer, Bayındırlık Bakanı bu beş milyon lirayı sarf edemeyeceklerini söylerlerse, ben aksi kanaatteyim. Bugün köylüler ellerinde kazma kürek bekliyorlar. Bizim köprülerimizi yapın, biz; çalışmaya hazırız, diyorlar. Orta Anadolu köy yolları için, değil otuz milyon, elli milyon lira tahsis etseniz, köylü sizinle beraberdir, emeğini sizinle birleştirecektir. Bakanlığın bu işi nazara almasını bilhassa rica ediyorum."*⁵³²

Meclis'te "1952 Yılı Bütçe Kanunu" müzakereleri devam ederken 28 Şubat 1952 Perşembe günü "İşletmeler Bakanlığı Bütçesi" görüşmeleri olmuştur. Farklı görüşten milletvekilleri bu konu hakkında söz almıştır. Bunlardan biri de Bütçe Komisyonu adına Tarık Gürek'tir. Gürek'in konuşmasından sonra Abdullah Gedikoğlu söz almış ve şunları söylemiştir: *"Efendim, yolluklar kısmı hakkında maruzatta bulunacağım, Müfettişler için 35 bin lira tahsisat konmuştur. Şahsi kanaatim olarak arz ediyorum; İşletmeler Bakanlığı müfettişleri neyi teftiş ediyorlar? Nasıl teftiş yaptıklarını bilmiyorum. İşletmeler Bakanlığı, Tarık Bey arkadaşımızın tebarüz ettirdiği veçhile bugüne kadar Bakanlık teşkilâtını düşünmekle meşguldür. Bu acı bir şeydir. Tafsilâta*

⁵³⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 943-944.

⁵³¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 962.

⁵³² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 1038-1039.

girmeyeceğim. Söz aldım konuşmadım. Gerek Bakanlık, gerek idare âmirleri İşletmeler Bakanlığına bağlı müesseseleri bir çocuk gibi bağrına basması lazımdır.”⁵³³

DP tarafından 18 Nisan 1952 Cuma günü “CHP Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın’ın Milletvekilliği Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarında kurulan Karma Komisyon raporu” Meclise sunulmuştur. Yalçın’ın DP’nin iktidara gelmesi ile ilgili halkın irade dışı oy verdiğini ifade ederek hem Meclis’e hem de DP’ye hakaret ettiği gerekçesiyle savcılık tarafından dava açılmıştır.⁵³⁴ Böylelikle vekilin dokunulmazlığının kaldırılması durumu Meclise gelmiştir. Bu rapor hakkında milletvekilleri görüşlerini bildirmişlerdir. Abdullah Gedikoğlu, bu konuyla ilgili, konuşmasında: “*Hüseyin Cahit Bey’in alenen bazı zikzak kelimelerle hakaret etmemesi lazım gelirdi. Çünkü bir insanın kendisini kurtarmak için ben de bu cemiyet içerisindeyim, bu cemiyetin bir unsuruyum, ben de bu millettenim deyip de küfretmesi doğru olur mu? Olmaz! Binaenaleyh, bendeniz Hüseyin Cahit Bey gibi bir şahıs Türk milleti gözü kapalı oy verdi, ey Türk milleti aklını başına al! diye ders vermesin.*”⁵³⁵ ifadelerini kullanmıştır.

DP Antalya Milletvekili Burhanettin Onat ve 60 arkadaşının; “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” tasarısı ile Onat ve 122 arkadaşının “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” teklifinin geçici bir komisyonda görüşülmesi hakkında önergesi Meclise sunulmuştur. Onat, bu önerge ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Daha sonra Abdullah Gedikoğlu bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında; “*Turizm dâvasına arkadaşlarım kadar ben de ilgi gösteriyorum. Yalnız köylünün beklemekte olduğu namütenahi kanunlar vardır, bilhassa Ceza Kanunu. Köylü bunu bekler dururken Turizm Kanunu müzakere edilemez!*” ifadelerini kullanmıştır. Bu teklif Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵³⁶

⁵³³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1224.

⁵³⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 439.

⁵³⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 446.

⁵³⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 69, 7.5.1952, s. 95.

7 Temmuz 1952 Cuma günü “Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Kuruluş Kanunu Layihası ve Ulaştırma, Maliye ve Bütçe Komisyonları Raporları” Meclise sunulmuştur. Meclis’te bu konu ile ilgili Ulaştırma Bakanı Yümnü Üresin ve birkaç milletvekili konuşma yapmıştır. Abdullah Gedikoğlu ise bu konuyla ilgili şunları söylemiştir: *“Arkadaşlarım, arz edeceğim mevzuu gayet basittir. Esasen idare meclisine salahiyet vermek lazımdır. Yalnız beni müteessir eden bir nokta vardır. Neden diyor, Devlet Demiryolları işçilerine permi veriliyor. Dünyanın her tarafında bu böyledir. Keşke memleketin iktisadi vaziyeti düzelse de gece gündüz aç biilaç çalışan işçilere, memurlara, senede bir ay anasının, babasının memleketine giderken 50 lira da yardım yapsak daha mesut oluruz. Dikkat ettim, bu zavallılar çok zaman soğan ekmeği yiyor.”*⁵³⁷

3.1.1.2. Kanun Teklifleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Abdullah Gedikoğlu’nun herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.1.3. Takrirleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Abdullah Gedikoğlu’nun herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.2. Cevdet Soydan’ın TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

Cevdet Soydan, IX. Dönem TBMM’de çeşitli konularda toplamda 33 değişik konuda 98 konuşması vardır.⁵³⁸ Bu dönem süresince toplamda 3 defa kanun teklifi ve bir defa da takrir vermiştir.

⁵³⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı:3, Birleşim: 111, 17.7.1952, s. 821.

⁵³⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 79.

3.1.2.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

13 Temmuz 1950 Perşembe günü “Bazı Suç ve Cezaların Affi Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu” Meclis’e sunulmuştur. Bu konu hakkında ilk konuşmayı Adalet Komisyonu Sözcüsü Müfit Erkuyumcu yapmıştır. Tasarının tamamı hakkında konuşan Erkuyumcu, bu tasarıda katil, adabı umumiye aleyhindeki cürümler ve devlet mallarına karşı işlenen suçlarla irtikâp, irtişa, zimmet, ihtilas, komünistlik, casusluk, adam öldürme suçları aften istisna edildiğini ifade etmiştir.⁵³⁹ Yani bu Af Kanunu genel bir af kanunu olmayıp belli suçların cezasını kapsıyordu. Bu kanun ile ilgili birçok milletvekili söz almış ve tartışmıştır. Cevdet Soydan ise bu konu ile ilgili birkaç defa söz almıştır. Soydan bu kanunun ilk iki maddesinin birleştirilmesi için bir öneride bulunmuştur. Gerekçe olarak ise şunları ifade etmiştir: *“15 Mayıs 1950 tarihinden önce işlenen suçlar hakkında takibat yapılmaz ve hükmedilmiş cezalar infaz olunmaz tabiri vardır. Bu madde bir hüküm koyuyor, ceza kanunuyla suç saydığı bütün hükümlerin affedildiğini yazıyor. Bu hüküm katileştikten sonra ikinci maddede bu sefer istisnalara geçiyoruz. Bu verdiğimiz şeyi almak demektir. Bu bakımdan İkinci maddede olan istisnaların tamamını kaldırmak veyahut ikinci maddeyi de doğrudan doğruya birinci maddeye eklemek suretiyle bu tezadı halletmek lazımdır.”*⁵⁴⁰ Soydan, yaptığı diğer konuşmasında 2. madde üzerine yoğunlaşmış ve 2. maddenin b⁵⁴¹ bendindeki suçların affedilmesi taraftarı olmuştur.⁵⁴²

Cevdet Soydan, 27 Kasım 1950 Pazartesi günü “Hususi şahıslara ait olup da 3116 sayılı Kanunla tahdit edilen arazinin yeniden hazırlanacak Orman Kanunu tasarısında Devlet mülkiyetinde sayılıp sayılmayacağına ve kadastro yapılan arazinin her dönümünden alınan harcin alınmasında bir fayda mülâhaza edilip edilmediğine dair” Meclise bir soru yöneltmiştir. Soydan’ın bu konu ile ilgili kurulda konuşmasında

⁵³⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 603.

⁵⁴⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 626-627.

⁵⁴¹ 2. maddenin b bendi: Zimmet, ihtilas, irtikâp ve rüşvet suçları, ancak; bu suçlarda vaki olan zarar ile bigayrihakkın vaat ve ita veya temin olunan para veya menfaat miktar ve kıymetçe 500 liradan az ise (500 lira dâhil) 1. madde hükmü uygulanır. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 628.

⁵⁴² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 644-645.

şunlara değinmiştir: “3116 sayılı Kanuna göre birçok yerlerde tahdit yapılmamıştır, ama tahdit yapılan birçok yerlerde hususi eşhasa ait gerek tapulu ve gerekse zilyetlikli iktisap olunan arazi Devlete intikal ettiği de bir vakiadır. 3116 sayılı Kanunu tatbiki gününden itibaren tahditleri yapıldığı halde bu kabil arazinin hâlâ sahiplerinin tahtı tasarrufunda olduğu da bir vakiadır. Bu vakianın değiştirilmesine fiilen ve maddeten imkân var mıdır? Böyle olduğu halde Tapulama Kanunu tatbik edilirken 3116 sayılı Kanun ve 2644 sayılı Kanunun da 16. maddesi mahfuz tutulmak suretiyle diğer arazinin kadastrusunun yapılmasına başlanmış ve Ankara ve civarının bir kısmının kadastrosu yapılarak merasimi mahsusa ile tapuları da verilmiştir. Eğer Orman Kanunu bugün hazırlanmış ve encümenlere verilmiş ise, Hükümete tavsiye ederim vakit geçirmeden geri alsın, mülkiyet haklarına riayetkâr bir Hükümet olarak fert mülkiyetini muhafaza edecek hükümleri ihtiva etmek üzere yeniden tanzim ederek getirsin, bilhassa bunu rica ederim.”⁵⁴³ Bu sorunun muhatapları olarak Orman Genel Müdürü Fuat Adalı, Maliye Bakanı Halil Ayan ve Tarım Bakanı Nihat İyriboz sözlü olarak cevap vermişlerdir.⁵⁴⁴ Bu kişilerin verdiği cevaplar, genel olarak Soydan’ın bu görüşüne karşı çıktığı yönündedir.

10 Ocak 1951 Çarşamba günü “Gümrük Muhafaza Genel Komutanlığı Emrindeki Deniz Teşkilatının Askerleştirilmesi Hakkındaki 3015 Sayılı Kanunun 3. maddesinin değiştirilmesine dair Kanun Tasarısı ve Milli Savunma ve Gümrük ve Tekel Komisyonları Raporu” Meclise sunulmuştur. Bu raporun aleyhinde Cevdet Soydan şunları ifade etmiştir: “Kaçakçılığın önlenmesi, gerek denizde ve gerek karada, nerede olursa olsun, bir dâhili emniyet ve asayiş işidir. Bunu ordu gibi memleketin müdafaasıyla mükellef bir teşkilâta bırakmanın mahzuru vardır. Bu mahzur orduda bir yumuşama ve gevşeme husule getirebilir. Sıkı disipline tâbi olması lâzım gelen teşkilâtı, dâhili emniyet için yumuşatmaya gitmek, memleketin müdafaası bakımından hayırlı değildir. Evvelâ dâvanın mühim tarafı budur.”⁵⁴⁵ Bu kanun tasarısı Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁴⁶

⁵⁴³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 11, 27.11.1950, s. 205.

⁵⁴⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 11, 27.11.1950, s. 204-206.

⁵⁴⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 152.

⁵⁴⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 152.

10 Ocak 1951 Çarşamba günü “Hayvan Hırsızlığının Men’i Hakkındaki 5617 Sayılı Kanununun 14. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Adalet Bakanı Müfit Erkuyumcu, bu maddenin kaldırılmasıyla birlikte hırsızlara daha fazla ceza vermenin yolunu açacağını söylemiştir. Ancak bazı vekiller bunun tam aksini iddia ederek bu kanun tasarısının kabulünün hırsızların lehine işlediğini, hayvan sahiplerinin ise aleyhinde sonuçlar doğuracağını belirtmişlerdir.⁵⁴⁷ Cevdet Soydan ise bu kanun tasarısı ile ilgili lehte söz alarak şunları ifade etmiştir: “Arkadaşlarımızdan bir kısmı hayvan hırsızlığında şiddet taraftarlığı gösteriyorlar. Ben 20 sene ceza hâkimliği yapan bir arkadaşınız olmak sıfatıyla hiçbir vakit şiddetin, ceza baskısı olarak veya ceza müeyyidesi olarak tedipkâr tarafı olmadığı kanaatindeyim. Ekseriyetle bunlar sanığın, ceza tehdidinden kurtulmalarına bile mucip oluyor. Tahkikat yapan veya hüküm veren kimselerin de bir insan olduğunu ve onların da bir zayıf tarafları olduğunu, psikolojik tarafları olduğunu takdir buyurmanız lazımdır arkadaşlar. Muhakkak ki, cezanın adil olması lâzımdır. Adalet hislerinin haricinde ceza müeyyideleri koymak bence kâru akıl değildir. Hiçbir vakit bu şekilde hayvan hırsızlığını da önleyemeyiz.”⁵⁴⁸ Bu tasarının Adalet Komisyonuna iade edilmesi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁴⁹

10 Ocak 1951 Çarşamba günü Meclis’te “Meşhur Suçların Mahkeme Usulü hakkındaki 3005 sayılı Kanununun 6. ve 13. maddelerinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” görüşülmüştür. Adalet Komisyonu sözcüsü Müfit Erkuyumcu Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu’nun 104. maddesinde Yargıçlara gerekli yetkinin verildiğini, bu bakımdan bu iki maddenin yürürlükten kaldırılması gereğini savunmuştur. Bazı milletvekilleri bu maddelerin kaldırılmasının vatandaşlar arasında ikililik yaratacağını, böylelikle Meşhur Suçlar Kanunu’nun yürürlükte kalmasının bir anlamı olmayacağını söylemişlerdir.⁵⁵⁰ Bir hukukçu olan Cevdet Soydan ise bu tasarının lehinde konuşmuş, 6. ve 13. maddelerin⁵⁵¹ kaldırılmasını savunmuştur. Bu maddeler ile ilgili şunları ifade

⁵⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 131-141.

⁵⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 135.

⁵⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 141.

⁵⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 146-149.

⁵⁵¹ 6. madde: Cumhuriyet müddeiumumisi hakkında tevkif müzakeresi verilebilir. 13. madde: Bir ay ve daha ziyade hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûm edilen suçluyu mevkuf değilse mahkeme

etmiştir: “Şimdi 13. maddenin kaldırılması bakımından işi bir misal dâhilinde mütalâa edelim: Bir hâdise var ki karı koca arasında veya iki komşu arasında cereyan etmiştir, neticede hâkimin üç ay mahkûmiyete hükmedeceği ihtimali vardır, işte burada iki tarafın heyecanlı olduğu bir sırada mı hâkimin tevkif kararı vermesi muvafıktır, yoksa aradan 15 gün geçtikten sonra mı? Çünkü 15 gün sonraya kadar, hüküm kesbi katiyet edinceye kadar dâva düşebilir, mevkufiyet lüzumsuz kalabilir. Böyle acele bir hükümle gayri tabîi ve haksız bir muamelenin cereyanına sebebiyet vermiş oluruz ki yerinde sayılmasa gerektir. 6. maddenin kaldırılması hakkında zaten beyanı mütalâaya lüzum yoktur. Nihayet onlar ne müddeiumumi ne de hâkimdir, tevkif kararı vermemeleri lâzımdır.”⁵⁵²

9 Şubat 1951 Cuma günü “Çeşitli Kanunlarda Mevcut Geçici Tazminat ve Yabancı Dil İkramiyeleriyle Sair İkramiyeler Hakkındaki Hükümlerin Kaldırılmasına Dair Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu geçici tazminat Ankara’da yeni memur olanlara meskende kalabilmesi için yardım amaçlı veriliyordu.⁵⁵³ Cevdet Soydan, bu tasarı ile ilgili genel itibariyle şunlara değinmiştir: “Arkadaşlar; bütün memlekette, bütün yurttaki mesken fiyatlarının yükselmekte olduğu muhakkak. Bu gayrikabili inkârdır. Fakat aynı zamanda bu geçici zammın konulduğu zamandan bugüne kadar mesken ücretleri de mütezayit bir şekilde yükselmiş olduğunu kabul etmek lâzımdır arkadaşlar. Ve bilhassa Ankara’da ve İstanbul’da bu mesken ücretlerinin mütezayit şekilde yükseldiğini nazarı itibara almak lâzımdır. Ankara’daki mesken ücretleriyle Şebinkarahisar’daki, Denizli’deki mesken ücretleri aynı şekilde yükselmiş değildir arkadaşlarım. Ankara kendisi gibi büyük şehirler arasında mütalâa edildiği takdirde, bilhassa İstanbul’la beraber mütalâa edildiği zaman, Ankara’daki muadeleti nazarı dikkate almak lâzım gelir. Yoksa Konya, Denizli, Kütahya’daki mesken ücretlerinin mukayesesi bu vilâyetlerle kabili tatbik değildir. Ben İstanbul’da memuriyet yaptım, oradaki vaziyeti daha iyi bilirim, İstanbul’da da aynıdır. Eğer Hükümet İstanbul’daki memurlara da mesken tazminatı verecekse çok iyi yapar, İstanbul’da ta Saltanatın zamanından beri yapılmış büyük binalar vardır, tam bir şehirdir. Hâlbuki Ankara’da nüfus her sene on bin nüfus

tevkife mecburdur. Ancak mahkeme kararında mahkûmun kefaletle tahliye edilmesine de karar verilebilir. (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 146-147).

⁵⁵² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 150.

⁵⁵³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 41, 9.2.1951, s. 70.

hariçten gelmek suretiyle artmaktadır, her sene gelen 10 bin nüfuslu memur kütlesini götürüp gecekondualarda barındırmak durumu vardır. Bu memlekette İstanbul'da böyle bir vaziyet yoktur."⁵⁵⁴ Bu kanun tasarısı Meclis'te çoğunlukla kabul edilmiştir.⁵⁵⁵

23 Şubat 1951 Cuma günü "İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı 1951 Yılı Bütçe Görüşmeleri" münasebetiyle Meclis'te müzakereler yapılmıştır. Lehte ve aleyhte milletvekilleri söz almış ve konuşmuşlardır. Cevdet Soydan ise bütçe ile ilgili şunları ifade etmiştir: "*Son senelerde dâhiliye memurları arasında bazı yolsuzluklar olduğundan bahisle memleketin her tarafında şikâyetler belirmiştir. Bilhassa bugün de bu şikâyetlere temas edilmiş bulunmaktadır. Şimdi dâhiliye memurları içerisinde kanunu tam olarak tatbik etmek isteyen sayın meslek adamları olduğu gibi eskiden beri yukardan emir alarak iş görmeye alışmış ve bu suretle yolsuzluklara meydan vermiş bulunanlar da olabilir. Ben dâhiliye memurlarını Türk Milletinin kanunlarına bağlı insanlar olarak tanıyanlardanım. Yalnız burada vazifeyi kötüye kullananlar, işi yolsuzluğa sevk edenler varsa o devrin icaplarına uyanlar her halde müşkül durumda bulunuyorlardır. Bunlarsa halin icabına uymanın lüzumunu hissedyorlardı. Şimdi bu vaziyeti önlemek için benim şahsi kanaatime göre bugün böyle esen havaya rağmen memlekette bundan sonra hürriyetin bozulamayacağına ait olan teminata hepimiz inanmış olmamıza rağmen Dâhiliye Bakanlığınca tavzif edilen vali ve kaymakamların vazife ve mesuliyetlerini kanun dairesinde yapabilmek için kendilerine teminat sağlayacak şekilde kanun sisteminin değiştirilmesini temin etmek üzere teşebbüse geçmesi ve memur hayatının teminata bağlanmış olması doğru olur.*"⁵⁵⁶

Meclis'te, 1951 yılı Bütçe görüşmeleri devam ederken 26 Şubat 1951 Pazartesi günü "Orman Genel Müdürlüğü Bütçesi" de müzakere edilmiştir. Cevdet Soydan, bu bütçe görüşmeleri ile ilgili, eleştirel bir dille şunları ifade etmiştir: "*Arkadaşlar, ben orman bütçesi tasarısını elime aldığım zaman hâlâ mer'i olan bir kanun çerçevesi içinde bazı esasların kabul edilmiş olmasından hakikaten müteazzi olmuş bir haldeyim. 15*

⁵⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 41, 9.2.1951, s. 81-82.

⁵⁵⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 41, 9.2.1951, s. 100.

⁵⁵⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 49, 23.2.1951, s. 601.

sene kadar devam eden uzun yıllar içinde bu kanundan, gerek orman içinde yaşayan gerek şehirde yaşayan bütün Türk halkı muhtardır. Halen mer'i olan 3116 sayılı kanunun bu Meclis'ten yeni bir zihniyetle çıkmasını temenni etmek zorundayız. Arkadaşlar; bunda da tebarüz ettirmek istediğim nokta şudur: Yeni kanundan; vaktiyle gerek tapu, gerek zilyetlik suretiyle halkın istishabına geçmiş arazinin yeni kanunla onlara terkini, kaçakçılık ve orman işletmelerindeki suiistimalin men'ini, taahhüt işlerinin olsun, Devlet işletmeciliğinin olsun devam ettirilmemesinin teminini bekliyoruz.”⁵⁵⁷ Meclis, diğer günde Orman Genel Müdürlüğü bütçesi üzerine müzakereler yapmıştır. O gün de Soydan söz almış ve yine eleştirel bir üslupla düşüncelerini ifade etmiştir.⁵⁵⁸ Görüşmeler sonucunda Orman Genel Müdürlüğü bütçesi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁵⁹

Cevdet Soydan, 9 Nisan 1951 Pazartesi günü “Orman Kanunu Tasarısının görüşülmesi için geçici bir komisyon kurulmasına dair teklif” münasebetiyle Meclis'te söz almıştır. Bu konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Bu kanunla büyük bir ıslahat hareketine girildiğine ve bu kanundan; memleket menfaatine birçok faydalar beklendiğin şüphe edilemez. Memlekette orman rejimi esaslı bir mülkiyet rejimidir. Böyle bir mülkiyet rejimi üzerinde gerek devlet ve gerek fert olarak birçok haklar mevzuubahistir. Onun için böyle bir geçici komisyon kurulurken bunun; şimdiye kadar olduğu gibi, mülkiyet ve orman rejimine esaslı vukufu olmayan arkadaşlardan değil, bu rejimlere hakkiyle vâkıf olan arkadaşlardan teşkilini rica ediyorum. Yoksa maliyeden veya şu bu komisyonlardan beşer kişilik üye ayırmakla kurulacak bir komisyonun maksada hizmet edebileceğini zannetmiyorum.”⁵⁶⁰ Bu kanun tasarısı Meclis'te oybirliği ile kabul edilmiştir.⁵⁶¹

27 Nisan 1951 Cuma günü DP Zonguldak Milletvekilleri Fehmi Açıksöz ve Rifat Sivişoğlu'nun, “Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkındaki 5677 Sayılı Kanuna Ek Kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bunun içinde Açıksöz'ün, evvelki orman mevzuatını kaldırıp yeni bir sistem kuracak olan yeni Orman Kanunu tasarısı ile birlikte görüşülmek üzere teklifimizin karma komisyona

⁵⁵⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 993-994.

⁵⁵⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1033-1037.

⁵⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1175.

⁵⁶⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 62, 9.4.1951, s. 155.

⁵⁶¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 62, 9.4.1951, s. 156.

havalesini reye konmasını arz ve teklif ederim, teklifi üzerine Cevdet Soydan şunları ifade etmiştir: “Şimdi yeni bir Orman Kanunu çıkarılıyor. Bunda yeni birçok ceza hükümleri vardır. Ondan evvelki, yani halen tatbik edilmekte olan Orman Kanununda da birçok ceza hükümleri vardır. Eğer eski kanunda bulunan ceza hükümlerinin yeni kanunda kaldırılması derpiş edilmişse, bu kanuna göre verilen ceza, hükümlerinin infaz edilmemesi lâzımdır. Bu, bizim Ceza Kanunumuzun umumi prensiplerindedir. Şimdi her orman cezasının bir de tazminat hükmü vardır. O halde ceza kısmı infaz edilmeyecek. Tazminat kısmı ne olacaktır? Bunun için teklifin Geçici Komisyona havale edilmesinde fayda görüyorum. Bunu rica ediyorum.”⁵⁶² Sonuç olarak teklifin Geçici Komisyona verilmesi kabul edilmiştir.⁵⁶³

6 Haziran 1951 Çarşamba günü “5417 Sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun” 2. maddesinin Ç bendinin değiştirilmesiyle ilgili Cevdet Soydan Meclis’te şunları söylemiştir: “İhtiyarlık Sigortası Kanunu, bizim Devletimizde ve dünyanın her tarafında bir inzibatı amme meselesidir. Gerek Emeklilik Kanunu gerek İhtiyarlık Sigortası Kanunu; bu kanuna tâbi olan eşhas ihtiyarladıkları, çalışamayacak bir hale geldikleri zaman onların hayatlarını asgari seviyede idame ettirmelerini temin için Devletin malî kefaleti altında kurulmuş müesseselerden idame ettirilmesi memleketin, hayati menfaatiyle ilgilidir ve bunun istisnası hiçbir vakit bugünkü zihniyetle kabili telif değildir. Şimdi bizim tadilini teklif ettiğimiz husus yeni müzakere edilen tasarıdan mühlhem olmaktadır. Bu tasarıda, Medeni Kanun hükümlerine göre İş Bankasıyla Ticaret Bankası veya millî sermaye yatırılmış herhangi bir banka deniliyor ki sadece İş Bankasıyla Türk Ticaret Bankasının vücuda getirdikleri tesislerde çalışanların hayatını, maişetini ve ihtiyarlığını sigorta etmiş oluyor. Medeni Kanuna göre kurulan tesisler bu kanunun çerçevesiyle mukayese edilmeyecek mahiyettedir ve doğrudan doğruya bildiğiniz vakıf müessesesiyle kıyas edilebilir. Vakıfta biliyorsunuz isteyen vakıf yapmakta serbesttir, icbar edilemez. Hukuk bakımından ayrı olan bu müesseselere, bu tesislere bu bankaların da kabulü bir defa yanlıştır. Çünkü hakikaten Kanunu Medeni ile temin edilen bir müessese kastedildiği takdirde bunun hukuk mevzuatına uymadığı aşikârdır.”⁵⁶⁴ Diğer günde Meclis’te bu önerge üzerinde tartışmalar olmuştur. Soydan yine bu konu hakkında

⁵⁶² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 69, 27.4.1951, s. 296.

⁵⁶³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 69, 27.4.1951, s. 297.

⁵⁶⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 86, 6.6.1951, s. 87.

görüşlerini Meclis'te bildirmiştir. Milletvekillerinin tartışmaları sonucunda önerge Meclis'te oylanmıştır. Bu oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.⁵⁶⁵

9 Ocak 1952 Çarşamba günü “Af Kanununun 7. maddesindeki vergi cezaları tabirinin muhtevasına Gümrük Kanunu'nda yazılı bulunanında para cezaları dâhil olup olmayacağına yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” münasebetiyle Cevdet Soydan bir konuşma gerçekleştirmiştir. Meclis'teki konuşmasında şunları ifade etmiştir: “*Bir para cezasının Af Kanunu şümulüne girip girmemesi meselesi, o para cezasının mahiyeti ile ilgilidir. Anlaşıyor ki; bu meselede muhtelif komisyonlar bu para cezasının mahiyetini tayinde tereddüt ediyorlar. Para cezasının mahiyeti tazmin ise, Ceza Kanunumuzun umumi prensibine göre affın şümulüne dâhil değildir. Meselâ bu da bir gümrük hâdisesi olması itibariyle Tekel Komisyonunun tefsiri istenilen bu mevzuda tavzih mahiyetinde, tazmini lazım gelip gelmeyeceği hakkında işi tenvir etmesi doğru olur. Bu bakımdan adı geçen komisyona teklifin havale edilmesini bendeniz de arz ve rica ediyorum.*”⁵⁶⁶ Soydan'ın da desteklediği bu teklif Meclis tarafından da kabul edilmiştir.⁵⁶⁷

30 Ocak 1952 Çarşamba günü Meclis'teki “İhtiyarlık Sigortası Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında Kanun” tasarısı ile DP Erzurum Milletvekili Said Başak'ın, “İhtiyarlık Sigortası Kanununun 2. maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında Kanun teklifi ve Ticaret, Çalışma ve Adalet Komisyonları raporları” üzerine Cevdet Soydan kurulda şunları ifade etmiştir: “*Said Başak arkadaşımızın teklifinin birinci görüşülmesinde heyeti umumiyesi kabul edilmiş ve verilen bir kararla Adalet Komisyonuna gönderilmişti. Adalet Komisyonu bu teklifi tekrar reddetmekle bizi müşkül bir vaziyete sevk etmiş bulunuyor. Hâlbuki Adalet Komisyonunun vazifesi Heyeti umumiyenin sorduğu hususat hakkında müspet veya menfi bir cevap vermekten ibaretti. Hâlbuki bunu yapmamıştır. Burada Adalet Komisyonunun vazifesi şudur: Said Başak arkadaşımızın teklifindeki tesis hükmünün Medeni Kanunumuzdaki tesis hükmü ile yani vakıf sistemi ile teklifinin mümkün olup olmadığı hakkında*

⁵⁶⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 87, 8.6.1951, s. 117.

⁵⁶⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 24, 9.1.1952, s. 51.

⁵⁶⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 24, 9.1.1952, s. 51.

mütalâasını beyan etsin. Mümkün görmüyorlarsa Ticaret Kanununa göre bu bir sigorta mı olmalıdır, yoksa tesis mi olmalıdır? Bu hususu bir formüle bağlayıp tekrar heyeti umumiyeye sevk etmelidir. Bu bakımdan tekrar Adalet Komisyonuna havale edilerek müzakeresini arzu ediyorum ve bunun için de bir önerge veriyorum."⁵⁶⁸ Başak'ın bu teklifi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁶⁹

24 Mart 1952 Pazartesi günü DP Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoglu'nun, "Milli Korunma Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun" teklifi ile DP Amasya Milletvekili İsmet Olgaç'ın, "Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun teklifinin geçici ikinci maddesi hakkında Bütçe Komisyonundan istenilen mütalâaya dair İçişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresi" Meclis'te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Cevdet Soydan şunları ifade etmiştir: "*Muhterem arkadaşlar, İçişleri Komisyonunun isteği ve mütalâası üzerine Mahmut Güçbilmez arkadaşımızın ifadatından anladığımızı göre Bütçe Komisyonu bu kanunun tümü üzerinde mütalâa serdetmek yetkisini kullanma lüzumunu duymuştur. Bizce Bütçe Komisyonunun bu hareketi doğru değildir; İçişleri Komisyonunun istediği mütalâaya cevap vermesi kâfi gelir. Milli Korunma Kanunu'nun kira meselesine taallük eden tadil teklifi esasen Bütçe Komisyonundan geçmiş değildir. Bütçe Komisyonunun bu vaziyette meseleyi geciktirmekten başka bir şey yapmayacağı aşikârdır. İçişleri Komisyonu müspet veya menfi cevap vermek mecburiyetinde olduğundan Bütçe Komisyonunun hatırlatması kâfi gelir.*"⁵⁷⁰ İçişleri Komisyonunun Bütçe Komisyonundan istemekte olduğu mütalaanın Bütçe Komisyonuna verilmesi Meclis tarafından ile kabul edilmiştir.⁵⁷¹

26 Mart 1952 Çarşamba günü "CHP Malatya Milletvekili Mehmet Sadık Eti ve CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın Milletvekilliği Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu" Meclis'te görüşülmüştür. Bu milletvekillerinin Kore'deki Türk askerleri hakkında söyledikleri sözler münasebetiyle Meclis'te

⁵⁶⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 33, 30.1.1952, s. 409.

⁵⁶⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 33, 30.1.1952, s. 411.

⁵⁷⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 52, 24.3.1952, s. 7.

⁵⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 52, 24.3.1952, s. 8.

dokunulmazlıklarının kaldırılması istenmiştir.⁵⁷² Bu rapor üzerine milletvekilleri düşüncelerini dile getirmişlerdir. Cevdet Soydan ise bununla ilgili şunları ifade etmiştir: *“Muhterem arkadaşlar; müzakere ettiğimiz mesele hakkında kesin bir karara varabilmek için buna dair Anayasanın 17. maddesinin 1. fıkrasını birlikte okumamız icap eder. Bir milletvekiline Meclis içindeki oy, düşünce ve demeçlerinden, ne de Meclis’teki oy, düşünce ve demeçlerini Meclis dışında söylemek ve açığa vurmaktan sorumlu değildir. Şimdi bu fıkraya beraberce bir göz attıktan sonra sayın arkadaşımız Aziz Uras'a isnat edilen meseleye gelelim; Aziz Uras bir seçim nutku söylediği zaman buna dair olan delilleri hakikatte müspet veya menfi olabilir. Bunların hepsini bir tarafa bıraktıktan sonra evvelâ demeçteki durumu göz önüne almak lâzımdır. Bir milletvekilinin Meclis içindeki beyanâtı siyasedir. Bir milletvekilinin Meclis haricindeki siyasi düşüncelerini aksettirmesi Anayasanın 17. maddesinin 1. bendi kendisini mesuliyet dışında bırakan bir hâdisedir.”*⁵⁷³ Bu iki milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasının devre sonuna bırakılmasına Meclis tarafından karar verilmiştir.⁵⁷⁴

18 Nisan 1952 Cuma günü “Uluborlu İlçesi merkezinin Senirkent Kasabasına ve Senirkent Bucağı merkezinin de Uluborlu Kasabasına kaldırılmasına, ilçe adının Senirkent, bucak adının da Uluborlu olarak değiştirilmesine dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe Komisyonları raporları” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Bu kanun aleyhinde söz alan Cevdet Soydan şunları ifade etmiştir: *“Müzakere ettiğimiz mevzu hususunda Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu arkadaşımız, Meclisi Âliyi bir teklifin tesiri altında bırakmış oluyor. Zaten Uluborlu ile Senirkent 11 köyden mürekkeptir. Bunların ikiye tefriki suretiyle iki kaza haline ifrağı teklif ediliyor. Hâlbuki bugün Hükümetin elinde kaza olmayı bekleyen nahiyelerin adedi yüzleri geçmektedir. Bundan daha mühim yerler varken buranın iki kaza haline getirilmesi gayet garip bir tekliftir. Her halde Samet Ağaoğlu arkadaşımızın bu teklifini geri almasını beklerim.”*⁵⁷⁵ Bu tasarının Bütçe Komisyonuna verilmesi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁷⁶

⁵⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 53, 26.3.1952, s. 40-41.

⁵⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 53, 26.3.1952, s. 42.

⁵⁷⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 53, 26.3.1952, s. 55.

⁵⁷⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 42.

⁵⁷⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 42.

6 Şubat 1953 Cuma günü DP Muğla Milletvekili Nadir Nadi ve CHP Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'un, "Basın Kanununun 36. Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Bu konu hakkında Cevdet Soydan şunları ifade etmiştir: *"Matbuat yoluyla işlenen ve vazife itibariyle Sulh mahkemesine taallük eden bir suçun mahkemesi Asliye Ceza Mahkemesine verilmiştir, Matbuat Kanununun 36. maddesine taallük eden alelade hakaret davasının rüyet ile diğer vatandaşların maruz buldukları hakaret davalarının rüyeti, Sulh Ceza Mahkemeleri yerine, Asliye Ceza Mahkemelerine verilmiştir. Sulha taallük eden salâhiyet mevki tayin edilmiş olduğu nazarı itibara alınarak, milli mukavemeti kırmaktan suçlu olarak mahkemeye sevk edilenlerin, kanunda izah edilmiş olduğu gibi, Ağır Ceza Mahkemelerine verilmiş olması lâzımdır. Müsaade ederseniz bununla ilgili olan fıkrayı okuyayım. Bu kanunda yazılı olan ve basın yoluyla işlenmiş olan basın yoluyla işlenen ve ağır cezayı müstelzim bulunan suçların mahkemeleri bu nevi davalara bakmakla, görevli mahkemelere ve diğerleri Askeri Ceza Mahkemesinde görülür. Bu o kadar umumi ve aşikâr bir tabirdir ki, Askeri Muhakemeleri Usulü Kanununun 3. maddesi tamamıyla ilga edilmiş oluyor ve matbuat suçlarını doğrudan doğruya Ağır Ceza Mahkemelerine veriyor."*⁵⁷⁷ Bu kanunun 36. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi Meclis tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.⁵⁷⁸

24 Şubat 1953 Salı günü "Maliye Vekâleti 1953 Yılı Bütçesi" münasebetiyle Meclis'te görüşmeler olmuştur. Burada lehte ve aleyhte milletvekilleri söz alarak düşüncelerini ifade etmiştir. Cevdet Soydan ise ara ara bu müzakerelere dâhil olmuştur. Soydan, Maliye Vekâleti bütçesi üzerine aleyhte söz almış ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerde bulunmuştur.⁵⁷⁹

13 Mayıs 1953 Çarşamba günü "Köy Kanunu Lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu" üzerine Meclis'te görüşmeler olmuştur. Ehemmiyetle üzerinde durulan bu konu hakkında bazı milletvekilleri söz almışlardır. Bu kanunun temel prensibi köylünün ihtiyaçlarının giderilmesi, köylerin kalkınması için gerekli çalışmaların yapılması üzerine kurulmuştur. Bazı vekiller evvelki Köy

⁵⁷⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 159.

⁵⁷⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 165.

⁵⁷⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 51, 24.2.1953, s. 905-910.

Kanununun amacına yönelik uygulanmadığı ve bu yüzden bazı değişiklikler yapılması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Ancak bazı vekiller eski kanunun devam etmesinden yana olmuşlardır.⁵⁸⁰ Cevdet Soydan'da bu konu üzerine düşüncelerini söylemiştir. Köy Kanununun üzerinde önemle duran Soydan şunları ifade etmiştir: *“Muhterem arkadaşlar 442 sayılı Köy Kanununun tamamen yerli bir fikir mahsulü olması, orijinalliği ve zamanındaki duruma uygunluğu bakımından, keza ruh ve ifade yönünden gayet muvaffak kanunlar arasında olduğu daima söylenir. Bu hususta hukukçularımızın ve düşünürlerimizin ekseriyeti fikir ve mütalâalarını maruzatım dairesinde serdetmişlerdir. Buna rağmen bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten beri muvaffak olamamıştır. Kanun ortaya koyduğu prensipler bakımından hakikaten üstün bir durumda olan bu kanun iyi bir şekilde tatbik edilebilmek imkânı bulursa az çok tadillerle yeni bir muvaffakiyet unsuru olabilir. Kanaatimize göre köylerin birbirlerine bağlanmakta bulunduğu bu devirlerde, nüfusun artması, iktisadi sebeplerin köyler istikametinde tekâsüf peyda etmesi gibi haller muvacehesinde böyle bir yola gitmek, nahiyeleri köylerin müşterek bir organı haline getirmek daha faydalı ve daha önemli neticeler doğurabilirdi. Köy Kanununda Anayasaya muhalefet bakımından önemle üzerinde durulması lazım gelen mevzular da vardır. Daha önceki kanunda hakkı kaza kanunen teşekkül etmiş heyetlere verilirken, 442 numaralı Kanun, nevama tahkim mahiyetinde de olsa, icra dairelerinde, bir hâkimin tasdikine lüzum kalmadan da infaz edilen karar çıkarmak salâhiyetini vermiştir. Bugün tahkim mahiyetinde dahi olsa böyle bir kaza sistemine gitmek mahkemelerimizin bütünlüğünü zedelemesi bakımından yerinde olmayan ve önemle üzerinde durulması lazım gelen bir şeydir.”*⁵⁸¹ Meclis'in üzerinde durduğu önemli bir konu olan Köy Kanunu diğer günlerde de Meclis'te görüşülmeye devam edilmiştir. Yine bu konu üzerinde milletvekilleri düşüncelerini ifade etmişlerdir. Soydan, yine bu konu üzerinde önemle durmuş ve düşüncelerini söylemiştir. Köylünün ihtiyaçları ve köy nüfusuyla ilgili durum tespitleri yapmıştır.⁵⁸²

7 Aralık 1953 Pazartesi günü “Orman Kanunu Layihası” Meclis'te müzakere edilmiştir. Orman Kanununun bazı maddeleri üzerinde değişiklik yapılması istenmesi üzerine birçok milletvekili söz almıştır. Cevdet Soydan ise bu konunun üzerinde

⁵⁸⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 81, 13.5.1953, s. 206-228.

⁵⁸¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 81, 13.5.1953, s. 214-216.

⁵⁸² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 85, 20.5.1953, s. 328.

önemle durmuş ve ormanlarımızın ıslah edilmesini istemiştir. Konuşmasının devamında ise şunlara değinmiştir: *“Ormanlarımızın faydalı bir hale getirilmesi için iç iskân namı altında malûm adıyla bir tehcir siyasetine başlanması çok ihtiyatsız bir hareket olur. Memleketimizin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde eğer bir iç iskân yapmak lazım gelirse, bunun Orman İdaresinden başka organlarca düşünülmesi iktiza eder. Tarım Vekâleti olarak bir taraftan hayvancılığı kalkındırmak ve hayvan mahsullerini kıymetlendirmek hususundaki çalışmalar, en az diğer ziraat şubelerine verilen ehemmiyet kadar olmalıdır. Bugünkü orman köylülerinin yapacakları istihsale büyük şehirlerimiz her veçhile muhtaçtır. Bu istihsali Ziraat Vekâletinin piyasaya sevk etme hususunda onlara müzahir olması, üzerinde önemle durması lâzımdır ve hatta en ciddî mevzulardan biri olmak lazım gelir. Orman, köylülerinin hakikaten Ziraat Vekâletinden beklediği bu nevi faaliyettir. Bu nevi faaliyete Ziraat Bakanlığı şimdiye kadar diğer sahalarda yaptığı şekilde başladığı takdirde orman köylülerinin hem kalkındırılması, hem de onların ormanlarımız için faydalı, verimli unsurlar haline getirilmesi pekâlâ kabildir.”*⁵⁸³ Meclis, diğer günlerde de bu konu üzerine toplanmıştır. Milletvekilleri yine düşüncelerini irat etmişlerdir. Soydan’da bu kanunun maddeleri üzerinde düşüncelerini söylemiştir.⁵⁸⁴ Meclis’teki tartışmalar sonucunda bazı maddeler değiştirilmiştir.⁵⁸⁵

22 Ocak 1954 Cuma günü DP Rize Mebusu izzet Akçal ve 27 arkadaşının, “Türk Ceza Kanunu’nun 6123 sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkında tavrı ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu tavrı bazı suçluların ceza sürelerini ilgilendiren bir durumdur. Bu konu üzerine ilk söz alan Müfit Erkuymcu bu kanunun 2. maddesi ile ilgili şunları ifade etmiştir: *“Arkadaşlar; Ceza Kanununun ikinci maddesindeki prensip daha ziyade cezaların mahkûmların lehine ağırlaştırılmaması gayesini gütmektedir. Nasıl kabul edilebilir ki, eski kanun zamanında mahkûm olmuş ve 18 senelik bir cezayı ceza evine girdiği tarihten itibaren gösterdiği hüsnü hal dolayısıyla 9 senede ikmal ederek çıkmak hakkını kazanmış bir mahkûma, sonradan çıkardığımız bir kanunla eski müddete rücu ile sen 9 senede değil 18 senede tahliye edileceksin denilebilir mi? Bu ne ceza*

⁵⁸³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 14, 7.12.1953, s. 53-55.

⁵⁸⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 342.

⁵⁸⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 348.

prensipleriyle, ne adaletle kabili telif değildir.”⁵⁸⁶ Bu konuşmanın ardından bir hukukçu olan Cevdet Soydan bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir: “Kanunun neşredildiği gün cezasını bitirmiş olan vatandaş mülga 13. maddenin hükümlerinden istifade ettiği halde, bir gün sonra çıkması lazım gelenlerin altı ay veya 1,5 sene sonra tahliye edilmeleri gibi bir durum hâsıl olmuştur. Hakikaten arkadaşlar; Kanunun neşredildiği günden itibaren olmasa bile tamimin gönderildiği günden itibaren yanlışlığın devam ettiği ve birçok vatandaşların ceza evlerinde müddetlerini bitirdikleri halde haksız yere inlemekte olduklarını görerek onların bu haklarını kabul ve teslim etmek lâzımdır. Benden evvel konuşan Erkuyumcu arkadaşımız Ceza Kanununun ikinci maddesinin hükmünü burada okuduğu için bendeniz tekrar etmeyeceğim. Aşikâr olan haksızlığın Heyeti Celilece kabul edildiği kanaatindeyim. Tefsire müteallik encümen kararının reddini arz ve teklif ederim.”⁵⁸⁷ Meclis’te yapılan oylama sonucunda tahrir reddedilmiştir.⁵⁸⁸

3.1.2.2. Kanun Teklifleri

7 Ocak 1953 Çarşamba günü Ankara Mebusu Cevdet Soydan ve 17 arkadaşının “Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Adam Öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 sayılı Kanunun” yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun teklifi.⁵⁸⁹

Bu kanunun sahibi olan Cevdet Soydan, bununla ilgili düşüncelerini Meclis’te şu şekilde ifade etmiştir: “Kanun bir kere anti demokratik bir kanunu ortadan kaldırması bakımından şayanı dikkat olduğu gibi, haddi zatında cezaların şahsiliği bakımından da üzerinde mütalâa serdi de icap edecek sebepler mevcuttur. Bugünkü devirde vesaiti nakliyenin bu kadar bol ve kesif olduğu bir zamanda, kan gütme yüzünden adam öldürenleri 500 kilometre uzak mesafelere sürmenin fiilen bir faydası yoktur. Bugün bir otobüse binip beş saatte beş yüz kilometreyi kat etmek nihayet iki buçuk lira vererek biraz ihtiyarı zahmet etmeye bağlıdır. Cürüm tasmimi varsa onu icra edip geri dönmek kolaydır. Esas itibariyle bu kanun bugünkü

⁵⁸⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 22, 1.12.1954, s. 287.

⁵⁸⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 32, 22.1.1954, s. 288.

⁵⁸⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 55, 2.3.1954, s. 76.

⁵⁸⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 24, 7.1.1953, s. 49.

durumda hiçbir fayda sağlamaz. Teklifimin kabulüyle mevzu bahis kanunun kaldırılmasını arz ve rica ediyorum.” Soydan ve arkadaşlarının kanun teklifi Meclis’te günlerce tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda Meclis çoğunlukla bu kanunu reddetmiştir.⁵⁹⁰

Ankara Milletvekili Cevdet Soydan ve Gaziantep Milletvekili Ali Ocak, 16 Nisan 1952 Çarşamba günü “Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki 2739 sayılı Kanunun 2. maddesinin D ve E fıkralarının değiştirilmesi hakkında Kanun” teklifi yapmıştır.⁵⁹¹

3.1.2.3. Takrirleri

Ankara Mebusu Cevdet Soydan ve Gaziantep Mebusu Ali Ocak’ın 7 Ocak 1953 Çarşamba günü “Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki 2739 sayılı Kanunun ikinci maddesinin D ve E fıkralarının değiştirilmesi hakkında Kanun” tekliflerinin geri verilmesine dair önergesi.

Yüksek Reislığe;

“Dini Bayram Tatillerine Bir Gün İlavesine dair Kanun” teklifimizin geri verilmesini rica ederiz.

Gaziantep Mebusu
Ali Ocak

Ankara Mebusu
Cevdet Soydan

Bu kanunun geri verilmesine dair yapılan teklif Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁵⁹²

⁵⁹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 362.

⁵⁹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 62, 16.4.1952, s. 398.

⁵⁹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 24, 7.1.1953, s. 50.

3.1.3. Dağıstan Binerbay'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

3.1.3.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Dağıstan Binerbay'ın herhangi bir Meclis konuşmasına rastlanılmamıştır.

3.1.3.2. Kanun Teklifleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Dağıstan Binerbay'ın herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.3.3. Takrirleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Dağıstan Binerbay'ın herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.4. Fuat Seyhun'un TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Fuat Seyhun, IX. Dönem TBMM'de toplamda 11 değişik konuda söz almıştır. İktisadi Devlet Teşekkülleri işçi ücretleri, Makina Kimya işçilerinin ücretleri ve Orman Kanunu konularında yazılı soruları, 2 Kanun teklifinin geri verilmesi, bir teklifinin gündeme alınmasına dair 3 önergesi, ulusal bayram ve genel tatiller hakkında, kan gütme, askeri fabrikalar, ispirto ve ispirtolu içkiler, subaylar heyetine mahsus terfi kanunu, Emekli Sandığı, eczaneler konularında kanun teklifleri vardır.⁵⁹³

3.1.4.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

12 Temmuz 1950 Çarşamba günü “Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu hakkındaki 5591 sayılı Kanunun 23. maddesinin Kaldırılmasına dair Kanun” tasarısı Meclis'te milletvekilleri tarafından müzakere edilmiştir. Fuat Seyhun bununla ilgili şunları

⁵⁹³ Öztürk, *a.g.e.*, s. 77.

ifade etmiştir: “Kırıkkale’de uzun zaman kalmış bir arkadaşınız sıfatı ile bu kanunla yakından alâkadar bulunuyorum. Müstaceliyet meselesi ayrı, bir nizam açmak meselesi ayrıdır. Kanun teklifi mahiyetinde değildir. Bu kanun Askerî Fabrikaların iki ay evvel sivil idareye geçmesi ile işçinin hak ve hukukunu İşletmeler Bakanlığının eline koyan bir kanunun tek bir maddesinin tadili değildir, İşletme Bakanlığına devri meselesidir. Şayet bu müstaceliyetle kabul edilmediği takdirde yeni içtima devresine kadar, dört ay Kırıkkale işçileri; 5-6 bin işçi Çalışma Bakanlığının iş mevzuatı dâhilindeki kontrol hakkını kaybetmiş olacaklardır, bundan mahrum olacaklardır. Hâlen iktisadi Devlet Teşekkülü halinde çalışan ve fakat işçi haklarını korumak bakımında işçiye sadece sembolik bir değer veren 5591 sayılı Kanununun 23. maddesini, Hükümetin demokratik anlayışla kaldırarak kurumun, işçiye taallük eden hususlarını Çalışma Bakanlığına bağlaması çok yerinde bir karardır. Hükümeti takdir ve sizlerden bu Kanununun tasvibini rica ederim.”⁵⁹⁴ Meclis’te müzakere edilen kanun tasarısı milletvekilleri tarafından kabul edilmiştir.⁵⁹⁵

9 Ağustos 1951 Perşembe günü “İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerinde Ücret Verilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Çalışma ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Bu kanun ile amaçlanan husus işçilerin tatil günlerinde alacakları ücret ile kısmen de olsa maddiyat konusunda biraz rahatlamaları sağlanmış olacaktı. Bu kanun tasarısı hakkında Fuat Seyhun şunları ifade etmiştir: “Demokrat Parti Hükümeti işçiye ücretli hafta tatili temin etme kararını âdil bir yol, içtimai bir zaruret ve rasyonel çalışmanın en büyük faktörü olarak görmüş ve müzakeresi yapılan tasarı bu ruhla tanzim edilmiştir. Hükümete, bilhassa Sayın Çalışma Bakanımıza programındaki esaslar meyanında işçiye taallük eden en hayati mevzuu bütün imkânsızlıklara rağmen ele almış ve tahakkuku yoluna girmiş bulunduğu göre işçilerimizin hissiyatına tercüman olarak şükranlarımızı arz ederim. Fedakâr, feragatli, vatanperver Türk işçisinin kendini himaye eden, haklarını koruyan bir iktidarın zihniyeti içerisinde dört elle bize sarılacağından ve sarf ettiği alın terinin, işleyen tezgâhının, Türk Milletinin istikbali, varlığı ve her şeyi

⁵⁹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 21, 12.7.1950, s. 594.

⁵⁹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 21, 12.7.1950, s. 597.

*olduğunu bileceğinden en ufak bir şüphem yoktur.*⁵⁹⁶ Bu kanun tasarısı oy birliği ile Meclis'te kabul edilmiştir.⁵⁹⁷

9 Ocak 1952 Çarşamba günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun'un, "Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumunda çalışan işçilere verilmeyen fazla mesai ücretleriyle miktarına, müterakim ücretlerin defaten ödenmesinin mümkün olup olmadığına ve ne zaman ödeneceğine" dair sorusuna Çalışma Bakanı ve İşletmeler Başkanvekili Nuri Özsan cevap vermiştir. Seyhun'un beş maddeden oluşan soruları şunlardır:

1. Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumunda çalışan işçilere 3008 sayılı İş Kanununun sahili hükümlerine rağmen fazla mesai ücreti verilmediği doğru mudur?
2. Günlük çalışmalarına ilave olarak fazla çalışma saatiyle senelerce çalışan işçilerin, Kanunun tanımı dâhilinde ücretlerini vermeyen Makina ve Kimya; Kurumu aleyhine dava açtıkları ve bildiri aldıklarına göre bu şekilde fazla mesai ücretine müstahak olanların yekûnu nedir? Ve ne miktar alacakları vardır?
3. Birikmiş ücretlerin kurum tarafımdan hemen ödenmesi mümkün müdür? Bu hususta Bakanlık ne düşünmektedir?
4. Bu meblâğ işçiye ne suretle ve ne zaman ödenecektir? Yoksa bütün işçilerin mahkemeye başvurmaları ve bu suretle gerek işçinin ve gerekse kurumun ızzarı tasvip olunuyor mu?
5. Fazla çalışma ücretini Kanunun tanımı dâhilinde tatbik etmeyen ve zamanında bedellerini ödemeyenler hakkında kanunî takibat açılmış mıdır?⁵⁹⁸

Çalışma Bakanı ve İşletmeler Başkanvekili Nuri Özsay bu soruları tek tek cevaplandırmıştır.⁵⁹⁹ Daha sonra Fuat Seyhun söz almıştır. Seyhun; Özsay'ın cevaplarını yeterli bulmamış ve şunları dile getirmiştir: "*Yalnız iki sene süren bir*

⁵⁹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 112, Birleşim: 24, 9.8.1951, s. 773-774.

⁵⁹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 112, Birleşim: 24, 9.8.1951, s. 837.

⁵⁹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 3, Birleşim: 24, 9.1.1952, s. 36.

⁵⁹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 3, Birleşim: 24, 9.1.1952, s. 37-38.

mücadeleden sonra sözlü soru mevzuu olan bu hadiseyi müteakip veya arifesinde binlerce, hemen hemen beş bine yakın işçi kitlesini alakadar eden bir mevzuun; iki sene zarfında halledilmeyişi üzerinde durmayı, çalışmalarımızın selâmeti bakımından faydalı görmekteyim. Eğer mesele, muhtelif mercilerde son defa bakanlık kanallarında uzun boylu formalitelerle oyalanmasa, uzun boylu sürüncemede bırakılmamış olsaydı, hakkın kolay alındığı bir devreye intikal ettiği manası elbette meydana çıkardı. Fakat senelerce uğraştıktan ve bir sözlü soru mevzuu yapıldıktan sonra işin bu cereyanı alması hakikaten vatandaşlarla devlet daireleri arasındaki ve dolayısıyla Hükümete karşı olan sevgisini zedeleyecek mahiyettedir.”⁶⁰⁰

27 Şubat 1953 Cuma günü “1953 Yılı Çalışma Vekâleti Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Birçok milletvekili bu konu hakkında söz almış ve düşüncelerini ifade etmişlerdir. Fuat Seyhun ise bu konuyla ilgili olarak işçi hakları üzerinde durmuş ve Çalışma Bakanlığı’nın göstermiş olduğu faaliyetten memnun olduğunu dile getirmiştir. Son olarak da Çalışma Bakanlığı’nın işçi ve işletme müesseseleri arasında sıkı bir irtibat tesis etmesini istemiştir.⁶⁰¹ Bu kanun Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶⁰²

Ankara Milletvekili Fuat Seyhun ve üç arkadaşının 25 Kasım 1953 Çarşamba günü “Eczane bulunmayan yerlerde eczane açmayı teşvik, DP Zonguldak Milletvekili Rifat Sivişoğlu’nun, Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki 964 sayılı Kanununun 49. maddesinin değiştirilmesi, 53. maddesine fıkra eklenmesi ve bazı maddelerinin kaldırılması, CHP Erzincan Milletvekili Ziya Soylu ve 6 arkadaşı ile DP Sivas Milletvekili Nâzım Ağacıkoğlu ve 2 arkadaşının, Eczacılar ve Eczaneler hakkında, Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve iki arkadaşının Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki Kanununun 18-24. maddeleriyle 49. maddesinin 2. fıkrasının yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun teklifleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet Komisyonları” raporları Meclis’te milletvekilleri tarafından müzakere edilmiştir. Bu müzakerelere dâhil olan ve bir eczacı olan Fuat Seyhun Şunları ifade etmiştir: *“Eczacılık meselesi mevzuubahis olduğu zaman yalnız ve yalnız eczacı*

⁶⁰⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 3, Birleşim: 24, 9.1.1952, s. 38.

⁶⁰¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 8, Birleşim: 55, 27.2.1953, s. 1263-1264.

⁶⁰² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 8, Birleşim: 55, 27.2.1953, s. 1343.

düşünülmekte, eczacının hakkı, hukuku görüşülmekte ve tahdit meselesi öne atılmaktadır. Biz bu fikirde olmadığımızdan evvel emirde memleketimizin realitesini, ihtiyacını göz önünde tutarak, bu memlekette eczanesi olmayan ilçelere eczane açılmasını temin sadedinde bir teklif hazırlayıp Meclise sevk etmiş bulunmaktayız. Memlekette eczacının eczane açmaktaki derdinden ziyade, 254 kazamız eczanesiz olduğu için, eczaneleri buralara da ulaştırabilmek üzere tedbir almamız birinci vazifemiz idi. Kimler yeni eczane açabilecektir? İlerde eczacının en iyi yerde en çok para kazanmasını canı gönülden temenni ederiz. Bizi düşündüren Anadolu'dur, ammedir, Türk Milletinin tamamıdır. Eczacıdan evvel milleti düşünmek mecburiyetinde ve mevkiindeyiz. Biz bunun için dedik ki; büyük şehirlerde eczane açabilmek için, eczanesi olmayan yerlerde beş sene memleket ve millet namı hesabına feragatle eczane açıp işletmek lâzımdır. Bu takdirde genç eczacı Anadolu'nun bir kasabasında eczane açacak ve beş sene müddetle memlekete olan hizmetini yaptıktan sonra dilediği yerde eczane açabilecektir. İşte en lüzumlu şart budur. Bu yeni müeyyideyi bu suretle vazetmiş bulunmaktayız.”⁶⁰³ Meclis'te birkaç gün maddeler üzerinde müzakereler yapılmıştır. Bu maddeler Meclis'te çoğunlukla kabul edilmiştir.⁶⁰⁴

28 Aralık 1953 Pazartesi günü “Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri hakkındaki Kanunun 45. maddesinin 3. ve 4. bentlerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair Kanun Lâyihası ve Geçici Komisyon raporu” Meclis'te görüşülmüştür. İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı, bu kanunla birlikte, işveren ile yapılan anlaşma sonrasında işçilere her türlü sosyal yardımın yapılmasını, işçilerin hayat ve ücret şartlarının düzeltilmesini amaçladıklarını belirtmiştir.⁶⁰⁵ Bununla ilgili Fuat Seyhun şunları ifade etmiştir: “3460 sayılı Kanunun, hakikaten birçok ihtiyaçlara cevap vermediği meydanda idi. Bu meydana temettü ait olan maddesi, tamamen iş hayatını bazen felce uğratacak, huzursuzluk yaratacak bir mahiyet taşımakta idi. Mevcut kanuna göre İktisadi Devlet Teşekkülleri temettü olarak yüzde beş kârı sadece memurlara tevzi etmekte bulunuyordu. Bu vaziyet hakikaten iş yerlerinde haksızlık, adaletsizlik doğuruyor ve işçinin çalışma şevkini

⁶⁰³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 9, 25.11.1953, s. 401-402.

⁶⁰⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 12, 2.12.1953, s. 6-26.

⁶⁰⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 23, 28.12.1953, s. 478.

kırıyordu. Bir müessesenin, iktisadi bir müessesenin yürüyebilmesi, rantabl bir netice ile bilançosunu kapatabilmesi için bu müessesenin işletmesine amil olan memur ile işçinin hakikaten bu vadiden aynı zaviyede mütalâa edilmesi, aynı hakları bir sahada iktisap etmesi icap ederdi. Bir müessesenin yüzde 5 kârının yalnız memuru arasında dağıtılması gibi acayip ve garip bir hal, fabrikalar içinde haklı olarak birçok feryatlara sebebiyet vermekte idi.”⁶⁰⁶ Seyhun’un da kabul ettiği bu konu Meclis tarafından da oybirliği ile kabul edilmiştir.⁶⁰⁷

3.1.4.2. Kanun Teklifleri

7 Şubat 1951 Çarşamba günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun, “Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanunu’nun 16. maddesinin 2. bendine bir fıkra ve aynı Kanuna bir geçici madde eklenmesine dair Kanun” teklifi vermiştir.⁶⁰⁸

20 Nisan 1951 Cuma günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun’un, “Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 16. maddesinin 2. bendine bir fıkra ve aynı Kanuna bir geçici madde eklenmesine dair olan Kanun” teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi.

Yüksek Başkanlığa;

“Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 16. maddesinin 2. bendine bir fıkra ve aynı Kanuna bir geçici madde eklenmesine dair Kanun” teklifimin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.⁶⁰⁹

Ankara Milletvekili

Fuat Seyhun

⁶⁰⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 23, 28.12.1953, s. 477.

⁶⁰⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 23, 28.12.1953, s. 507.

⁶⁰⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 40, 7.2.1951, s. 58.

⁶⁰⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 67, 20.4.1951, s. 245.

16 Ağustos 1951 tarihinde Ankara Milletvekili Fuat Seyhun'un, "Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı hakkındaki 3575 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair Kanun" teklifi.⁶¹⁰

30 Kasım 1951 Cuma günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun'un, "Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı hakkındaki 3575 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair olan Kanun" teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi.

Yüksek Başkanlığa;

"Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı hakkındaki 3575 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesine ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair Kanun" teklifinin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.⁶¹¹

Ankara Milletvekili
Fuat Seyhun

28 Kasım 1951 Çarşamba günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun, "Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 3. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun" teklifi vermiştir.⁶¹²

Yüksek Başkanlığa;

"Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 3. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki Kanun" teklifimin ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.⁶¹³

Ankara Milletvekili
Fuat Seyhun

⁶¹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 100, 16.8.1951, s. 171.

⁶¹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 11, 30.11.1951, s. 309.

⁶¹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 10, 28.11.1951, s. 266.

⁶¹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 86, 18.6.1952, s. 266.

MADDE 1. 434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 3. maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:

Ancak 3575 sayılı Kanun hükümlerinin tatbikinde sözü geçen Kanunun 16. maddesi gereğince tekrar hizmete giriş tarihinde %5 faizi ile birlikte toptan ve tamamen iadesi gereken paralar bu fıkra hükmünün yürürlüğe girdiği tarihte, hizmette bulunanlar için bu kanunun yayımı tarihinden ve sonradan hizmete girecekler için de giriş tarihlerinden itibaren bir yıl içinde toptan ve tamamen iade edilebilir.

Hizmet müddetlerinin yetersizliği veya sair sebepler yüzünden paraları irat kayıt olunanlar hakkında da yalnız %5 faize ait kısım hariç olmak üzere yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

MADDE 2. Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Maddelerin tümü Meclis'te oybirliği ile kabul edilmiştir.⁶¹⁴

2 Temmuz 1953 Perşembe günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun'un, "Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı mensuplarına mesken yaptırmak üzere borç para verilmesi hakkında Kanun" teklifi.

MADDE 1. Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığına bağlı ve Sandığa intisapları 8 seneyi doldurmuş olan işçilere mesken yaptırmak üzere Sandık İhtiyat sermayesinin %90'nı geçmemek kaydı ile İdare Meclisinin her sene için tespit edeceği miktar döner sermaye olarak kullanılır.

Bir işçiye verilecek borç miktarı, arsa bedeli dâhil, beş bin liradan fazla olamaz.

MADDE 2. Birinci madde gereğince borç verilecek para; senelik %5 faiz yürütülmek suretiyle yirmi yılda ve eşit taksitlerle her ay borçlunun aylığından idarelerince kesilerek Sandığa gönderilir.

⁶¹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 86, 18.6.1952, s. 294-295.

Bu hüküm istemeleri halinde vefat eden borçlunun veresesi hakkında da uygulanır.

MADDE 3. Ölüm ve emeklilikten gayri herhangi bir sebeple idarelerdeki görevinden ayrılan borçluların sandık aidat borçlarına mahcup edilir. Emekliye ayrıldıkları takdirde borç taksitleri idarece emekli maaşından kesilir.

MADDE 4. — Satın alınacak arsalar derhal; yaptırılacak evler inşaatın bitmesini müteakip Sandığa usulü dairesinde ve birinci derece, birinci sırada olmak üzere ipotek edilir.

İpotek edilen ev alacaklı sıfatıyla Sandıkça sigorta ettirilerek prim ve masrafları borçlulardan ayrıca tahsil edilir. Sandığın alacağı tamamen tahsil edilmedikçe tesis edilmiş bulunan ipotek kaldırılamaz.

MADDE 5. İsteklilerin sıraya konma şartları, açılacak kredinin kullanma şekli, asıl ve kefil borçlularla sözleşme yapılması ve bu kanunun tatbikine ait sair esaslar Maliye ve Millî Savunma Vekâletlerince tespit edilir. Sıraya konma şartlarının tespitinde birinci derecede evi olmayanlar ve onu takiben mevcut evleri yeter veya oturmaya elverişli vaziyette bulunmayanlar tercih olunur.

Taksitlerini zamanında ödemeyenler hakkında umumi hükümlere göre muamele yapılır.

MADDE 6. 4060 ve 5072 sayılı Kanunların birinci maddedeki nispet dâhilinde kalan kısmı için ve 5434 sayılı Kanunun geçici 3. maddesi ile Askeri Fabrikalar Tekâüt ve Muavenet Sandığı hakkında yürürlüğü kabul edilen 3575 sayılı Kanun ve eklerinin bu Kanuna muhalif hükümleri uygulanmaz.

Bütün maddeler Meclis'te oylanmıştır ve kabul edilmiştir.⁶¹⁵

Ankara Milletvekili Fuat Seyhun ve üç arkadaşının 27 Kasım 1953 Cuma günü “Eczane bulunmayan yerlerde eczane açmayı teşvik, Zonguldak Mebusu Rifat

⁶¹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 100, 2.7.1953, s. 95-96.

Sivişoğlu'nun, Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki 964 sayılı Kanunun 49. maddesinin değiştirilmesi, 53. maddesine fıkraya eklenmesi ve bazı maddelerinin kaldırılması, Erzincan Mebusu Ziya Soylu ve altı arkadaşı ile Sivas Mebusu Nâzım Ağacikoğlu ve 2 arkadaşının, eczacılar ve eczaneler hakkında, Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve iki arkadaşının Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki Kanunun 18-24. maddeleriyle 49. maddesinin 2. fıkrasının yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun" teklifleri.⁶¹⁶

Yüksek Başkanlığa;

"Şifahen arz ettiğim sebeplerden eczanesi bulunmayan yerlerde eczane açmayı teşvik ve temin edecek Kanunun" komisyonlarda müzakere edilmeden sadece diğer tekliflere iliştirilmiş bulunması bakımından komisyona iadesiyle birlikte tetkike tabi tutulmasını saygıyla arz ederim.⁶¹⁷

Ankara Mebusu
Fuat Seyhun

3.1.4.3. Takrirleri

20 Nisan 1951 Cuma günü Ankara Milletvekili Fuat Seyhun, "Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 16. maddesinin 2. bendine bir fıkraya ve aynı kanuna bir geçici madde eklenmesine dair olan Kanun" teklifinin geri verilmesi hakkında önerge vermiştir.

⁶¹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 10, 27.11.1953, s. 425.

⁶¹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 9, 25.11.1953, s. 412.

Yüksek Başkanlığa;

“Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 16. maddesinin 2. bendine bir fıkra ve aynı Kanuna bir geçici madde eklenmesine dair Kanun” teklifimin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.⁶¹⁸

Ankara Milletvekili

Fuat Seyhun

30 Kasım 1951 tarihinde Ankara Milletvekili Fuat Seyhun, “Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı hakkındaki 3575 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesine ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair olan Kanun” teklifinin geri verilmesi hakkında önerge vermiştir.

Yüksek Başkanlığa;

“Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı hakkındaki 3575 sayılı Kanunun 16. maddesinin değiştirilmesine ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair Kanun” teklifinin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.⁶¹⁹

Ankara Milletvekili

Fuat Seyhun

1 Mart 1954 tarihinde Ankara Mebusu Fuat Seyhun, “İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 7. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun” teklifinin ruznameye alınması hakkında tahrir vermiştir.

⁶¹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 67, 20.4.1951, s. 245.

⁶¹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 11, 30.11.1951, s. 309.

Yüksek Başkanlığa;

“18 Şubat 1952 Pazartesi günü “İspirto ve İspirtolu İçkiler hakkındaki 4250 sayılı Kanunun 7. maddesine bir fıkra eklenmesine dair Meclis Riyasetine arz ettiğim Kanun” teklifi İhtisas Komisyonu olan Gümrük Tekel ve Maliye Komisyonlarının tasvibiyle Bütçe Komisyonuna intikal etmiştir.

Bütçe Komisyonu Raportörü mütalâasını müspet olarak verdiği halde bugüne kadar müzakere mevzuu olmamış ve Kimya Sanayii için ehemmiyetli telâkki ettiğim bir kanunun kadük olma tehlikesi baş göstermiştir.

Bütçe rakamlarını ihlal etmeyeceği gibi ayrıca bir tahsisat talebi de varit olmadığına göre İçtüzüğün 36. maddesi gereğince umumi heyette görüşülmek üzere gündeme alınmasını arz ve teklif ederim.⁶²⁰

Ankara Milletvekili
Fuat Seyhun

3.1.5. Hamdi Bulgurlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Hamdi Bulgurlu, IX. Dönem TBMM'de 1951 Yılı Bütçesi üzerine bir konuşması vardır. Emekli Sandığı Kanununun değiştirilmesine dair Kanun teklifi vermiştir.⁶²¹ IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde herhangi bir tavrına rastlanılmamıştır.

3.1.5.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

24 Şubat 1951 Cumartesi günü “Maliye Bakanlığı 1951 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis'te görüşmeler olmuştur. Bununla ilgili DP Tunceli Milletvekili Hıdır Aydın Meclise bir önerge sunmuştur. Bu önergeye göre; Maliye Bakanlığı Ankara

⁶²⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 54, 1.3.1954, s. 3.

⁶²¹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 55.

Belediyesine 500.000 liralık bir ödenek koymuştur. Tunceli Milletvekili bu ödeneğin kaldırılması yönünde bir teklif vermiştir.⁶²² Bu teklif sonrasında Hamdi Bulgurlu bu konu hakkında şunları ifade etmiştir: “*Muhterem arkadaşlar; Ankara Belediyesinin istemiş olduğu 500.000 liranın Ankara'nın su ihtiyacı için olduğunu hepimiz biliyoruz. Arkadaşlar, Ankara diğer vilayetler gibi değildir. Merkezi Hükümettir. Ankara'nın su ihtiyacı zaruridir. Ankara'nın bugünkü durumu dolayısıyla nüfus çok artmıştır. Bu bakımdan su ihtiyacı da o nispette artmıştır. Şimdiye kadar İller Bankası'ndan da hiç yardım alınmamıştır. İstese de alamaz. Bu su derdini karşılamak için bu tahsisat verilmediği takdirde Ankara şehri önümüzdeki aylarda susuz kalmaya, mahkûmdur. Ankara'nın bugün dört tane hastanesi vardır. Bu hastanelerde 1950 senesinde 16.000 vatandaş yatırılmış ve tedavi edilmiştir. Bunlar için su lazımdır. Bugün Altındağ muntıkasında 80.000 nüfus ikamet etmekte ve bugünkü su teşkilatı ile bu nüfusun ancak yirmi bin nüfusun ihtiyacını temin eder, diğerlerinin ihtiyacını karşılamak için muhakkak ki, bir çare bulmak lazımdır. Bu 500.000 lira kabul edildiği takdirde su ihtiyacı mümkün mertebe karşılanmış olacaktır. Aksi takdirde önümüzdeki aylar su buhranı çekeceğiz arkadaşlar.*”⁶²³ Tunceli Milletvekilinin önergesi Meclis'te kabul edilmiştir.⁶²⁴

3.1.5.2. Kanun Teklifleri

17 Şubat 1954 Çarşamba günü Ankara mebusları Hamdi Bulgurlu ve Fuat Seyhun'un “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 3. ve 30. maddelerinde değişiklik yapılması ve Kastamonu Mebusu Hayri Tosunoğlu'nun Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kanununun geçici 3. maddesinin b fıkrasının kaldırılması hakkında Kanun” teklifleri.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 3. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun;

MADDE 1. 5434 sayılı Kanunun geçici 3. maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

⁶²² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 50, 24.2.1951, s. 716.

⁶²³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 50, 24.2.1951, s. 720-721.

⁶²⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 50, 24.2.1951, s. 722.

3575 sayılı Kanunun 7, 8, 9, 10 ve 11. maddelerinde ve 5591 sayılı Kanunun geçici 3. maddesinin (b) fıkrasında zikredilen subaylar, askeri memurlar, aylıklı veya ücretli memur ve müstahdemler, 5434 sayılı Kanunla kaldırılan 3575 sayılı Kanunun şümulü haricinde bırakılmışlardır. Bunların Sandığa verdikleri aidat kendilerine iade edilerek Sandıkla ilgileri kesilir.

MADDE 2. Bu kanun neşri itibaren mer'idir.

MADDE 3. Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Bütün maddeler Meclis'te çoğunlukla kabul edilmiştir.⁶²⁵

3.1.5.3. Takrirleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde Hamdi Bulgurlu'nun herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.6. Hamit Şevket İnce'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Hamit Şevket İnce, iki Dilekçe Komisyonu kararının Genel Kurulda görüşülmesi ve Noter Kanununun geri verilmesi hakkında önergesi, 2 Mayıs 1927 tarihli TBMM Dâhili Nizamnamesinin yürürlüğe konması, Noter Kanununun, Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanunu ile Basın Kanununun Değiştirilmesine Dair Kanun teklifleri vermiştir. Genel Kurulda ise 71 değişik konuda 175 konuşması vardır.⁶²⁶

3.1.6.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

21 Haziran 1950 Çarşamba günü “DP Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı ve DP Gümüşhane Milletvekili Kemal Yörükoğlu'nun Korgeneral Zekai Okan hakkında Dilekçe Komisyonundan gelen karar” hakkında yapılan müzakereler sonucunda işin yeniden komisyonca araştırılmasını ve Dilekçe Komisyonuna iadesini istemişlerdir. Bu takririn aleyhinde söz alan Hamit Şevket İnce, durum ile ilgili gerekli Anayasal

⁶²⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 432-433.

⁶²⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 70.

açıklamaları yaptıktan sonra şunları ifade etmiştir: “Zekâi Paşa çok büyük, değerli bir adamdır, ben de biliyorum, ben de işittim. Fakat değerli bir adam için de olsa hissiyata dayanarak hüküm verilmez. Her şeyden evvel bu Meclis’te Anayasanın temin ettiği prensipler dâhilinde işi halletmek lâzımdır. Bu prensipler haricinde hareket ettiğimiz gün adaletten sapmış oluruz. “El’adlû Bil’ihsan” düsturundan nükûl etmiş oluruz. Adaletsiz kanun, yaşamaz. Çünkü kanun ne söylüyorsa adalet ondadır. Şahsi düşünmeyeceğiz, şahıs mevzuubahis değildir, ruhu adalet, ruhu kanun mevzuubahistir. Yaşayan kanun hükümleridir ki, natıktır. Yoksa evet Zekâi Paşa çok büyüktür, çok muhteremdir. Ne yapalım, büyüklere hürmet ederiz, fakat atıfet yapamayız. Atıfeti yapan kanundur. Meclis de ancak Anayasada yazılı hükümler dairesinde atıfet yapar. Yoksa Anayasanın çizdiği ve ona merbut İçtüzüğün hilâfına hüküm koyduğu esaslardan atıfet yapamayız. O vakit bunun sonu gelmez.”⁶²⁷ Dilekçe Komisyonu raporu Meclis’te çoğunlukla kabul edilmiştir.⁶²⁸

7 Temmuz 1950 Cuma günü “Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve içişleri ve Adalet Komisyonları” raporları Meclise sunulmuştur. Birçok milletvekili bu konu üzerine müzakere yapmıştır. Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku söz almış ve bazı kelimelerin ıslahı hakkında söz söylemiştir.⁶²⁹ Hamit Şevket İnce’de bu konuyla ilgili söz almış ve eleştirel bir ifadeyle düşüncelerini ifade etmiştir.⁶³⁰

7 Temmuz 1950 Cuma günü “Şehir ve Kasabalarda Mahalle ve Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonları” raporları Meclis’te görüşülmüştür. Görüşülen ek maddelerden biri şudur: Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri teşkiline dair olan Kanundaki seçme ve seçilme niteliklerine ait hükümler saklı kalmak üzere, mahalle seçmen kütükleri, seçim propagandası, muafiyet, sandık

⁶²⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 11, 21.6.1950, s. 229-230.

⁶²⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 11, 21.6.1950, s. 234.

⁶²⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 397-398.

⁶³⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 404.

kurulu, oy verme gününe mahsus tedbirler, oy verme neticeleri, ceza hükümleri ve kovuşturma usul ve şekilleri konularında 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 2, 3 (2. bölüm hariç), 4, 5 ve 6. kısımlarında yazılı hükümler (Seçimin yapılacağı belediye sınırlarıyla mukayyet olmak şartıyla) kıyas yolu ile uygulanır.⁶³¹ Hamit Şevket İnce bu ek madde ile ilgili şunları ifade etmiştir: “*Malûmuâliniz “Kıyas yoluyla tatbik olunur” demek, kanunun sakit olduğu yerde her hangi hâdise için mümaselet, müşabehet arz eden bir hükmü getirip oraya koymak demektir. Evvelâ; Seçim Kanunu tatbik edilir deniyor, sonra da kıyas yoluyla tatbik olunur, deniyor. Sonra malûmuâliniz, mühim bir nazariye hukukiye daha vardır ki, her yerde cayı tatbik bulunmuştur: Nizamname Kanunlarında kıyas cereyan etmez. Onlar herkese, bir hükmü âmiri ve lâzîmülicra bir meşhumi ifade eder. Bunlarda kıyas cereyan etmez. Kıyas, ahkâmı medeniyeye uygulanacak olan ve kanununun matufu olan hususata maksurdur. Binaenaleyh “İntihap Kanunu mucibince muamele yapılır” derken “Kıyas yoluyla tatbik edilir” demenin hatası aşikârdır.*”⁶³² İnce’nin bu maddedeki “kıyas yoluyla” tabirinin çıkarılması isteği Meclis tarafından kabul edilmemiştir.⁶³³

29 Kasım 1950 Çarşamba günü “DP Trabzon Milletvekilliklerine seçilen Salih Esat Alperen, Mahmut Goloğlu ve Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu’nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu ile Trabzon Milletvekillerinin seçim tutanakları hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tezkeresi ve tutanakları İnceleme Komisyonu raporu” münasebetiyle Meclis’te müzakere olmuştur. Bu üç Trabzon Milletvekilinin 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde usulsüzlük yaptıkları iddiası üzerine Meclis’te seçim tutanakları tartışılmıştır. Hamit Şevket İnce bu raporla ilgili şunları ifade etmiştir: “*Muhterem arkadaşlar, uzun zamandan beri üzerinde tartışmalar yapılmak suretiyle huzurunuzda getirilen raporu okuyunca bu iş üzerinde azami gayret sarf edildiğine ve azami hassasiyet gösterildiğine inananlardan biri olarak aranızdayım. Muhtelit bir encümen halinde muhtelif partilere mensup arkadaşlarla birlikte derin derin tetkikata başvurulduğunu bildiğim*

⁶³¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 428.

⁶³² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 429.

⁶³³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 430.

bu mesele üzerinde ben şu kanaate vardım: Ekseriyet haddi azamide tetkikatını yapmıştır ve bütün encümen çalışmıştır. Dikkat ettim, acaba âdemi kabule delâlet edecek bir delile rastlayabilir miyim diye... Buna binaen bir hukukçu olarak beni hükme vardiyecek, vereceğim karara medar olacak bir delil aradım fakat bulamadım.”⁶³⁴ Meclis’te yapılan tartışmalar sonucunda bu üç vekilin seçim tutanakları onaylanmıştır.⁶³⁵

26 Ocak 1951 Cuma günü “DP Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı’nın Hastane, Okul, Park, Meydan, Cadde, Stadyum ve emsali müessese ve yapılara yaşayan kişi adlarının konmaması hakkında Kanun” teklifi münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Bu müzakerelere Hamit Şevket İnce de katılmıştır. Bu kanun teklifi ile ilgili şunları dile getirmiştir: “*Efendiler, arkadaşlarını; bu kanunu getiren arkadaş, Demokrat Partilidir. Biz, onun yerine kaim olarak ilâveten söylüyoruz: Celâl Bayar’a Adnan Menderes, Koraltan’a ve bize mensup Zeydî Bakre, Amrî Hinde birer heykel diktiremez miyiz ki? Diyoruz ki, biz, böyle şeyler istemiyoruz. Ahlaki bir çığır açacağız ve bunu kanuni bir emir altında bırakacağız. Bunlar devlet müesseseleri tarafından yapılmıştır. Fakat biz yapmayacağız. Niçin bu yolda başkalarını numune alalım? İşte Bayar liderimizdir, onun heykelini dikmek istemiyoruz. Çünkü insan bugün saiddir fakat yarın şaki olabilir, insan korkunç bir mahlûktur. Bazen sırtlandan daha fena olabiliyor. Evet, sırtlan doyuyor, insan hırsı doymuyor. Bunları göz önünde tutarak yaşayan bir adama heykel dikmeyelim. Yaşayan kimse, heykelinin karşısında (işte bu benim, o halde bana itaate mecbursun) diyen bir tavır alır. Onun için. Bu yollara nihayet vermelidir. Bu kanun; ahlâk kitaplarına yazılacak mana ve işaretleri ihtiva etmektedir; riya ve inhinayı bundan sonra yaşatmamaya çalışmaktır. Kanun şayanı tebrik bir teklifidir.*”⁶³⁶ Zonguldak Milletvekili Suat Başol, bu kanun teklifinin açık ve anlaşılır olmadığı kanaatiyle komisyona iadesini önermiştir. Bu önerge Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶³⁷

27 Nisan 1951 Cuma günü DP Zonguldak Milletvekilleri Fehmi Açıksöz ve Rifat Sivişoğlu’nun, “Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkındaki 5677 sayılı Kanuna ek Kanun

⁶³⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 12, 29.11.1950, s. 238.

⁶³⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 12, 29.11.1950, s. 242.

⁶³⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 35, 26.1.1951, s. 386.

⁶³⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 35, 26.1.1951, s. 394.

teklifi ve Adalet Komisyonu raporu” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Fehmi Açıkgöz’ün önergesinin ikinci kısmı, evvelki orman mevzuatını kaldırıp yeni bir sistem kuracak olan Orman Kanunu tasarısı ile birlikte görüşülmek üzere Karma Komisyona havale edilmesi şeklindedir. Hamit Şevket İnce bu önerge ilgili şunları dile getirmiştir: *“Efendim; Karma Komisyon Orman Kanununu tetkik ediyor. Hâlbuki Muhasebe-i Umumiye Kanunu mucibince bu gibi natahsil vaziyette kalanların alacakları terkin etme salâhiyeti ancak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Maliye ve Bütçe Komisyonlarını ilgilendirir. Binaenaleyh Karma Komisyona değil Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havalesi icap eder.”*⁶³⁸ Meclis’te yapılan görüşmeler sonucunda kanun teklifinin Geçici Komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁶³⁹

30 Nisan 1951 Pazartesi günü “Eski Ekonomi Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Sırrı Bellioğlu’nun, Hükümlü Bulunduğu Cezanın Affına dair Adalet Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Sırrı Bellioğlu İstanbul Askeri Mahkemece yargılanmış ve 9 sene 4 ay ceza almıştır.⁶⁴⁰ Bu cezanın affedilmesi Meclis gündemine getirilmiştir. Bir hukukçu olan Hamit Şevket İnce bu konu hakkında ceza hukuku babında görüşlerini bildirdikten sonra devamla şunları ifade etmiştir: *“Sırrı Bellioğlu, mahkûm olmuş ve cezasını çekmiştir. Bu vaziyet karşısında bir hukukçu olarak söylüyorum, mevzu ceza kaidelerine, hukuki, ilmi prensiplere hürmet edelim; hislerimizi, aklımıza hâkim kılmayalım. Evet, merhamet edelim. Zaten biz neye kâdir değiliz ki? Milyonlar bizim parmağımızın ucunda duruyor. O mağdura iyilik yapalım; fakat Af Kanunu yolu ile değil. Bugünkü durumuyla böyle bir kanun çıkarmaya hakkımız yoktur. Sırrı Bellioğlu'na ben de anilgiyab hürmet ederim. Ben de seksen yaşına yaklaşmış bir zata saygı gösteririm. Fakat nizam yapan bir müessese mensubu olarak, nizamı yıkmamanızı size tavsiye ediyorum. Merhametimizi, kanunu zedelemeyen gösterelim. Kanun, her şeye hâkimdir.”*⁶⁴¹ Sırrı Bellioğlu’nun Affına dair Kanun Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶⁴²

⁶³⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 69, 27.4.1951, s. 295.

⁶³⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 69, 27.4.1951, s. 296-297.

⁶⁴⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 351.

⁶⁴¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 349.

⁶⁴² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 352.

7 Mayıs 1951 Pazartesi günü “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun” tasarısı ile ilgili Meclis’te müzakere yapılmıştır. Birçok milletvekili bu tasarı hakkında söz almıştır. Hamit Şevket İnce, bu kanun tasarısıyla ilgili, en başta Atatürk’ün maneviyatı hakkında bilgi vermiştir. Atatürk’ün geçmişteki siyasi ve askeri başarılarını sıralamıştır. Daha sonra Atatürk’ün heykellerine yapılan saldırıların Türk Milletine ve Atatürk’ün maneviyatına yapılan bir saygısızlık olarak gördüğünü belirtmiştir. Bu bağlamda bu yasanın Meclis tarafından çıkarılması taraftarı olmuştur.⁶⁴³ Bu konu üzerine Meclis’te günlerce tartışmalar olmuştur. Neticede Meclis, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanun⁶⁴⁴ tasarısını oybirliği ile kabul etmiştir.⁶⁴⁵

1 Ağustos 1951 Çarşamba günü “Sümerbank Genel Müdürlüğü Müfettişlerinden Hüseyin Kâmi Ezgü hakkında mahkemeden sâdır olup kesinleşmiş bulunan karardan sonra ittihaz olunan Dilekçe Komisyonu kararı gereğince bir muamele ifa edilmemesi hususunda bu hâdiseye has ve münhasır olmak üzere, yeniden bir karar ittihazı hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu konu hakkında Hamit Şevket İnce’de söz almış ve düşüncelerini söylemiştir.⁶⁴⁶

8 Ağustos 1951 Çarşamba günü Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, “Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle genişleyen derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair Kanun” teklifi Meclis’te görüşülmüştür. Bu kanun teklifi CHP’nin sahip olduğu mallar ile ilgilidir. Bunun üzerine milletvekilleri konuşma yapmıştır. Hamit Şevket

⁶⁴³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 73, 7.5.1951, s. 80-84.

⁶⁴⁴ *Madde 1:* Atatürk’ün hatırasına hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir. Bu fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 104, 25.7.1951, s. 305.

⁶⁴⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 104, 25.7.1951, s. 324.

⁶⁴⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 107, 1.8.1951, s. 478-479.

İnce'de lehte söz almış ve bir konuşma yapmıştır.⁶⁴⁷ Müzakere sonucunda Meclis bu kanunu kabul etmiştir.⁶⁴⁸

26 Kasım 1951 Pazartesi günü “Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi hakkında Kanun” tasarısı ile DP Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan ve 53 arkadaşının, “Türk Ceza Kanunu'nun 141. Maddesinin” ve DP Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçioğlu ve 2 arkadaşı ile DP Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, “Türk Ceza Kanunu'nun 515, 567 ve 568. Maddelerinin Değiştirilmesi hakkında Kanun” teklifleri Meclis'te görüşülmüştür. Bu tasarı Meclis'te günlerce tartışılmıştır.⁶⁴⁹ Bir hukukçu olan Hamit Şevket İnce'de bu Kanun teklifi ile ilgili düşüncelerini Meclis'te dile getirmiştir.⁶⁵⁰ Meclise sunulan bu kanun teklifleri çoğunlukla kabul edilmiştir.⁶⁵¹

14 Aralık 1951 Cuma günü “İller İdaresi Kanununun 6. maddesinin 2. fıkrasının⁶⁵² yorumlanmasına dair Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi ve içişleri ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Bu raporlar üzerine Meclis'te görüşmeler olmuştur. Hamit Şevket İnce'de bu konuyla ilgili eleştirel bir üslupla şunları dile getirmiştir: “İlmi hukuk, arkadaşlar, bu kadar naçiz bir şey midir? Bir mühendisi, bir jandarma subayını tutup vali yapmakla beni dış tabibi yapmak arasında ne fark vardır. Benim düşündüğüm şey ilme, ihtisasa ihtiram etmek, herkesi kendi şube-i ihtisasında istihdam etmektir. Hayatta bir insan bir ilmin neticesine ulaşamaz, ömrü buna kâfi değildir. Binaenaleyh, tefsirin reddini talep ediyorum.”⁶⁵³ Meclis'te yapılan oylama sonucunda tezkere kabul edilmiştir.⁶⁵⁴

⁶⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 111, 8.8.1951, s. 712-713.

⁶⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 111, 8.8.1951, s. 741.

⁶⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 9, 26.11.1951, s. 221.

⁶⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 9, 26.11.1951, s. 229-231.

⁶⁵¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 12, 3.12.1951, s. 21.

⁶⁵² 5442 sayılı, İl İdaresi Kanununun 6. maddesinin ikinci fıkrasını teşkil eden “Vali tayininde 3656 sayılı Kanun hükümleri cari değildir.” ibaresi kariyerden olmak, Siyasal Bilgiler ile Hukuk Fakültelerinden mezun bulunmak gibi şartlar ve vasıflarla, bağlı olmaksızın, Hükümetin, lüzum ve zaruret halinde hariçten münasip kimseleri vali tayin etmekle mutlak yetkiye sahip bulunduğu hükmünü ifade etmektedir. T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 17, 14.12.1951, s. 167.

⁶⁵³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 17, 14.12.1951, s. 177.

⁶⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 17, 14.12.1951, s. 184.

19 Aralık 1951 Çarşamba günü “Büyük Millet Meclisi ve Bağlanakları ile Milli Saraylar, Kasırlar ve Köşklerdeki Eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu” münasebetiyle Meclis’te milletvekilleri söz alarak konuşma gerçekleştirmişlerdir. Hamit Şevket İnce’de söz alarak tahkikat raporların tamamıyla karşısında olduğunu ve geçmişte olan olayların gündeme getirilmesinin bir yarara vesile olmayacağı kanaatinde olmuştur.⁶⁵⁵ Sonuç olarak Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonunca soruşturma yapılmasına karar verilmiştir.⁶⁵⁶

24 Aralık 1951 Pazartesi günü DP İstanbul Milletvekili Bedri Nedim Göknil’in, “İş Kanununun 5518 sayılı Kanunla değiştirilen 2. maddesinin A fıkrasının yorumlanması hakkında önergesine dair Gümrük ve Tekel Komisyonu” raporu Meclise sunulmuştur. Bedri Nedim, bu raporda İş Kanununun ikinci maddesinin A fıkrasının bazı bankaları kapsayıp kapsamayacağı ve bankada çalışanların da İş Kanunu kapsamında olup olmayacağı yorumlanmasını istemiştir.⁶⁵⁷ Bunun üzerine Hamit Şevket İnce şunları ifade etmiştir: *“Bu mevzu önümüze geldiği zaman aklımızın erdiği kadar aramızda tartıştık. Mahalli tefsir midir, sebebi tesis midir, diye düşündük. Fakat yaptığımız uzun tartışmalardan sonra dedik ki; her sorulan suale biz cevap vermek mevkiinde değiliz. Kanunu yapan Meclis’tir, ama onun her konuya göre birer şube-i ihtisası olduğuna göre, biz bu hususta ne diyeceğiz? Tefsire mahal yoktur desek, neden diyecekler? Tesis icap eder desek neden diyecekler. Biz bu nedenlere cevap verdiğimiz vakit, her iki gıkta dahi, tefsiri yapan Adalet Komisyonu olacaktır.”*⁶⁵⁸ Bu teklif Meclis tarafından reddedilmiştir.⁶⁵⁹

23 Ocak 1952 Çarşamba günü “İçtüzüğün, tetkiki vazifesini müstakillen kendisine verdiği konularda karma veya geçici komisyonlara Bütçe Komisyonundan üye alınmaması hakkında Bütçe Komisyonu Başkanlığı Tezkeresi” Meclis’te görüşülmüştür. Bu konu üzerine milletvekilleri arasında tartışmalar olmuştur. Milletvekilleri arasındaki genel kanı geçici komisyonlara, Bütçe Komisyonundan üye alınmaması yönünde olmuştur. Zaten Bütçe Komisyonu üyelerinin bir başka

⁶⁵⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 19, 19.12.1951, s. 1265-266.

⁶⁵⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 20, 21.12.1951, s. 284.

⁶⁵⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 21, 24.12.1951, s. 313.

⁶⁵⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 21, 24.12.1951, s. 317-318.

⁶⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 21, 24.12.1951, s. 320.

komisyona seçilmediği ve bir milletvekilinin de ikiden fazla komisyona üye olamayacağı yasada belirtilmiştir.⁶⁶⁰ Hamit Şevket İnce'de bu tezkere ile ilgili şunları ifade etmiştir: *“Efendim her gün bizim encümenimize birçok işler geliyor. Adalet Encümenine gelen işler adalet mevzuu üzerinde konuşma sebebi olabilir. Herhangi kanun, ceza hukuku yönünden veya hukuku tasarrufiye yönünden hukuki veya cezai şekillerden birine taallük etmek suretiyle Adalet Encümenine geldiği vakit, cezalar ve hukuki sebepler tetkik olunur. Bütçeden geçmiş gelmiş olan bir para meselesine biz el koymuyoruz. Bütçe Komisyonu bunun mütehasısıdır, gelir gider mevzuu ona aittir diyoruz.”*⁶⁶¹ Meclis'te Bütçe Komisyonunun bu geçici komisyona üye vermekten hariç tutulmasına dair talebi kabul edilmiştir.⁶⁶²

DP Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak 1 Şubat 1952 Cuma günü “Zonguldak'ta kömürlerin yıkanmasından tereküp eden kömür tozlarının 114 sayılı Kanununun 1. maddesinde yazılı maden kömürü tozlarından sayılması lazım gelip gelmediğine, aynı maddedeki maden amelesinin menafi-i umumiyesine hasr ve tahsis olunur tabirinin, 5018 sayılı Kanununun 1. maddesine, göre kurulmuş olan Maden İşçileri Sendikasına matuf olup olmadığının yorumlanması hakkında önergesi ve Maliye, Çalışma, İçişleri ve Adalet Komisyonları” raporları Meclis'te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Hamit Şevket İnce şunları ifade etmiştir: *“Kanununun mutlakiyeti ibaresi meydanda iken bunu başka türlü tefsire mahal yoktur. Tefsir esas itibariyle, bir kanun maddesi içinde müphemiyet, muakkadiyet bulunan mevazide olur. Hadisedeki vuzuh, şimdi okuduğum maddenin vuzuhu, çıkmış ve çıkacak bütün maden tozları ameleye hasrî tahsis olunur, dedikten sonra artık bunda iştibah edilecek bir cihet var mıdır? Maden kömürü tozları ne ise o, ameleye hasrî tahsis olunacaktır. Mesele bundan ibarettir.”*⁶⁶³

11 Şubat 1952 Pazartesi günü DP Seyhan Milletvekili Reşad Güçlü'nün, “Basın Kanununun 36. maddesindeki basın yoluyla işlenmiş bulunan suçlar tabirinin yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon” raporu münasebetiyle Meclis'te müzakere yapılmıştır.

⁶⁶⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 30, 23.1.1952, s. 260-268.

⁶⁶¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 30, 23.1.1952, s. 265.

⁶⁶² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 30, 23.1.1952, s. 268.

⁶⁶³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 34, 1.2.1952, s. 8.

Milletvekilleri bu konu üzerine düşüncelerini ifade etmişlerdir. Hamit Şevket İnce'de bir hâkim olarak konu ile ilgili askeri mahkemeler ile diğer ceza mahkemeleri arasındaki farkı ortaya koyduktan sonra, basın yolu ile işlenen suçların bu mahkemeler ile ilişkisi hakkında bilgi vermiştir.⁶⁶⁴ Ancak bu komisyon raporu Meclis'te reddedilmiştir.⁶⁶⁵

2 Nisan 1952 Çarşamba günü DP Amasya Milletvekili Kemal Eren ve DP Ankara Milletvekili Selahattin Benli'nin, "Gayrimenkule Tecavüzün Define dair Kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Bu kanunun maddeleri Meclis'te tartışılmıştır. Hamit Şevket İnce ise 7. madde⁶⁶⁶ üzerine bir konuşma yapmış, konuşmasında maddenin aynen kabul edilmesinin adalet, hakkaniyet ve emsali hadisata uygun olduğunu ifade etmiştir.⁶⁶⁷ Meclis'te görüşülen tasarinın 10 maddesi kabul edilmiştir.⁶⁶⁸

14 Nisan 1952 Pazartesi günü Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu'nun, "Dilekçe Komisyonunun 23 Şubat 1951 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 329 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu" münasebetiyle Hamit Şevket İnce bir konuşma gerçekleştirmiş ve bu rapor ile ilgili bir önerge sunmuştur.⁶⁶⁹ Meclis, Dilekçe Komisyonu raporunu oylamış ve reddetmiştir.⁶⁷⁰

18 Nisan 1952 Cuma günü "Cemiyetler Kanununun 4919 sayılı Kanunla değiştirilen 33. ve 35. maddelerinin tadiline ve muvakkat maddenin B fıkrasının kaldırılmasına dair Kanun tasarısıyla DP Tokat Milletvekili Ahmet Gürkan'ın Cemiyetler Kanununun muvakkat maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Adalet ve İçişleri Komisyonları raporları" Meclis'e sunulmuştur. Buradaki B fıkrasının Cemiyetler Kanununun eşitliğini ihlal ettiği gerekçesiyle kaldırılması gündeme

⁶⁶⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 38, 11.2.1952, s. 201-203.

⁶⁶⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 38, 11.2.1952, s. 212.

⁶⁶⁶ 7. madde: Tecavüzü defî edilen kimse mahkeme kararı ile kendine teslim edilmeksizin o gayrimenkule tecavüz ederse birinci maddeye göre tecavüzü defî edilmekle beraber sulh mahkemelerince iki aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilir. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 57, 4.4.1952, s. 232.

⁶⁶⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 57, 4.4.1952, s. 236.

⁶⁶⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 57, 4.4.1952, s. 254.

⁶⁶⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 61, 14.4.1952, s. 365-367.

⁶⁷⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 61, 14.4.1952, s. 381.

gelmiştir. Hamit Şevket İnce de bu B bendinin kaldırılmasıyla birlikte CHP'nin elindeki fazla malların satılması gerektiğini vurgulamıştır. İnce, kanun teklifini kabul etmekle birlikte konuşmasının devamında şunları ifade etmiştir: *“Bu bent Halk Partisi'nin bugün şu dakikada, bu kanun yürürlüğe girerse, uhde-i mülkiyetinde bulunan malları bir sene içinde kendileri tarafından tasfiye edilecektir. Bu itibarla Adalet Komisyonu, adli vazifesini, vicdani görevini yapmış, Hükümetin mutlak olarak sevk ettiği kuru bendi, salçalamış, ciddi ve hukuki manzarasıyla huzurunuzda, sunmuştur. Kabulünü rica ederim.”*⁶⁷¹ Bu kanun tasarısı Meclis'te oylanmış ve kabul edilmiştir.⁶⁷²

18 Nisan 1952 Cuma günü “Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu” münasebetiyle Hamit Şevket İnce bir konuşma gerçekleştirmiştir. İnce, yaptığı uzun konuşmasında Yalçın'a saygı duyduğunu, ancak hem Meclise hem de DP'ye karşı yazdıklarından dolayı eleştirmiş, devamında ise şunları dile getirmiştir: *“Hüseyin Cahit'in bu yazısıyla tahakkuk etmeyen siyasi dileğinin yani Halk Partisi muvaffakiyetsizliğinin hicranı karşısında çok tecrübeli ye örsle çekiç arasında, pestilleşmiş mevcudiyetinden bu yazıyı doğuran Hüseyin Cahit, her halde bu millete hakaret ediyor yani sen kördün, vicdanını kullanmadın, kafanı harekete getirmedin, iyi adamlar seçmedin, dört sene başımıza bela getirdin diyor. Şimdi ben de Hüseyin Cahit'e: Sen Ceza Kanunu'nun 159. maddesinin göbeğine çivilenecek bir adamsın. Çünkü Büyük Millet Meclisi'ni tahkir ettin.”*⁶⁷³ sözleriyle ağır bir şekilde eleştirmiştir. Meclis'teki müzakereler sonrasında Yalçın'ın dokunulmazlığı kaldırılmıştır.⁶⁷⁴

25 Nisan 1952 Cuma günü DP Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, “Kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun” teklifi Meclis'te görüşülmüştür. Bu kanunun amacı

⁶⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 453-454.

⁶⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 65, 28.4.1952, s. 518.

⁶⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 439-442.

⁶⁷⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 63, 18.4.1952, s. 447.

kan gütme sebebiyle adam öldüren kişilerin yakınlarının bu cezaya ortak olmaması yönündedir. Yani cezayı sadece suçu işleyen kişinin çekmesi gerektiği savunulmaktadır. Milletvekilleri bu konu üzerine görüşlerini bildirmişlerdir. Hamit Şevket İnce'de bu kanunun kaldırılmasını gerekçelerle açıklamış ve örnek olarak da şunları ifade etmiştir: *“Mesela ben bir suç işleyeceğim, benim kızım, karım, torunum müebbetten sürülecek! Böyle bir şey olur mu? Benim oğlumu öldürdün diye ben, seni öldüreceğim veya öldürteceğim; cinai bir hadise tasavvur ve tasmim edip taammüden öldüreceğim, adem, âbâda göndereceğim, ana rahmindeki bu adamın ceninine varıncaya kadar, evdeki 70-80 yaşındaki ihtiyar anasını, eşini ve çocuklarını sürgün etmek, refet ve adaletin muktezası mıdır? Ben suç işlersem 70-80 yaşındaki anamı sürgün etmenizde adalet tasavvur olunamaz. Ben bu bahsi burada, münakaşa ederken, değil yalnız memlekete karşı, hatta bütün cihana karşı, hayâ duymaktayım. Bu kanunun hâlâ ayakta kalmasının ise, Devlet hayatımıza ağır zahmetler açmakta olduğunu da ifade etmek istiyorum.”*⁶⁷⁵ Günlerce yapılan tartışmalar sonrasında 3236 sayılı kanunun yürürlükte kalması kabul edilmiştir.⁶⁷⁶

30 Mayıs 1952 Cuma günü CHP Van Milletvekili Ferid Melen ve iki arkadaşının, “Resmi ilan tevziatındaki yolsuzluk dolayısıyla Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu hakkında soruşturma yapılmasına dair önergesi” Meclis'te görüşülmüştür. Hamit Şevket İnce, bu önerenin aleyhinde bir konuşma yapmıştır.⁶⁷⁷ Daha sonra Başkan, bu önergeyi oylamaya sunmuş ve önerge Meclis tarafından reddedilmiştir.⁶⁷⁸

16 Haziran 1952 Pazartesi günü “Ankara'da Gençlik Parkı'nda Mevcut Bina ve Tesislerin Parasız Olarak Ankara Belediyesine Devri hakkında Kanun tasarısı ve içişleri, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” münasebetiyle Hamit Şevket İnce bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında, Ankara Belediye'sinin böyle bir şeye ihtiyacının olup olmasını ve bazı durumlarda zorluk yaşayıp yaşamayacağını tespitini istemiştir.⁶⁷⁹ Meclis'te yapılan oylama sonucunda kanun kabul edilmiştir.⁶⁸⁰

⁶⁷⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 64, 25.4.1952, s. 486-487.

⁶⁷⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 70, 9.5.1952, s. 139.

⁶⁷⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 78, 30.5.1952, s. 412-413.

⁶⁷⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 78, 30.5.1952, s. 425.

⁶⁷⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 85, 16.6.1952, s. 240.

⁶⁸⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 85, 16.6.1952, s. 260.

16 Haziran 1952 Pazartesi günü “Heyeti Mahsusalarca Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emekli Haklarının Mahfuz Tutulması hakkında Kanun” Meclise sunulmuştur. Bu kanunun 1. maddesi⁶⁸¹ Meclis’te tartışılmıştır. Hamit Şevket İnce ise bu kanunun 1. maddesinin aleyhinde söz almış ve kanunun bir hak doğurmadığını ve lüzumlu olmadığını ifade etmiştir.⁶⁸²

18 Haziran 1952 Çarşamba günü “Batalıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun” tasarısı Meclise sunulmuştur. Bu tasarı bataklıkla kaplı olan bölgelerin devlet eliyle kurutulması ve kurutulan bu toprakların ne olacağı hakkında alınacak kararları kapsıyordu. Meclis’te bu kanunun maddeleri üzerinde müzakereler yapılmıştır. Hamit Şevket İnce bununla ilgili konuşmasında şunlara değinmiştir: “*1. maddeden, yalnız Evkaf ile Hususi muhasebeyi çıkardık, Devletle müteşebbisi karşı karşıya bıraktık. Dedik ki: vakfiyenamenin emri hilafına olan tasarruf doğru değildir. Çünkü şartı vâkıf, nassı sâri gibidir. Hususi muhasebe kendi bünyesinde çalışan bir müessesedir, Devletin buna dokunması doğru değildir, Devletin bir uzvu olmayan bu müessesenin, mamelekine de dokunulmasın dedik. Zannederim bunda muhti değiliz. Bu itibarla son sözleri söylerken arz ediyorum ki; Meclis, dün böyle kanaat eder, böyle karar verir, bu, onun bir hakkıdır ve bu bir ihtiyacın ifadesidir. Gelen tasarı doğrudur ve Meclisin irade-i âmiresinin yerine getirildiğinin delilidir. O yolda karar ittihaz buyurulmasını yani tadilimiz veçhile konuşulmasını rica ediyorum.*”⁶⁸³ Meclis’te tasarının tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.⁶⁸⁴

21 Kasım 1952 Cuma günü DP Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu’nun, “Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Adam Öldürme ve Buna Teşebbüs Cürümleri Failleri

⁶⁸¹ *MADDE 1:* 3527 sayılı Af Kanununun yürürlüğe girmesinden önce salâhiyettar olan mahkemelerin kararlarıyla belirli cezalara uğramış bulunanlardan 1683 sayılı Kanunun 53. maddesinden başka bir tedvinle emekli hakları sukut etmiş bulunanlarla yine aynı tarihten evvel 25 Eylül 1923 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 numaralı kanunlara göre teşekkül etmiş olan Heyeti Mahsusalarca haklarında bir daha devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine karar verilmiş bulunanların (Haklarındaki bu kararlar 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı Kanunla teşekkül eden Âli Karar Heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarihli ve 2330 sayılı Kanunun 12. maddesi mucibince Danıştay Mülkiye Dairesi tarafından tetkik ve tasdik edilmiş olanlarda dâhil) o tarihe kadar devlet memuriyetinde bulunmuş olmaktan mütevellit emeklilik hakları 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ve bu kanunla kaldırılan hükümler dairesinde muameleye tâbi tutulur. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 85, 16.6.1952, s. 244-245.

⁶⁸² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 85, 16.6.1952, s. 249-250.

⁶⁸³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 86, 18.6.1952, s. 281.

⁶⁸⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 86, 18.6.1952, s. 291.

Hısımları hakkında Tatbik Olunacak Muameleye dair 3236 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Hamit Şevket İnce, bu kanun ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında bu kanunun antidemokratik bir uygulama olduğunu ve kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Kanunun kaldırılmaması dâhilinde maddelerin değiştirilmesinin zorunlu olduğunu ifade ederek Goloğlu’nun bu teklifini desteklemiştir.⁶⁸⁵

8 Aralık 1952 Pazartesi günü “491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun Tekrar Meriyete Girmesi hakkındaki Kanun” münasebetiyle Meclis’te müzakere olmuştur. Bu müzakereye Hamit Şevket İnce’de katılmış. Konuşmasında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun müzakere edilmesinde fayda olacağını bu bağlamda biran önce tadiline ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.⁶⁸⁶ Meclis’te yapılan oylama sonucunda Kanun teklifi kabul edilmiştir.⁶⁸⁷

16 Ocak 1953 Cuma günü “İdareci Üyelerin, Büyük Millet Meclisi Azasının Tahsisat ve Harcırahları hakkındaki 1613 sayılı Kanunun 1757 sayılı Kanunla değiştirilen 1. maddesinin ikinci fıkrasının⁶⁸⁸ değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Bu kanun 1951 yılı ara seçimlerinde bazı nedenlerden dolayı vekillikten ayrılan kişiler için verilecek olan harcırahlar ile ilgili bir durumu kapsamaktadır.⁶⁸⁹ Hamit Şevket İnce kanunla ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında bu kanunun uygulanması gerektiğini ve ayrılan vekillere verilecek paranın helal olacağını ifade etmiştir.⁶⁹⁰ Teklif edilen kanun Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶⁹¹

26 Ocak 1953 Pazartesi günü DP Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamukoğlu ile DP Samsun Mebusu Muhittin Özkefeli ve Hadi Üzer’in, “Dilekçe Komisyonununun 28

⁶⁸⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 17, Toplantı: 3, Birleşim: 7, 21.11.1952, s. 255.

⁶⁸⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 14, 8.12.1952, s. 130-131.

⁶⁸⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 21, 24.12.1952, s. 424.

⁶⁸⁸ Toplantı yılı içinde seçilenlerin tahsisatları seçildikleri aydan itibaren ve mebusluktan ayrılanların tahsisatları ayrıldıkları ay nihayetine kadar hesap edilir. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 28, 16.1.1953, s. 244-245.

⁶⁸⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 28, 16.1.1953, s. 245.

⁶⁹⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 28, 16.1.1953, s. 245-246.

⁶⁹¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 28, 16.1.1953, s. 246.

Ocak 1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1406 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önereleri ve Dilekçe Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu rapor üzerine Hamit Şevket İnce söz almıştır. Konuşmasında memurlar yaptıkları hizmetlerin karşılığını almalarını ve yeri geldiğinde haklarını savunmaları gerektiğini belirtmiştir.⁶⁹² Bunun üzerine bir önerge sunmuştur. Bu önerge Meclis tarafından reddedilmiştir.⁶⁹³ Dilekçe Komisyonu raporu ise Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶⁹⁴

28 Ocak 1953 Çarşamba günü “Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanun tasarısı ile DP Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük ve Hüseyin Ortakcıoğlu’nun, Emirber ve Seyis Erleri hakkındaki 203 sayılı Kanunun 1. ve 3. maddelerinin değiştirilmesine dair 1600 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hakkında Kanun” teklifi Meclis’te görüşülmüştür. Görüşülen bu kanun emir ve seyis erlerinin hakları ve onlara uygulanacak olan cezai işlemler üzerine olan bir durumu kapsamaktadır. Hamit Şevket İnce bu konu hakkında şunları ifade etmiştir: “*Şimdi arkadaşlar bu mesele mahlûldür. Heyeti Muhtereminiz zaten bu meselede tenevvür etmiştir. Yalnız bu meselenin üzerinde daha fazla konuşmak, onu didik didik etmek samiin muvacehesinde ve milletin huzurunda bu mevzuun bu kadar didiklenmesini muvafık bulmuyorum. Dikkat ediyorum, biz buraya geleli iki sene dokuz ay oldu, hiçbir mevzu üzerinde, efkârı umumiye önünde bu kadar tartışmadık ve derinleşmedik. Bunun daha fazla münakaşa edilmeye tahammülü yoktur, encümen kararının kabulünü rica ederim.*”⁶⁹⁵ Müzakeresi yapılan kanunun 1. ve 3. maddeleri Meclis tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.⁶⁹⁶

29 Ocak 1953 Perşembe günü DP Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu’nun, “3546 sayılı Danıştay Kanununa ek Kanun teklifi ve İçişleri ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Gaziantep Milletvekilinin vermiş olduğu bu teklif Danıştay üyelerine tazminat verilmesi ile ilgilidir. Milletvekilleri bunun üzerine müzakere yapmışlardır. Bu konu üzerine Hamit Şevket İnce söz alarak Şura-yı Devlet’in (Danıştay) önemine değinmiş ve Danıştay üyelerinin çok büyük görevler

⁶⁹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 32, 26.1.1953, s. 435-438.

⁶⁹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 32, 26.1.1953, s. 443.

⁶⁹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 32, 26.1.1953, s. 443.

⁶⁹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 33, 28.1.1953, s. 472.

⁶⁹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 33, 28.1.1953, s. 475.

üstlendiğini hatta insanları ipe kadar götürebilecek güçte ve yetkide olduklarını hatırlatarak, bu kişilere gerekli desteğin verilmesini istemiştir.⁶⁹⁷ Daha sonra ek kanun teklifinin reddine dair bir önerge sunulmuş ve önerge Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁶⁹⁸

30 Ocak 1953 Cuma günü DP Eskişehir Mebusu Kemal Zeytinoğlu'nun, "Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun" teklifi ile DP Amasya Mebusu İsmet Olgaç'ın, "Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi" ve DP Samsun Mebusu Hasan Fehmi Ustaoglu ve 5 arkadaşı ile DP Maraş Mebusu Abdullah Aytemiz'in, "Milli Korunma Kanunu'nun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun" teklifleri ve Ticaret Komisyonu raporlarıyla Maliye ve Bütçe Komisyonları düşünceleri ve İçişleri, Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Teklif edilen bu kanunlar genel itibariyle vatandaşın ticari hayatı ve gayrimenkulleri üzerine yapılacak çalışmalar içindir. Bunun üzerine Hamit Şevket İnce söz almıştır. Konuşmasında bazı maddeler üzerine değerlendirmelerde bulunmuş ve özellikle Milli Korunma Kanunu'nun 1. maddesinin tadil edilmesini istemiş, 30. maddenin ise eksik yanlarına değinmiştir.⁶⁹⁹ Bu kanun Meclis'te kabul edilmiştir.⁷⁰⁰

6 Şubat 1953 Cuma günü DP Muğla Mebusu Nadir Nadi ve CHP Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, "Basın Kanununun 36. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi" Meclise sunulmuştur. Meclise sunulan bu kanun, basın yoluyla işlenen suçların hangi mahkemelerce bakılacağı ile ilgilidir. Bunun üzerine Cevat Ülkü Bey söz alarak basın yoluyla işlenen suçların yerine göre askeri veya sivil mahkemelerce yürütülmesi taraftarı olmuştur.⁷⁰¹ Hamit Şevket İnce ise, Cevat Ülkü Bey'e cevap olarak, askeri mahkemelerin işleyişinin nasıl olduğu hakkında örnekler vererek izah etmiştir. Sonuç olarak Hamit Bey, basın yoluyla işlenen suçların sivil mahkemelerce bakılmasının daha doğru olacağını savunmuştur.⁷⁰²

⁶⁹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 34, 29.1.1953, s. 497-498.

⁶⁹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 34, 29.1.1953, s. 509.

⁶⁹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 40, 9.2.1953, s. 179-181.

⁷⁰⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 77, 6.5.1953, s. 70.

⁷⁰¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 148-149.

⁷⁰² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 150-151.

Meclis'te yapılan müzakereler sonucunda fıkranın “basın yoluyla suç işleyen sivil şahıslar hakkında ağır cezayı gerektiren davalara Ağır Ceza Mahkemelerinde ve diğerleri Asliye Ceza Mahkemelerinde görülür.” şeklinde değiştirilmesine karar verilmiştir.⁷⁰³

DP Denizli Milletvekili Baha Akşit'in 6 Şubat 1953 Cuma günü Meclise sunduğu “Maadin Nizamnamesinin 30. maddesindeki akraba ve taallûkat tabirinin yorumlanması hakkında önergesi ve Ekonomi Komisyonu raporu” üzerine Hamit Şevket İnce bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında önceki vekillerin akraba ve taalluk ile ilgili yaptıkları konuşmalar ile ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Devamında ise şunları ifade etmiştir: “*Gelecek bir kanunla delil elde etmek ve bu Meclis'te meçhul vaziyet üzerinde yaşayan, henüz layiha halinde yaşayan ve bir hüküm ifade etmeyen yazılarla amel etmek doğru olmaz. Biz karar alacağız arkadaşlar, şimdi karar alacağız. Akraba ve taallûkat, bu terimin hukuk lugatlarında, hukuk kamuslarında taayyün etmiş ve bilhassa eski ve yeni medeni kanunlarda mevkiini almış sarih manaları vardır. Bugün akraba ve taallukat hakkında mer'i olan hükümlerden istifade etmek mümkün bulunmaktadır. Adalet Encümeni meseleyi halleder.*”⁷⁰⁴ Yapılan müzakereler sonucunda önerenin Adalet Komisyonu'na gönderilmesine karar verilmiştir.⁷⁰⁵

DP Tekirdağ Mebusu Şevket Mocan'ın 12 Şubat 1953 Perşembe günü Meclise sunduğu, “Subay ve Memurların Protokolün Tespit Ettiği Hallerden Gayrı Karşılama ve Uğurlamalarda Bulunamayacaklarına dair Kanun teklifi ve içişleri Komisyonu raporu” münasebetiyle Hamit Şevket İnce bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında kanun teklifinin gerekli olduğunu ve bu kanunun maddi ve manevi açıdan değerini bilerek eğilmeler, inhinalar ve riyakârlıklar gibi kötü adetleri ortadan kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir.⁷⁰⁶ Meclis müzakeresi yapılan kanun teklifinin geçici komisyona gönderilmesine karar vermiştir.⁷⁰⁷

⁷⁰³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 165.

⁷⁰⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 140-141.

⁷⁰⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 142.

⁷⁰⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 42, 12.2.1953, s. 260-261.

⁷⁰⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 74, 29.4.1953, s. 567.

27 Şubat 1953 Cuma günü CHP Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, "Belediye Kanununun bazı maddeleriyle 4573 ve 4617 sayılı Kanunların kaldırılmasına ve 2226 sayılı Kanunda yazılı "Genel Meclis" tabirlerinin "Belediye Meclisi" olarak düzeltilmesine dair olan Kanun" teklifinin gündeme alınması hakkında önergesi Meclise sunulmuştur. Hamit Şevket İnce kurulda bu teklifi destekler nitelikte bir konuşma gerçekleştirerek, kanunun biran önce geçmesinde fayda olacağını ifade etmiştir.⁷⁰⁸ Orhon'un bu teklifi Meclis'te kabul edilmiştir.⁷⁰⁹

20 Mayıs 1953 Çarşamba günü "Köy Kanunu layihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu" Meclis'te görüşülmüştür. Müzakere edilen bu kanunun temel amacı köy ve köylü haklarını korumak ve köy ve köylünün her türlü ihtiyacını karşılamak için yapılacak düzenlemeyi kapsamaktadır. Hamit Şevket İnce bu kanunu desteklemiş ve şunları ifade etmiştir: "*Köy Kanunu köylünün Anayasasıdır. Üzerinde 157 içtima akdeden Dâhiliye Encümeni Su Komisyonundan sonra dokuz aydan beri süren, bir tetkik muhassalası olan bu layiha bize sunulmuştur. Bu kanunda hatalı cemiyete ve köylü menfaatine uymayan hükümler bulunabilir. Bunda istisnai bir mandara yani huzursuzluk manzur değildir. Hem kanun layihası, muhtelif ve mütezat fikirlerin çarpışmasına sebep olabilir. Bu kanunda ben ayrıca bir hususiyet görmemekteyim.*"⁷¹⁰ ifadelerini kullanmıştır. Müzakere edilen bu kanun Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁷¹¹

1 Haziran 1953 Pazartesi günü "Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi hakkında Kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu" Meclis'te görüşülmüştür. Hamit Şevket İnce bu rapor ile ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Sözlerinin başında bu kanun teklifini 36 milletvekilinin verdiğini ve tadili istenen 102 madde olduğunu, ayrıca kanunun Hükümet tarafından verilmediğinin altını çizmiştir. Devamında ise bu maddelerin tümü üzerinde müzakere yapılamayacağını, maddeleri tek tek değerlendirmenin daha

⁷⁰⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 59, 27.3.1953, s. 97-98.

⁷⁰⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 59, 27.3.1953, s. 106.

⁷¹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 85, 20.5.1953, s. 319.

⁷¹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 89, 29.5.1953, s. 467.

doğru olacağını ifade etmiştir.⁷¹² Meclis'te tartışılan bu kanun maddelerinin bazıları kabul edilmiş, bazıları ise komisyona sevk edilmiştir.⁷¹³

17 Temmuz 1953 Cuma günü “Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Kuruluş Kanunu lâyihası ve Ulaştırma, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Burada Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Kuruluş Kanununun bazı maddeleri tartışılmıştır. Hamit şevket İnce de bu maddelerin kabulünü arz etmiştir.⁷¹⁴ Meclis'te müzakeresi yapılan kanunun maddeleri çoğunlukla kabul edilmiştir.⁷¹⁵

DP Ankara Milletvekili ve Adalet Bakanı Osman şevki Çiçekdağ tarafından 23 Ağustos 1953 Perşembe günü verdiği “Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkında Kanun” tasarısı Meclis'te müzakere edilmiştir. Çiçekdağ, Meclise getirilen bu kanunun Teşkilatı Esasiye'nin 70-75 ve 88. maddelerindeki Türklerin din, vicdan ve mezhep hürriyeti üzerine mütalaa edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sözlerinin devamında ise ileri bir demokrasi anlayışının ifadesini teşkil eden bu hükümlere göre Türk yurdunda yaşayanların vicdan hürriyetinin korunduğunu belirtmiştir.⁷¹⁶ Daha sonra Hamit şevket İnce bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: “Arkadaşlar, bizim partimiz vicdan hürriyetini ve toplanma kudret ve yetkisini bertaraf edecek bir parti değildir. Biz zaten, toplanma salahiyyetinden kuvvet alarak iktidarı elde ettik. Muvaffakiyyet anahtarımız elimizde iken o salahiyyeti bertaraf etmeye nasıl çalışırız? Acaba iktidara geçtikten sonra, bundan sonra başkası bizim yerimize gelmesin diye mi yapacağız? Böyle bir düşünce, memleketin irfaniyatına, idrakine bir taarruz teşkil eder.”⁷¹⁷ Meclis'te tartışılan kanun tasarısı kabul edilmiştir.⁷¹⁸

30 Kasım 1953 Pazartesi günü DP Ankara Mebusu Fuat Seyhun ve üç arkadaşının “Eczane Bulunmayan Yerlerde Eczane Açmayı Teşvik, Zonguldak Mebusu Rifat

⁷¹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 90, 1.6.1953, s. 5-7.

⁷¹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 98, 29.6.1953, s. 279-306.

⁷¹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 111, 17.7.1953, s. 821.

⁷¹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 114, 22.7.1953, s. 1036.

⁷¹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 115, 23.8.1953, s. 1043-1044.

⁷¹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 115, 23.8.1953, s. 1106.

⁷¹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 115, 23.8.1953, s. 1041.

Sivişoğlu'nun, Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki 964 sayılı Kanununun 49. maddesinin değiştirilmesi, 53. maddesine fıkra eklenmesi ve bazı maddelerinin kaldırılması, Erzurum Mebusu Ziya Soylu ve 6 arkadaşı ile Sivas Mebusu Nâzım Ağacıkoğlu ve 2 arkadaşının, eczacılar ve eczaneler hakkında, Trabzon Mebusu Faik Ahmet Barutçu ve 2 arkadaşının Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki Kanununun 18-24. maddeleriyle 49. maddesinin 2. fıkrasının yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Bu konu hakkında Hamit Şevket İnce şunları ifade etmiştir: *“Bir mebus eczacı, murakabe hakkını mesul müdüre bırakıyor, mebus oluyor. Diğer taraftan belediye reisliği yaparken, murakabe imkânı mevcut değilken bir istisna yaratıyoruz. Fakat ben eczacıyım, Kızılay’da başkanlık yapacağım, deyince hayır, sen otur dükkanında deniyor. Hayır, arkadaşlar, vatan hizmetinden ve içtimai müesseselerden bir kimseyi menedici kanun olamaz. Bu itibarla arkadaşlarımla teklifine iştirak ediyorum.”*⁷¹⁹ Müzakeresi yapılan maddelerin bazıları Meclis’te kabul edilmiştir.⁷²⁰

14 Aralık 1953 Pazartesi günü DP Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve 91 arkadaşının, “CHP’nin Haksız İktisaplarının iadesi hakkında Kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu” Meclise sunulmuştur. Bu konu hakkında birçok milletvekili söz almıştır. Bu komisyonun içinde yer alan Hamit Şevket İnce, eleştirel bir dille Halkevleri, Ulus Gazetesi ve Atatürk vefat ettikten sonra CHP’ye kalan mallar hakkında konuşmuştur. CHP’nin, bu malların devlete iade olunmasına karşı çıkmasını şiddetle eleştirmiştir.⁷²¹ Milletvekillerinin konuşmalarından sonra Meclis’te ekseriyetle bu kanun teklifi kabul edilmiştir.⁷²²

Hükümet tarafından 6 Ocak 1954 Çarşamba günü “Tapu Kanununun 26. maddesinin değiştirilmesine dair Kanun” Meclise sunulmuştur. Bu madde vatandaşların gayrimenkul haklarla ilgili bir durumu kapsamaktadır. Hamit Şevket İnce bu madde ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. İnce, bu kanunu destekler nitelikte bir

⁷¹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 11, 30.11.1953, s. 485.

⁷²⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 12, 2.12.1953, s. 6-26.

⁷²¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 17, 14.12.1953, s. 213-216.

⁷²² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 26, Toplantı: 4, Birleşim: 17, 14.12.1953, s. 234.

değerlendirme yapmıştır.⁷²³ Meclis'teki tartışmalar sonucunda Tapu Kanununun 26. maddesinin değiştirilmesi oybirliği ile kabul edilmiştir.⁷²⁴

17 Şubat 1954 Çarşamba günü “Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun Layihası” Meclise sunulmuştur. Milletvekilleri bu kanunla ilgili görüşlerini bildirmişlerdir. Bu konu üzerine Hamit Şevket İnce'de söz almış ve Seçim Kurulu'nun işleyişi hakkında bilgi verdikten sonra bazı maddeler üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur.⁷²⁵ Teklif edilen bu kanunun 16. 19. 27. 117. 119. 120. 122. 123. 124. 125. ve 126. maddelerinin değiştirilmesine karar verilmiştir.⁷²⁶

1 Mart 1954 Pazartesi günü “DP Rize Milletvekili İzzet Akçal ve 27 arkadaşının Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkında takriri ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Hamit Şevket İnce bir konuşma yapmış ve maddeyi değerlendirmiştir.⁷²⁷ Meclis'te yapılan müzakereler sonucunda takrir kabul edilmemiştir.⁷²⁸

8 Mart 1954 Pazartesi günü “Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun Layihası ve Adliye Encümeni Mazbatası” Meclis'te görüşülmüştür. Görüşülen kanun genel olarak basın yoluyla vatandaşın manevi varlıklarına tecavüz etme, devletin siyasi, mali itibarını sarsacak haberler yaymak, burada sayılan suçların radyo ile işlenmesi halinde cezalandırılması gibi durumları kapsamaktadır.⁷²⁹ Hamit Şevket İnce, bu konuyla ilgili söz almış ve değerlendirmesinde gazete sahibi olan patronun istediği gibi yazı yazdırabildiğinin altını çizdikten sonra bu yol ile suç işleyenlerin maddi olarak cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir.⁷³⁰ Müzakeresi yapılan bu kanun Meclis'te kabul edilmiştir.⁷³¹

⁷²³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 25, 6.1.1954, s. 54-55.

⁷²⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 25, 6.1.1954, s. 62.

⁷²⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 467, 472-476.

⁷²⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 487.

⁷²⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 54, 1.3.1954, s. 25-26.

⁷²⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 55, 2.3.1954, s. 76.

⁷²⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 60, 8.3.1954, s. 452.

⁷³⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 60, 8.3.1954, s. 517-518.

⁷³¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 62, 9.3.1954, s. 569.

3.1.6.2. Kanun Teklifleri

Ankara Milletvekili Hâmid Şevket İnce 16 Haziran 1950 Cuma günü, “Noter Kanununun 18. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun” teklifi vermiştir.⁷³²

Ankara Milletvekili Hâmid Şevket İnce'nin, “Noter Kanununun 18. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun” teklifinin geri verilmesine dair önergesi.

Yüksek Başkanlığa;

“14 Haziran 1950 tarihinde takdim ettiğim Noter Kanununun 18. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun” teklifimi geri alıyorum, gereken muamelenin yapılmasını rica ederim.⁷³³

Ankara Milletvekili
Hamit Şevket İnce

Ankara Milletvekili Hamit Şevket İnce'nin, “2 Mayıs 1927 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dâhili Nizamnamesinin tekrar meriyete konulmasına dair nizamname teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu.”⁷³⁴

Yüksek Reislığe;

“İçtüzük gereğince bir defa görüşülecek işler arasında 2 numarada bulunan 2 Mayıs 1927 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dâhili Nizamnamesinin tekrar meriyete konulmasına dair nizamname” teklifinin gündemde bulunan diğer işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Anayasa Komisyonu Reisi
F. L. Karaosmanoğlu

⁷³² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 179.

⁷³³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 14, 28.6.1950, s. 278.

⁷³⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 72, 24.4.1953, s. 479.

Bu nizamname içindeki maddeler Meclis'te görüşülmüş ve kabul edilmiştir.⁷³⁵

Ankara Mebusu Hamit Şevket İnce ve Balıkesir Mebusu Müfit Erkuyumcu'nun, "Basın Kanununun 36. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası."

Yüksek Reislige;

"Ruznamenin birinci defa görüşülecek işleri meyanında ve 30. sırasında bulunan, Ankara Mebusu Hamit Şevket İnce ve Balıkesir Mebusu Müfit Erkuyumcu'nun Basın Kanununun 36. maddesinin değiştirilmesine dair olan Kanun" tekliflerinin diğer işlere takdimen ve tercihan ve müstaceliyetle görüşülmesine müsaade buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Adliye Encümeni Reisi
İzmir Mebusu
H. Özyörük

Bu kanun Teklifi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁷³⁶

Ankara Mebusu Hamit Şevket İnce'nin, "Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değişen 17. maddesiyle bu maddeye ilişik cetvelde değişiklik yapılmasına ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair Kanun" teklifi.⁷³⁷

3.1.6.3. Takrirleri

Ankara Milletvekili Hamit Şevket İnce'nin, "1 numaralı Geçici Dilekçe Komisyonunun Sabahattin Akyıldız hakkındaki kararının Kamutayda görüşülmesine dair önergesi."⁷³⁸

⁷³⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 42, 12.2.1954, s. 259-261.

⁷³⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 62, 9.3.1953, s. 539-548.

⁷³⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 37, 3.2.1954, s. 41.

⁷³⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 93, 22.6.1951, s. 313.

Ankara Milletvekili Hamit Şevket İnce'nin, "1 numaralı Geçici Dilekçe Komisyonunun Sabahattin Akyıldız hakkındaki kararının Kamutayda, görüşülmesine dair önergesinin geri verilmesi hakkında önergesi."

Yüksek Başkanlığa;

1 Numaralı Geçici Dilekçe Komisyonunun 24 Mayıs 1951 tarih ve 2455 sayılı kararının Kamutayda görüşülmesine ait önergemi geri alıyorum.

Ankara Milletvekili
Hamit Şevket İnce

Hamit Şevket İnce'nin bu isteği Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁷³⁹

3.1.7. Mehmet Muhlis Ete'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Mehmet Muhlis Ete, TBMM Genel Kurulu'nda milletvekili olarak 10 değişik konuda 10 konuşması, Ekonomi ve Ticaret Bakanı olarak 30 değişik konuda 50 konuşması, İşletmeler Bakanı olarak 13 değişik konuda 23 konuşması, toplam 53 değişik konuda 83 konuşması vardır.⁷⁴⁰ İncelemeler sonucunda Ete'nin herhangi bir kanun teklifine veya takririne rastlanılmamıştır.

3.1.7.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

DP Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan 30 Haziran 1950 Cuma günü Meclis'te "1950 yılında Sümerbank Genel Müdürlüğünce CHP'ye yapılan bağış miktarı ile memurlara verilen primin indirilmesi sebeplerine dair sorusuna" İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Şevket Mocan, İşletmeler Bakanı'na beş tane soru sormuştur. Bu sorular genel olarak CHP'ye hangi fabrikaların ne kadar bağış yaptığı ve bu bağışların neye istinaden yapıldığı durumunu kapsamaktadır.⁷⁴¹

⁷³⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 94, 25.6.1951, s. 346.

⁷⁴⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 61.

⁷⁴¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 15, 30.6.1950, s. 313.

Soruları cevaplandırmak için Ete söz almıştır. Konuşmasında, Sümerbank Genel Müdürlüğü'nün 20 Ocak 1950 tarihinde CHP'nin İş Bankası hesabına 50.000 lira yatırıldığına, bundan ayrı olarak Halkevlerinin açılış yıldönümü münasebetiyle 30 Ocak 1950 tarihinde ise Sümerbank'ın 10.000 liralık bir ödenek verdiğini bu bağlamda toplamda 60.000 lira CHP'ye verildiğini açıklamıştır.⁷⁴²

DP Bursa Milletvekili Mithat San 3 Temmuz 1950 Pazartesi günü Meclis'te "Sakarya Nehri üzerindeki Sarıyar mevkiinde kurulacak hidro-elektrik santrali hakkında Bayındırlık, İşletmeler ve Maliye Bakanlıklarından olan sorusunu" İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete'ye yöneltmiştir. San, burada yurt kalkınması meselesiyle ilgili olarak Sarıyer Nehri üzerindeki hidroelektrik santrali hakkında teknik, ekonomik ve mali durum hakkında Ete'den izahat istemiştir.⁷⁴³ Ete, bu konu hakkında şunları ifade etmiştir: *"Yapılan uzun araştırma ve tetkikler neticesinde Kuzey-Batı Anadolu bölgesi enerji ihtiyacının Sakarya Nehri üzerinde Sarıyar Boğazı denilen yerde inşa edilecek bir hidroelektrik santrali ile karşılanabileceği ve ayrıca Çatalağzı elektrik santralinden de istifade edileceği neticesine varılmıştı. Marshall Yardım plânından temin edilecek meblâğlar ile inşası kararlaştırılan bu tesisler için ilk bir ihzari aplikasyon mektubu 28 Mart 1949 tarihinde E. C. A. Ankara Misyonu Başkanlığına Devlet Bakanlığı tarafından tevdi edilmiş ve ayrıca Bakanlar Kurulunun 18.5.1949 tarihli kararı ile bu enerji programının tatbiki hususu onaylanmıştı. Bu eser Türk - Amerikan İş birliğinin en müspet bir eseridir. Bu eser Milletvekili arkadaşlarımın tahrik ve teşvikiyle meydana gelmiş bir eserdir."*⁷⁴⁴

DP Aydın Milletvekili Şevki Hasırcı 13 Kasım 1950 Pazartesi günü "Japonya ve İtalya'dan memleketimize ithal edilen mensucat hakkındaki sorusuna" İşletmeler Bakam Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevap vermiştir. Aydın Milletvekili; 1947'de Japonya ve İtalya'dan gelen mensucatin miktar ve fiyatı itibariyle toplam ne kadar olduğu, elde edilen emtianın satış fiyatı, satın alınanlar için gönderilen heyete ne kadar ücret ödendiği, bu alışverişin ülkemize ne kadara mal olduğu gibi sorular

⁷⁴² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 15, 30.6.1950, s. 313-314.

⁷⁴³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 16, 3.7.1950, s. 337.

⁷⁴⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 16, 3.7.1950, s. 337-339.

yönelmiştir. Muhlis Ete, ilk suale sayısal veriler ile cevap verdikten sonra Japon bezlerinin metresinin fiyatı 97 ile 157 kuruş arası, İtalyan bezlerinin ise 132 ile 784 kuruş arasında olduğunu belirtmiştir. Devamında ise Japonya'ya gönderilen heyete 80.804 lira ve İtalya'ya gönderilen heyete ise 25.526 lira olduğunu ifade etmiştir. Son olarak ise bu ithalatlardan belli dönemlerde kâr, belli dönemlerde ise zarar edildiğinden bahsetmiştir.⁷⁴⁵

DP Aydın Milletvekili Şevki Hasırcı 13 Kasım 1950 Pazartesi günü, “Sümerbank tarafından yabancı memleketlere sipariş edilen malzeme hakkındaki” sorusunu İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete ile Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe'ye yönelmiştir. Bu sorular genel olarak memlekette yapılması gereken tesisler için Sümerbank tarafından yabancı memleketlere sipariş edilip halen alınmayan malzemelerin bedelleri, bu malzemelerin yurda gelip gelmediği, bu mallar için ne kadar para ödendiği gibi durumları kapsamaktadır. Ete sualleri cevaplandırmak için kürsüye gelmiştir. Konuşmasında, henüz teslim alınmayan malların değerinin 30.500.000 lira olduğunu, sevk edilemeyen malzeme tutarının 600.000 lira olduğu ve bazı malların nakliye ücretinin de 30.000 lira olduğunu açıklamıştır.⁷⁴⁶

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller 27 Kasım 1950 Pazartesi günü, “Memlekette her gün biraz daha artan işsizlik hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu” olmuştur. Milletvekilin soruları genel itibariyle işsizlik sorunu ve milletin kalkınması ile ilgiliydi. Mehmet Muhlis Ete, bu suallere karşı şunları ifade etmiştir: *“Evveleminde şunu söyleyeyim ki sayın arkadaşımızın milli kalkınma planıyla ilgili sualleri memleket ekonomisinin bütün davalarına taallük etmektedir. İşsizlik, mesken buhranı, iskân meselesi, zirai ve sınai kalkınma, fiyat politikası, rakip memleketler mahsullerinin durumu, adli ıslahat ve köy kalkınması gibi mevzuların her biri ayrı ayrı bakanlıkları alakadar edecek politikalarlardır. Gerek mevcut teşkilât gerekse ihtiyaca göre vücuda getireceğimiz teşkilat memleketin sosyal ve iktisadi kalkınmasıyla alâkadar olan çalışmalar yapmakla mükelleftirler. Hükümetimiz bu*

⁷⁴⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 5, 13.11.1950, s. 74-75.

⁷⁴⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 5, 13.11.1950, s. 72.

*planlı faaliyetlerden Meclisi zaman zaman haberdar edeceğinden emin olabilirsiniz.*⁷⁴⁷

DP Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük 8 Aralık 1950 Cuma günü, “Sümerbank fabrikalarında imal olunan pamuklu mensucat ve iplik ile bazı cins sacların satış şekli ve fiyatları hakkındaki sorusunu” İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete ve Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe’ye yöneltmiştir. Çorum Milletvekili bu ürünlerin ticaretinin nasıl gerçekleşeceği hakkında birtakım sualler sormuştur. Ete, bu suallere karşı Sümerbank fabrikalarının nasıl işlediğini ve eldeki stokların nasıl elden çıktığını anlatmıştır.⁷⁴⁸

DP Tokat Milletvekili Mustafa Özdemir 15 Aralık 1950 Cuma günü Meclis’teki, “Pamuklu, mensucat fiyatlarındaki artış sebeplerine, Sümerbank’ın ithal ettiği mallarla kendi mamullerini ne suretle satışa arz ettiğine ve pamuklu mensucat ithaline konulan tahditlere dair sorusunu”, Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe ve İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevap vermişlerdir. Ete’nin, bu suallere cevabı şu şekilde olmuştur: *“Pamuklu fiyatlarının artışı, pamuk ihracatının serbest bırakılmasından değil, dünya fiyatlarının yükselmiş olmasındandır. Bütün dünyada pamuk fiyatları azami derecede yükselmiştir. Bizim memleketimizin pamuk mahsulü takriben 120.000 tondur. Memleket ihtiyacı 38.000 ton kadar bir şeydir. Bundan artakalan kısım daima harice gitmek zaruretinde kalır. Fabrikalarımız bu kısımdan hisselerine düşen stokları yapmışlardır. Yünlü fiyatlarının da yükselmesinin sebepleri dünya fiyatlarındaki yükselmedir.”*⁷⁴⁹

DP Amasya Milletvekili Kemal Eren 15 Ocak 1951 Pazartesi günü “Turhal Şeker Fabrikasının genişletilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Başbakanlıktan olan sorusunu” İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete’ye yöneltmiştir. Kemal Eren, son zamanlarda fabrikanın çalışma imkânlarının azalması, fabrika ve istasyonlara uzaklık gibi nedenlerden dolayı köylünün pancar ekiminde sıkıntı yaşaması üzerine bu sorunların çözümü için İşletmeler Bakanından bilgi istemiştir. Bunun üzerine Ete şunları ifade etmiştir: *“Turhal Fabrikamızın ekim sahaları 1939’da 9 bin hektar iken*

⁷⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 11, 27.11.1950, s. 208-209.

⁷⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 16, 8.12.1950, s. 102-103.

⁷⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 19, 15.12.1950, s. 252.

son yıllarda 14 bin hektara varmıştır. Turhal Fabrikası başlangıçta günde bin ton pancar işlemek üzere tesis edilmiş sonradan pancar ekimine karşı talep arttıkça tedricen yapılan ilavelerle 1500 ton, 1800 ton ve son yıllarda da 2000 ton işleme kapasitelerine yükseltilmiştir. Bugünkü yayılmış olduğu pancar sahalarından elde edilen ve toprak bakımı, gübreleme ve sulama sayesinde gittikçe artma istidadında bulunan 300 bin ton kadar pancarı işleyebilmek için forse ve tehlikeli şartlarla çalışmakta olan Turhal Fabrikasının yeni pancar sahalarına açılabilmesi maksadıyla genişletilebilmesi ancak yeniden tesisleriyle mümkündür.”⁷⁵⁰

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller 15 Ocak 1951 Pazartesi günü Meclis'teki “Tarım aletleri fabrikaları ve orman sanayii kurulması için ne gibi tedbirler alındığına dair Devlet Bakanlığı ile Tarım ve İşletmeler Bakanlıklarından olan sorusuna” Tarım Bakanı Nihat İyriboz ve İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevaplamışlardır. Bu suale karşılık Ete şunları ifade etmiştir: “Karabük'te demir ve çelik fabrikamız vardır. Bu fabrika üçte bir nispetinde memleketin ihtiyacını karşılamaktadır. Bugünkü ithal güçlüğü karşısında bu üçte bir nispeti artmıştır. Derhal şunu da söyleyeyim ki, bu fabrika tam manasıyla iktisadi bir şekilde kurulmamış olması dolayısıyla fabrikada istediğimiz tenevvü yaptırmak mümkün değildir. Hakikaten bu fabrikayı iktisadi bir şekilde çalıştırmak için en ziyade kendi yapacağı işler üzerinde teksifi faaliyet ettirmek daha doğru olur. Nitekim biz de bu yolda yürümekteyiz.”⁷⁵¹ Ete, bunun dışında hava kurumu fabrikaları ve Ankara'daki işletmelerden de bahsetmiştir.⁷⁵²

DP İzmir Milletvekili Abidin Tekön 19 Ocak 1951 Cuma günü Meclis'teki “İzmir Halkapınar mevkiinde kurulmakta olan Sümerbank Mensucat Fabrikasının hudutları dâhilinde bulunan şahıslara ait arazi ile sabun imalathanesinin muhtevi bulunduğu arazinin ne suretle satın alındığına dair olan sorusuna” İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu suale şöyle cevap vermiştir: “Halkapınar Fabrikası için lüzumlu görülen arsaların pazarlığa esas teşkil edecek kıymetleri hakkında bir fikir edinmek için belediye marifetiyle kıymetlerinin takdir ve tespiti cihetine gidilmiş ise de belediyece takdir edilen bedeller mal sahiplerini

⁷⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 30, 15.1.1951, s. 204-205.

⁷⁵¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 30, 15.1.1951, s. 201.

⁷⁵² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 30, 15.1.1951, s. 202.

tatmin etmemiş ve hatta belediyece takdiri kıymet için araziye görmek, ölçmek gibi mahallinde yapılan faaliyetler arsa sahipleri için fiyat yükseltmede mühim bir amil olmuştur. Kıymetleri belediyece takdir edilen arsalardan birkaçı müstesna diğerleri daima belediyece takdir edilen kıymetlerin fevkinde satın alınabilmiştir.”⁷⁵³

DP Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık 22 Ocak 1951 Pazartesi günü Meclis'teki “Zonguldak Limanı hakkında Başbakanlıkla İşletmeler Bakanlığı'ndan olan sorusuna” İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Zonguldak Milletvekili, Zonguldak Limanı ihalesi ile ilgili birtakım sorular yöneltmiştir. Ete ise bu suallere gereken cevabı vermiş ve daha sonra şunları ifade etmiştir: “Bugün için Zonguldak Liman inşaatının portesi aşağı yukarı 29 milyon lira ve liman ve ekipman içinde 15 milyon lira tutmaktadır. Demek oluyor ki, Zonguldak Limanı inşaatı ekipmanları ile beraber bu memlekete 45 milyon liraya mal olacaktır.”⁷⁵⁴

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller 14 Şubat 1951 Çarşamba günü Meclis'teki “Zonguldak, Karabük, Filyos'ta kömür işletmelerinde çalışmakta olan maden amelelerinin çeşitli yönlerden bugünkü durumları ile grev hakkı, İşçi Bulma Kurumları, Amele Birliğinin bugünkü çalışma ve muhasebe sistemi, işçi ve iş verme sendikaları, işçi ücretleri, işsizlik işçi ve ihtiyarlık sigortaları hakkında ne düşünüldüğüne dair Çalışma, İşletmeler ve Ekonomi ve Ticaret Bakanlıklarından olan sorusuna” Çalışma Bakanı Hulusi Köymen ve İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevapları olmuştur. Ete kendisini ilgilendiren sorulara gerekli izahatı şöyle vermiştir: “Yüksek Heyetinizce malum olduğu veçhile İşçi Sigortaları Kurumu tarafından işçilere yapılan sosyal yardımlar, bu birlik tarafından mensuplarına yardım yapılmasına mani değildir. Bununla beraber işçi sigortalarının her gün inkişaf etmekte olması ve bu arada sendikaların da mensuplarına yardımlar yapmakta bulunmaları muvacehesinde bunlarla birlik yardımları arasında ahenk sağlanması gayenin daha mükemmel surette istihsalı bakımından ehemmiyet iktisap etmiş ve bu maksatla Amele Birliğinin Çalışma Bakanlığınca devralınmasına teşebbüs olunmuştur. Devir muamelesi tamamlandıktan sonra birlik statüsünün islah

⁷⁵³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 32, 19.1.1951, s. 280.

⁷⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 33, 22.1.1951, s. 295-298.

olunarak bugünkü ihtiyaçlara daha uygun hale getirilmesini biz de lüzumlu mütalâa etmekteyiz."⁷⁵⁵

27 Şubat 1951 Salı günü "İşletmeler Bakanlığı 1951 Yılı Bütçesi" münasebetiyle İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Ete, konuşmasının en başında Hükümetin Devletçilik politikası üzerinde durmuş ve ilkelerini sıralamıştır. Daha sonra Sümerbank içindeki stokların ihtiyaca göre nasıl bir şekilde elden çıkarıldığını açıklamıştır. Konuşmasının sonlarına doğru ise ülke içindeki fabrikaların faaliyetleri üzerinde durmuştur.⁷⁵⁶

DP Zonguldak Milletvekili Suat Başol, 11 Nisan 1951 Çarşamba günü Meclis'teki "Zonguldak Ticaret ve Ekonomi Müdürlüğü ile Maden Umum Müdürlüğü mühendis kadrolarının takviyesi için bir tedbir düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Ete şunları ifade etmiştir: *"Bu kadrolar ihtisas kadrolarıdır, buraya tayin edilecek kimselerin mütehasıs ve tecrübeli kimseler olması iktiza eder. Fakat bugünkü şartlar altında maalesef aradığımız elemanı bulamamaktayız. Çünkü bu kimseler ya hususi sahalara gitmektedirler veyahut da iktisadi teşekküllere geçmektedirler. Vekâletin baremi onları tatmin etmeye müsait değildir. Bunun için Bakanlığımız, diğer Bakanlıklar gibi, bir meslek baremi düşünmekte ve hele bu gibi yerlere kıymetli arkadaşlarımızı, daha fazla imkân vermek suretiyle, getirmeyi göz önünde bulundurmaktadır.*"⁷⁵⁷

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Böyacıgiller 27 Nisan 1951 Cuma günü Meclis'teki "Karadeniz kıyıları halkının verimli sahalara iskân edilmesi, meyvecilik ve dokumacılık işleriyle geçimlerinin sağlanması hakkındaki sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in sözlü cevapları olmuştur. Ete, verdiği cevapta, il il teknisyenleri gezdirmek suretiyle dokumacılıkla ilgili kurslar açma faaliyetinde olduklarını ve Ziraat Bankası'ndan da gerekli kredileri sağladıklarını da ifade etmiştir.⁷⁵⁸

⁷⁵⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 33, 14.2.1951, s. 161.

⁷⁵⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 33, 27.2.1951, s. 1121-1123.

⁷⁵⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 63, 11.4.1951, s. 168.

⁷⁵⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 69, 27.4.1951, s. 292-293.

CHP Mardin Milletvekili Mehmet Kâmil Boran 30 Nisan 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "Pakistan'dan buğday satın almak üzere Hükümet namına temasta bulunmak için bir milletvekilinin görevlendirildiği hakkındaki haberin doğru olup olmadığına dair Başbakanlıktan olan sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Mardin Milletvekili bu durum ile ilgili altı tane soru yöneltmiştir. Bunlar genel olarak bir vekilin buğday almak için Pakistan'a gönderilip ancak sonuç almadan geri döndüğü hakkında, bu haberin doğruluğu ve gönderilen milletvekiline yapılan masrafların ne kadar olduğu ile ilgilidir. Bu sualler üzerine Ete, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında bu haberin doğru olduğunu ve gönderilen vekilin orada 38 gün kaldığını ihtiyaçlarının giderilmesi için ise 6.000 lira verildiğini açıklamıştır.⁷⁵⁹

CHP Trabzon Milletvekili Cahid Zamangil 30 Nisan 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "İthal edilecek buğdayların miktar ve fiyatları ile mukavele şartları arasında arpa ihracının mevcut olup olmadığına ve un paçalında değişiklik yapıp yapılmayacağına dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevap vermiştir. Konuşmasında ülke içindeki buğday sıkıntısının giderilmesi için bazı ülkelere buğday ihraç ettiklerini ve paçal konusunda de ekmeğe daha fazla çavdar katarak tasarruf elde ettiklerini açıklamıştır.⁷⁶⁰

14 Mayıs 1951 Pazartesi günü "Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından hariçten ithal olunan hububat ve unlarla bunların naklinde kullanılacak çeşitli kap ve malzemenin Gümrük ve Rıhtım Resmiyle diğer resim, vergi ve harçlardan muafiyeti hakkında Kanun tasarısı ve Ticaret, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Bunun üzerine İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında kısaca şunlara değinmiştir: "*Gemilerle buğdaylar gelirken bir takım bölmelerden bazı kap ve çuvallarda geliyor. Bunlar gayet küçük çuvallardır, Ofis tarafından satılması kabil değildir. Bu küçük kap ve çuvalları satmak Ofis için bir mesele teşkil ediyor. Komisyonda arkadaşlar sordular, uzun*

⁷⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 375-376.

⁷⁶⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 372.

boylu konuştuk ve neticede tasarının bu şekilde gelmesinin daha muvafık olacağını tespit ettik.”⁷⁶¹ Müzakeresi yapılan bu kanun Meclis’te kabul edilmiştir.⁷⁶²

DP Denizli Milletvekili Fikret Başaran 18 Mayıs 1951 Cuma günü Meclis’teki “Milli Savunma ihtiyacını sağlamak ve yağ fiyatlarında bir istikrar yaratmak için 1949 yılı sonlarında Diyarbakır’dan satın alınan sade yağın bugünkü maliyet ve vasıfları ile miktarına ve yüksek fiyatla satın alınmasından gelen maddi zarar hasebiyle suçlular hakkında tahkikata tevessül edilip edilmediğine dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu sorulara maddeler halinde uzunca cevaplamış ve son olarak şunları ifade etmiştir: “Şimdi bunu ne şekilde satacağız, bunun üzerindeyiz. Henüz netice alınmış değildir. Tetkiklere devam etmekteyiz. Binaenaleyh neticeye göre hüküm vermek lazımdır. Bu meseleyi yalnız biz değil, aynı zamanda İktisadi Devlet Teşekküllerinin Umumi Heyeti namına murakabe eden Murakabe Kurulu da arka arkaya verdiği iki raporda objektif bir surette tespit etmiştir, Ofis bu yağ işiyle iştigal edemez, demiştir.”⁷⁶³

DP Kastamonu Milletvekili Şükrü Kerimzade 25 Mayıs 1951 Cuma günü Meclis’teki “İthalatta menşe şahadetnamelerinin konsolosluklarımıza tasdik ettirilmesi mecburiyetinin ne gibi bir sebebe istinat ettiğine ve bu usulün devam ettirilip ettirilmeyeceğine dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu suale karşı şunları ifade etmiştir: “İthal mallarından menşe şahadetnamesi arandığı müddetçe, bu şahadetnamelerin ihtiyaca salih bir vesika mahiyetinde olmasını teminen bunların konsolosluklarımızca tasdikli bulunmasını aramak zaruretini kabul etmek lazım gelir. Hakikaten ihtiyaca uygun mudur ve bunda faydai ameliyeler var mıdır bu ticaret politikasında ayrıca münakaşa değer bir mevzudur.”⁷⁶⁴

DP Kastamonu Milletvekili Şükrü Kerimzade 25 Mayıs 1951 Cuma günü “Petrol ve Toprak ofislerinin bugünkü teşekkül şekilleri ile faaliyetlerine, teşkilat ve kadrolarının ıslahı hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret

⁷⁶¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 76, 14.5.1951, s. 236.

⁷⁶² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 77, 16.5.1951, s. 305.

⁷⁶³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 78, 18.5.1951, s. 342-345.

⁷⁶⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 81, 25.5.1951, s. 466.

Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevaplamıştır. Ete, şunları söylemiştir: *“Bildiğiniz gibi Petrol Ofisi Milli Korunma Kanunu’na müsteniden 103 sayılı Koordinasyon kararı ile kurulmuştur. 10 seneden beri faaliyette bulunmaktadır. Petrol Ofisinin tesisinde maksat, diğer ecnebi şirketlerinin yanında Türkiye’ye petrol ve sair akaryakıt maddelerini temin etmektir. Bu şirketlerin yanında böyle bir amme müessesesinin mevcut oluşunun sebebi petrol fiyatlarının tanzimidir. Toprak Mahsulleri Ofisi memleketin birçok yerlerine dağılan ve bir taraftan üreticinin, diğer taraftan tüketicinin menfaatlerini katmaya mecbur olan bir teşekküldür. Toprak Mahsulleri Ofisi, bilhassa bugünkü merkez teşkilatı ile biraz büyütülmüş bir teşekküldür. Bu teşekküllerde çalışan arkadaşlar herkesten ziyade mağdurdurlar. Biz bu teşekküllere daha fazla kuvvet ve daha fazla hareket serbestisi vermek için arkadaşlarımızı her şeyden evvel itimat ve bir istikrar havası içerisinde çalıştırmak istiyoruz.”*⁷⁶⁵

DP Tekirdağ Milletvekili Zeki Erataman 4 Haziran 1951 Pazartesi günü “Dış memleketler hububat mahsulünün bu seneki vaziyetine, hububat ve bakliyatın bizdeki fiyatlarıyla dış piyasalar fiyatlarına, Toprak Mahsulleri Ofisinin alım ve stok vaziyetine ve satın alınacakların fiyatlarının tespit edilerek bir an evvel ilanına dair Başbakanlıktan olan sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, dünya hububat fiyatlarının bugünkü seyrinin bizim fiyatlarımıza oranla düşük olduğunu, büyük bir tüketici kitlesinin gıda maddesini teşkil eden ekmeğin fiyatını ise değiştirmediklerini belirtmiştir. Devamında ise Toprak Mahsulleri Ofisi’nin ödenmiş sermayesinin 15.000.000 lira olduğunu ve Ofis’in asıl amacının memleketin hububat ihtiyacını iki senelik tesis etmesi olduğunu ifade etmiştir.⁷⁶⁶

DP Erzurum Milletvekili Enver Karan’ın 15 Haziran 1951 Cuma günü Meclis’teki “Esası Erzurum’da kurulan Et Kombinasyonu teşkilatı ile diğer illerdeki müteferrik teşkilat için şimdiye kadar sarf edilen paranın miktarına ve bu işin ikmali için ne düşünüldüğüne dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu suale şu şekilde cevap vermiştir: *“17 601 981 lirası iç*

⁷⁶⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 81, 25.5.1951, s. 459-462.

⁷⁶⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 85, 4.6.1951, s. 32-33.

ve 45 813 869 lirası dış krediden sağlanarak 9 yerde et kombinasi; 2 yerde soğuk hava deposu ve 2 yerde buz fabrikası ve deposu tesisini derpiş eden Menges Plâni, Hükümetin talebi ve Avrupa İktisadi İş Birliği'nin tavsiyesi üzerine E. C. A. tarafından bazı tadilatla kabul ve birinci yıl programı, proje uygulama mektubuyla tespit edilmiştir. Bu mektuba nazaran, Ankara, İstanbul, Erzurum ve Konya'da yapılacak et kombinalarıyla İstanbul (Haydarpaşa, Fındıklı) Zonguldak, Kayseri ve Trabzon soğuk hava depoları ve müteferrik masraflar için 1.100.000 dolar Amerika'dan direkt yardımdan ve 3.900.000 doları Avrupa'dan tiraj haklarından temin edilmek şartıyla, 5.000.000 dolar dış kredi ve 2.003.830 dolar iç kredi ihtiyacı tahmin edilmiş ise de, bilahare ek bir mektupla dış krediye, Amerika'dan direkt yardım olarak 440.000 dolar eklenmiştir.⁷⁶⁷

DP İstanbul Milletvekili Füzûzan Tekil'in 18 Temmuz Çarşamba günü Meclis'teki, "İstanbul'da Ofis tarafından tayin olunan un paçalından aşağı evsafıta un imal eden bazı değirmenlerle eksik ve bozuk ekmek çıkaran fırınlar hakkındaki sorusuna" İçişleri Bakanı Halil Özyörük ile Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin özlü cevabı olmuştur. Ete, bu soruya şu şekilde cevap vermiştir: "Çok geniş belediye hudutları içinde muhtelif semtlere dağılmış bulunan 7 değirmen ile 247 fırından, 7 Değirmen on defa denetlenmiş, mezkûr değirmenlerden Balat, Beşiktaş, Mumhane değirmenlerinde kararname hükümlerine aykırı olarak yüksek kaliteli un imal edildiği ve bu arada Ayakapı değirmeninde kırılan hububatın hemen hiç çavdarsız denecek şekilde Ofişçe verilen Amerikan buğdayını ihtiva eylediği ve fabrikada üç etiketi altında muhtelif evsafıta üç cins un bulunduğu müşahede olunarak tutulan numuneler tahlile sevk edilmiş, analize sonunda mezkûr değirmenlerin karar hükümlerine muhalif durumda un çektikleri tespit olunarak değirmenciler Cumhuriyet savcılığına verilmişlerdir. Aynı müddet içinde 195 fırın murakabeye tabi tutularak, bunlardan 12 fırında 384 adet noksan tartılı ekmek tespit edilip belediye mevzuatı uyarınca müsadere olunmuş bulunmaktadır."⁷⁶⁸

DP Kastamonu Milletvekili Şükrü Kerimzade'nin 3 Ağustos 1951 Cuma günü Meclis'teki "Muzır ve yabancı maddeleri muhtevi olarak İngiltere'ye ihraç edilmiş

⁷⁶⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 90, 15.6.1951, s. 244.

⁷⁶⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 101, 18.7.1951, s. 202.

olduğu söylenen kuru üzüm hakkındaki havadisin ciddiyet ve sıhhat derecesine, bu hususta ne muamele yapıldığına, ihraç mallarımız üzerinde bu gibi teşebbüslere meydan verilmemesi için ne gibi tedbirler alındığına, ithal mallarında ithalatçının maruz kaldığı ve kalabileceği ahvalde koruyucu mevzuat olup olmadığına dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu suallere gerekli izahatı vermiştir.⁷⁶⁹

10 Ağustos 1951 Cuma günü “Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu ile Karma Komisyon raporları” Meclis’te görüşülmüştür. Bu tasarı ile ilgili Mehmet Muhlis Ete, anonim ortaklığı meselesinin sadece bizde olmadığını Avrupa’da da bu durumun örnekleri olduğunu ifade etmiştir. Devamında ise hükümet tasarısından bahsetmiş ve sermaye meselesi üzerinde durmuştur.⁷⁷⁰ Müzakere edilen bu kanun tasarısı Meclis’ten geçmiştir.⁷⁷¹

10 Ağustos 1951 Cuma günü “Ödünç Para Verme İşleri Kanununun bazı maddelerini değiştiren 3399 sayılı Kanunun 1. maddesinin değiştirilmesi ve bu Kanuna iki madde ilavesi ve 2279 sayılı Kanunun 17. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun” üzerine CHP Trabzon Milletvekili Cahid Zamangil Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete’ye, faiz haddinin inmesi veya çıkması iktisadi birtakım faktörlerin tesiri altında vuku bulur. Türkiye’nin, bugünkü iktisadi şartları faizlerin inmesini mi, yerinde durmasını mı, yoksa yukarıya doğru çıkmasını mı icap ettirmektedir? Şeklinde bir soru yönlendirmiştir. Ete, bu suale karşın şunları ifade etmiştir: “*Kanaatimce eski fiyatların pek inik olduğunu değil, pek yüksek olduğunu kabul etmek lazımdır. Yani bunun için evvela kökten bir indirim lazımdır. Bir defa umumi iktisadi şartlar birinci kanundan bugüne kadar değişmiştir, istihsal değişmiş, maliyet değişmiştir. Maliyet ucuzluğuna giden Hükümet, faizleri de indirmek zaruretinde idi. İşte bundan dolayıdır ki bir müddet evvel Hükümet, bankacıları toplamış, müteaddit toplantılar neticesinde onlar da faizlerin inmesini zaruri görmüşler ve huzurunuzda okunacak nispetler de bu bankacılar toplantısında tespit edilmiştir. Hükümet de onların bu kararını kanunu değiştirmek, bu hadleri tasarıya*

⁷⁶⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 108, 3.8.1951, s. 549-552.

⁷⁷⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 849-850.

⁷⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 922.

koymak suretiyle huzurunuzda getirmiş bulunuyor.”⁷⁷² Bu kanun teklifi Meclis’te kabul edilmiştir.⁷⁷³

CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras’ın 17 Aralık 1951 Pazartesi günü Meclis’teki “Yurdun muhtelif bölgelerindeki akaryakıt kıfayetsizliğine karşı alınan tedbirlerin neyden ibaret olduğuna dair sorusu” üzerine Mehmet Muhlis Ete cevap vermek üzere kürsüye gelmiştir. Konuşmasının başında Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde karaborsacılığın yaygın olduğunu Bakanlıkça tespit edildiğini ifade etmiştir. Devamında ise bu durum için gerekli tedbirlerin alındığını, fırsatçıların ise başvurdukları her teşebbüs sahasını arz ile doldurmak suretiyle sayılarının düşürüldüğünü belirtmiştir.⁷⁷⁴

DP Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu’nun 4 Şubat 1952 Pazartesi günü Meclis’teki, “Su mahsulleri Kanunu tasarısı hakkındaki çalışmalara, Trabzon ili ile yurdumuzda şimdiye kadar nerelerde kaç tane balıkçılık kooperatifi kurulduğuna, bunlara kredi suretiyle veya Marshall yardım malzemesinden yardım yapıp yapılmadığına ve memleketimizde bir balık sanayiinin kurulması hususunda teşebbüse geçilip geçilmediğine dair sorusuna” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevap vermiştir. Ete, şunlara değinmiştir: “*Hükümetin balıkçılara, kooperatlara “â fonds perdu” verebileceği para mevcut değildir. O itibarla nakdi yardım yapmak kolay değildir. Bilhassa su mahsulleri için küçük, orta ve büyük balıkçılara kredi veren bir müessesemiz yoktur. Bundan dolayı balıkçılarımız hakikaten güç bir durmadadırlar. Zira Kooperatfler Kanununu tadil etmekteyiz, burada, tarla mahsullerinde olduğu gibi, su mahsulleriyle meşgul olan kimselere yani balıkçılara kredi verme imkânlarını araştırmaktayız. Bu iş olursa balıkçılara kredi veren bir müessese vücut bulmuş olacaktır. Marshall Planı’yla balıkçılık işlerinin inkişafı ve balıkçılık sanayiinin kurulması için 2 700 000 dolar, bizim paramızla bunun üç mislini ifade eder, bir yardım sağlanmış bulunuyor. Bu yardım Toprak Mahsulleri Ofisi’ne verilerek bu Ofis tarafından icra edilmektedir. Bu*

⁷⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 907.

⁷⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 907.

⁷⁷⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 18, 17.12.1951, s. 195-197.

*yardımın birinci faslı; soğuk hava depolarının tesisi, ikinci faslı da et nakliye gemilerinin tahsisidir.*⁷⁷⁵

27 Şubat 1952 Çarşamba günü “1952 Yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu” münasebetiyle Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete uzun bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında iktisadi anlamda iyi bir plan yapılması gerektiğini, bunun içinde iktisadi bünyeyi ve envanteri tam manasıyla bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. Sözlerinin devamında ise Ziraat Bankası vasıtasıyla tarım araç ve gereçleri temin edildiğini, Marshall yardımının da buna destek olduğunu ifade etmiştir. Son olarak iç ve dış ticarete neler yaptıklarını ve ülke sermayesinin nasıl işlediği hakkında bilgi vermiştir. Bunları açıklarken bazı vekillerin suallerine de cevap vermiştir.⁷⁷⁶

DP Erzurum Milletvekili Sabri Erduman’ın 9 Nisan 1952 Çarşamba günü Meclis’teki, “Bazı illerde kurulması planlanan et kombinalarına ve bu meyanda birçok para sarfıyla malzemesi kısmen temin edilmiş olan Erzurum Et Kombinasının ne zaman faaliyete geçeceğine, yurdun muhtelif köşelerinden İstanbul’a gönderilen hayvanların alım, satım ve kesim işlerine dair sorusunu” Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete cevaplamak üzere kürsüye gelmiştir. Konuşmasında son günlerde Erzurum’da bir Amerikan heyetinin çalışmakta olduğunu, ancak bu heyetin şuan Ankara’ya geldiğini ve bunların verecekleri raporu beklediklerini ifade etmiştir. Devamında ise İstanbul’a gönderilen hayvanların Haydarpaşa’da bir mezbahada kesileceğini belirttikten sonra et sevkiyatının kısmen yürüyerek kısmen de vagonlarda yapıldığını bununda büyük zayıatlar verdiğini de eklemiştir.⁷⁷⁷

9 Nisan 1952 Çarşamba günü “Tütün Ekicileri Ortaklıkları ve Birlikleri hakkında Kanun” tasarısı münasebetiyle Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında bu tasarı ile ilgili Meclis’te gerekli bilgileri sunmuştur.⁷⁷⁸ Meclis’te

⁷⁷⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 35, 4.2.1952, s. 50.

⁷⁷⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 1052-1057.

⁷⁷⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 59, 9.4.1952, s. 286-287.

⁷⁷⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 59, 9.4.1952, s. 310-312.

müzakeresi yapılan bu kanun tasarının Tarım, Ticaret, Gümrük ve Tekel, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmesine karar verilmiştir.⁷⁷⁹

CHP Trabzon Milletvekili Cahid Zamangil'in 14 Nisan 1952 Pazartesi günü Meclis'teki "K/854 sayılı Karar gereğince mubayaa olunan iç fındıkların deblokaj listesine alınması suretiyle devletle ihracatçı arasında seçim yapılmasının eşitlik esası ile nasıl karıştırıldığına dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu sorulara şu şekilde cevap vermiştir: "*Geçen yıl fındık rekoltesi son yılların en yüksek seviyesinde 90.000 ton kabuklu olarak tahmin edilmiş ve fiilhakika rekolte de 80 bin ton üzerinde tahakkuk etmiştir. K/854 sayılı Karara göre, satın alınmış iç fındıkların ihracı için tanınan deblokaj hakkının, sayın soru sahibi arkadaşımın işaret ettiği gibi devlet elindeki fındıkların ihracatında daha favörlü bir rejim tatbik edilmediğine, sadece tüccar elindeki kırılmış ve beklemeye tahammülü olmayan iç fındıkları çok müsait bir fiyatla satın alarak piyasayı stok yükünden kurtaran müdahale müessesesinin bu mubayaa neticesinde elinde biriken 5.000 tonu müteceviz iç fındığın tasfiyesi için bir imkân sağlandığına delalet eder.*"⁷⁸⁰

DP Balıkesir Milletvekili Vacid Asena'nın 26 Mayıs 1952 Pazartesi günü Meclis'teki "Balıkçılık ve süngerciliğin inkişaf ettirilmesi hakkında umumiyetle alınan tedbirlerin nelerden ibaret olduğuna, nerelerde ve ne kadar kooperatif kurulduğuna, balıkçılık ve süngercilikle uğraşanlara kredi temini hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete sözlü olarak cevap vermiştir. Vacid Asena, bu konuyla ilgili, Ekonomi ve Ticaret Bakanı'na toplamda yedi tane soru yöneltmiştir. Ete ise bunlara tek tek cevap vermiştir.⁷⁸¹

DP Balıkesir Milletvekili Enver Güreli'nin 2 Haziran 1952 Pazartesi günü Meclis'teki "Yunan balıkçılarının karasularımızda avlanmalarına müsaade edileceği hakkındaki haberlerin doğruluk derecesine dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete şu cevabı vermiştir: "*Memleketin yüksek menfaatlerini*

⁷⁷⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 59, 9.4.1952, s. 325.

⁷⁸⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 61, 14.4.1952, s. 361-362.

⁷⁸¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 76, 26.5.1952, s. 347-348.

nazarı itibara alacağımız tabiidir. Bu hususta, balıkçılık işlerini tanzim etmek için daha evvel bir kanun tasarısı hazırladık, takdim ettik, arkadaşlarımız bilirler, halen encümenlerdedir. Bu itibarla henüz tespit edilmiş bir mesele yoktur. Bütün bu menfaatlerin her hangi bir konuşma olduğu vakit nazarı itibara alınacağında şüphe yoktur."⁷⁸²

9 Haziran 1952 Pazartesi günü "Yabancı memleketlerle geçici mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şumulüne giren maddelerin gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletler muvaredatına karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılması hakkında Kanun" tasarısı Meclis'te görüşülmüştür. Mehmet Muhlis Ete bu tasarı ile ilgili şunları ifade etmiştir: "*Hükümetin muhtelif memleketlerle akdettiği ticaret mukaveleleri, ödeme anlaşması ve Modüs Vivendiler ismini taşıyan anlaşmaları vardır, Hükümetler, Meclislerinden aldıkları salahiyetlerle bu anlaşmaları yapar ve sonra Meclislerinin tasdiklerine arz ederler. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nde, Fransa'da, İtalya'da, İsveç'te, Danimarka'da, Finlandiya'da Hollanda'da ve daha bazı memleketlerde bu salahiyet hükümete veriliyor ve hükümet anlaşma akdettikten sonra anlaşmalar Meclisin tasvibine arz ediliyor. Kaldı ki, bu mesele gayet ehemmiyetlidir, Avrupa Tediye Birliğine girmiş bulunuyoruz, anlaşmaları yapmazsak bu yüzden milyonlarca zararla karşılaşabiliriz. Elbette hükümet bu husustaki salahiyetini dikkatle kullanmaktadır ve buna göre geçici olan müddetler için akdedilen anlaşmalarda çok dikkatli olmaktadır.*"⁷⁸³ Meclis'te tartışılan bu kanun tasarısının tümü kabul edilmiştir.⁷⁸⁴

DP Balıkesir Milletvekili Müfit Erkuyumcu'nun 19 Haziran 1952 Perşembe günü Meclis'teki "Balıkesir ilinin Balya ilçesindeki simli kurşun madeninin ilgili şirketçe ne zaman ve ne sebeple terkedildiğine, yeniden işletilmesi için mütehassıslar tarafından tetkikat yaptırılıp yaptırılmadığına, yaptırılmış ise verilen raporun mahiyetine, yaptırılmamış ise bu hususta ne düşünüldüğüne dair sorusuna" Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete'nin sözlü cevabı olmuştur. Ete, bu suale karşın şunları ifade etmiştir: "*Balya- Karaaydın Madeni, hususi bir şirket tarafından*

⁷⁸² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 79, 2.6.1952, s. 5.

⁷⁸³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 82, 9.6.1952, s. 149.

⁷⁸⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 82, 9.6.1952, s. 157-158.

işletilmekte idi. Hususi şirket belli bir zaman burada çalıştıktan ve bir haylini istihsal etmiş sonra bu madeni kârlı bulmadığı için terk etti. Bu vaziyet karşısında, bu gibi madenler devlete terkedildiği için, M.T.A tetkikatını yaptı ve bunu işleyip işleyemeyeceğini Etibank'tan sordu. Etibank da bu madeni işletemeyeceğini bildirdiği için mesele Ekonomi Bakanlığına intikal etti. Bakanlık, talibi uhdesine vermeye hazırdır."⁷⁸⁵

19 Haziran 1952 Perşembe günü "Bir Avrupa Tediyeleer Birliği kurulması hakkındaki 19 Eylül 1950 tarihli Anlaşmayı tadil eden 2 sayılı ek protokolün onanmasına dair Kanun tasarısı ve Dışışleri ve Ticaret Komisyonları raporları" Meclis'te görüşülmüştür. Bu tasarı üzerine Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Ete, Amerika'nın Türkiye'ye verdiği yardımdan bahsettikten sonra şunları ifade etmiştir: "*Durumumuz üçer aylık devreler nihayetinde O.E.C.E komitelerinde tetkik edilmekte ve Amerika'nın Avrupa'daki M.S.A Teşkilatıyla de teşriki mesai edilmek suretiyle, memleketimizin açıklarının ne şekilde kapatılacağı tespit olunmaktadır. Bu tetkikler neticesinde Amerika'nın memleketimize bir yardımda bulunması tekarrür ettiği takdirde, gerekli anlaşmanın derhal imzası iktiza eylemektedir ki yürürlük süresinin uzatılması istenilen 5436 sayılı Kanun Hükümete bu yetkiyi vermektedir.*"⁷⁸⁶

29 Mayıs 1953 Cuma günü "Gümrük Kanununun 17. maddesinin 7 numaralı bendine 5651 sayılı Kanunla eklenen "C" fıkrasının değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu" Meclise sunulmuştur. Mehmet Muhlis Ete bu kanun tasarısı ile ilgili şunları ifade etmiştir: "*Turizmi teşvik etmek için şüphesiz ki bazı maddelerin muafiyetle girmesi caizdir. Başka memleketler bunu yapmaktadır. Yalnız sayılan maddelerden bazıları aynı zamanda bizde yapılabilen maddeler olabilir. Bu mesele küçük sanayi ve sanayi politikamızı, gümrük muafiyeti dolayısıyla de gümrük politikasını alâkadar eder ve nihayet maliye politikasını ilgilendirir. Bu itibarla Hükümetin bu hususta ne düşünüldüğünü bilmek, zannediyorum karar vermeden evvel isabetli olur.*"⁷⁸⁷ Meclise gelen bu kanun tasarısı kabul edilmiştir.⁷⁸⁸

⁷⁸⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 87, 19.6.1952, s. 328.

⁷⁸⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 87, 19.6.1952, s. 313-314.

⁷⁸⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 89, 29.5.1953, s. 457.

⁷⁸⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 89, 29.5.1953, s. 488.

13 Temmuz 1953 Pazartesi günü “Türkiye Cumhuriyeti Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Kuruluş Kanunu layihası ile Burdur Mebusu Mehmet Özbey’in, Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Vazifeleri ve Memurları hakkındaki 4454 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Ulaştırma, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclis’te görüşülmüştür. Mehmet Muhlis Ete bu konu hakkında Meclis’te düşüncelerini ifade etmiş ve PTT kurumunun nasıl işlemesi gerektiğini belirtmiştir.⁷⁸⁹

17 Temmuz 1953 Cuma günü “Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Kuruluş Kanunu lâyihası ve Ulaştırma, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” üzerine Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında İktisadi Devlet Teşekkülü hakkında bilgi verdikten sonra dünyada buna benzer oluşumların nasıl çalıştığını açıklamıştır. Devamında ise bu teşekkülün Devlet Demiryolları ile ilgili bağlantısı hakkında bilgi vermiştir.⁷⁹⁰

11 Ocak 1954 Pazartesi günü “Türkiye Vakıflar Bankası Kanunu Layihası ve Ticaret, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” münasebetiyle Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunlara değinmiştir: “*Türkiye’deki anonim şirketlerin, başka memleketlerde olduğu gibi kontrol eden yeminli teftiş ve muhasipler teşkilâtı yoktur. Bu olmayınca büyük şirketlerin teknik bir kontrolü yapılamıyor. Vakıflar Bankası’nın kontrolünü yapacak yeminli muhasip ve teftiş teşkilâtı henüz memlekette olmadığı için, bunu memlekette teknik bir kontrol teşkilatı olan teftiş heyetine gördürmeyi faydalı gördük. O itibarla böyle bir kontrol teşkilâtının her sene sistematik bir şekilde bu müesseseyi kontrol etmesinde ve raporlarını alâkadar bankaya vermesinde bir mahzur değil, murakabe tekniği bakımından bir fayda mülâhaza ettik.*”⁷⁹¹ Müzakeresi edilen bu kanun Meclis’te kabul edilmiştir.⁷⁹²

11 Ocak 1954 Pazartesi günü “Yabancı Sermaye Yatırım Kanunu Layihası ve Geçici Komisyon raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu rapor üzerine Mehmet Muhlis Ete

⁷⁸⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 107, 13.7.1953, s. 575-576.

⁷⁹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 111, 17.8.1953, s. 819.

⁷⁹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 27, 11.1.1954, s. 105.

⁷⁹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 27, 11.1.1954, s. 136.

bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında yabancı sermayenin ülkemizde yerli sermaye ile birlikte önemli işler yapabileceğini açıklamıştır. Devamında yabancı sermayenin ülkemize kayıtsız şartsız girmeyeceğini, belli aşamalardan geçtikten sonra, hangi alanda faydalı olacaksa, ona göre Bakanlar Kurulu'nun izniyle ülkemize geleceğine karar verileceğini ifade etmiştir.⁷⁹³

27 Şubat 1954 Cumartesi günü “İşletmeler Vekâleti 1954 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunlara değinmiştir: *“Arkadaşlarımın çoğu şurada, burada fabrika yapılmasını temenni etmekte ve hatta bunları Devlet yapсын, temennisinde bulunmaktadır. Parti programımız bu hususta sarihtir, Hükümet beyannamesinde de sarih olarak ifade edilmiştir. Devlet her sahada artık fabrika yapmayacaktır, ancak faal vaziyette büyük üretim şubelerini destekleme işleriyle meşgul olacaktır. Burada alüminyum, şurada şeker, öbür tarafta çimento diye zannediyorum ki, kıymetli halefime ve Hükümete hitap etmek ve bunları istemek gayri iktisadi olur. Parti programımıza da uygun düşmez. Devletçi olan Halk Partisi bunu söylerse bir dereceye kadar yerindedir, fakat bizimkilerin söylemesi doğru olmaz.”*⁷⁹⁴

11 Mart 1954 Perşembe günü “Devlet Malzeme Ofisi kurulması hakkında Kanun layihası ve Maliye ve Bütçe Encümenleri Mazbataları” münasebetiyle Meclis'te bir görüşme olmuştur. Bunun üzerine Mehmet Muhlis Ete bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında Devlet Malzeme Ofisi hakkında sorulan sorulara cevap vermiştir.⁷⁹⁵ Müzakeresi yapılan bu kanun Meclis'te kabul edilmiştir.⁷⁹⁶

11 Mart 1954 Perşembe günü “Su mahsulleri Kanunu lâyihası ve Adliye, Maliye, Ticaret ve Bütçe Encümenleri Mazbataları” üzerine Mehmet Muhlis Ete kısa bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında su mahsullerinin kıymetlendirilmesi için Hükümetin önemli tedbirler aldığını, fakat bu tedbirler arasında balıkçı memleketlerin aldığı tedbirlerin arasında akaryakıt mevzusunun olduğunu belirtmiştir. Bu memleketlerin neredeyse tamamının mühim miktarda balıkçılara

⁷⁹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 27, 11.1.1954, s. 114-115.

⁷⁹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 52, 27.2.1954, s. 1135.

⁷⁹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 52, 11.3.1954, s. 786-787.

⁷⁹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 52, 11.3.1954, s. 861.

akaryakıt tahsis ettiğini ifade etmiştir. Balıkçıların istihsal edebilmeleri içinde uzaklara gitmesi gerektiğini, bunun içinde kolay ve ucuz tedarik edilebilen akaryakıtta ihtiyaç olduğunu açıkladıktan sonra sözlerini tamamlamıştır.⁷⁹⁷ Bu kanunun bazı maddeleri Meclis'te kabul edilmiş, bazılarının ise komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁷⁹⁸

3.1.7.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Mehmet Muhlis Ete'nin herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.7.3. Takrirleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Mehmet Muhlis Ete'nin herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.8. Muhlis Bayramoğlu'nun TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Muhlis Bayramoğlu, IX. Dönem TBMM'de 1951 Yılı Bütçe Kanunu üzerine bir konuşması vardır.⁷⁹⁹ Bu dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Bayramoğlu'nun herhangi bir kanun teklifine ya da takririne rastlanılmamıştır.

3.1.8.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

26 Şubat 1951 Pazartesi günü "Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bütçeleri" münasebetiyle Meclis'te milletvekilleri müzakere yapmışlardır. Muhlis Bayramoğlu ise bütçe konusundan bahsederken Sağlık Bakanlığı bütçesini ön planda tutmak gerektiğini ve ayrıca sağlığın ve refahın memleketimiz için önemli olduğunu vurgulamış ve devamında ise Sağlık Bakanlığı'nın görevlerinin sıralamıştır. Sağlık Bakanlığının bu alanda en temel iki unsur olarak para ve personel ihtiyacına dikkat

⁷⁹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 52, 11.3.1954, s. 915-916.

⁷⁹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 52, 11.3.1954, s. 917-918.

⁷⁹⁹ Öztürk, *a.g.e.*, s. 48.

çekmiştir. Son olarak ise şunlara değinmiştir: “Sağlık politikası bir bakanlık işi değil bir hükümet politikasıdır. Ve bu davanın bir devlet politikası halinde ele alınması lazımdır. Köy sağlık davasının hallinin köy yolları davasına bağlı bulunduğu kanaatinde olduğumu bildirir sağlık merkezlerinin köy sağlık dâvasını bugünkü prensipleriyle halledeceğine inandığımı arz ederim.”⁸⁰⁰ Meclis’te uzunca görüşülen bu kanun oybirliği ile kabul edilmiştir.⁸⁰¹

3.1.8.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Muhlis Bayramoğlu’nun herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.8.3. Takrirleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Muhlis Bayramoğlu’nun herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.9. Mümtaz Faik Fenik’in TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

3.1.9.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Mümtaz Faik Fenik’in herhangi bir konuşmasına rastlanılmamıştır.

3.1.9.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Mümtaz Faik Fenik’in herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

⁸⁰⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 933-935.

⁸⁰¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 1010.

3.1.9.3. Takrirleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Mümtaz Faik Fenik'in herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.10. Osman Şevki Çiçekdağ'ın TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Osman Şevki Çiçekdağ, IX. Dönem TBMM Genel Kurulu'nda 48 değişik konuda 122 konuşması bulunmaktadır. Bu dönem süresince Kore'de savaşan kahramanlara TBMM şükranlarının duyurulması önergesi, Avukatlık Kanununun 7. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi vermiştir.⁸⁰²

3.1.10.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

7 Temmuz 1950 Cuma günü "Belediye Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve içişleri ve Adalet Komisyonları raporları" münasebetiyle Meclis'te milletvekilleri görüşlerini bildirmişlerdir. Osman Şevki Çiçekdağ'da bu konu üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir. Çiçekdağ, konuşmasında şunları ifade etmiştir: "*14 Mayıs Demokrat Parti'nin iktidarından sonra Büyük Millet Meclisi'nin, memleketteki huzursuzluğu ve emniyetsizliği gidermesi, en baş vazifesi idi. Köy, dört yıldan beri iradesini hakkiyle tecelli ettiremediğinden ötürü huzursuzdu. Bu huzursuzluğu gidermek için yaptığı şikâyetler boşa gitmiştir. Mahalle muztaripti, yaptığı seçim hileli neticeler vermiş, mahallenin hakiki iradesi bu kanunla tecelli etmekten uzak kalmıştı. Belediyeler de aynı mahiyettedir. Vilayet idaresi aynı yolda gitmektedir. Şu halde yapılacak ilk iş; köye, mahalleye, şehre ve nihayet vilayete huzuru iade etmek ve emniyet içinde vatandaşların yaşamalarını ve hizmet elamanlarının hizmetlerini görmelerini sağlamaktır.*"⁸⁰³ Müzakeresi yapılan 1580 sayılı Belediyeler Kanunu'na 4 tane ek madde eklenmesine, ayrıca 37. 39. 46. 47. 48. 49. 50. 51. maddeleriyle 53. maddesinin 5. fıkrası ve aynı kanunun 4878 sayılı Kanunla değişen 32. 33. 34. 35.

⁸⁰² Öztürk, *a.g.e.*, s. 57.

⁸⁰³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 405-406.

36. 38. 40. 41. 42. 43. ve 44. maddelerin yürürlükten kaldırılmasına karar verilmiştir.⁸⁰⁴

7 Temmuz 1950 Cuma günü “Şehir ve Kasabalarda Mahalle ve Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teshiline dair olan 4541 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun” tasarısı Meclis’te görüşülmüştür. Osman Şevki Çiçekdağ, kanun müzakere edildiği sırada, Hamit Şevket İnce’nin verdiği bir teklifin aleyhinde söz almış ve bir konuşma yapmıştır. İnce’nin verdiği bu teklif Meclis tarafından kabul edilmemiştir.⁸⁰⁵ Daha sonra Meclis kanun tasarısını oylamış ve tasarımı kabul etmiştir.⁸⁰⁶

7 Temmuz 1950 Cuma günü “CHP Zonguldak Milletvekili Sebati Ataman’ın seçim tutanağı hakkında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı Tezkeresi ve Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ bu konu üzerine bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında seçimlerden ve milli iradeden bahsettikten sonra Sebati Ataman’ı şahsi hüviyeti ve karakteri bakımından iyi bir arkadaş olmasına rağmen hakkındaki tutanağının iptali gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁰⁷ Meclis’te yapılan oylama sonucunda Ataman’ın mazbatasını kabul edilmemiştir.⁸⁰⁸

11 Temmuz 1950 Salı günü “Askerlik Kanununun 5. maddesinin değiştirilmesi ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında Kanun” Meclis tarafından görüşülmüştür. 21 Haziran 1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu’nun 2850 sayılı Kanunla değiştirilen ve 3027, 3174, 4173 ve 4416 sayılı kanunlarla fıkralar eklenen 5. maddesinin “Muvazzaflık döneminde deniz sınıfı üç yıl, jandarma ve gümrük koruma sınıflarında iki buçuk yıl ve bunların dışında kalan diğer sınıflarda iki yıldır. Muvazzaflık hizmeti kıtaya katılış gününden başlar. İki yıldan ziyade askerlik yapacakların fazla hizmetleri askerlik çağının sonundan iki kat olarak

⁸⁰⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 413- 421.

⁸⁰⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 429-430.

⁸⁰⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 435.

⁸⁰⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 449-451.

⁸⁰⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 18, 7.7.1950, s. 466.

düşülür.”⁸⁰⁹ şeklinde değiştirilmesi istenmiştir. Osman Şevki Çiçekdağ, bu madde üzerine söz almıştır. Konuşmasında, askere çağırılan vatandaşların birliğe katılıp iki sene talim ve terbiye gördükten sonra askerliği tamamlaması gerektiğini ifade etmiştir.⁸¹⁰ Müzakere edilen kanunun komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁸¹¹

13 Temmuz 1950 Perşembe günü “Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkında Kanun” tasarısı Meclis’te görüşülmüştür. Bu tasarı hakkında Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında 14 Mayıs seçimlerinden önce olan suçların affı ile ilgili bir değerlendirme yapmış ve 14 Mayıs seçimlerinin milli iradenin ve hâkimiyetin tecelli ettiği önemli bir dönüm noktası olduğunu belirtmiştir.⁸¹² Devamında ise Türk Ceza Kanunu’nun bazı maddeleri dolayısıyla bazı suçların affının mümkün olamayacağını örnekler vererek ifade etmiştir.⁸¹³ Müzakere edilen kanunun bazı maddeleri Meclis’te kabul edilmiştir.⁸¹⁴

25 Aralık 1950 Pazartesi günü “CHP Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu’nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında bu iki milletvekili hakkında kısa bir açıklama yapmıştır. Devamında ise Bingöl’de 14 Mayıs 1950 Genel seçimlerde eski iktidarın, bazı kurumlar vasıtasıyla, insanlara baskı yoluyla oy verdirdiklerini belirtmiştir.⁸¹⁵ Meclis’te müzakere yapıldıktan sonra oylama sonucunda rapor kabul edilmiştir.⁸¹⁶

10 Ocak 1951 Çarşamba günü “Hayvan Hırsızlığının Men’i hakkındaki 5617 sayılı Kanununun 14. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve Adalet

⁸⁰⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 521.

⁸¹⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 527.

⁸¹¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 533.

⁸¹² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 623-624.

⁸¹³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 658-659.

⁸¹⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 23, 14.7.1950, s. 720.

⁸¹⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 23, 25.12.1950, s. 320-321.

⁸¹⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 23, 25.12.1950, s. 328.

Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu kanun maddesi büyükbaş hayvanları çalanlar, saklayanlar, satanlar ve ne olursa olsun bunları muhafaza edenlere uygulanacak suçlar ile ilgilidir.⁸¹⁷ Osman Şevki Çiçekdağ, bu konu ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında, bu konunun önemi üzerine vurgu yapmış ve şunları eklemiştir: “*Bence tasarı tamamen yerindedir ve hâkimi tamamıyla serbest bırakmak gayesine matuftur. Bu bizim üzerinde yıllardan beri titrediğimiz dâvanın ruhuna da uygun bir keyfiyettir.*”⁸¹⁸ Meclis’te tartışılan bu kanunun komisyona verilmesi kararlaştırılmıştır.⁸¹⁹

26 Ocak 1951 Cuma günü “DP Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı’nın Hastane, Okul, Park, Meydan, Cadde, Stadyum ve emsali müessese ve yapılara yaşayan kişi adlarının konmaması hakkında Kanun” teklifi Meclis’te görüşülmüştür. Birçok milletvekili bu konu hakkında söz almıştır. Osman Şevki Çiçekdağ da bu konu hakkında düşüncelerini ifade etmiştir. Yardımcı’nın teklifini kabul eden Çiçekdağ, bu tasarı ile ilgili Atatürk örneğini vermiş ve böyle şahsiyetlerin öneminden bahsetmiştir.⁸²⁰ Uzun tartışmalar sonucunda Yardımcı’nın bu kanun teklifi Meclis tarafından reddedilmiştir.⁸²¹

CHP Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu’nun 31 Ocak 1951 Çarşamba günü “Maarif Teşkilatına dair olan 789 sayılı Kanununun 22. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun teklifi ve Milli Eğitim Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu konu üzerine Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında bu madde üzerinde bir izahat vermiş ve 22. maddenin kaldırılmaması gerektiğini vurgulamış ve teklifin reddedilmesini istemiştir.⁸²² Meclis’te müzakeresi edilen kanun teklifinin komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁸²³

⁸¹⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 136.

⁸¹⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 133-134.

⁸¹⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 28, 10.1.1951, s. 141.

⁸²⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 35, 26.1.1951, s. 382-384.

⁸²¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 87, 8.6.1951, s. 120.

⁸²² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 37, 31.1.1951, s. 484-485.

⁸²³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 37, 31.1.1951, s. 488.

21 Şubat 1951 Çarşamba günü “Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ, bu kanunla ilgili konuşmak için kürsüye gelmiştir. Konuşmasında Türk köylüsünün kalkınmasının önemine vurgu yaptıktan sonra, bir köyün kalkınmasındaki en önemli etkenin radyo olduğunu açıklamıştır. Devamında ise DP iktidarının her köye ucuz bir radyo ve radyo merkezinde köylünün anlayabileceği bir dille köylüye hitap edebilecek bir program sağlaması gerektiğini belirtmiştir. DP’nin, bunu sağladığı zaman, köylünün kalkınması yolunda en büyük adımı atmış olacağını ifade etmiştir.⁸²⁴

14 Şubat 1951 Cumartesi günü “Maliye Bakanlığı ve Devlet Borçları 1951 Yılı Bütçeleri” üzerine milletvekilleri görüşlerini ifade etmişlerdir. Osman Şevki Çiçekdağ, bu konu üzerine Ankara ilinin nüfusunun arttığını ve bu bağlamda iktisadi anlamda önemli bir gelire ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında artan nüfusun su ihtiyacının karşılanmasının da altını çizmiştir.⁸²⁵ Meclis’te müzakeresi yapılan kanun kabul edilmiştir.⁸²⁶

4 Mayıs 1951 Cuma günü “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Meclise sunulan bu kanun tasarısı Atatürk’ün maneviyatına yapılan her türlü saldırının cezasıyla ilgili bir durumu kapsamaktadır. Osman Şevki Çiçekdağ, bu tasarı hakkında uzunca bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bu Kanunun siyasi, sosyal ve kültürel alanlarına değinmiş ve Atatürk’ün şahsiyeti ve yaptıkları üzerine önemli açıklamalarda bulunmuş; ancak Anayasanın 69. maddesi⁸²⁷ münasebetiyle bu yasaya karşı olduğunu ifade ettikten sonra devamında şöyle demiştir: “*Gerek psikolojik, gerek politik ve gerek hukuki bakımdan böyle bir kanunu yerinde görmemekteyim. Parti farkı gözetmeksizin milletçe vazifemiz Cumhuriyet ve Atatürk inkılâplarının bekçiliği vazifesini yapmak ve onu takdir etmeyenlere işaret ve telkinde bulunmak, mütecevizlere kanun hükmünü yerinde ve zamanında bütün sürat ve şiddetiyle tatbik*

⁸²⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 47, 21.2.1951, s. 414.

⁸²⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 50, 24.2.1951, s. 716,718.

⁸²⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 50, 24.2.1951, s. 750.

⁸²⁷ *Anayasanın 69. Maddesi*: Türkler kanun karşısında eşittir; her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrılıkları kaldırılmıştır. **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 72, 4.5.1951, s. 43.

etmektedir. Eğer memlekette Cumhuriyet inkılâbına ve eserlerine karşı keşif bir hareket, irticai bir kumıldanma istidadı müşahede etmiş olsaydım hükümete böyle bir kanunla değil, bir takriri sükûn kanunu tasarısı ile gelmesini cesaretle arz ederdim.”⁸²⁸ Yoğun tartışmalarla geçen bu kanun tasarısı Meclis’te kabul edilmiştir.⁸²⁹

13 Temmuz 1951 Cuma günü “Vergi Usul Kanununun bazı maddeleri ile Kanuna bağılı cetvelde değişiklik yapılmasına ve bu Kanuna bazı maddeler ve fıkralar eklenmesine dair Kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu” Meclise sunulmuş ve milletvekillerinin düşünceleri istenmiştir. Osman Şevki Çiçekdağ, bazı maddeler üzerindeki görüşlerinin ifade etmiştir.⁸³⁰ Çiçekdağ’ın da desteklediğı bu Kanun tasarısı Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁸³¹

7 Ağustos 1951 Salı günü DP Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşının, “Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiş derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair Kanun” teklifi ve Anayasa, İçişleri, Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları Meclise sunulmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ, bu kanun teklifini desteklemiş ve uzun bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında eski iktidar lideri olan İsmet İnönü’nün konuşmalarını ve tek parti dönemini eleştirmiş, 14 Mayısın önemini vurgulamıştır. Konuşmasının devamında ise şunları ifade etmiştir: “Biz teklifimizle sadece bedelsiz ve parasız milletten alınan ve halkevleri adı altında ve zor yolu ile kanunsuz ve haksız bir surette Halk Partisi’ne mal edilen malların, sahibi hakikisi olan millete, tüzel kişilere iadesini teklif ediyoruz. Biz bu teklifimizle bir hakkı yerine getiriyoruz. Biz bu hakkı yerine getirirken bazı kimselerin savurdıkları tehditlere asla ve kat’i ehemmiyet vermeyeceğiz. Bizi yolumuzdan, adımlarımızdan geri alıkoyacak, bizi geriye götüreceş her türlü neşriyat, tariz, taarruz ve tehdit sıfır olup gitmeye mahkûmdur. Türk Milleti bu mevzuda da iradesini belirtecek ve en güzel, en

⁸²⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 72, 4.5.1951, s. 45-48.

⁸²⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 104, 25.7.1951, s. 324.

⁸³⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 99, 13.7.1951, s. 142-143.

⁸³¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 101, 18.7.1951, s. 218.

isabetli ve en temiz kararını verecektir.”⁸³² Meclis’te müzakere edilen bu kanun teklifi kabul edilmiştir.⁸³³

10 Ağustos 1951 Cuma günü DP Amasya Milletvekili Kemal Eren ve DP Ankara Milletvekili Selahattin Benli’nin, “Gayrimenkule Tecavüzün Define dair Kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Adalet Komisyonu Sözcüsü Osman Şevki Çiçekdağ konuşmasında bu kişilerin verdiği kanun teklifini incelediklerini ifade ettikten sonra bu kanun teklifinin içeriği hakkında Meclise sözlü olarak izahatta bulunmuştur.⁸³⁴

30 Kasım 1951 Cuma günü “Türk Ceza Kanunu’nun 141 ve 142. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun” Meclis’te müzakere edilmiştir. Bu kanun üzerine Osman Şevket Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında Meclis’in Türk Ceza Kanunu’nun bazı maddelerin tadilini içine alan tasarıyı hükümetten ve Adalet Komisyonundan buraya geldikten sonra Meclis’in, komünistlik suçu hakkında büyük bir hassasiyet göstererek, komünizm ile alakalı olan 141. ve 142. maddeleri müzakereye alarak bu konuya ne kadar önem verdiğini ifade etmiştir. Devamında ise komünizm her türlü oluşumunu yıkmak gerektiğini belirttikten sonra konuşmasını sonlandırmıştır.⁸³⁵

DP Seyhan Milletvekili Reşad Güçlü’nün 11 Şubat 1952 Pazartesi günü “Basın Kanununun 36. maddesindeki Basın Yoluyla İşlenmiş Bulunan Suçlar tabirinin yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu” Meclise sunulmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ, Güçlü’nün bu önergesini uzun bir konuşma ile yorumlamıştır. Basın Kanunu’nun 36. maddesinin ne anlama geldiğini örnekler vererek açıklamıştır. Devamında ise basın yoluyla işlenen suçlara askeri ve sivil mahkemelerde nasıl cezai işlemler uygulandığını hukuki açıdan izah etmiştir.⁸³⁶ Müzakeresi yapılan kanun çoğunlukla reddedilmiştir.⁸³⁷

⁸³² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 110, 7.8.1951, s. 635-640.

⁸³³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 111, 8.8.1951, s. 741.

⁸³⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 915-918.

⁸³⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 11, 30.11.1951, s. 326-327.

⁸³⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 38, 11.2.1952, s. 208-211.

⁸³⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 38, 11.2.1952, s. 212.

26 Şubat 1952 Salı günü “Maliye Bakanlığı 1952 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında Çocuk Esirgeme Kurumu ve onun bütçesi üzerine bir değerlendirmede bulunmuştur.⁸³⁸

26 Mart 1952 Çarşamba günü “CHP Malatya Milletvekili Mehmet Sadık Eti ve CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras’ın milletvekilliği dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu tezkere, iki CHP’li vekilin Kore’de şehit olan askerler ile ilgili söyledikleri sözler üzerine hazırlanmıştır. Birçok milletvekili bu konu üzerine açıklamalarda bulunmuşlardır. Komisyon üyelerinden olan Osman Şevki Çiçekdağ bununla ilgili konuşmak için kürsüye gelmiştir. Konuşmasında, Anayasanın 12. ve 27. maddelerine dayanan içtüzüğün 180. maddesi altında Uras hakkındaki tahkikat evrakını baştan sona kadar incelediklerini ifade ettikten sonra aynı maddenin ruhu ile hazırlanan Hazırlama Komisyonu raporunun tahkikat evrakını da tatmin edici bulamadıklarını söylemiştir. Devamında ise Uras’ın “*Kore’yi mezbahaya çevirdiler, Kore’de ölenler şehit değildir.*” diye bir söz söylediğinin kanıtının da olmadığını belirtmiştir.”⁸³⁹ Meclis’te yapılan müzakereler sonucunda bu iki vekilin dokunulmazlıklarının kaldırılması ile ilgili durum devre sonuna bırakılmıştır.⁸⁴⁰

DP Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci’nin 25 Nisan 1952 Cuma günü “Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Adam Öldürme ve Buna Teşebbüs Cürümleri Failleri Hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun” teklifi Meclise sunulmuştur. Bunun üzerine Osman Şevki Çiçekdağ şunları ifade etmiştir: “*Katilden sanık adamların akraba ve hısımları sürgün edilmektedir. Fakat bunların memleketlerinden en ufak bir şekilde tasarruf edemediklerine göre gittikleri yerde hakikaten sefalet ve perişaniye maruz kalmaktadırlar. Şu halde yapılması lazım gelen şey, bir kan gütme davasının önüne geçmek için tatbik ettiğimiz bir muamele karşısında, takdir edeceğimiz feci durumlar karşısında insani tedbirler almaktır. Bu tedbirler ne olacaktır? Mal ve mülklerine karşı beri tarafta mal ve mülk vermek olacaktır. Biz mal ve mülk mübadelesinden*

⁸³⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 48, 26.2.1952, s. 921.

⁸³⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 53, 26.3.1952, s. 45.

⁸⁴⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 53, 26.3.1952, s. 55.

ziyade işin prensip ve adalet ruhu ile kabili telif olmaması keyfiyeti üzerinde durmaktayız. Bu bakımdan kanun teklifi yerindedir.”⁸⁴¹ Meclis’te görüşülen 3236 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması teklifi kabul edilmemiştir.⁸⁴²

CHP Erzincan Milletvekili Sabit Sağıroğlu’nun 22 Aralık 1952 Pazartesi günü “Keşan Hukuk Mahkemesinin ne için lâğvedildiğine ve mezkûr mahkeme yargıcı Arif Kart’ın bu suretle açıkta bırakıldıktan sonra aynı mahkemenin tekrar ne için açıldığına dair sorusuna” Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ’ın sözlü cevabı olmuştur. Erzincan Milletvekili, Adalet Bakanı Çiçekdağ’a iki tane soru yönelmiştir. Adalet Bakanı bu soruları cevaplandırmak için kürsüye gelmiştir. Çiçekdağ, Keşan’da mevcut iş ve dava miktarının emsali mahkemelere nazaran az olduğunu, bundan dolayı iki mahkemeden birinin kaldırıldığını açıklamıştır.⁸⁴³

DP Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci’nin 26 Aralık 1952 Cuma günü Meclis’teki “1936 senesinde öldürülen vatandaşlar dolayısıyla müsebbipleri hakkında yapılan tahkikatın ne safhada olduğuna ve Hükümetin bu hususta ne düşündüğüne dair Adalet ve İçişleri Bakanlıklarından olan sorusuna” Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ sözlü olarak cevap vermiştir. Çiçekdağ, konuşmasında 1936 yılındaki olaydan bahsetmiş ve o dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın ilgisi olduğunu ifade etmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılan tahkikatta Şükrü Kaya’nın beraberinde bulunan Birinci Ordu Müfettişi Orgeneral Kazım Orbay, Birinci Umumi Müfettiş Abidin Özmen ile yapılan toplantılar sonucunda Diyarbakır, Mardin ve Urfa bölgelerine askeri harekât düzenlendiği ve bununda Şükrü Kaya’nın emri ile verildiğini söylemiştir. Devamında ise Şükrü Kaya için Meclis’te soruşturmasının gerekip gerekmediği konusunda TBMM Başkanlığı’na başvurulduğunu ayrıca belirtmiştir.⁸⁴⁴

9 Ocak 1953 Cuma günü “Hâkimler Kanununa geçici bir madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Hâkimler Kanununa eklenecek olan bu madde staj yapan hâkimler ile

⁸⁴¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 64, 25.4.1952, s. 489.

⁸⁴² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 70, 9.5.1952, s. 139.

⁸⁴³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 20, 22.12.1952, s. 371.

⁸⁴⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 22, 26.12.1952, s. 433.

ilgilidir. Bunun üzerine Osman Şevki Çiçekdağ şunları ifade etmiştir: “*Kabul buyuracağınız bu kanunla halen hâkime ihtiyaç gösteren yerlerdeki hâkim ihtiyacımızı temin etmiş olacağız. Bunlar, hakikaten dâvamıza ve hizmetimize büyük bir yardımcı olacaktır. Bu kanun kabul buyurulduktan sonra, arkadaşımızın üzerinde durduğu mevzu, bizim de ehemmiyetle üzerinde duracağımız mevzu olacaktır. Bu arkadaşları, münferit sulh mahkemelerinin bulunduğu, yerlere değil, ağır ceza mahkemelerine, çok hâkimi bulunan mahkemelere gönderip yetiştirdikten sonradır ki kendilerini müstakil vazifelere vereceğiz. Esasen kararımız ve prensibimiz de budur.*”⁸⁴⁵ Meclis’teki müzakere sonucunda bu kanun tasarısı Meclis tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir.⁸⁴⁶

DP Diyarbakır Mebusu M. Remzi Bucak’ın 19 Ocak 1953 Pazartesi günü Meclis’teki “Diyarbakır adli teşkilatında mevcut Asliye Ceza ve Asliye Hukuk mahkemeleri işleri hakkındaki sorularını” Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ’a yöneltmiştir. M. Remzi Bucak, Diyarbakır’daki iki Asliye Ceza Mahkemesi’nin neden bire indirildiğini, bundaki zaruretin ne olduğu, nüfusu artmakta olan Diyarbakır’a ikinci bir Asliye Hukuk Mahkemesinin Adalet Bakanlığınca gerekli olup olmadığı hakkında sorular sormuştur. Adalet Bakanı Çiçekdağ, Diyarbakır’daki ceza işlemlerinin fazlalığının Adalet müfettişinin tetkiki sonucunda anlaşıldığını, bu bağlamda işlerin süratli ve düzgün ilerleyebilmesi için işleri az olan Asliye Ceza Mahkemesi hâkimlerinden birini daimi olarak sulh ceza davalarına bakmak görevi verildiğini. Devamında ise Diyarbakır’da ikinci bir asliye hukuk mahkemesi kurulup kurulmamasına ise 1950 bütçesinin Meclis tarafından kabul edilmesinden sonra değerlendireceği şeklinde cevap vermiştir.⁸⁴⁷

6 Şubat 1953 Cuma günü DP Muğla Mebusu Nadir Nadi ve DP Trabzon Mebusu Hamdi Orhun’un, “Basın Kanununun 36. maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları” Meclis’e sunulmuştur. Bunun üzerine Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında 36. maddenin askeri mahkemeleri ilgilendiren bir kısmına değindikten sonra askeri ve sivil mahkemeler üzerine bir ayırım yapmış ve

⁸⁴⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 25, 9.1.1953, s. 102.

⁸⁴⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 25, 9.1.1953, s. 106.

⁸⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 29, 19.1.1953, s. 276-277.

bu iki mahkemenin işleyişi hakkında bilgi vermiştir.⁸⁴⁸ Bu kanun teklifi müzakere edildikten sonrasında madde Meclis'te oylamaya sunulmuş ve çoğunlukla kabul edilmiştir.⁸⁴⁹

“Adalet Vekâleti 1953 Yılı Bütçesi” münasebetiyle 22 Şubat 1953 Pazar günü Osman Şevki Çiçekdağ Meclis'te bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında en başta adaletin öneminden bahsetmiş ve partisinin adaletin en önemli savunucusu olduğunu belirtmiştir. Türk hâkiminin vatandaşın hizmetinde olduğunu ve hâkimlik vazifesinin önemine vurgu yaparak kadro verilen hâkim sayısından bahsetmiştir. Daha sonra adalet binalarından ve bu binaların işleyiş mekanizmalarından bahsetmiştir. Konuşmasının devamında ise ceza evleri üzerinde durmuştur.⁸⁵⁰

16 Nisan 1953 Perşembe günü DP Kırşehir Mebusu Rifat Özdeş ve 8 arkadaşının, “Dumlupınar Denizaltı Gemisinde Ölen Asker Şahısların Şehit, Dul ve Yetimlerinin de Şehit Dul ve Yetim sayılmasına ve bu şehitlerin ailelerine tazminat verilmesine dair Kanun” teklifi Meclis'te görüşülmüştür. Bunun üzerine Osman Şevket Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: *“Dumlupınar denizaltımızın feci akıbeti üzerine adalet işe el koymuş, gerekli tetkikat ve tahkikatı yapmıştır. İsveç gemisi kaptanının tedbirsizliğine müntehi olacak şekilde hazırlanan evrak, son tahkikat açılmak kararıyla mahkemeye intikal etmiştir. Bunu arz ediyoruz. Ortada bir tedbirsizlik kararına dayanılarak keyfiyet mahkemeye intikal etmiştir.”*⁸⁵¹ Meclis'te müzakere edilen kanun kabul edilmiştir.⁸⁵²

7 Mayıs 1953 Perşembe günü Diyarbakır Mebusu M. Remzi Bucak'ın, “İstiklal Gazetesinin 18 Kasım 1952 tarihli nüshasındaki memleket bütünlüğünü parçalayıcı neşriyat hakkında bir takibat yapıp yapılmadığına dair sorusuna” Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ın sözlü cevabı olmuştur. Çiçekdağ, bu soruya şu şekilde cevap vermiştir: *“Evvelce Türk Ceza Kanunu'nun 161. maddesinin şümüliüne giren bu kabil suçlardan dolayı yapılacak takipler Askeri Muhakeme Usulü Kanununun üçüncü maddesinin (A) fıkrası ve Askeri Ceza Kanunu'nun 58. maddesi hükümlerine*

⁸⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 159-161.

⁸⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 165.

⁸⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 50, 22.2.1953, s. 720-724.

⁸⁵¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 69, 16.4.1953, s. 408.

⁸⁵² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 69, 16.4.1953, s. 411.

göre askeri mercilere ait bulunmakta idi. Bu itibarla bahis mevzuu olan istiklal Gazetesindeki yazı hakkında Milli Savunma Vekâletince izin verilerek takibata başlanmış ise de ahiren 6051 sayılı Kanun ile Basın Kanununun 36. maddesinde yapılan tadilat üzerine bu kabil suçlar hakkında soruşturma icrası umumi mahkemelerin vazifesine tevdi edilmiştir. Bu husustaki dosya askeri makamlardan Ankara Cumhuriyet Müddeiumumiliğine devredilmiş ve bu müddeiumumilikçe de 12.3.1953 tarihinde sorgu hâkimliğine amme dâvası açılmıştır.”⁸⁵³

DP Yozgat Mebusu Yusuf Karslıoğlu'nun 27 Mayıs 1953 Çarşamba günü Meclis'teki “Çankaya'ya yakın bir köyde vuku bulduğu söylenen çirkin bir hadise dolayısıyla mütecavizleri hakkında cereyan eden muamelenin ne safhada olduğuna, ırz, can ve mal emniyeti hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna” İçişleri Bakanı Ethem Menderes ve Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ın sözlü cevapları olmuştur. Adalet Bakanı Çiçekdağ, bu haberin Vatan Gazetesinde yayımlandığını, bu hadisede iki kişinin yakalanıp, Türk Ceza Kanunu'nun 416. 418. ve 430. maddelerine göre yargılandıklarını ifade etmiştir. Konuşmasının devamında ise ülkemizde can, mal, ırz suçlarının oranının yüksek olduğunu, bu suçların ise kanunların çizdiği hudutlar çerçevesinde cezalandırıldığını belirterek sorulara cevap vermiştir.⁸⁵⁴

3 Haziran 1953 Çarşamba günü “Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında Kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Osman Şevket Çiçekdağ, bu değiştirilecek olan kanun maddeleri üzerine Meclis'te bir değerlendirme yapmıştır.⁸⁵⁵

1 Temmuz 1953 Çarşamba günü “Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkında Kanun Layihası ve İçişleri ve Geçici Adalet Komisyonları raporları” Meclis'te vekiller tarafından görüşülmüştür. Bu konu üzerine yoğun tartışmalar olmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ ise bu konuda kişilerin evde silah bulundurmaları için gerekli izinlerin alınması gerektiğini ve ne maksatta evde silah bulundurması gerektiğini İçişleri Vekâletine belirtmesi lazım geldiğini, aksi takdirde silah bulundurmanın kötü

⁸⁵³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 78, 7.5.1953, s. 105.

⁸⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 88, 27.5.1953, s. 433-435.

⁸⁵⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 91, 3.6.1953, s. 33-34.

amaçlarla kullanılabilirliğine dikkat çekmiştir.⁸⁵⁶ Çiçekdağ, bir sonraki birleşimde de söz alarak evin reisinin ailesinin can, mal, ırz ev namus güvenliğini sağlamak için evinde silah bulundurabileceğini, ancak bunun Kaymakamlığın izni ile olması gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁵⁷ Müzakereler sonucunda kanun Meclis'te oybirliği ile kabul edilmiştir.⁸⁵⁸

7 Temmuz 1953 Salı günü "Adli Tıp Müessesesi Kanun Layihası" münasebetiyle Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında 17. maddenin kabulü ile ilgili şunları ifade etmiştir: "*17. maddeyi kabul etmek suretiyle Adli Tıp Meclisine ve adli tabiplerimize geniş imkânlar bahşetmiş oldunuz, bundan dolayı teşekkür ederiz. Ancak 18. maddenin de aynı ehemmiyette olduğuna da kani bulunuyoruz. 17. madde ile tazminat alan arkadaşın aynı zamanda mesai saatleri haricinde çalışmasını kabul etmezsek realiteye uygun hareket etmiş olmayız.*"⁸⁵⁹ Müzakereler sonucunda 17. 18. ve 19. maddelerin Komisyona iade edilmesine karar verilmiştir.⁸⁶⁰

14 Temmuz 1953 Salı günü "İstanbul ve İzmir'de Birer Cezaevi Yapıtılması İçin, Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi hakkında Kanun Layihası ve Bayındırlık, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları" Meclise sunulmuştur. Bu konu ile ilgili Osman Şevki Çiçekdağ şunları ifade etmiştir: "*İstanbul'da inşa edilecek ceza evinin içerisinde 200 kişilik, İzmir'de 100 kişilik birer hastane bulunacak. Bunlar sadece İzmir ve İstanbul'a münhasır olmayacaktır. Memleketin her tarafından ceza evlerinde bulunan hasta vatandaşlar bu hastanelere geleceklerdir. Bugün bütün ceza evlerindeki mevkuf ve mahkûm adedini 30-35 bin raddesinde kabul edersek 100 ve 200 yataklı hastanelerin ihtiyacı kısmen göreceklerini kabul etmek yerinde olacaktır. Bu itibarla işte ifrat yoktur.*"⁸⁶¹ Kanun Meclis'te kabul edilmiştir.⁸⁶²

⁸⁵⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 99, 1.7.1953, s. 36.

⁸⁵⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 100, 2.7.1953, s. 78.

⁸⁵⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 106, 10.7.1953, s. 513.

⁸⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 103, 7.7.1953, s. 312.

⁸⁶⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 103, 7.7.1953, s. 306.

⁸⁶¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 108, 14.7.1953, s. 640.

⁸⁶² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 108, 14.7.1953, s. 655.

23 Temmuz 1953 Perşembe günü “Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkında Kanun Layihası ve Adalet Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Osman Şevki Çiçekdağ, bu layiha hakkında yaptığı uzun konuşmasında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’ndan bahsetmiş ve devamında din ve vicdan özgürlüğü vurgusu yapmıştır. Daha sonra Ceza Kanunu ve cemiyet kavramı hakkında izahat vermiştir. Son olarak ise toplanma hürriyeti hakkında konuşmuştur.⁸⁶³ Müzakere edilen kanun Meclis’te kabul edilmiştir.⁸⁶⁴

DP Rize Mebusu İzzet Akçal ve 27 arkadaşının 22 Ocak 1954 Cuma günü “Türk Ceza Kanunu’nun 6123 sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkında takriri ve Adalet Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu konu üzerine Meclis uzun süre müzakere etmiştir. Birçok milletvekili söz almış ve düşüncelerini söylemiştir. Bunların arasında Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ’da vardır. Çiçekdağ, günlerce süren müzakerelerde Ceza Kanunu ile ilgili önemli bilgiler vermiştir.⁸⁶⁵

15 Şubat 1954 Pazartesi günü “Milletvekilleri Seçimi Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun” Meclis’te görüşülmüştür. Bu konu üzerine konuşan Osman Şevki Çiçekdağ, seçimlerin demokrasi açısından önemini vurgulamış ve getirdikleri bu kanun ile yapılan değişikliklerle seçimlerin daha adil bir şekilde yapılmasını öngördüğünü ifade etmiştir. Daha sonra bazı milletvekillerine cevap vererek sözlerini bitirmiştir.⁸⁶⁶ Müzakere edilen maddeler; seçimlere itiraz etme, nüfusun artmasından dolayı illerde çıkartılacak milletvekili sayısındaki artış, milletvekiline ait seçmen kütükleri gibi değişimleri kapsamaktadır. Müzakeresi edilen 5545 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu’nun 16. 19. 27. 117. 119. 120. 122. 123. 125. 125. ve 126. maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna üç muvakkat madde ilave edilmesine karar verilmiştir.⁸⁶⁷

⁸⁶³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 115, 23.7.1953, s. 1044-1046.

⁸⁶⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 115, 23.7.1953, s. 1141.

⁸⁶⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 32, 22.1.1954, s. 297-303.

⁸⁶⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 454-457.

⁸⁶⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 487.

23 Şubat 1954 Salı günü “Adliye Vekâleti 1954 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında Türk hâkimliği üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Türk hâkimlerine güvendiğini ve onlara inandığını ifade etmiştir. Daha sonra kurulan mahkemeler üzerine konuşmuş ve bunların işleyişi hakkında bilgi vermiştir. Çiçekdağ, son olarak ise şunlara değinmiştir: “*Son olarak arz ederim ki, hükümet olarak adaleti vatandaşın ayağına götürmek, adaleti süratle tahakkuk ve tecelli ettirmek ve adaletin yegâne mümessili olan Türk hâkimini emniyet ve itimat yolunda bulundurmak gayemizdir.*”⁸⁶⁸

7 Mart 1954 Pazar günü “Neşir Yoluyla ve Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler hakkındaki Kanun” münasebetiyle Osman Şevki Çiçekdağ bir konuşma gerçekleştirmiştir. Çiçekdağ, kanunun oluşturulmasında memleket hakikatleri ve hususiyetleri göz önünde tutularak, ileri demokrasilerin mevzuatının incelenmesi sonucunda hazırlandığını ifade etmiştir. Devamında ise kanunun amacı olarak, vatandaşların şeref ve haysiyetini, cemiyetin huzur ve sükûnunu, devletin emniyet ve bekasını korumak ve dolayısıyla neşir ve matbuat hürriyetinin suiistimaline engel olup, bu hürriyeti korumak amacıyla hazırlandığını belirtmiştir. Daha sonra kanun maddeleri üzerinde bir değerlendirme yaparak Meclisi bilgilendirmiştir. Değerlendirmenin sonunda ise şu ifadeleri kullanmıştır: “*Layihâ hükümlerinin neşir ve matbuat hürriyetine, dolayısıyla tenkit ve murakabe hakkına asla hâlel vermediğini, maksat ve gayenin bu hakların ve hürriyetlerin şeref ve haysiyetlere dokunmadan, cemiyetin huzur ve sükûnu bozulmadan hüsnüistimaline matuf bulunduğunu bir kere daha huzurunuzda teyiden tekrar eder, tasvibinizi istirham ederim.*”⁸⁶⁹ Bu kanun Meclis’te günlerce müzakere edilmiş ve oybirliği ile kabul edilmiştir.⁸⁷⁰

7 Mart 1954 Pazar günü “Türk Ceza Kanunu’nun 161. maddesinin son fıkrasının tadili ve bu maddeye bir fıkra ilâvesi hakkında Kanun” Meclise sunulmuştur. Osman Şevki Çiçekdağ, kanunla ilgili olarak, demokratik rejimin gereği olan neşir ve matbuat hürriyetinin suiistimalini önlemek için hazırlanan kanun münasebetiyle Türk

⁸⁶⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 48, 23.2.1954, s. 708-715.

⁸⁶⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 60, 7.3.1954, s. 386-389.

⁸⁷⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 62, 9.3.1954, s. 569.

Ceza Kanunu'nun 161. maddesinin son fıkrasında da bir değişiklik yapılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷¹ Kanun Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁸⁷²

3.1.10.2. Kanun Teklifleri

Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ, “Avukatlık Kanununun 7. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun teklifi vermiştir.” Kanun Adalet Komisyonuna havale edilmiştir.⁸⁷³

3.1.10.3. Takrirleri

Ankara ve Kırşehir Milletvekilliklerine seçilen Osman Şevki Çiçekdağ'ın, “Ankara Milletvekilliğini tercih eylediğine dair önergesi.”

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına;

23 Mayıs 1950 gün ve 20 sayılı yazıları karşılığıdır.

“9. Dönem Milletvekilliği için yapılan seçimde seçilmiş olduğum Ankara ve Kırşehir seçim çevrelerinden Ankara Milletvekilliğini tercih ettiğimi saygılarımla arz ederim.”⁸⁷⁴

Ankara Milletvekili
Osman Şevki Çiçekdağ

Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ ve 45 arkadaşının “Birleşmiş Milletler orduları saflarında Kore’de savaşan kahramanlarımıza Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yürekten minnet ve şükran duygularının bir kere daha duyurulmasına dair önergesi.”

⁸⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 60, 7.3.1954, s. 367-368.

⁸⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 60, 7.3.1954, s. 385.

⁸⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 72, 4.5.1951, s. 29.

⁸⁷⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 2, 26.5.1950, s. 16.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına;

“Dünya sulhunu kurmak ve korumak ve bu suretle medeni insanlık âleminin emniyet ye huzurunu sağlamak yolunda birleşen Birleşmiş Milletler ordular saflarında parlayan ve bütün dünyada hayranlıklar yaratan süngüleriyle Kore’de şanlı tarihimize yeni bir hamaset ve şehamet destanı daha katan Plevne, Çanakkale ve Dumlupınar kahramanlarının yiğit evlatlarına Meclisimizin yürekten minnet ve şükran duygularının bir kere daha duyurulmasına karar verilmesini teklif ediyoruz.”⁸⁷⁵

Bu önerge Meclis tarafından ekseriyetle kabul edilmiştir.⁸⁷⁶

3.1.11. Osman Talat İltekin’in TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

Osman Talat İltekin, TBMM Genel Kurulu’nda Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanun Tasarısının Karma Komisyonunda görüşülmesine dair önerge vermiştir.⁸⁷⁷ Bu dönem süresince Genel Kurul’da herhangi bir sözü beyanına veya kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.11.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Osman Talat İltekin’in herhangi bir Meclis konuşmasına rastlanılmamıştır.

3.1.11.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Osman Talat İltekin’in herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

⁸⁷⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 14, 4.12.1950, s. 28-29.

⁸⁷⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 14, 4.12.1950, s. 29.

⁸⁷⁷ Öztürk, *a.g.e.*, s. 68.

3.1.11.3. Takrirleri

Ankara Milletvekili Osman Talat İltekin ve dört arkadaşının “Denizbank Türk Anonim Ortaklığa Kanunu tasarısının Karma Komisyon’da tetkiki hakkında önergesi.”

Yüksek Başkanlığa;

“Denizyolları ve Limanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne yeni bir veçhe vermek üzere hükümetçe hazırlanan Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısının Ulaştırma Komisyonundaki tetkikatı hitam bulmuş ve yüksek havaleleri mucibince incelenmek üzere Ticaret Komisyonuna tevdi edilmiş bulunmaktadır. Denizyolları hali hazır idaresinin her ay mühim zararlar kaydettiği yüksek malumlarıdır. Yüksek Meclis’in tatile girmek üzere bulunduğu bugünlerde sözü edilen tasarının Yüksek Kamutaya takdim edilebilmesi için Ticaret, Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonlarında tetkikatının neticelendirilmiş olması gerekmektedir. Hâlbuki dört komisyon müştereken çalıştıkları vakit muhtelif ihtisasların iş birliği suretiyle zamandan tasarruf edilecek ve böylece tetkikat daha derinleştirilebilecektir. Ve aynı zamanda tatilden evvel Yüksek Kamutaya sunulacak ve tevali eden denizyolları zararlarının bir an evvel nihayetlenmesi mümkün olabilecektir. Bu sebeplerle Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısının Karma Komisyon’da tetkiki için Yüksek Meclis’in karar ittihazını saygılarımızla rica ederiz.”⁸⁷⁸

Adalet Komisyonu Başkanı

Osman Talat İltekin

Maliye Komisyonu Başkanı

İzzet Akçal

Ticaret Komisyonu Başkanı

Said Başak

Ekonomi Komisyonu Başkanı

Şemi Ergin

Giresun Milletvekili

Adnan Tüfekçioğlu

⁸⁷⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 107, 1.8.1951, s. 454.

Ekonomi Komisyonunun da iltihakıyla Ticaret, Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonlarından mürekkep bir karma komisyonunun teşkili Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁸⁷⁹

3.1.12. Ömer Bilen'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Ömer Bilen, IX. Dönem TBMM Genel Kurulu'nda değişik konularda toplamda 50 değişik konuda 64 konuşması vardır.⁸⁸⁰ Bu süre zarfında incelenen TBMM Tutanak Dergilerinde herhangi bir kanun teklifine veya tavrına rastlanılmamıştır.

3.1.12.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

13 Temmuz 1950 Perşembe günü “Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkında Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” münasebetiyle Meclis'te müzakere yapılmıştır. Bu konu üzerine milletvekilleri söz almış ve düşüncelerini ifade etmişlerdir. Ömer Bilen de bu tasarı hakkında söz almıştır. Konuşmasında komünistlik, casusluk, kumar gibi suç çeşitleri üzerinde durmuş ve bu gibi suçların önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmiş ve konuşmasının sonlarına doğru ise bu Af Kanununun geniş ölçüde olması gerektiğini vurgulamıştır.⁸⁸¹

14 Temmuz 1950 Cuma günü “Basın Kanunu Tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonlarından Kurulan Karma Komisyon raporu” Meclise sunulmuştur. Kanun matbaa açma, basın yoluyla işlenen suçların cezai uygulamaları gibi durumları kapsamaktadır. Ömer Bilen rapor ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında, intihar olayının çok korkunç bir olay olduğunu, böyle bir konuyu tasarıya koymamamız gerektiğini açıklamıştır. Devamında ise bu gibi olayların basında yer almaması gerektiğini vurgulamıştır. Bilen'in değindiği diğer bir konu ise akrabalar arasında vuku bulan hadiselerdir. Bunlarında basında yer almasının çocuklar için kötü örnek olacağı düşüncesinde olmuştur. Bu gibi hadiselerin gizli

⁸⁷⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 107, 1.8.1951, s. 454.

⁸⁸⁰ Öztürk, *a.g.e.*, s. 52.

⁸⁸¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 606-608.

tutulması gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁸² Milletvekillerinin konuşmalarından sonra kanun tasarısının 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. ve 9. maddeleri oylanmış ve kabul edilmiştir.⁸⁸³

12 Ocak 1951 Cuma günü “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası arasında akdedilmiş olan Garanti Anlaşmasının onanması hakkında Kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Garanti Anlaşması, Milletlerarası İmar ve kalkınma Bankası tarafından Türkiye Sınai Kalkınma Bankası’na açılan krediye Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin kefaletini temin amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası temsilcileri arasında yapılan bir anlaşmadır.⁸⁸⁴ Bu tasarı üzerine Ömer Bilen şunları ifade etmiştir: “*Millet, Hükümet tarafından gösterilen bütün külfetleri seve seve yaparken, millet nefi için teşekkül edecek olan bu banka, her hangi bir ihtimalle zarar görür de Hükümet onu öderse ne olur? Yani bundan niçin endişe ediliyor, Hükümet bu kadarını düşünmüyor mu? Bu banka mutlaka nefi milli için teşekkül ediyor, memleketin imarı için teşekkül ediyor. Arkadaşlar, korkak tacir ne kâr eder ne zarar. Hükümet elbette düşünür. Bu hususta bendeniz endişeye mahal görmüyorum.*”⁸⁸⁵ Meclis’te müzakere edilen bu kanun tasarısı çoğunlukla kabul edilmiştir.⁸⁸⁶

CHP Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu’nun 29 Ocak 1951 Pazartesi günü “Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanununun 22. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun” teklifi Meclis’te görüşülmüştür. Bu tasarı ile ilgili birçok milletvekili söz almış ve düşüncelerini ifade etmiştir. Ömer Bilen, bu tasarı hakkında düşüncelerini ifade etmiş ve 22. maddenin yürürlükte kalması gereğini vurgulamıştır.⁸⁸⁷ Müzakereler sonucunda kanun komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁸⁸⁸

⁸⁸² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 23, 14.7.1950, s. 762-763.

⁸⁸³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 23, 14.7.1950, s. 771-772.

⁸⁸⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 29, 12.1.1951, s. 176.

⁸⁸⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 29, 12.1.1951, s. 177.

⁸⁸⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 29, 12.1.1951, s. 184.

⁸⁸⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 36, 29.1.1951, s. 464-465.

⁸⁸⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 37, 31.1.1951, s. 488.

25 Şubat 1951 Pazar günü “Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te görüşme yapılmıştır. Ömer Bilen, yaptığı konuşmasında İslam dinini, talim ve terbiye konusunda hemen faaliyete geçirilmesi gerektiğini, ilk, ortaokul ve liselerde din derslerine tedricen başlanması gerektiğine ve İlahiyat Fakülteleri’nin İslam dininin ihtiyaçlarını karşılayacak bir durumda olmadığını altını çizmiştir.⁸⁸⁹ Milletvekillerinin müzakere ettiği bütçe görüşmeleri Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁸⁹⁰

26 Şubat 1951 Pazartesi “Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçeleri” münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: “*Muhterem arkadaşlar, bilirsiniz ki, biz inhisar, tekel kelimesinden kurtulmak için istibdatı devirdik, ondan sonra Cumhuriyeti ilan ettik, Cumhuriyetin içerisinde gene bir inhisarcı zümre oldu. Bu inhisarcı zümreyi de 14 Mayıs’ta tasfiye ettik. Bu gibi şeylerde milletin, kazandığı, ürettiği ve tükettiği hepsi birdir. Artık bu gibi işleri doğrudan doğruya halka terk etmeli ve Hükümet nâzım vazifesini görmelidir. Tekel diyoruz, inhisarcı diyoruz. Burada istibdat zümresi vardır, o zümrenin hâkimiyeti vardır, vardır, vardır, vardır. Arz edeceğim budur.*”⁸⁹¹ Bilen, Meclis’te konuşurken değindiği önemli bir konu tekelciliktir. Bunu kelime babında değerlendiren Bilen, inhisarcı yani işin tek elden yönetilmesine karşı bir tutum sergilemektedir. Millet içinde ayrımcılığı istemeyen Bilen, Cumhuriyetin ilanından sonrada bu zümrenin devam ettiğini, ancak 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde bunun tasfiye edildiğini belirtmiştir. Bu bütçe Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁸⁹²

27 Şubat 1951 Salı günü “Vakıflar Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te birçok milletvekili görüşlerini bildirmiştir. Ömer Bilen ise vakıf eserleri üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bu eserlerin milletimiz için

⁸⁸⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 51, 25.2.1951, s. 774-775.

⁸⁹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 51, 25.2.1951, s. 873-888.

⁸⁹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 980.

⁸⁹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 1014.

önemli olduğu vurgusunu yapmıştır.⁸⁹³ Vekillerin müzakeresi sonucunda bütçe verilen oylarla çoğunlukla kabul edilmiştir.⁸⁹⁴

DP Ankara Milletvekili Cevdet Soydan ve 3 arkadaşının 30 Nisan 1951 Pazartesi günü, “Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Adam Öldürme ve Buna Teşebbüs Cürümleri Failleri Hısımları hakkındaki 3236 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun” teklifi Meclis’te görüşülmüştür. Ömer Bilen bu kanun hakkında şunları ifade etmiştir: “*Kimse kimsenin suçundan ve günahından dolayı mesul olamaz. Hiçbir zaman bir baba, bir anne, sen filânı vur, kan güt de hapse gir, demez. Kaldı ki, amcası, dayısı, akrabası bunu yap diye teşvik etmez. Onun için bu kan gütme Kanunundaki esbabı mucibe olsun, kanunun metni olsun tam manasıyla antidemokratik bir mahiyet taşımaktadır. Bu, malûm olan bir şeydir. Nasıl olur da Ahmet, Mehmet için, Mehmet, Ahmet için yurdundan yuvasından uzaklaşır? Bu çok acı bir şeydir, insaf edelim, böyle kanunların tatbikına son verelim. Bu kanunun ilga edilmesi, katiller için daha ağır ceza tatbik edilmesi kararma varmak daha mâdeletli olsa gerektir.*”⁸⁹⁵

DP Burdur Milletvekili Mehmet Özbey’in 11 Mayıs 1951 Cuma günü “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 31. maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Ömer Bilen bu kanun teklifi hakkında söz almış ve kadınların çalışma ve emeklilik durumları ile ilgili bir konuşma gerçekleştirdikten sonra tasarının kabul edilmesini istemiştir.⁸⁹⁶ Meclis’te yapılan oylama sonucunda rapor kabul edilmiştir.⁸⁹⁷

DP Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı’nın 21 Mayıs 1951 Pazartesi günü “Hastane, Okul, Park, Meydan, Cadde, Stadyum ve Emsali Müessese ve Yapılara Yaşayan Kişi Adlarının Konmaması hakkında Kanun” teklifi Meclis’te müzakere edilmiştir. Bu kanun üzerine söz alan Ömer Bilen, yaşayan ya da ölen kişilerin heykellerini veya abidelerini dikmenin gerekli olmadığını, böyle insanların ülke için yaptıklarını

⁸⁹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1040-1041.

⁸⁹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1195.

⁸⁹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 70, 30.4.1951, s. 357-358.

⁸⁹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 75, 11.5.1951, s. 213.

⁸⁹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 75, 11.5.1951, s. 213.

vicdanlarda saklamanın daha doğru olduğu ve bu işlerle vakit geçirmek yerine millet için daha faydalı işlerle uğraşılması gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁹⁸

DP Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in 11 Haziran 1951 Pazartesi günü "Köylü Kız Çocuklarının İlk Tahsil Yaşı Hakkında Kanun" teklifi ile Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı ve dokuz arkadaşının, "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanununun 13. maddesinin değiştirilmesine ve aynı Kanuna bazı maddeler eklenmesine dair Kanun" teklifi üzerine Ömer Bilen bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında köy çocuklarının yaşları üzerine bir değerlendirme yapmış ve kanunun kabulünü istemiştir.⁸⁹⁹ Madde Anayasa Komisyonuna havale edilmiştir.⁹⁰⁰

16 Ocak 1952 Çarşamba günü "Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilâtının Dışişleri Bakanlığına bağlanması hakkında Kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bütçe Komisyonları raporları" Meclis'te müzakere edilmiştir. Ömer Bilen bu rapor hakkında Marshall yardımı ile ilgili bir konuşma yapmıştır.⁹⁰¹ Meclis'te incelenen tasarının Ticaret, Ekonomi ve Maliye komisyonlarına havale edilmesine karar verilmiştir.⁹⁰²

23 Şubat 1952 Cumartesi günü "Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçesi" münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında Kırşehir'in köy ve kasabalarını gezdiğini buralarda köylünün iskân ve hayvancılık sorunlarıyla karşılaştığını belirtmiştir. Devamında ise köyde sadece arpa ve buğday üretiminin olamayacağını, bunun yanında hayvancılığında önemli bir geçim kaynağı olduğunu açıklamıştır. Ayrıca köylüye hayvanlarını otlatması için belli bir alan bırakılmasını, iskân yaparken de bunu göz önünde bulundurulması gerektiğinin altını çizmiş ve gereğinin yapılması temenni etmiştir.⁹⁰³

26 Şubat 1952 Salı günü "Maliye Bakanlığı 1952 Yılı Bütçesi" münasebetiyle Meclis'te müzakere yapılmıştır. Bu konu üzerine Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında şunlara değinmiştir: "*Arkadaşlar, memleketin nizamını korumak,*

⁸⁹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 79, 21.5.1951, s. 382-383.

⁸⁹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 88, 11.6.1951, s. 175.

⁹⁰⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 90, 15.6.1951, s. 225.

⁹⁰¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 27, 16.1.1952, s. 179.

⁹⁰² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 27, 16.1.1952, s. 182.

⁹⁰³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 45, 23.2.1952, s. 625.

teşkilatı devleti emniyetle idare etmek, mutlaka vatandaşlardan alınacak vergilerle mümkün olur. Binaenaleyh bütün vatandaşları memnun edecek bir vergi memba bulmak hiçbir zaman mümkün olamamıştır. Vergi tarhında heyeti aliyenizin ve Hükümetin çok hassas hareket etmesi icap etmektedir. Gelir Vergisi tatbikatındaki aksaklıklar bizim için bir dersi ibret olmalıdır. Binaenaleyh verginin tarh ve cibayetinde daima adaleti göz önünde tutmalıyız.”⁹⁰⁴

27 Şubat 1952 Çarşamba günü “Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri” Meclis’te görüşülmüştür. Ömer Bilen bu konu hakkında söz almış ve İmam Hatip okulları ile ilgili bir konuşma yapmıştır.⁹⁰⁵ Meclis’te müzakeresi yapılan bu kurumların bütçesi oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁹⁰⁶

28 Şubat 1952 Perşembe günü “Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri” münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında içkinin insanlar üzerindeki zararlarını sıralamış ve içkilerin kullanımını yasak etmenin gerektiğini ifade etmiştir.⁹⁰⁷ Müzakeresi yapılan bütçe kanunu kabul edilmiştir.⁹⁰⁸

28 Şubat 1952 Perşembe günü “Tarım Bakanlığı, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ile Orman Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri” Meclis’te müzakere edilmiştir. Ömer Bilen bu konu üzerine bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, tarım ve hayvancılığın önemine vurgu yapmış ve tarım aletlerini kullanacak vasıflı elaman yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁹⁰⁹ Meclis’te oylanan bütçe kabul edilmiştir.⁹¹⁰

⁹⁰⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 48, 26.2.1952, s. 913.

⁹⁰⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 977-978.

⁹⁰⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 1078-1090.

⁹⁰⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1106.

⁹⁰⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1252.

⁹⁰⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1130.

⁹¹⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1256.

DP Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin 28 Nisan 1952 Pazartesi günü "Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Adam Öldürme ve Buna Teşebbüs Cürümleri Failleri Hısımları Hakkında Tatbik Olunacak Muameleye dair 3236 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu" Meclise sunulmuştur. Bunun üzerine söz alan Ömer Bilen şunları söylemiştir: "*Bir düşman bir memleketi istila ettiği vakit ancak silah tutanları tecziye eder. Masum çocukları, kadınları himayesinde okşarken, böyle evladın büyüklerine anasına, babasına hiç kıymet vermediği bir devirde, bir hayırsız evladın yaptığı bir zulümden dolayı 80 yaşındaki bir kadının, 60 yaşındaki bir babanın, bir teyzenin, bir dayının tecziye edilmesi, ne hakla, ne adaletle, ne de akıl ve mantığa katiyen uygun görülmez.*"⁹¹¹

22 Şubat 1953 Pazar günü "Milli Savunma Vekâleti 1953 Yılı Bütçesi" münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında kışladaki askerlerin ibadet sıkıntıları üzerine bir değerlendirme yapmış ve bu eksikliğin giderilmesini istemiştir.⁹¹²

25 Şubat 1953 Çarşamba günü "Milli Eğitim Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçeleri" Meclis'te müzakere edilmiştir. Ömer Bilen bu konu üzerine bir konuşma yapmıştır. Burada yaptığı konuşmasında dini eğitimin önemine vurgu yapmış ve Müslüman bir ülke olunmasına rağmen dini eğitimin yetersizliğine değinmiştir. İmam Hatip okullarına daha fazla bütçe ayrılması gerektiğini ifade etmiştir.⁹¹³ Müzakeresi yapılan bütçeler oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁹¹⁴

27 Şubat 1953 Cuma günü "Vakıflar Umum Müdürlüğü 1953 yılı Bütçe Kanunu Layihası ve Bütçe Komisyonu raporu" Meclis'te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında genel manada İslam vakıfları

⁹¹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 65, 28.4.1952, s. 523-524.

⁹¹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 50, 22.2.1953, s. 761-762.

⁹¹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 53, 25.2.1953, s. 959-960.

⁹¹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 53, 25.2.1953, s. 1022-1037.

üzerine bir değerlendirmede bulunmuştur.⁹¹⁵ Meclis'te yapılan oylama sonucunda bütçe kabul edilmiştir.⁹¹⁶

4 Mayıs 1953 Pazartesi günü “Milli Korunma Kanunu'nun Kiraya Taalluk Eden Maddelerin Tadili Hakkındaki Kanun” münasebetiyle Meclis'te bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Ömer Bilen'de bu konu hakkında bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında şunlara değinmiştir: “Elimizde birçok kanunlar bulunmaktadır. Millet Orman Kanununu, Köy Kanununu bekliyor. Hâlbuki bunların hepsi durmaktadır. Meclis toplantılarını haftada bir gün artırdığımız halde bir iş gördüğümüz yoktur. Bu hususta çok rica ediyorum, evvelce verdiğimiz karar gereğince vakıfları Milli Korunma Kanunu'nun 30. maddesinden istisna edilmiş kabul edelim. Bu şekilde ölülerimizin ruhu da şad edilmiş olur. Aksi takdirde onlar da rencide olur, rahatsız olur. Ricam şudur ki bunu böylece kabul edersek her halde iyi iş yapmış oluruz.”⁹¹⁷ Müzakeresi yapılan kanun Meclis'te kabul edilmiştir.⁹¹⁸

25 Mayıs 1953 Pazartesi günü “Köy Kanunu Layihası ve Adalet Komisyonu Düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu” münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında küçük idari birimlerden bahsetmiştir.⁹¹⁹ Tasarısı incelenen bazı maddelerin komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁹²⁰

2 Temmuz 1953 Perşembe günü “Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun layihası ve İçişleri ve Geçici Adalet Komisyonları raporları” Meclis'te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında ateşli silahların evde bulundurup bulundurulmayacağı hakkında kendi görüşünü ifade etmiştir.⁹²¹

8 Ocak 1954 Cuma günü “Türkiye Vakıflar Bankası Kanunu Layihası ve Ticaret, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma

⁹¹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 55, 27.2.1953, s. 1294.

⁹¹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 55, 27.2.1953, s. 1347.

⁹¹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 76, 4.5.1953, s. 12.

⁹¹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 77, 4.5.1953, s. 70.

⁹¹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 87, 25.5.1953, s. 403-404.

⁹²⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 87, 25.5.1953, s. 406.

⁹²¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 100, 2.7.1953, s. 78.

gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: “Çok mühim bir kanunun umumi müzakeresini kabul ettik. Eh müteyemmem ve mübarek olsun. Fakat bunun üzerinde daha fazla durmak icap ederdi. Biz bir ticaret kanunu müzakere etmiyoruz. Vakıflar Kanununun müzakeresini yapıyoruz. Binaenaleyh vakıf ahkâmı çok şümüllü ve çok mühimdir. Bu tasarı buraya gelirken erbabı ihtisasın fikirleri alınarak memlekete daha nafi ve ecdadın ruhunu rahat ettirecek bir tasarı ile gelmek iktiza ederdi.”⁹²²

DP Manisa Mebusu Refik Şevket İnce'nin 12 Şubat 1954 Cuma günü “Dilekçe Komisyonunun 20 Nisan 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5751 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair tavrı ve Dilekçe Komisyonu raporu” Meclis'te müzakere edilmiştir. Dilekçe Komisyonu raporu üzerine Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, ister Doğu'ya ister Batı'ya gitmiş olsun, yurtdışında eğitim almış öğrencilerin ilminden yararlanılması gerektiğini ifade etmiştir. Devamında ise Doğu'ya giden öğrencilerin iyi bir dini eğitim aldıklarını da belirtmiştir. Ayrıca ülkenin dini ilimlere de ihtiyacı olduğunu altını çizmiştir.⁹²³

15 Şubat 1954 Pazartesi günü “Orman Kanunu Layihası” üzerine Meclis'te bir görüşme yapılmıştır. Bu konu üzerine Ömer Bilen bir değerlendirme yapmıştır. Konuşmasında ormanların insan hayatı açısından çok mühim olduğunu ifade etmiş ve ormanları köylülerin değil Hükümetin koruması gerektiğini önemle vurgulamıştır.⁹²⁴ Meclis'te görüşülen kanunun bazı maddeleri kabul edilmiştir.⁹²⁵

23 Şubat 1954 Salı günü “Adliye Vekâleti 1954 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Ömer Bilen bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında adaletin önemine vurgu yapmış ve yoğunluktan dolayı Ankara'da üçüncü bir ağır ceza mahkemesi kurulması isteğinde bulunmuştur.⁹²⁶

24 Şubat 1954 Çarşamba günü “Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü

⁹²² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 26, 8.1.1954, s. 92.

⁹²³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 42, 12.2.1954, s. 278-279.

⁹²⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 335-336.

⁹²⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 348.

⁹²⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 48, 23.2.1954, s. 703.

1954 Yılı Bütçesi” Meclis’te müzakere edilmiştir. Ömer Bilen’de bu konu üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir. Yaptığı konuşmasında yine din eğitiminin önemine vurgu yapmış ve ülkede İmam Hatip okullarının az olduğunu söyleyip ve Hükümetin bu okullara daha fazla destek vermesi temennisinde bulunmuştur.⁹²⁷

3.1.12.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Ömer Bilen’in herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.12.3. Takrirleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Ömer Bilen’in herhangi bir takririne rastlanılmamıştır.

3.1.13. Ramiz Eren’in TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

Ramiz Eren, IX. Dönem TBMM Genel Kurulu’nda Adalet kadrolarındaki nakil ve tayinler ve 1951 Yılı Bütçesi üzerinde konuşması vardır. Bu dönem süresince Emekli Sandığı Kanununun 33. maddesinin yorumu hakkında önergesi, Çeltik Ekimi Kanununun yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi vardır.⁹²⁸

3.1.13.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

7 Ocak 1952 Pazartesi günü CHP Mardin Milletvekili Kamil Boran’ın, “Adalet kadrosundaki nakil ve tahvillerle bunlar dolayısıyla harcanan ödenek hakkında soru” münasebetiyle Adalet Bakanı Rukneddin Nasuhioğlu bir konuşma gerçekleştirmiştir. Daha sonra Kamil Boran’ın önceki oturumdaki konuşmasında Ramiz Eren hakkında bir konuşması olduğundan dolayı Eren bir konuşma gerçekleştirmiş, kendisini ve partisini savunmuştur.⁹²⁹

⁹²⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 49, 24.2.1954, s. 844-845.

⁹²⁸ Öztürk, *a.g.e.*, s. 59.

⁹²⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 23, 7.1.1952, s. 8-12.

3.1.13.2. Kanun Teklifleri

Ankara Milletvekili Ramiz Eren, “Çeltik Ekimi Kanununun yürürlükten kaldırılması hakkında Kanun” teklifi vermiştir. Teklif Tarım ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.⁹³⁰

3.1.13.3. Takrirleri

Ankara Mebusu Ramiz Eren’in 6 Mart 1954 Cumartesi günü “5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun muvakkat 33. maddesinin tefsiri hakkında” verdiği takriri.

“Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu muvakkat bir komisyonda görüşülmüş olduğundan bu tefsir talebinin de Dâhili Nizamname mucibince ve vekâletlerle mütenazır encümenlerden aza alınmak suretiyle kurulacak muvakkat bir encümende müzakeresi icap etmektedir. Bu şekilde kurulmuş muvakkat bir encümen mevcut olduğundan bu takririn de mezkûr komisyona havalesini reylerinize arz edeceğim.”⁹³¹ Bu takririn böyle bir komisyona havale edilmesi Meclis tarafından kabul edilmiştir.⁹³²

3.1.14. Sadri Maksudi Arsal’ın TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Sadri Maksudi Arsal’ın çeşitli konularda 20 defa söz aldığı, iki tane de takrir verdiği tespit edilmiştir. Bu süre zarfında herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.14.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

11 Temmuz 1950 Salı günü “Askerlik Kanununun 2850 sayılı Kanunla değiştirilen ve 3027, 3174, 4173 ve 4416 sayılı kanunlarla fıkralar eklenen 5. maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı ve

⁹³⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 8-12.

⁹³¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 59, 6.3.1954, s. 308.

⁹³² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı: 4, Birleşim: 59, 6.3.1954, s. 308.

Millî Savunma Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Kanun tasarısı askerlik süresini ilgilendiren bir durumu kapsamaktadır. Kanun Meclis’te tartışılırken Sadri Maksudi Arsal söz alarak, Milli Savunma Bakanı’na, dışardan gelen bir tehlike karşısında askerlik müddetinin kısaltılmasının bir sakıncası olup olmadığı hususunda bir soru yöneltmiştir.⁹³³ Milli Savunma Bakanı Refik Şefket İnce’de, suale karşın, bu durum karşısında gerekli tedbirlerin alındığını, askerlik süresinin 3 yıldan 2 yıla indirirken askerlik hizmetinin hakkıyla yerine getirilmesinde bir sorun olmayacağı şeklinde cevap vermiştir.⁹³⁴ Meclis’te görüşülen tasarının komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁹³⁵

13 Temmuz 1950 Perşembe günü “Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Kanun tasarısı hakkında Sadri Maksudi Arsal söz almıştır. Konuşmasında Af Kanunu’nun fert ya da bir şahıs için çıkartılmayacağını, merhamete layık mahkûm zümreler için çıkartılacağını ifade ettikten sonra konuşmasını tamamlamıştır.⁹³⁶ Meclis’te yapılan müzakereler sonucunda Türk Ceza Kanunu’nun incelenen 374. 448. 449. 450. ve 451. maddeleri kabul edilmiştir.⁹³⁷

13 Haziran 1951 Çarşamba günü “Adana’da oturan Tunus mültecilerinden Salih Kaya ve 34 arkadaşı hakkında 1 numaralı geçici Dilekçe Komisyonu kararı” münasebetiyle Sadri Maksudi Arsal bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında dilekçe müesseselerinin tarihi hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, dilekçe verme usulünün bazı ülkelerde nasıl işlediğini açıklamıştır. Devamında ise bizim ülkemizdeki dilekçe kurumlarının işleyişindeki aksaklıkları belirtmiş, vatandaşa hizmet etmek için bu müessesenin bir an önce işler hale getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Son olarak ise bu teklifin Tarım Komisyonuna havale edilmesinin doğru bir

⁹³³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 523.

⁹³⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 525.

⁹³⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 533.

⁹³⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 603.

⁹³⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 22, 13.7.1950, s. 681.

karar olacağını belirtmiştir.⁹³⁸ Melis'te yapılan oylama sonucunda teklifin Tarım Komisyonu'na gönderilmesine karar verilmiştir.⁹³⁹

25 Temmuz 1951 Çarşamba günü “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu” Meclis'te görüşülmüştür. Tasarı hakkında birçok milletvekili söz almış ve düşüncelerini ifade etmiştir. Sadri Maksud Arsal'da tasarı hakkında söz almıştır. Konuşmasının başında kanun tasarısının yazılışındaki kusur ve noksanlar yüzünden en başta tasarıya karşı olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu noksanların giderilmesinden dolayı kanun tasarısına açıkça destek verdiğini ifade etmiştir. Konuşmasının devamında ise Atatürk'ün şahsiyetine ve yaptıkları işlere büyük saygı duyduğunu anlattıktan sonra Atatürk'ü bir kurtarıcı olarak gördüğünü belirtmiştir.⁹⁴⁰ Müzakeresi yapılan kanun tasarısı Meclis'te kabul edilmiştir.⁹⁴¹

25 Ocak 1952 Cuma günü “Kibritin Tekelden Çıkarılmasına ve İstihlâk Vergisine Tâbi Tutulmasına dair Kanun tasarısı ve Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu ile Ekonomi Komisyonu düşüncesi ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Gümrük ve Tekel Bakanı Sıtkı Yırcalı, bu kanunla birlikte kibritin tekelden çıkarılacağını ve kibriti herkesin aynı para ile temin edecek bir duruma getirileceğini açıklamıştır. Sözlerinin devamında ise kibrit fabrikalarının devam ettiğini bunun yanında özel teşebbüse de destek verileceğini de ayrıca ifade etmiştir.⁹⁴² Sadri Maksudi Arsal'da bu tasarı hakkında söz almıştır. Konuşmasına Sıtkı Yırcalı'nın sözlerini eleştirmekle başlamış ve devlet fabrikaları işler haldeyken şahsi olarak fabrika açılmasına karşı çıktığını belirttikten sonra bu durum karşısında kibrit fiyatlarında bir değişimin söz konusu olacağını açıklamıştır.⁹⁴³ Meclis'te görüşülen kanun kabul edilmiştir.⁹⁴⁴

DP Amasya Milletvekili Kemal Eren ve DP Ankara Milletvekili Selahattin Benli'nin 28 Ocak 1952 Pazartesi günü “Gayrimenkule Tecavüzün Define dair Kanun teklifi

⁹³⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 89, 13.6.1951, s. 199-200.

⁹³⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 89, 13.6.1951, s. 208.

⁹⁴⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 104, 25.7.1951, s. 306-307.

⁹⁴¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 104, 25.7.1951, s. 324.

⁹⁴² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 31, 25.1.1952, s. 316-317.

⁹⁴³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 31, 25.1.1952, s. 319-320.

⁹⁴⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 31, 25.1.1952, s. 322-324.

ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Meclis’te kanun teklifi tartışılırken Sadri Maksudi Arsal kanun teklifinden ayrı bir konu üzerine kısa bir konuşma yapmıştır.⁹⁴⁵

22 Şubat 1952 Cuma günü “1952 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu konu tartışılırken Sadri Maksudi Arsal başka bir konu üzerinde söz almıştır. Konuşmasında Avrupa’da üç müessese olduğunu ifade etmiştir. İlk olarak Avrupa Konseyi’nin üzerinde durmuştur. Bu müessesenin bazı cemiyetlerin birleşmesinden meydana geldiğini ve bunun ise iki meclisin olduğundan bahsetmiştir. İkinci müessese olarak ise Avrupa Parlamentolar Birliği olduğunu söylemiştir. Bu cemiyetin Avrupa Konseyi’ne çalıştığını ve federalizm taraftarı olduğunu ifade etmiştir. Üçüncü ve son olarak ise bütün dünya parlamentolar arasında yardımlaşmayı temin etmeye çalışan bir müessese olduğunu ve bunun ayrıca bir izahının gerekli olmadığını belirtmiştir.⁹⁴⁶

23 Şubat 1952 Cumartesi günü “1952 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesi” Meclis’te görüşülmüştür. Bütçe görüşmeleri üzerine söz alan Sadri Maksudi Arsal devletlerin dinler hakkındaki bakış açısını açıklarken Meclis’te çıkan gürültüler dolayısıyla kürsüden ayrılmıştır.⁹⁴⁷

27 Şubat 1952 Çarşamba günü “Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri” Meclis’te görüşülmüştür. Sadri Maksudi Arsal görüşmeler devam ederken söz almış ve eğitim sistemi hakkında bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, komünizmin sıkıntılarına değinen Arsal, lise ve dengi okullarda komünizm tehlikesine karşı önlem alan devletin, üniversitelerde de önlemler alarak komünizminin bir propaganda aracı olmasından çıkarılması gerektiğini belirtmiştir.⁹⁴⁸ Müzakeresi yapılan bütçeler kabul edilmiştir.⁹⁴⁹

⁹⁴⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 32, 28.1.1952, s. 361-362.

⁹⁴⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 44, 22.2.1952, s. 513-514.

⁹⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 45, 23.2.1952, s. 612.

⁹⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 989.

⁹⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 49, 27.2.1952, s. 1078-1093.

8 Aralık 1952 Pazartesi günü “491 Sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun Tekrar Meriyete Girmesi Hakkındaki Kanun” münasebetiyle Meclis’te görüşülmüştür. Bu teklif üzerine Meclis’te yoğun tartışmalar olmuştur. Sadri Maksudi Arsal’da bu tartışmalara katılmıştır. Meclis kürsüsüne gelen Arsal, lisan dilinin gelişimi üzerine bir açıklama yapmıştır. Devamında ise Türkiye’de de önemli dil çalışmalarının olduğunu belirttiikten sonra Atatürk’ün Türk Dil Kurumu’nu kurdurarak bu alanda çok büyük bir gelişme sağladığının altını çizmiştir. Konuşmasının sonlarına doğru ise Anayasanın değişmesiyle birlikte Türkçe kelimelerin çıkartılacağını ve bu bağlamda Atatürk’ün en büyük eserlerinden olan Harf İnkılabına büyük bir darbe vurulacağını ifade etmiştir.⁹⁵⁰ Görüşmeler sonucunda teklifin komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.⁹⁵¹

17 Şubat 1953 Salı günü “1953 Yılı Bütçe Kanununun Tümü” münasebetiyle Meclis’te müzakere yapılmıştır. Milletvekilleri bütçe hakkında düşüncelerini ifade etmiştir. Sadri Maksudi Arsal ise bu konuyla ilgili, Millet Meclislerinde, parlamentolarda umumi bütçe müzakereleri, millet içindeki dertlerin, fikirlerin, cereyanların bir penceresi olduğunu belirtmiştir. Devamında ise Milliyetçiler Derneği adlı bir derneğin kapatılmasına da karşı çıkmıştır.⁹⁵²

25 Şubat 1953 Çarşamba günü “Milli Eğitim Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçeleri” Meclis’te görüşülmüştür. Bütçe kanunu müzakere edilirken Reşat Belger, eğitimde ülkemizdeki sistemin eskidiğini bu yüzden Amerikan sistemine geçilmesi gerektiğini teklif etmiştir. Sadri Maksudi Arsal bu konuyla ilgili konuşmak üzere kürsüye gelmiştir. Konuşmasında eğitim sisteminde bir sorun varsa önce bu sorunun kendi içimizde çözme taraftarı olmuştur. Devamında ise Belger’e cevaben, Avrupa’daki eğitim sisteminin eskidiği iddialarına da Avrupa’da son 60-70 yılda çok önemli ilim ve bilim insanların yetiştiğini buna oranla Amerika’da bir filozof ve birkaç sosyolog yetiştiğini belirtmiştir. Ancak Amerika’nın teknik sahada çok ileri

⁹⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 14, 8.12.1952, s. 131-134.

⁹⁵¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 18, 17.12.1952, s. 304.

⁹⁵² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 45, 17.2.1953, s. 378.

olduğunun altını çizmiştir.⁹⁵³ Meclis'te müzakeresi yapılan bütçeler kabul edilmiştir.⁹⁵⁴

DP Afyonkarahisar Mebusu Ali İhsan Sabis'in 6 Ocak 1954 Çarşamba günü "Mısır Hükümeti tarafından Türkiye elçisi hakkında alınan karar münasebetiyle takrirı" ve Dışişleri Bakanı Mehmet Fuat Köprülü'nün beyanatı Meclis'e sunulmuştur. Bunun üzerine Sadri Maksudi Arsal bir konuşma yapmıştır. Arsal, Türk Milleti'nin mümessili olan Türk Devleti'nin elçisinin Mısır Hükümeti tarafından beynelmilel, ahlak ve milletlerarası hukuk prensipleri dışında sınır dışı edildiğini belirtmiştir.⁹⁵⁵

DP Manisa Mebusu Refik Şevket İnce'nin 15 Şubat 1954 Pazartesi günü "Dilekçe Komisyonunun 20 Nisan 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5751 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takrirı ve Dilekçe Komisyonu raporu" Meclis'te görüşülmüştür. Rapor üzerine Sadri Maksudi Arsal kısa bir konuşma yaparak müzakerelerin devam etmesini istemiştir.⁹⁵⁶ Meclis'te görüşülen takririn Teşkilat-ı Esasiye ve Milli Müdafaa Encümenlerine havalesine karar verilmiştir.⁹⁵⁷

17 Şubat 1954 Çarşamba günü "Milletvekilleri Seçim Kanunu'nun bazı maddelerin değiştirilmesine ve bazı maddelerin eklenmesine dair Kanun Layihası" Meclise sunulmuştur. Sadri Maksudi Arsal, seçim tutanaklarının itirazı ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Seçim Kurulu'nun itiraz tutanaklarını incelemesinde mahsur görmeyen Arsal, bu kurumun tutanaklar hakkında kesin karar yetkisinin verilmesine karşı çıkmıştır. Devamında ise bu karar yetkisinin TBMM'de olması gerektiğini savunmuştur.⁹⁵⁸

24 Şubat 1954 Çarşamba günü "Maarif Vekâleti, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçeleri" münasebetiyle Sadri Maksudi Arsal bir konuşma yapmıştır.

⁹⁵³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 53, 25.2.1953, s. 961.

⁹⁵⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 53, 25.2.1953, s. 1022-1041.

⁹⁵⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 25, 6.1.1954, s. 40.

⁹⁵⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 320-321.

⁹⁵⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 43, 15.2.1954, s. 321.

⁹⁵⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 44, 17.2.1954, s. 479-480.

Konuşmasının başında ülkedeki eğitimin sıkıntılarından bahsettikten sonra, ülkenin acilen bir maarif planına ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Devamında ise Hollanda ve Japonya'nın maarif planından bahsetmiş, Japonya'nın 35 yıl süre ile hazırladığı maarif planının büyük yararını gördüğünü ve bir Avrupai devlet statüsüne geldiğini belirtmiştir. Son olarak ise de, maarif planı için bu Meclis'in zamanının kalmadığını, gelecek dönemdeki Meclis'in bu plan üzerinde durması gerektiğini açıklamıştır.⁹⁵⁹

3.1.14.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Sadri Maksudi Arsal'ın herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.14.3. Takrirleri

Yüksek Başkanlığa;

“T.B.M.M.’nin 28 Kasım oturumunda, Anayasanın dilini değiştirmeye dair Kanun teklifini, müzakereden sonra şu kararı kabul etmiştir: İlim dilimizin salâhiyetli bir dil akademisi tarafından ilmi metotlara göre, tedrici surette Türkçeleştirilmesi milli kültürümüzün inkişafı bakımından lüzumlu ve faydalıdır. Fakat tek parti hâkimiyeti devrinde dil sahasında çalışan müesseseler tarafından ilmi metotlara riayet edilmeksizin birçok, garp Türkçesinin gramerine savti ahenk kaidelerine ve dilimizin kelime yaratmak usullerine aykırı olarak, kelime ve ıstılahlar yaratılmış ve bu ıstılahlar mektep ve kanun vasıtasıyla ilim dilimize ve resmi dilimize sokulmuştur. Bu gibi kelimelerin resmi dilimizden tedricen çıkarılması bir zarurettir. Fakat geçen on beş yıl zarfında yaratılmış ve ilim dilimize girmiş kelime ve ıstılahların hepsi kül halinde yanlış kelimeler değildir. Şimdiye kadar şahıs ve heyetler tarafından gelişigüzel kelime yaratmak ne kadar zararlı olmuş ise bugün keza lisanîyat sahasında ihtisası olmayan kimselerin münhasıran kendilerinin indi zevklerini rehber edinerek lisanımızdan bütün yeni Türkçe kelime ve ıstılahları çıkarmaya kalkışmaları da aynı derecede zararlı olacaktır. Memleketimizde lisan sahasında yeni bir hercümerç yaratacaktır. Onun için dilimize girmiş yeni Türkçe kelimelerin iyilerini kötülerinden tefrik ederek isabetsiz usullerle yapılmış dilimizin ruhuna aykırı

⁹⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 49, 24.2.1954, s. 846-847.

kelimeleri tasfiye etmek vazifesini, yakında tesisini zaruri bulduğumuz Dil Akademisine bırakmanın daha doğru olacağını kabul ederek (203) milletvekili tarafından imzalanmış kanun teklifinin reddine karar verilmiş, Meclis gündeminde diğer maddelere geçilmiştir.”⁹⁶⁰

Ankara

Sadri Maksudi Arsal

Bu önerge Meclis’te yapılan oylama sonucunda reddedilmiştir.⁹⁶¹

Yüksek Başkanlığa;

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe tasarısının 453 Milletlerarası Meclis münasebetlerinin gerektirdiği giderler faslının 21. maddesiyle ilgili (R) formülünün Bütçe Komisyonu tarafından tanzim edilen şekli Avrupa Parlamentolararası Birlik statüsüne ve bu statüye mütenazır olarak tanzim ve kabul edilmiş bulunan Tüzüğe muhalif bulunduğu gibi hukuki ve politik esaslara da uygun düşmediğinden bu teşekküllere statü ve Tüzüklerine göre hareket imkânları bahşedilmek üzere iş bu madde ile ilgili formülün (R) cetvelinden çıkarılmasını ve Başkanlık Divanı teklifi üzere ipkasını arz ve teklif ederiz.”⁹⁶²

Elazığ

Şevki Yazman

Ankara

Sadri Maksudi Arsal

Bu önerge Meclis tarafından reddedilmiştir.⁹⁶³

3.1.15. Selahaddin Adil’in TBMM’deki Siyasi Faaliyetleri

Selahaddin Adil, IX. Dönem TBMM Genel Kurulu’nda 15 değişik konuda 30 konuşması vardır. Bu dönem süresince, Maden Kanunu teklifi, Gayrimenkule

⁹⁶⁰ Kâzım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem 1950-1954**, Cilt: 3, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 2000, s. 3070-3071.

⁹⁶¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 18, 17.12.1952, s. 304.

⁹⁶² Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi...**, Cilt: 3, s. 2907.

⁹⁶³ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi...**, Cilt: 3, s. 2907.

Tecavüzün Define dair Kanunun değiştirilmesi için Kanun teklifi vermiştir.⁹⁶⁴ Ayrıca Ankara Milletvekilliğinden istifa ettiğine dair bir de takriri vardır.

3.1.15.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

20 Şubat 1951 Salı günü “1951 yılı Bütçe Kanunu” tasarısı Meclis’te görüşülmüştür. Selahaddin Adil bu kanunun tümü hakkında söz almıştır. Adil sözlerine en başta bu kanun tasarısını eleştirerek başlamıştır. Memleketin biran evvel kalkınması taraftarı olan Adil, bu bütçenin kendisini tatmin etmediğini ifade etmiştir. Devamında ise şunları dile getirmiştir: *“Gönül arzu eder ki, kendi hesabıma, genç, müteşebbis ve bütün milletin umumi itimadına ve Meclisin büyük bir ekseriyetine sahip olan Hükümetimiz bu kalkınma ve icraatında daha cüretkârane bir surette terakki hamlesi yapabilsin ve yapsın. Hükümetin idareyi ele aldığı anda duçar olduğu mali müşkülâtı takdir edenlerdenim, bunda hiç şüphe yoktur. Fakat ben bu kadar kuvvetli perestişle mevkii iktidara gelen hükümetten daha çok işler yapmış olmasını bekler ve ümit ederdim. Arkadaşlar bunda kendi hesabıma bir hodbinlik kabul etmemenizi rica ederim. Memlekette bu refahı görmeyi şahsi bir arzu değil, bundan daha çok, memleketin kalkınmasını istemekten ibaret yüksek bir hüsnüniyet olarak kabul etmenizi çok rica ederim.”*⁹⁶⁵ Daha sonra Bütçe Kanunu ile ilgili müzakereler devam etmiştir.

23 Şubat 1951 Cuma günü “Milli Savunma Bakanlığı Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Selahaddin Adil bu konu ile ilgili söz almış ve askeri tecrübesine dayanarak kürsüde bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında askeriyenin bütçesi üzerinde durmuştur.⁹⁶⁶

4 Mayıs 1951 Cuma günü “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun” tasarısı münasebetiyle Meclis’te milletvekilleri düşüncelerini ifade etmişlerdir. Selahaddin Adil ise bu konu ile ilgili şunları söylemiştir: *“Memleketimiz büyük bir tekâmül geçirmiş, inkılâp yapmış ve bu bakımdan bütün Şark milletlerine numune ve rehber olmuştur. Mustafa Kemal Paşa’nın bu inkılâptaki büyük hissesi hiçbir zaman*

⁹⁶⁴ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi...*, Cilt: 7, s. 45.

⁹⁶⁵ *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 46, 20.2.1951, s. 329.

⁹⁶⁶ *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 49, 23.2.1951, s. 561-562, 575.

inkâr edilemez. Fakat bu tekâmül ve inkılâbı yalnız bir şahsın eseri saymak ve bunda milletin ve milletin diğer büyüklerinin hisselerini nazara almamak tarihe ve millete karşı büyük bir ihmâl teşkil eder. Herkes bilir ki bu tekâmül ve inkılap iki asır evvel başlamıştır. Devam etmektedir ve edecektir. Mustafa Kemal Paşa bu tekâmülün semerelerini toplamakta büyük bir gayret ve cesaret göstermiş, vazifesini ifa etmiştir. Fakat tekâmül ve bunun doğurduğu inkılâp tabiatıyla devam etmekte ve gelişmektedir; hakikatleri olduğu gibi görmek, söylemek ve yazmak daha doğru ve memleket için daha hayırlı olur, kanaatindeyim.”⁹⁶⁷

16 Ocak 1952 Çarşamba günü “Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilâtının Dışişleri Bakanlığına bağlanması hakkında Kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bütçe Komisyonları raporları” Meclis’te görüşülmüştür. Birçok milletvekili bu konu hakkında düşüncelerini söylemiştir. Selahaddin Adil ise bu tasarı hakkında gerekli bilgileri verdikten sonra bazı milletlerden örneklerle söylediklerini desteklemiştir. Son olarak da bu kanun tasarısı ile ilgili şunları ifade etmiştir: *“Bu mühim mesele yalnız Hariciye Vekâletine taallük eden bir mesele değildir. Bütçe Komisyonuna hemen hemen hiç aidiyeti yoktur. Bu mesele İktisat Encümeninde, Maliye Encümeninde, hatta askeri yardım olması itibariyle Milli Savunma Komisyonunda görüşülmelidir. Yalnız Hariciyenin bu ağırlığı tekabül etmesiyle mesele halledilmez. Çünkü az çok bunun netayicinden yalnız Hükümetimiz değil, hepimiz mesulüz.”⁹⁶⁸*

12 Aralık 1952 Cuma günü “Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanun Tasarısı ile DP Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük ve Hüseyin Ortakçioğlu’nun Emirber ve Seyis Erleri hakkındaki 203 sayılı Kanununun 1. ve 3. maddelerinin değiştirilmesine dair 1600 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hakkında Kanun” teklifi Meclise sunulmuştur. Meclis’te milletvekilleri bu kanun hakkında düşüncelerini irat etmişlerdir. Askeri bir geçmişe sahip olan Selahaddin Adil ise bu konuyla ilgili emir eri meselesinin suiistimal edilmemesini ve bu suiistimallerin komple kaldırılmasını icap ettiğini ve bunun ise sadece kanunlarla olmayacağını ifade etmiştir.⁹⁶⁹

⁹⁶⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 72, 4.5.1951, s. 42.

⁹⁶⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 72, 16.1.1952, s. 167-169.

⁹⁶⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 16, 12.12.1952, s. 219-220.

13 Şubat 1953 Cuma günü “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu Lâyihası” ile DP Antalya Mebusu Burhanettin Onat ve 122 arkadaşının “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” teklifi Meclise sunulmuştur. Bu konu ile ilgili Selahaddin Adil, kanunun biran evvel çıkarılmasını temenni ettikten sonra kaplıcalar hakkında şunları ifade etmiştir: *“Gerek henüz mer'i olan kaplıcalar hakkındaki Maden Kanununun kısımları, gerek Umumi Hıfzıssıhha Kanununun kısımları kısmen turizme engel teşkil edecek, kısmen de turizmin üzerine aldığı kaplıca gibi müesseseleri alakadar edecek ve belki onlar üzerindeki nezareti lüzumlu görececek birtakım ahkâm vardır. Tasarıda bu husus nazarı dikkate alınmamıştır. Bu hususa komisyonun nazarı dikkatini çekerim.”*⁹⁷⁰

DP Denizli Mebusu Baha Akşit'in 23 Mart 1953 Pazartesi günü “Maadin Nizamnamesinin 30. maddesindeki akraba ve taallûkat tabirinin tefsiri hakkında önergesi ve Ekonomi ve Adalet Komisyonları raporları” münasebetiyle Selahaddin Adil bir konuşma gerçekleştirmiştir ve bu konu ile ilgili düşüncelerini Meclis'te dile getirmiştir.⁹⁷¹

3.1.15.2. Kanun Teklifleri

“Maden Kanunu tasarısı ile Ankara Milletvekili Selahaddin Adil'in Maden Kanunu Teklifi, İçişleri ve Ekonomi ve Ticaret Komisyonları başkanlığı tezkereleri.”

Yüksek Başkanlığa;

“Maden Kanunu Hakkında 20 Kasım 1951 tarihi ile komisyonumuza havale olunan, İçişleri Komisyonunun 20 Kasım 1951 tarih ve 6 numaralı kararı, evvelce bilmünasebe komisyonumuzun 14 Kasım 1951 tarihindeki oturumunda mevzu bahis olmuş ve Maden Kanununun da diğer komisyonlardan geçtikten sonra müzakere edilmesine ekseriyetle karar verilmiştir.”

⁹⁷⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 43, 13.2.1953, s. 283.

⁹⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 57, 23.3.1953, s. 22.

Saygılarımla arz ederim.

Ekonomi Komisyonu Başkanı

Ankara

Selahaddin Adil

Yüksek Başkanlığa;

“Maden Kanunu tasarısı ile Ankara Milletvekili Selahaddin Adil’in Maden Kanunu Teklifi, Ekonomi ve Ticaret Bakanı ile teklif sahibinin iştirakiyle görüşüldü. Tümü üzerinde açılan müzakerede söz alan komisyonumuz üyelerinden Bursa Milletvekili Necdet Yılmaz, müzakere mevzuu olan kanun tasarısı ile kanun teklifinin Ekonomi Komisyonunun tetkikinden sonra komisyonumuzda müzakeresinin daha isabetli olacağını belirtti. Aynı nokta-i nazara iştirak eden komisyonumuzca, havalenin bu şekilde tanzimi için dosyanın Yüksek Başkanlığa sunulmasını oybirliği ile karar verildi.”⁹⁷²

Saygılarımla arz ederim.

İçişleri Komisyonu Başkanı

Kırklareli

Faik Üstün

“Maden Kanunu layihası ile Ankara eski Mebusu Selahaddin Adil, Maden Kanunu teklifi Adalet, Bütçe, İçişleri ve Maliye Komisyonları düşünceleriyle Ekonomi Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Bu kanun hükmüne tabi tutulacak olan maddeler 2’den 160’a kadardır. Bütün maddeler Meclis’te değerlendirilmiştir. Daha sonra tasarının tümü üzerinde oylama yapılmıştır ve ekseriyetle tasarı Meclis’ten geçmiştir.⁹⁷³

3.1.15.3. Takrirleri

Ankara Mebusu Selahaddin Adil’in mebusluktan istifa ettiğine dair önergesi.

⁹⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı:2, Birleşim: 8, 23.11.1951, s. 169.

⁹⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 29, Toplantı:4, Birleşim: 56, 3.3.1954, s. 89-137.

Büyük Millet Meclisi Riyasetine;

“Üç senelik mebusluğum sırasında siyasi hayatımız cereyanlarına intibak imkânını maalesef bulamadığım gibi son zamanlarda vücudumda hissettiğim taap sebebiyle de bu mesuliyetli vazife-i teşriyeye devamı doğru bulmadım. Seçmenlerime beyanı itizar ederek milletvekilliğinden istifamın kabulünü rica ederim. Derin hürmetlerimle.”⁹⁷⁴

Emekli General
Selahaddin Adil

3.1.16. Selahattin Benli'nin TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri İncelendiğinde Selahattin Benli'nin 1951 Yılı Bütçe Kanunu ve Gayrimenkule Tecavüzün Define dair konuşması, Gayrimenkule Tecavüzün Define dair kanun teklifi, yine aynı kanun hakkında takriri vardır.

3.1.16.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

19 Şubat 1951 Pazartesi günü “1951 Yılı Bütçe Kanunu” tasarısı Meclis'te görüşülürken Selahattin Benli bu tasarının tümü hakkında söz almıştır. En başta ülkenin 25 yıllık mali ve iktisadi politikası üzerinde durmuştur. Günümüzdeki ekonomik sıkıntılarının tamamının sorumlusu olarak önceki CHP iktidarına yüklemenin doğru olmadığını; ancak CHP'nin çeyrek asırdır uygulamış olduğu yanlış politikaların sebep olduğunu da üstüne basarak söylemiştir. Benli, daha sonra 1951 yılı bütçesinin gelir ve gider kaynaklarının üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Son olarak Benli şunlara değinmiştir: “*Sağlam bir milli politikanın her şeyden evvel bütçe muvazenesiyle ve milli gelirin artırılması esasına dayanacağı inancını taşıyan Menderes Hükümeti'nin bir sene sonra 1952 Bütçesini Yüksek Meclise sunduğu zaman, bütün yapıcı tenkitlerin ve tekliflerin nazarı itibara alınmış olacağını ve memleketimizin mali, iktisadi ve ticari politikasının memleket hayrına büyük bir inkişaf göstermiş olacağına şüphem ve tereddüdüm yoktur.*”⁹⁷⁵

⁹⁷⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 24, Toplantı: 3, Birleşim: 103, 7.7.1953, s. 294-295.

⁹⁷⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 45, 19.2.1951, s. 264-268.

DP Amasya Milletvekili Kemal Eren ve DP Ankara Milletvekili Selahattin Benli'nin 30 Temmuz 1951 Pazartesi günü "Gayrimenkule Tecavüzün Define dair Kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları" Meclis'te görüşülmüştür. Benli, bu kanunun gerekliliği hakkında şunları ifade etmiştir: *"Halen meriyette bulunan 2311 numaralı "Gayrimenkule Tecavüzün Defi'ne" dair Kanun 18 senelik tatbikat devresinde, gerek halkımız ve köylümüz tarafından gerekse idare amirlerimiz tarafından pek çok şikâyetlere ve ihtilaflara sebep veren bir kanun olduğu Yüksek Heyetinizce de malum olan bir hakikattir. Bu kanunun esas ve prensip itibariyle memleketimizin bünyesi ve zaruretleri icabı lüzumlu bir kanun olduğuna kaniyiz. Ancak halen meriyette bulunan ve fakat tatbikatta pek çok noksanlıkları ve boşlukları dolayısıyla tatbik kabiliyetini kaybetmiş olan, ihtiyaç ve maksadı temin edemeyen 2311 numaralı Kanunun yerine kaim olmak üzere bu yeni kanun teklifi yüksek tasvibinize arz olunmuştur. İdare amirlerimizin ilk ve esas görevleri idareleri altında bulundurdukları mahallin asayiş ve emniyetini, amme nizamını korumak ve bu arada ferdin tasarruf emniyetini de temin etmektir. Bu kanun her şeyden evvel fiili tasarruf hakkını himaye eder ve aynı zamanda, her gün emsaline esefle şahit olduğumuz asayiş ve emniyete müessir, kanlı müessif hâdiselerin doğmasını önlemeye matuf idari tedbirlerin alınmasını temin eder."*⁹⁷⁶ Bu tasarı Meclis'te görüşülmüş ve tartışılmıştır. Müzakere neticesi sonucunda önergelerle birlikte teklifin Adalet Komisyonuna gönderilmesine karar verilmiştir.⁹⁷⁷

3.1.16.2. Kanun Teklifleri

Ankara Milletvekili Selahattin Benli'nin, "Gayrimenkule Tecavüzün Def'ine dair olan 2311 sayılı Kanunun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun" teklifinin ivedilikle görüşülmesine dair önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. Yüksek Başkanlığına;

"Gayrimenkule tecavüzün define dair 2311 numaralı Kanunun ikinci maddesinin tadiline dair Kanun teklifi ve gerekçesi tercihan ve müstacelen kabulü hususu Heyeti

⁹⁷⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 106, 30.7.1951, s. 410.

⁹⁷⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 106, 30.7.1951, s. 424-425.

Umumiyenin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa ilişik olarak saygı ile takdim olunur.”⁹⁷⁸

22 Kasım 1950
Ankara Milletvekili
Selahattin Benli

Bu kanunun ivedilikle görüşülmesi Meclis tarafından reddedilmiştir.⁹⁷⁹

3.1.16.3. Takrirleri

Ankara Milletvekili Selahattin Benli'nin, “Gayrimenkule Tecavüzün Def'ine dair olan 2311 sayılı Kanunun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun” teklifinin geri verilmesine dair önergesi.

Yüksek Başkanlığa;

“Gayrimenkule tecavüzün define dair olan 2311 sayılı Kanunun ikinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun teklifimin geri verilmesini saygılarımla rica ederim.”⁹⁸⁰

Ankara Milletvekili
Selahattin Benli

Bu teklifin geri verilmesi kabul edilmiştir.⁹⁸¹

3.1.17. Seyfi Kurtbek'in TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Seyfi Kurtbek'in IX. Dönem TBMM'de milletvekili olarak 2 değişik konuda 7, Milli Savunma Bakanı olarak 9 değişik konuda 27, Ulaştırma Bakanı olarak 23 konuda 43

⁹⁷⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 10, 24.11.1950, s. 189-190.

⁹⁷⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 10, 24.11.1950, s. 191.

⁹⁸⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 58, 30.3.1951, s. 66-67.

⁹⁸¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 58, 30.3.1951, s. 67.

olmak üzere toplamda 34 değişik konuda 77 konuşması vardır.⁹⁸² Dilekçe Komisyonunun Haftalık Karar Cetveli ile ilgili takriri vardır. IX. Dönem TBMM Tutanak Dergileri incelendiğinde herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

3.1.17.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

21 Haziran 1950 Çarşamba günü “Korgeneral Zekai Okan’a ait Dilekçe Komisyonu kararı” Meclis’te görüşülmüştür. Zekai Okan, yüzbaşı olduğu zaman Sakarya Muharebesi’nde hizmetine karşılık Meclis tarafından takdimname ile onurlandırılmıştır. Fakat bu onurlandırma bir hata yüzünden iki sene Meclise gönderilememiştir. Afyon Muharebesi’ndeki hizmetlerine karşılık yine bir onurlandırma verilmiş, fakat buda vaktinde yetişmemiş, gecikmelide olsa Meclisçe tasdik edilmiştir. Okan’ın 152 numaralı kanundan yararlanabilmesi için Meclis’ten ikinci takdirmamenin kabul edilmesinden geçmekteydi. Bunun ise Meclis’te bir hata yüzünden geç tasdik edilmesi komutana yapılan bir haksızlığı göstermektedir. Bu itibarla Zekai Okan’a hakkının verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁹⁸³ Bu konu üzerine Seyfi Kurtbek bir konuşma gerçekleştirmiş ve konuşmasında Korgeneralin hakkının teslim edilmesini istemiştir.⁹⁸⁴

11 Temmuz 1950 Salı günü “Askerlik Kanununun 5. maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesi hakkında Kanun” Meclis’te müzakere edilmiştir. Bunun üzerine Milli Savunma Komisyonu Sözcüsü Seyfi Kurtbek bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında 5. maddenin değişikliği hakkında bilgi verdikten sonra Milli Savunma Bakanlığı’nın asker alımı üzerine bilgi vermiştir.⁹⁸⁵ Daha sonra askeri cezalar hakkında bilgi verdikten sonra şunları ifade etmiştir: “*Bu kanun buraya getirilirken teknik incelemelerden geçirilmiş, en küçük kıta komutanlarından sorulmuş ve bütün komutanların fikirleri alınmıştır. Bizzat kıtalar üzerinde tecrübeler yapılmış, ince hesaplar üzerine tesis edilmiş, memleketin hususiyetleri*

⁹⁸² Öztürk, *a.g.e.*, s. 72.

⁹⁸³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 11, 21.6.1950, s. 222.

⁹⁸⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 11, 21.6.1950, s. 223.

⁹⁸⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 523-525.

nazara alınmış, yeni alınan silahların hususiyetleri ve diğer bütün elamanların vaziyetleri nazara alınarak kati bir neticeye varılmıştır. Bazı memleketlerde şöyledir, bazılarında böyledir diye kanun yapmak şekli kimsenin aklına gelmemiştir. Bunun için yapılmış olan etütlere bilhassa itimat buyurmanızı rica ederim.”⁹⁸⁶ Müzakere sonucunda Askerlik Kanununun beşinci maddesindeki değişiklik çoğunlukla kabul edilmiştir.⁹⁸⁷

DP Yozgat Milletvekili Faik Erbaş’ın 17 Kasım 1950 Cuma günü Meclis’te “Ankara Gar gazino ve büfesiyle Gardaki Lojmanlar ve permiler ve Yerköy P.T.T Müdürü hakkında Posta ve Telgraf Müfettişinin tahkik evrakının neden tahvil edilmediği gibi sorular sormuştur. Bu suallere Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek’in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, lojmanlar ve permilerin kapasitesi hakkında bilgi verdikten sonra PTT Müdürünün yolsuzluk yaptığı iddiası ile yapılan şikâyetler üzerine müdür hakkında soruşturulma yapıldığını, ancak bu suçlardan hiçbirinin sabit olmadığını açıklamıştır.⁹⁸⁸

CHP Ordu Milletvekili Atıf Topaloğlu’nun 4 Aralık 1950 Pazartesi günü Meclis’teki “Belediye Gelirleri Kanununun 19. maddesinin B fıkrasındaki liman işgal resmine dair sorusuna” Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevaplandırmıştır. Kurtbek, sorulan bu sorulara tek tek izahat vermiştir.⁹⁸⁹

DP Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri’nin 22 Aralık 1950 Cuma günü Meclis’teki “Tren ve vapur ücretlerinin indirilmesi, izdihamın önlenmesi ve bu vesait personelinin terfihi için ne düşünüldüğüne ve Bandırma-İzmir hattı üzerinde işleyen tren ücretlerine dair sorusuna” Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek’in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu soru karşısında şunları ifade etmiştir: “*Bu vapur seferleri ve tarifeleri hakkındaki aksaklıklar yalnız Bandırma hattında değil, bütün deniz seferleri sahasındadır. Bunun için biz bunları böyle teker teker, mevzii olarak ele almaktan ziyade bütün şikâyetlerin asıl kaynağı olan idarenin teşkilatını yeniden*

⁹⁸⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 20, 11.7.1950, s. 529-530.

⁹⁸⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 21, 12.7.1950, s. 56.

⁹⁸⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 2, Toplantı: 1, Birleşim: 7, 17.11.1950, s. 134-136.

⁹⁸⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 14, 4.12.1950, s. 35-36.

organize etmeyi düşündük ve bu meseleyi kökünden halletmeye karar verdik.” Devamında ise şunlara değinmiştir: “Bütün tarifeler yeniden revizyona tabi tutulmuştur. Tarifeler ancak ilmi esaslara göre etüt edildikten sonradır ki, faydalı olabilir. Bundan başka yalnız İstanbul-Bandırma hattı tarifelerini değil, bütün deniz seferlerini tekrar revizyona tabi tutmuş bulunuyoruz. Diğer seferlerle birlikte İstanbul-Bandırma tarifesi de tetkik edilmiş bulunacaktır.”⁹⁹⁰

CHP Ordu Milletvekili Hüsni Akyol, “CHP Hükümetinin Anayasanın 81. maddesini ihlal ettikleri hakkındaki beyanatın mahiyetine dair soruyu” Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek’e yöneltmiştir. Hüsni Akyol; Kurtbek’in, 22 Kasım 1950 tarihli gazetelerde yayınlanan beyanatında CHP Hükümetlerinin muhabere gizliliğini ihmal etmek süratiyle Anayasanın 81. Maddesini ihlal ettiğinin ifadesi üzerine, bu maddeyi ihlal eden hükümet üyeleri ve memurların kim olduğunu ve bunlara Bakanlıkça nasıl muameleler yapıldığının açıklanması istemiştir. Kurtbek, CHP döneminde vatandaşların mektuplarının kontrol edildiğini, postanelere mektup atmak için konulan kutuların arkasının delindiğini, buraya gizli adamlar konulduğunu ve bu adamların ellerine liste verildiğini ifade etmiştir. Devamında ise telgraf ve mektupların açılıp okunduğu, telefon görüşmelerinin dinlenip kontrol edildiğini açıklamış, ayrıca bunların delillerinin olduğunu da eklemiştir.⁹⁹¹

27 Şubat 1951 Salı günü “Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları, Devlet Deniz Yolları ve Limanları, Devlet Havayolları, Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüklerinin 1951 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Seyfi Kurtbek, konuşmasının başında demiryollarının tamirâtı hakkında izahat vermiş ve yapılacak ödenek ile de ulaşım için büyük hamleler yapacaklarını ifade etmiştir.⁹⁹² Kurtbek, daha sonra posta, telgraf ve telefon haberleşmesi ile ilgili konuşmuş ve bu alanlarda deneyimli insanlar yetişmesi için Amerika’ya eleman göndereceklerini belirtmiştir.⁹⁹³ Son olarak bazı milletvekillerinin sorularını cevaplandırarak konuşmasını tamamlamıştır.⁹⁹⁴

⁹⁹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 3, Toplantı: 1, Birleşim: 22, 22.12.1950, s. 289.

⁹⁹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 38, 2.2.1951, s. 23-25.

⁹⁹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1065-1067.

⁹⁹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1082-1083.

⁹⁹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 53, 27.2.1951, s. 1091-1092.

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in 11 Nisan 1951 Çarşamba günü "Köy telefonları hakkındaki sorusuna" İçişleri Bakanı Halil Özyörük ve Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevapları olmuştur. Kurtbek, köylerdeki haber ulaşımı üzerine konuşmuştur. Konuşmasında bugünkü teşkilatın henüz ihtiyacı tam anlamıyla karşılamadığını, telefon ihtiyaçlarının şehirlerde daha lüzumlu olduğunu ifade etmiş ve devamında köy telefonlarının tesisinin çok masraflı olduğunu ifade etmiş, ancak köy telefonları üzerine de çalıştıklarını belirtmiştir.⁹⁹⁵

CHP Van Milletvekili Ferid Melen'in 28 Mayıs 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "Van Gölü'nde seyrüseferin tanzimi için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevap vermiştir. Kurtbek, konuşmasında Van Gölü ulaşımı ile ilgili bilgi verdikten sonra Van Gölü'nün eksiklerine değinmiş ve bunun için çalıştıklarını ifade etmiştir.⁹⁹⁶

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in 1 Haziran 1951 Cuma günü Meclis'teki "Gemi inşası ve tersane tesisi hakkında Hükümetçe alınmış bir karar olup olmadığına, miatları dolan gemilerin demir ve çelik fabrikalarına satılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna" Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen ve Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevapları olmuştur. Ulaştırma Bakanı, deniz sanayi politikalarının en başta tamir endüstrisini organize ederek ihtiyaçları tam olarak karşılayacak duruma sokmak olduğunu ve sırasıyla küçük gemi inşa sanayisini geliştirip ve bunun sonucunda da büyük gemi sanayisine geçmek olduğunu ifade etmiştir. Devamında ise eski gemilerin masrafları çok olduğundan demir çelik fabrikalarına verilmediğini bunların yerli veya yabancı müesseselere satıldığını açıklayarak konuşmasını tamamlamıştır.⁹⁹⁷

DP Giresun Milletvekili Ali Naci Duyduk'un 15 Haziran 1951 Cuma günü "Karadeniz'in Doğu bölgesi mahsulünün tahsis edilecek vapurlarla doğrudan doğruya ecnebi iskelelere şevkinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevap vermiştir. Konuşmasının başında Akdeniz ve Avrupa limanları arasında yük nakliyatının milletlerarası teşekküller

⁹⁹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 63, 11.4.1951, s. 162.

⁹⁹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 7, Toplantı: 1, Birleşim: 82, 28.5.1951, s. 481.

⁹⁹⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 84, 1.6.1951, s. 5.

tarafından yapıldığını ifade etmiştir. Daha sonra Kontinan hattı olan bu limanlar arasında çalışan gemilerin, Karadeniz limanlarından alacakları yükleri doğrudan sevk edileceği limanlara götürmeleri için de gerekli tedbirlerin alındığını açıklamıştır.⁹⁹⁸

DP Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in 2 Temmuz 1951 Pazartesi günü "Sivil havacılık, hava endüstrisi, Türk Hava Kurumu, uçak ve motor fabrikaları ile Türk Kuşunun bugünkü durumlarına, Hava Kurumuna bağışlanan paraların miktarına ve nerelere harcandığına dair Başbakanlıktan olan sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, en başta hava ulaşımının geliştirilmesi, milletin havacılık fikrinin kuvvetlendirmek, havacılık sanayinin kurulması ve geliştirilmesi için mücadele ettiklerini ifade etmiştir. Devamında ise Türk Hava Kurumu ile ilgili ise Cemiyetler Kanununun 36. Maddesine göre idare olunan özel bir kişilik olduğunu belirttikten sonra Türk Kuşuyla ilgili ise de milli savunmamız için faydalı olan bir müessese olduğunu açıklamıştır. Son olarak Hava Kurumuna yapılan bağışların kuruluşu olan 1925'ten 1950 yılına kadar 121.441.724 lira olduğunu açıkladıktan sonra konuşmasını tamamlamıştır.⁹⁹⁹

DP Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun 11 Temmuz 1951 Çarşamba günü Meclis'teki "Askerden dönen P.T.T memurlarının vazifeye alınmaması sebebine, posta müvezzileri ile yataklı vagonlarda çalışan Türk memurlarının ve Devlet Demiryolları katar personellerinin durumlarına ve Polis Teşkilat Kanunu tasarısının hazırlanıp hazırlanmadığına dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek ve İçişleri Bakanı Halil Özyörük'ün sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, P.T.T personelleri hakkında bilgi vererek işe alınacak personellerinin kimlerden oluşacağı hakkında izahat vermiştir. Konuşmasının devamında ise memurların maaşlarının ödenmesindeki zorluklar hakkında bilgi vermiştir.¹⁰⁰⁰

9 Ağustos 1951 Perşembe günü "Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu ile Karma Komisyon raporları" Meclise sunulmuştur. Seyfi Kurtbek, bu tasarı ile ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında iktidara geldiklerinde ulaşım işlerinin çok kötü bir durumda olduğunu ifade etmiş ve

⁹⁹⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 8, Toplantı: 1, Birleşim: 90, 15.6.1951, s. 242-243.

⁹⁹⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 97, 2.7.1951, s. 25-26.

¹⁰⁰⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 98, 11.7.1951, s. 109-115.

devamında bu sorunların nasıl çözüleceğine dair ne gibi çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kurtbek, daha sonra genel itibariyle ülkedeki ulaşım sistemleri ve ulaşımın geliri hakkında bilgi verdikten sonra bu tasarının geçmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁰¹ Meclis'te milletvekilleri arasında tartışılan bu kanun tasarısı oybirliği ile kabul edilmiştir.¹⁰⁰²

DP Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun 12 Kasım 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "666 sayılı Koordinasyon Kararına dayanılarak armatörlere ait yük gemilerinden bazılarının dış seferlerinin izne tabi tutulduğunun doğru olup olmadığına ve bu kararın mucip sebepleriyle Bakanlar Kurulu'ndan geçirilip geçirilmediğine dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, yük gemilerinin 25 Mayıs 1951 tarihinden 27 Ekim 1951 tarihine kadar Ulaştırma Bakanlığınca izni olduğundan bahsetmiştir. Konuşmasının devamında Kore Savaşı dolayısıyla Uzak Doğuda gemi ihtiyacının arttığını ve büyük denizci devletlerin ticaret filolarının büyük kısmını bu bölgeye tahsis ettiğini açıklamıştır. Bu bağlamda Akdeniz ve Avrupa limanları arasında gemi ihtiyacının arttığını, Türk Ticaret Filosunun da büyük bir kısmının bundan istifade ettiğini belirtmiştir.¹⁰⁰³

CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın 3 Aralık 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "Yurdun muhtelif bölgelerindeki akaryakıt kifayetsizliğine karşı alınan tedbirlerin neyden ibaret olduğuna dair Ekonomi ve Ticaret ve Ulaştırma Bakanlıklarından olan sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek bu soruya şu şekilde cevap vermiştir: *"Bu yıl, gerek tarım işlerinde kullanılan, gerek karayolu ulaştırmasında çalıştırılan motorlu vasıtaların, miktar ve faaliyet sahaları bakımından geçen yıllardan daha ehemmiyetli bir fazlalık arz etmesi, akaryakıt istihlâk ve ihtiyacının da artmasında müessir olmuş bulunmaktadır. Demiryolu şebekemiz üzerinden yapılan akaryakıt nakliyatı, hâlen. 64'ü İdareye, 419'u Petrol Ofis, Sokoni Vakum gibi bu maddenin ithal ve tevziyle meşgul firmalara ait olmak üzere ceman 483 sarnıçlı vagonla temin olunmaktadır."*¹⁰⁰⁴

¹⁰⁰¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 112, 9.8.1951, s. 830-832.

¹⁰⁰² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 9, Toplantı: 1, Birleşim: 113, 10.8.1951, s. 922.

¹⁰⁰³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 3, 12.11.1951, s. 68-69.

¹⁰⁰⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 12, 3.12.1951, s. 8-9.

Siirt Milletvekili Baki Erden'in 17 Aralık 1951 Pazartesi günü Meclis'teki "Her türlü nakil vasıtalarından mahrum bölgelerde helikopter istasyonu ihdasının mümkün olup olmadığına ve Hükümetin bu hususta ne düşündüğüne dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevaplandırmıştır. Ulaştırma Bakanı, helikopter için sağlık, yardım ve imdat, yiyecek gibi olağanüstü işlerde kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Devamında ise helikopterin muntazam ve devamlı bir posta vasıtası olarak kullanılabilmesi için teknik ve ekonomik şartların dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Kurtbek, emniyetli servis yapılabilmesi için teçhiz edilmiş yer tesislerinin lüzumlu olduğunu, ancak memleketimizde bu bakım hususunda yetişmiş personelin olmadığını izah etmiştir. Bundan dolayı bu alanda girişimde bulunmanın sıkıntılı bir süreç olduğuna değinmiştir. Sözlerinin sonunda ise bu alanda personele yapılacak etütler sayesinde faydalı bir sonuç alınırsa girişimlere hemen başlanılacağını da ayrıca belirtmiştir.¹⁰⁰⁵

CHP Kars Milletvekili Latif Aküzüm'ün 21 Aralık 1951 Cuma günü Meclis'teki "Horasan-Kızılcakçak arasındaki yolun daima işler bir halde bulundurulması için mezkûr mahalle kar temizleme makinesi gönderilmesi ve Kars-Kızılcakçak arasında işleyen katarlara her gün sefer yaptırılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu soruya karşın şunları ifade etmiştir: "*Dar hat kısmında yüz beygir kuvvetinde bir kar makinesi ile dört karkürer vardır. Karkürerlerden birisi Horasan'da, birisi Karaorgan'da ve ikisi de Sarıkamış'tadır. En ziyade kapanan kısım Karaorgan-Sarıkamış arasındadır. Geniş hat kısmında iki karkürer vardır. Birisi Sarıkamış'ta, diğeri Kars'tadır. En ziyade kapanan kısımlar Sarıkamış-Selim ve Kars-Başgedik arasındadır. Geçen yıl dar ve geniş hatta yol 20 saat kapalı kalmıştır. Bütün karkürerler faal durumdadır.*"¹⁰⁰⁶

8 Şubat 1952 Cuma günü "Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün Hazine delaletiyle çıkardığı bonoların Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı tarafından yapılacak yenileme muamelesine dair Kanun"

¹⁰⁰⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 18, 17.12.1951, s. 205.

¹⁰⁰⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 20, 21.12.1951, s. 294.

tasarısının görüşülmesi için geçici bir komisyon kurulması üzerine Ulaştırma Bakanı'nın bir teklifi olmuştur. Meclis bu teklifi çoğunlukla kabul etmiştir.¹⁰⁰⁷

11 Şubat 1952 Pazartesi günü “Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün Hazine kefaletiyle çıkardığı bonoların Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı tarafından yapılacak yenileme muamelesine dair Kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu” Meclise sunulmuştur. Seyfi Kurtbek bu konu üzerine kısa bir değerlendirme yapmıştır.¹⁰⁰⁸

28 Şubat 1952 Perşembe günü “Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları, Devlet Havayolları ve Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlükleri 1952 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis'te görüşmeler olmuştur. Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek, bu konuyla ilgili söz almıştır. Konuşmasında önce havayolları hakkında bilgi vermiştir. Devamında posta, telgraf ve telefon ile ilgili izahatta bulunmuş ve bu alanı daha da genişleteceklerini ifade etmiştir. Daha sonra demiryolları hakkında bilgi vermiş ve bu alana ayrılacak olan bütçe konusuna değinmiştir.¹⁰⁰⁹ Meclis'te yapılan görüşmeler sonucunda bu alanlarla ilgili 1952 yılı bütçesi kabul edilmiştir.¹⁰¹⁰

DP Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun 9 Nisan 1952 Çarşamba günü Meclis'teki “On altı kişilik mürettebat ve hamulesi ile batan Galatasaray Vapurunun selâmetle seyrini temin edecek alet ve vesaiti olmadığı halde bu mevsimde sefere elverişli olduğuna dair kimler tarafından rapor verildiğine ve bu gibi deniz kazalarının önlenmesi için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna” Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, Sadıkoğlu Aslan Vapurculuk Şirketi'ne ait olan Galatasaray Vapurunun 4922 sayılı kanuna dayanarak çıkarılmış olan ticaret gemilerinin teknik durumları hakkındaki tüzük hükümlerine göre Marmara Bölgesi Gemi Kurulu uzmanlarınca yapılan muayeneler sonucunda bölge müdürlüğü tarafından 24 Ekim 1951'den 29 Ağustos 1952'ye kadar yola

¹⁰⁰⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 37, 8.2.1952, s. 97.

¹⁰⁰⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 38, 11.2.1952, s. 190.

¹⁰⁰⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1168-1170.

¹⁰¹⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 50, 28.2.1952, s. 1264-1272.

elverişlilik belgesi verildiğini belirtmiştir. Bu süre zarfında yaz ya da kış mevsimi ayrımı yapılmadığını da ayrıca eklemiştir. Deniz kazalarını önleyebilmek, can ve mal güvenliğini sağlayabilmek için kıyılarda fenerler ve radyofar sis düdükları, deniz işaretleri, can kurtarma istasyonları gibi önlemler alındığını açıklamıştır.¹⁰¹¹

DP Kütahya Milletvekili Mecdet Alkin'in 9 Nisan 1952 Çarşamba günü Meclis'teki "Hususi şahıslar tarafından şehir ve kasabalar arasında işletilen kamyon ve otobüslerin sebebiyet verdikleri kazaların önlenmesi için ne gibi tedbirler alındığına dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu konuyla ilgili yaptığı açıklamada kamyon ve otobüslerin devlet demiryolları arasında bir rekabet olduğunu ve motorlu taşıtlara rağbetin arttığını ifade etmiştir. Bu bağlamda Kurtbek, demiryolları ile ilgili yapılacak olan düzenlemeler hakkında bilgi vermiş, yıkıcı ve zararlı rekabeti önleyecek tedbirler alacaklarını söylemiştir.¹⁰¹²

DP Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin 30 Nisan 1952 Çarşamba günü Meclis'teki "Sirkeci-Küçükçekmece-Soğuksu, Haydarpaşa-Pendik arası banliyö trenlerinin bugünkü şartlar altında idareye temin ettiği kâr miktarına ve zarar ediyorsa sebeplerine dair sorusuna" Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevaplandırmıştır. Kurtbek, banliyö trenlerinin çok eskidiğini, bunların tamirinin de çok masraflı olduğunu belirtmiştir. Konuşmasının devamında ise buna çözüm olarak banliyölerin elektrikli trenlere çevrileceğini, bu durumun daha ekonomik olacağını açıklamıştır. Böylelikle halkın da banliyö ihtiyacının giderilmiş olacağını söylemiştir.¹⁰¹³

DP Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun 30 Nisan 1952 Çarşamba günü Meclis'teki "İstanbul Salıpazarı'nda liman tesisinin düşünülüp düşünülmediğine ve Küçükçekmece'de yük limanı inşasının etüt edilip edilmediğine dair sorusuna" Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoglu ve Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir: "*5775 sayılı Kanuna göre Salıpazarı'nda 310 metre rıhtım ve 16.800 metre karelik transit ambarı, Haydarpaşa'da 330 metre rıhtım, 600 metre dalgakıran 11.000 metre karelik*

¹⁰¹¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 59, 9.4.1952, s. 295-297.

¹⁰¹² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 59, 9.4.1952, s. 292-293.

¹⁰¹³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 66, 30.4.1952, s. 555.

transit ambarı inşa edilecektir. Bütün bu tevsi ve takviye işlerinin İstanbul liman ihtiyacını karşılayacağı kanaatindeyiz. Bugünkü durumda ve müstakbel liman inşaatı için alınan tedbirler muvacehesinde İstanbul liman tesislerinin terk edilmesiyle gayet büyük masraflarla mümkün olabileceği ayrı bir liman inşasına girişilmesinin doğru olamayacağı mütalâasındayız.”¹⁰¹⁴

CHP Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın 17 Kasım 1952 Pazartesi günü Meclis'teki “Ankara Tıp Fakültesi ile Gülhane Tıp Akademisinin birbirinden ayrılması sebebine ve bu müesseselerin yerleşecekleri şehirlerle binaların tespit edilip edilmediğine dair Milli Eğitim ve Milli Savunma Bakanlıklarından olan sorusuna” Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, kanunda iki müessesenin birleşmesine ait hiçbir kaydın olmadığını, fakat fakültenin tesisi zamanında Gülhane'den fakülteye geçen profesörlerin sonradan Gülhane profesörlüklerini de ek görev olarak almalarından dolayı çalışmada bir beraberlik olduğunu dile getirmiştir. Devamında ise 17 Nisan 1952 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Gülhane binalarının fakülteye tahsis ve Gülhane'nin Ankara'da Yedek Subay Okulu'na yerleştirilmeleri hususunda bakanlıklarca bir protokol hazırlandığını ve bunun sonucunda binaların fakülteye devri 20 Haziran 1952 tarih ve 5985 sayılı kanunla kabul edildiğini belirtmiştir.¹⁰¹⁵

CHP Mardin Milletvekili Mehmet Kâmil Boran'ın 28 Kasım 1952 Cuma günü Meclis'teki “Kore'deki Türk Silahlı Kuvvetlerinin zayıtı hakkındaki sorusuna” Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu soruyla ilgili Kore'deki zayıt hakkında gerekli bilgileri önceden verdiklerini ifade etmiştir.¹⁰¹⁶

12 Aralık 1952 Cuma günü “Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanun” tasarısı ile Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük ve Hüseyin Ortakcioğlu'nun, “Emirber ve Seyis Erleri hakkındaki 203 sayılı Kanunun 1. ve 3. maddelerinin değiştirilmesine dair 1600 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hakkında Kanun” teklifi Meclise

¹⁰¹⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 14, Toplantı: 2, Birleşim: 66, 30.4.1952, s. 551.

¹⁰¹⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 17, Toplantı: 3, Birleşim: 5, 17.11.1952, s. 173-174.

¹⁰¹⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 17, Toplantı: 3, Birleşim: 10, 28.11.1952, s. 173-174.

sunulmuştur. Milli Savunma Bakanı bu konuyla ilgili bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasının başında bunun bütün Türk ordusunu ilgilendiren önemli bir konu olduğuna dikkat çekmiştir. Daha sonra bu müesseseye ile ilgili geniş bir izahat verdikten sonra bu müessesenin gerekliliği hakkında konuşmuştur. Son olarak bu kanunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁰¹⁷ Sonraki birkaç Meclis oturumunda da tartışılan bu kanun Meclis'te kabul edilmiştir.¹⁰¹⁸

DP Afyonkarahisar Milletvekili Ali İhsan Sabis'in 22 Kasım 1952 Pazartesi günü "1952 senesi başından beri nerelerde ve hangi tarihlerde askeri uçak kazaları olduğuna, bu yüzden uğranılan insan ve malzeme kaybına, kazaların sebeplerine ve tahdidi için ne gibi tedbirler alındığına, bu sene Hava Harp Okuluna ne kadar talebe alındığına ve yedek subaylardan pilot olmak için müracaat edenlerin sayısına dair sorusuna" Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek sözlü olarak cevap vermiştir. Kurtbek, 1952 yılı başından 1 Kasım 1952'ye kadar belirli tarihlerde uçak kazalarının olduğunu, bu kazaların bir kısmının pilot hatalarından bir kısmının ise malzeme hatalarından meydana geldiğini, bunların sonucunda da 9 kişinin şehit olduğunu, 2'si ağır olmak üzere 12 kişinin de yaralı olarak kurtarıldıklarını ifade etmiştir. Devamında ise kazaların azaltılması için gerekli çalışmalar yapıldığını vurgulamıştır. Son olarak Hava Harp Okuluyla ilgili ise 72 talebe kaydı olduğunu talep miktarını artırmak için çalışmaların sürdüğünü belirttikten sonra sözlerine son vermiştir.¹⁰¹⁹

DP Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in 14 Ocak 1953 Çarşamba günü "Kore'de savaşan Türk er ve subaylarının memleketlerindekiyle parasız muhaberelelerinin sağlanması için bir teşebbüs olup olmadığına ve Türk Tugayının altı ayda bir değiştirilmesine tevessül edilmemesi sebebine dair sorusuna" Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, hiçbir devletin askeri birliğinin altı ayda değişmediğini, bir tabur gibi küçük kıta gönderen iki devletin askerlerini 6-10 ay zarfında, diğerlerinin ise 1,5 seneye kadar süren müddet zarfında

¹⁰¹⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 16, 12.12.1952, s. 226-228.

¹⁰¹⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 33, 28.1.1953, s. 475.

¹⁰¹⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 18, Toplantı: 3, Birleşim: 20, 22.12.1952, s. 358-359.

değiştirildiğini açıklamıştır. Devamında ise Kore'ye giden askerlerin her türlü ihtiyaçlarının karşılandığını ve gerekli teftişlerin de yapıldığını söylemiştir.¹⁰²⁰

22 Şubat 1953 Pazar günü “Milli Savunma Vekâleti 1953 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis'te müzakere yapılmıştır. Bu konu üzerine Meclis'te milletvekilleri görüşlerini ifade etmişlerdir. Bazı milletvekilleri Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'e sualler yöneltmişlerdir. Askeriye ile ilgili yöneltilen sorulara gerekli cevapları veren Kurtbek, askeri alanda olan eksiklikler üzerine de gerekli çalışmaları yapacaklarını ifade etmiştir. Daha sonra Kore'deki askerler ile ilgili bilgi vermiştir. Son olarak şunları söylemiştir: “*Ordumuzun memleket içinde olan kısmı bir gün bu vatana bir tecavüz vuku bulursa aynı şiddetle ve aynı hamasetle, ananelerine ve şerefli tarihimize lâyük olarak bu vazifeyi tam bir surette başaracağına kaniyim. Yüksek Meclis'in de bu kanaate iştirak etmelerini rica ederim.*”¹⁰²¹

DP Ordu Mebusu Feyzi Boztepe'nin 24 Nisan 1953 Cuma günü Meclis'teki “İstanbul Haydarpaşa Askeri Hastanesine tayin olunan Gülhane Askeri Tıp Akademisi sabık Profesör Vekili Doçent Albay Doktor Saim Sağlık hakkında Vekâletçe herhangi bir takibat yapılıp yapılmadığına dair sorusuna” Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'in sözlü cevabı olmuştur. Kurtbek, bu doktor için yeniden takibat yapılmasına lüzum olmadığını, görevini yerine getirmemekten Türk Ceza Kanunu'nun 34. maddesi gereğince 3 ay 15 gün hapse mahkûm olduğunu, ancak 5677 sayılı Af Kanunu ile serbest kaldığını belirtmiştir. Devamında ise profesör olmadığı halde reçete kâğıtlarına, broşürlerine, makalelerine ve gazetelerde verdiği ilanlarda profesör unvanı kullandığı tespit edildiğinden dolayı ilmi müesseseden alındığını ifade etmiştir.¹⁰²²

3.1.17.2. Kanun Teklifleri

TBMM IX. Dönem Tutanak Dergileri incelendiğinde Seyfi Kurtbek'in herhangi bir kanun teklifine rastlanılmamıştır.

¹⁰²⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 27, 14.1.1953, s. 191-192.

¹⁰²¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 50, 22.2.1953, s. 765-768.

¹⁰²² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 72, 24.4.1953, s. 496-497.

3.1.17.3. Takrirleri

Ankara Mebusu Seyfi Kurtbek'in, "Dilekçe Komisyonunun 8 Mayıs 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5983 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önergesi."¹⁰²³

Ankara Mebusu Seyfi Kurtbek'in, "Dilekçe Komisyonunun 11 Mayıs 1953 tarihli Haftalık Karar cetvelindeki 5985 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önergesi."¹⁰²⁴

İstanbul Mebusu Hadi Hüsman ve Siirt Mebusu Mehmet Daim Süalp ile Ankara Mebusu Seyfi Kurtbek'in, "Dilekçe Komisyonunun 8 Mayıs 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5983 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takrirleri."¹⁰²⁵

3.1.18. Talat Vasfi Öz'ün TBMM'deki Siyasi Faaliyetleri

Talat Vasfi Öz'ün, IX. Dönem TBMM'de, verem savaşı konusunda sözlü sorusu, 3 kanun teklifinin geri verilmesi, Pasaport Kanunu, Türk Ceza Kanunu hakkında önerileri, difteri aşısının zorunlu olması, hıfzıssıhha okulunun kurulması, kontrol deta, merkez hıfzıssıhha enstitüsü kurulması, sağlık sigortası, süt ve ürünleri ve milli korunma konularında 8 kanun teklifi, Genel Kurulda ise 27 değişik konuda, 71 tane konuşması vardır.¹⁰²⁶

3.1.18.1. TBMM Genel Kurul Konuşmaları

Denizli eski Milletvekili Kemal Cemal Öncel'in, "Dilekçe Komisyonunun 23 Şubat 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2959 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu" Meclise sunulmuştur. Rapor, Niyazi Koral adında genç bir vatandaşın yedek subaylık yaparken beyin

¹⁰²³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 93, 8.6.1953, s. 102.

¹⁰²⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 94, 10.6.1953, s. 134.

¹⁰²⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 27, Toplantı: 4, Birleşim: 24, 4.1.1954, s. 3.

¹⁰²⁶ Öztürk, *a.g.e.*, s. 75.

kanaması geçirmesi dolayısıyla Amerika’da tedavi edilmesiyle ilgilidir. Talat Vasfi Öz bu durum ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: *“Mevzuubahis hastalık gayrikabili tedavi bir hastalıktır. Aradan dört yıllık bir zaman geçmiş olmasına rağmen fizik tedavisi memleketimizde tamamıyla tatbik edilmiştir. Uzun müddet dış memleketlerde bulunmuş ve bilhassa Amerika’da mevzuatı yakından takip ve görmüş bir arkadaşınız sıfatıyla arz etmek isterim ki, bu vatandaşı oraya göndermekle sıhhatinde herhangi bir değişiklik yapılmasına ve tedavisine imkân yoktur. Bu itibarla Dilekçe Komisyonu raporunun aynen kabulünü rica ederim.”*¹⁰²⁷ Görüşülen raporun tetkiki için Sağlık Komisyonuna gönderilmesine karar verilmiştir.¹⁰²⁸

16 Haziran 1950 Cuma günü “Türk Ceza Kanununun 4055 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 526. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun” tasarısı ile DP Kayseri Milletvekili İsmail Berkok ve 13 arkadaşının ve DP Tokat Milletvekili Ahmet Gürkan’ın, Türk Ceza Kanunu’nun 526. maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilmesine dair Kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu Meclise sunulmuştur. Değiştirilmesi istenen madde ezanın Arapça okunmasının yasağı ile ilgili durumu kapsamaktadır. Bu kanun teklifinin lehinde ve aleyhinde birden çok milletvekili söz alarak düşüncelerini ifade etmişlerdir. Talat Vasfi Öz’de kanun hakkında söz almıştır. Ezanın Arapça okunmasının yasak olduğu dönemle ilgili bir hatırlatma yaptıktan sonra Türk Ceza Kanunu’nun 526. maddesindeki cezai uygulama hakkında bilgi vermiştir. Konuşmasının devamında ise ezanın İslami açıdan önemine değindikten sonra kanunun kabul edilmesi temennisinde bulunmuştur.¹⁰²⁹ Meclise sunulan bu kanun teklifi oybirliği ile kabul edilmiştir.¹⁰³⁰

DP Ankara Milletvekili Dr. Talat Vasfi Öz’ün 26 Haziran 1950 Pazartesi günü Meclis’teki “Verem savaşının temelini teşkil eden süt istihsalinin teşkilâtlandırılması ve planlanması hususunda ne gibi tedbir alınacağı hakkındaki sorusuna” Sağlık ve

¹⁰²⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 190.

¹⁰²⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 196.

¹⁰²⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 184.

¹⁰³⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 187.

Sosyal Yardım Bakanı Nihad Reşad Belger'in sözlü cevabı olmuştur. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı bu soruya gerekli cevabı vermiştir.¹⁰³¹ Daha sonra Öz, süt ve süt ürünleri ile verem arasındaki ilişki üzerine bir konuşma yapmış ve gündeme devam edilmiştir.¹⁰³²

14 Temmuz 1950 Cuma günü “Basın Kanunu tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Bu konu üzerine Öz kısa bir konuşma gerçekleştirmiş ve düşüncelerini ifade etmiştir.¹⁰³³ Görüşülen Kanun tasarısı oybirliğiyle kabul edilmiştir.¹⁰³⁴

9 Şubat 1951 Cuma günü “Çeşitli kanunlarda mevcut geçici tazminat ve yabancı dil ikramiyeleriyle sair ikramiyeler hakkındaki hükümlerin kaldırılmasına dair Kanun” tasarısı Meclise sunulmuştur. Bu konu üzerine Talat Vasfi Öz bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında devlete hizmet etmekte olan insanlar hakkında sözler söylemiş ve kanunun lehinde olduğunu ifade etmiştir.¹⁰³⁵ Görüşmeler sonucunda bu kanun tasarısı Meclis’te oylanmış ve kabul edilmiştir.¹⁰³⁶

16 Şubat 1951 Cuma günü “Elazığ’daki Cüzam Hastanesi’nin başka bir yere nakli hakkındaki müracaatlara dair Dilekçe Komisyonu raporu” münasebetiyle Talat Vasfi Öz bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: *“Cüzamlıları bugünkü şekilde bir hastanede ikamete mecbur etmekten ziyade, onları hayati fonksiyonlarını kullanır bir hale getirmek, diğer taraftan da yeni şekilde tedavi imkânlarını bulucu tedbirler alarak onları bazı feragatli arkadaşların mesaisi ile içinde bulunduğumuz bu hazin vaziyetten kurtarmak için, Vekâletin nazarı*

¹⁰³¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 9, 16.6.1950, s. 259-261.

¹⁰³² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 13, 26.6.1950, s. 261-263.

¹⁰³³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 23, 14.7.1950, s. 732-733.

¹⁰³⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 1, Toplantı: Olağanüstü, Birleşim: 23, 14.7.1950, s. 771.

¹⁰³⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 41, 9.2.1951, s. 95.

¹⁰³⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 41, 9.2.1951, s. 101.

dikkatini celp etmek, zannederim ki, yerinde olur.”¹⁰³⁷ Müzakeresi yapılan raporun Sağlık Komisyonuna gönderilmesine karar verilmiştir.¹⁰³⁸

23 Şubat 1951 Cuma günü “Milli Savunma Bakanlığı 1951 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Vekiller, bütçe ile ilgili görüşlerini bildirmiştir. Talat Vasfi Öz de bu konu hakkında söz almıştır. Konuşmasının başında milli gururumuz olan ordu ve mensuplarıyla ilgili övgü dolu sözler sarf etmiştir. Konuşmasının devamında ise ordunun ihtiyaçları ve ordu mensupları, şehit aileleri, ordu alım satım işleri gibi konular üzerine bir değerlendirme yapmıştır.¹⁰³⁹

25 Şubat 1951 Pazar günü “Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçeleri” Meclis’te görüşülmüştür. Talat Vasfi Öz üniversiteye tazminat verilmesi ile ilgili kısa bir konuşma yapmıştır.¹⁰⁴⁰

26 Şubat 1951 Pazartesi günü “Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçeleri” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. Bu konu üzerine birçok milletvekili görüşlerini belirtmiştir. Talat Vasfi Öz de bütçe ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında gümrük gelirlerinin azalması üzerine bir değerlendirme de bulunmuştur. Devamında milletlerarasındaki gümrük münasebetlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Son olarak gümrük memurlarının işlevleri hakkında bilgi vererek bazı düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunmuştur.¹⁰⁴¹

26 Şubat 1951 Pazartesi günü “Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçesi” Meclis’te müzakere edilmiştir. Bu konu üzerine Talat Vasfi Öz bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında sağlık sisteminin aksaklıkları Türk hekimlerinin sıkıntıları üzerinde durmuş ve Sağlık Bakanı’nın bu konularda gerekli düzenlemeleri yapması gerektiğini ifade etmiştir. Türk hekimlerinin çalışma ortamının daha da iyileştirilmesini ve dünya hekimlerinin

¹⁰³⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 44, 16.2.1951, s. 180.

¹⁰³⁸ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 44, 16.2.1951, s. 181.

¹⁰³⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 49, 23.2.1951, s. 533-534.

¹⁰⁴⁰ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 51, 25.2.1951, s. 819.

¹⁰⁴¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 966-967.

aşağısında kalmaması gerektiğini savunmuştur. Konuşmasının sonunda ise hastanelerin eksikliklerini sıralamış ve bunların derhal giderilmesi isteğinde bulunmuştur.¹⁰⁴²

DP Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz'ün 13 Nisan 1951 Cuma günü “Difteri Aşısının Mecburi Olarak Tatbik Edilmesine dair Kanun” teklifi Meclise sunulmuştur. Bu konu üzerine Talat Vasfi Öz bir konuşma gerçekleştirmiştir. Öz, konuşmasının başında difteri hastalığının ölümcül olduğunu, mesele hakkında duyarsız olunmaması gerektiğini ve difteri için önlemler alınmasının üzerinde önemle durmuştur. Difteri aşısı gibi aşılardan Polonya, Romanya, İsviçre, Rusya, Mısır, İtalya, Norveç ve İspanya’da mecburi olduğunun altını çizmiştir. Daha sonra difteri aşısının bazı ülkelerde nasıl uygulandığı üzerine sayısal veriler vererek izahatta bulunmuştur. Konuşmasının devamında ise Türkiye’deki difteri vakaları üzerine bir değerlendirme yapmış ve bunun önemine dikkat çekmiştir. Öz, gerekli açıklamaları yaptıktan sonra verdiği kanun teklifinin kabul edilmesini istemiştir.¹⁰⁴³ Son olarak ise bazı milletvekillerinin sorularına cevap vermiştir.¹⁰⁴⁴ Bu müzakere Meclis’te birkaç oturum daha devam etmiştir. Meclis’te yapılan müzakereler sonucunda kanun kabul edilmiştir.¹⁰⁴⁵

8 Şubat 1952 Cuma günü “1593 sayılı Hıfzıssıhha Kanununun 170. maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun” münasebetiyle Meclis’te görüşmeler olmuştur. 170. maddeye eklenecek fıkra süt ve çiğ yenecek kremalarla kahvaltılık yağların pastörize edilmesi zorunluluğu hakkındadır. Bu kanunun lehinde ve aleyhinde vekillerin görüşleri olmuştur. Talat Vasfi Öz de bu konu ile ilgili söz almış ve kanunun gerekliliği üzerinde bir konuşma yapmıştır. Bu ürünlerin pastörize etmenin insan sağlığı açısından önemine dikkat çekmiş ve bu bağlamda gerekli açıklamaları yapmıştır.¹⁰⁴⁶

20 Haziran 1952 Cuma günü “Tıp Mensuplarının Devlet Teşkilatına Vazifeye Alınma Şartları hakkındaki Kanun” Meclise sunulmuştur. Bu konu üzerine Talat

¹⁰⁴² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 5, Toplantı: 1, Birleşim: 52, 26.2.1951, s. 938-939.

¹⁰⁴³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 64, 13.4.1951, s. 189-192.

¹⁰⁴⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 64, 13.4.1951, s. 178-184.

¹⁰⁴⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 12, Toplantı: 2, Birleşim: 29, 21.1.1952, s. 234.

¹⁰⁴⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 37, 8.2.1952, s. 125-127.

Vasfî Öz bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında son zamanlarda hekimlerin maddi imkânları olmadığından dolayı gittikleri bölgelerde zorunlu hizmeti yerine getiremediklerini belirtmiştir. Devamında ise Türkiye Cumhuriyeti'nde 8.000 hekimden 3.000'den fazlasının mütehassıs hekim olduğunu ifade ettikten sonra ülkemizde mütehassıs hekimden ziyade pratisyen hekime ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir.¹⁰⁴⁷

12 Ocak 1953 Pazartesi günü “Tabip Odaları Birliği Kanunu tasarısı ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet Komisyonları raporları” Meclise sunulmuştur. Bu rapor üzerine konuşan Talat Vasfî Öz kendisi gibi hekim olan meslektaşların hakları ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Daha sonra Türkiye Tabipler Birliği Kanunu'nun, tabip odalarının gelirleri ile ilgili olan 8. maddesi üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir.¹⁰⁴⁸ Ardından tabiplerin işledikleri suçlarla ilgili olan 22. madde üzerine bir değerlendirme yapmıştır.¹⁰⁴⁹ Meclis'in sonraki oturumlarında da bu konu müzakereye devam edilmiştir. Öz, diğer oturumda Türk Tabipler Birliği Kanunu'nun 1. maddesi olan bütün tabipler ile dış tabiplerinin katıldığı bir Türk Tabipler Birliği'nin kurulması üzerine bir konuşma yapmıştır.¹⁰⁵⁰ Meclis'te yapılan oturumlar sonucunda bütün maddeler değerlendirilmiş ve Meclis'te oylamaya tabi tutulmuştur. Oylama sonucunda tasarı kabul edilmiştir.¹⁰⁵¹

20 Şubat 1953 Cuma günü “Diyanet İşleri Reisliği 1953 Yılı Bütçesi” münasebetiyle Talat Vasfî Öz söz almıştır. Konuşmasında hademelere yapılan zammın yetersiz olduğunu, bu kişilerin ailevi durumlarının kötü olduğunu, aç, perişan ve hastalarına bakacak durumlarının olmadığını açıkladıktan sonra Meclis'ten gerekli miktarda zam yapılmasını rica etmiştir.¹⁰⁵²

21 Şubat 1953 Cumartesi günü “Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçeleri” münasebetiyle Meclis'te görüşmeler olmuştur. Birçok milletvekili bu konu üzerine görüşlerini ifade etmişlerdir. Talat

¹⁰⁴⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 16, Toplantı: 2, Birleşim: 88, 20.6.1952, s. 390-391.

¹⁰⁴⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 26, 12.1.1953, s. 150-152.

¹⁰⁴⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 26, 12.1.1953, s. 155.

¹⁰⁵⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 31, 23.1.1953, s. 366-367.

¹⁰⁵¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 19, Toplantı: 3, Birleşim: 31, 23.1.1953, s. 380.

¹⁰⁵² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 48, 20.2.1953, s. 557.

Vasfi Öz de konu ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, İstanbul Numune Hastanesi'ndeki önemli eksikleri sıralamış ve bu eksikliklerin giderilmesi için yapılacakları Bakanlıktan rica etmiştir.¹⁰⁵³

26 Şubat 1953 Perşembe günü “Bayındırlık Vekâleti, Karayolları Genel Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçeleri” münasebetiyle Meclis'te müzakereler olmuştur. Talat Vasfi Öz bu konuyla ilgili söz alarak Ankara'daki yeraltı sularının meselesi hakkında bir konuşma yapmıştır.¹⁰⁵⁴

25 Mart 1953 Çarşamba günü “Karayolları Trafik Kanunu” münasebetiyle Talat Vasfi Öz bir konuşma yapmıştır. Bu kanunun 26. maddesinin E fıkrasındaki, “teknik ve sağlık muayenesinde şoför veya sürücülüğe mani bir özrü bulunmadığının veya uyuşturucu maddelerle keyif verici madde ve içkileri kullanmaya müptela olmadığının anlaşılması şarttır”, ifadesi üzerine konuşmuş ve bu fıkranın, “sağlık ve teknik muayenesinde şoförlük veya sürücülüğe mani bir özrü olmaması, ayrıca alkollü veya uyuşturucu her nevi keyif verici maddeleri kullanma alışkanlığı olmaması”, şeklinde değiştirilmesi üzerine bir önerge vermiştir.¹⁰⁵⁵

20 Mayıs 1953 Çarşamba günü “Köy Kanunu Layihası” münasebetiyle Talat Vasfi Öz bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında bu kanunun önemine değinmiş ve bu layihanın düzenlenmesi için geçici bir komisyona havale edilmesini istemiştir.¹⁰⁵⁶

3 Haziran 1953 Çarşamba günü “Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında Kanun” teklifleri Meclis'te görüşülmüştür. Bu konu üzerine milletvekilleri görüşlerini ifade etmiştir. Talat Vasfi Öz de Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddeleri üzerine görüşlerini bildirmiştir.¹⁰⁵⁷

8 Şubat 1954 Pazartesi günü “İşpençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununun 4348 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 5. maddesinin tadili hakkında Kanun layihası ve

¹⁰⁵³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 49, 21.2.1953, s. 672.

¹⁰⁵⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 54, 26.2.1953, s. 1081.

¹⁰⁵⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 21, Toplantı: 3, Birleşim: 58, 25.3.1953, s. 69.

¹⁰⁵⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 22, Toplantı: 3, Birleşim: 85, 20.5.1953, s. 320.

¹⁰⁵⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 93, 8.6.1953, s. 121-122.

Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu raporu” Meclis’te görüşülmüştür. Talat Vasfi Öz bu konuyla ilgili uzun bir konuşma yapmış ve gerekli izahatı verdikten sonra bu kanunun onaylanmasını istemiştir.¹⁰⁵⁸ Meclis’teki müzakere bittikten sonra oylamaya geçilmiş ve kanun çoğunlukla kabul edilmiştir.¹⁰⁵⁹

DP Konya Mebusu Sıtkı Salim Burçak ve iki arkadaşının 10 Şubat 1954 Çarşamba günü “Tıp Mensuplarının Devlet Teşkilâtında Vazifeye Alınma Şartları hakkındaki 5979 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun teklifi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu raporu” Meclise sunulmuştur. Talat Vasfi Öz bu konuyla ilgili kısa bir konuşma yapmış ve kanunun yürürlükten kaldırılmasını istemiştir.¹⁰⁶⁰ Yapılan müzakereler sonucunda kanunun Bütçe Komisyonuna gönderilmesine karar verilmiştir.¹⁰⁶¹

3.1.18.2. Kanun Teklifleri

Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz, difteri aşısının mecburi olarak tatbik edilmesine dair Kanun teklifi vermiştir.¹⁰⁶²

Ankara, Milletvekili Talat Vasfi Öz’ün, “Difteri Aşısının Mecburi Olarak Tatbik Edilmesine dair Kanun teklifi ve İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonları raporlarının Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonuna geri verilmesi” Meclis’te Öz tarafından istenmiştir.¹⁰⁶³ Daha sonra bu konu Meclis’te tartışılmıştır.

Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz’ün, “Süt ve Ürünleri hakkında Kanun teklifi” vermiştir.¹⁰⁶⁴ Bu kanun teklifi Meclis tarafından çoğunlukla kabul edilmiştir.¹⁰⁶⁵

¹⁰⁵⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 39, 8.2.1954, s. 118-125.

¹⁰⁵⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 39, 8.2.1954, s. 133.

¹⁰⁶⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 40, 10.2.1954, s. 176.

¹⁰⁶¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 28, Toplantı: 4, Birleşim: 41, 11.2.1954, s. 208.

¹⁰⁶² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 6, Toplantı: 1, Birleşim: 64, 13.4.1951, s. 176.

¹⁰⁶³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 8, 23.11.1951, s. 169-170.

¹⁰⁶⁴ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 40, 15.2.1952, s. 271.

¹⁰⁶⁵ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 13, Toplantı: 2, Birleşim: 40, 15.2.1952, s. 272.

Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz, “Sağlık Sigortalarıyla Özel Hastanelerin Vergi Muafiyetlerine dair Kanun” teklifi vermiştir. Teklif Sağlık ve Sosyal Yardım, Maliye ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁰⁶⁶

Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz, “Kontrol Deta hakkında Kanun” teklifi vermiştir.¹⁰⁶⁷

Ankara Mebusu Talât Vasfi Öz’ün, “Kontrol Deta hakkındaki Kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi.”

Yüksek Reislığe;

“Devlet kontrolüne ait olup Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonunda müzakeresi sırasında merkez hıfzıssıhha enstitüsü teşkiline dair olan Kanun teklifimin bünyesi içerisinde tezekkürü tasvip edilen ve filhakika adı geçen Kanunun 16. maddesinde gerekli hükümleri komisyonca kabul edilmiş bulunan “Gantrole d’Etat” hakkındaki Kanun teklifimin ayrıca tedvinine mahal kalmamış olduğundan geri verilmesini saygılarımla rica ederim.”¹⁰⁶⁸

Ankara Mebusu
Talat Vasfi Öz

Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz, Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü teşkiline dair Kanun teklifi vermiştir. Kanun teklifi, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁰⁶⁹

Ankara Mebusu Talat Vasfi Öz ve iki arkadaşının, Milli Korunma Kanunu’nun tadili hakkındaki 6084 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi. Teklif, Ticaret İçişleri, Adalet ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁰⁷⁰

¹⁰⁶⁶ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 16, 12.12.1951, s. 124.

¹⁰⁶⁷ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 11, Toplantı: 2, Birleşim: 17, 14.12.1951, s. 164.

¹⁰⁶⁸ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 23, Toplantı: 3, Birleşim: 92, 5.6.1953, s. 71.

¹⁰⁶⁹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 17, Toplantı: 3, Birleşim: 1, 1.11.1952, s. 3.

¹⁰⁷⁰ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 25, Toplantı: 4, Birleşim: 2, 9.11.1953, s. 30.

3.1.18.3. Takrirleri

Ankara Milletvekili Talat Vasfî Öz'ün, “Süt ve Ürünlerine dair olan Kanun teklifinin geri verilmesi hakkında önergesi.”

T.B.M.M. Başkanlığı'na;

“Süt ve ürünleri hakkındaki Kanun teklifimin gerekli tadilatın yapılabilmesi için geri verilmesini saygı ile rica ederim.”¹⁰⁷¹

Ankara Milletvekili
Talat Vasfî Öz

Ankara Milletvekili Talat Vasfî Öz'ün, “Türk Ceza Kanunu'nun 4055 sayılı Kanunla değiştirilen 403. maddesinin yorumlanması hakkında önergesi.”¹⁰⁷²

Ankara Mebusu Talat Vasfî Öz'ün, “Türk Ceza Kanunu'nun 4055 sayılı Kanunla değiştirilen 403. maddesinin yorumlanması hakkındaki önergesinin geri verilmesine dair önergesi.”

Yüksek Reislığe;

“26 Mayıs 1952 tarihinde takdim eylediğim, Türk Ceza Kanunu'nun 4055 sayılı Kanunla değiştirilen 403. maddesinin yorumlanması hakkındaki önergemiyi geri alıyorum. Gerekli muamelenin icrasına müsaadelerini arz ederim.”¹⁰⁷³

Ankara Mebusu
Talat Vasfî Öz

¹⁰⁷¹ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 4, Toplantı: 1, Birleşim: 36, 29.1.1951, s. 447.

¹⁰⁷² T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 15, Toplantı: 2, Birleşim: 76, 26.5.1952, s. 337.

¹⁰⁷³ T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 41, 11.2.1953, s. 216.

12 Kasım 1952 Çarşamba günü Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz'ün, "Pasaport Kanununun 35. maddesinin yorumlanmasına dair önergesinin" görüşülmesi için Geçici Komisyon kurulması üzerine Meclis'te oylama yapılmıştır. Oylama sonucunda Geçici Komisyona havalesi kabul edilmiştir.¹⁰⁷⁴

Ankara Mebusu Talat Vasfi Öz'ün 6 Şubat 1953 Cuma günü "Pasaport Kanununun 35. maddesinin yorumlanmasına dair önergesi ve Geçici Komisyon raporu" Meclise sunulmuştur. Bu rapor çoğunlukla Meclis'te kabul edilmiştir.¹⁰⁷⁵

¹⁰⁷⁴ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 17, Toplantı: 3, Birleşim: 3, 12.11.1952, s. 52-53.

¹⁰⁷⁵ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Cilt: 20, Toplantı: 3, Birleşim: 39, 6.2.1953, s. 142.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TBMM IX. DÖNEM ANKARA MİLLETVEKİLLERİ MECLİS DIŞI SİYASİ FAALİYETLERİ

4.1. ANKARA İLİ SİYASİ FAALİYETLERİ

TBMM'nin IX. Dönem Ankara Milletvekilleri Meclis'te olduğu kadar Meclis dışında da halkın arasına girip siyasi çalışmalar yapmışlardır. Ankara Milletvekilleri genel olarak Ankara'da kongre çalışmalarına yoğunluk vermişlerdir.

DP, 1950 yılında iktidara geldiğinde en çok mücadele ettiği konulardan biri komünizm olmuştur. İktidarı boyunca komünizm ile mücadele etmiştir. 26 Ağustos 1950 yılında Ankara'da ve birkaç ilde komünizm ile mücadele mitingi düzenlenmiştir. Ankara'da düzenlenen mitinge Ankara Milletvekili Hamit Şevket İnce de katılmış ve bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında komünizmin yıkıcı ve bütün hür milletleri esarete sürükleyici cereyanı kökünden söküp atmak için bütün partilerin büyük mücadele vermesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁰⁷⁶

DP'li yöneticiler ve Ankara Milletvekilleri Ankara'da 17 Eylül 1950 yılında Cebeci ve Mamak Kongrelerine katılmışlardır. Cebeci Kongresinde bazı yönetici ve Ankara Milletvekilleri konuşma gerçekleştirmişlerdir. Burada yapılan konuşmalarda yıllık faaliyet raporları okunmuş ve DP'nin memleket davasına bağlılığı ifade edilmiştir. Mamak Kongresinde ise yine yıllık faaliyet raporları okunup onandıktan sonra dilekler faslına geçmişlerdir. Dilekler kısmında bilhassa askeri ve sivil fabrikalarda

¹⁰⁷⁶ “Komünizme Karşı Yapılan Mitingler”, **Zafer**, 27 Ağustos 1950, No: 481, s. 3.

çalışan işçilerin durumlarının ıslahını belirten açıklamalarda bulunulmuştur. Daha sonra Ankara'da Turan Ocağı'nın açılışı yapılmıştır.¹⁰⁷⁷

24 Eylül 1950'de DP'li yöneticiler ve bazı Ankara Milletvekilleri Ankara Yenidoğan'da Doğan Ocağı'nda bir kongre düzenlemiştir. Bu kongrede yıllık faaliyet raporları okunmuştur. Daha sonra bu mahallede oturan halkın sıkıntıları tek tek anlatılmıştır. Bu sıkıntıların başında buradaki evlere biran önce tapu verilmesi vardır. Bunun dışında mahallenin dert yandığı sıkıntılardan birisi de su sıkıntısıdır. 496 haneli mahallede birçok çalışma yapılmış ancak bir çeşme yapılmadığı ifade edilmiştir. Mahallenin diğer bir sıkıntısı ise yol sıkıntısıdır. Yolların pis ve isimsiz olduğunu bu yüzden posta memurlarının bir adresi bulmak için büyük zorluklar çektiğini ayrıca sokaklarda ışıkların olmadığı belirtmişlerdir. Son olarak Ankara Milletvekilleri Abdullah Gedikoğlu ve Mümtaz Faik Fenik bir konuşma yapmışlardır. Konuşmalarında halkın dertlerini yüksek makamlara duyuracaklarını ve şuan yapılacak olanları süratli bir şekilde yapılması için bütün gayreti göstereceklerini ifade etmişlerdir.¹⁰⁷⁸

Ankara Milletvekili Mümtaz Faik Fenik ve Ankara Belediye Başkanı Atıf Benderlioğlu 12 Kasım 1950 yılında Ankara'da düzenlenen Atıfbey DP Ocak Kongresine katılmışlardır. Burada mahallelinin sıkıntıları üzerinde durmuşlardır. Söz alanlar Atıfbey'in ilçe olmasını istemişlerdir. Daha sonra Atıf Benderlioğlu söz almıştır. Yaptığı konuşmada İktisadi Devlet Teşekkülünün CHP'ye verdiği paranın büyük bir seviyeye ulaştığından bahsetmiş ve CHP'nin bazı yönlerini eleştirmiştir. Son olarak Fenik, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında et kombinasi ile Maltepe'deki sigara fabrikası inşaatının eski iktidarın hesapsız kitapsız işlerinden birer örnek olarak göstermiştir.¹⁰⁷⁹

3 Aralık 1950 tarihinde DP, Ankara'da Merkez 3 Numaralı Bucak Kongresi düzenlemiştir. Bu kongreye DP'li bazı yöneticiler ve Ankara Milletvekilleri katılmıştır. Kongrede mali rapor okunduktan sonra dilekler kısmına geçilmiştir. Delegelerden Abdülkadir Ceylan, halkın kömür alırken nakliye sorunu çektiğini ve

¹⁰⁷⁷ “Ankara'da DP Ocak Kongreleri Başladı”, **Zafer**, 18 Eylül 1950, No: 503, s. 1, 4.

¹⁰⁷⁸ “DP Doğan Ocağı'nda”, **Zafer**, 25 Eylül 1950, No: 510, s. 2.

¹⁰⁷⁹ “Atıfbey DP kongresi, Zafer”, 13 Kasım 1950, No: 559, s. 4.

bu nakliyenin de çok masraflı olduğunu dile getirmiştir. Buna çözüm olarak ise satışların semtlerde açılacak mahrukat depolarında yapılmasını önermiştir. Delegelerin konuşmasından sonra Ankara Milletvekilleri Abdullah Gedikoğlu, Cevdet Soydan ve Mümtaz Faik Fenik birer konuşma yapmıştır. Konuşmalarında, kongrede konuşulan mevzular hakkında izahlarda bulunmuşlardır. Kongrenin sonunda ise yeni idare kurulu seçilmiş ve kongre son bulmuştur.¹⁰⁸⁰

DP'nin yaptığı önemli bir kongre de Misakı Milli Ocak Kongresidir. 6 Aralık 1950'de yapılan bu kongreye, Ankara Milletvekilleri Abdullah Gedikoğlu, Osman Şevki Çiçekdağ ve Dr. Talat Vasfi Öz hazır bulunmuşlardır. Kongredeki bazı delegelerin vekillerden bir takım istekleri olmuştur. Daha sonra Gedikoğlu ve Öz kürsüye gelmişlerdir. Yaptıkları konuşmalarda delegelerin dileklerine cevap vermişler ve parti teşkilatına azim ve şevkli çalışma temennilerinde bulunmuşlardır. Son olarak sıra Çiçekdağ'a gelmiştir. Konuşmasında 27 yıllık CHP iktidarının bu cennet vatanı bir yangın yerine çevirdiğini, kendilerinin ise bunu düzeltmek için çok çalışacaklarını ifade etmiştir. Daha sonra kongrede idare kurul seçilmiş ve kongre sonlandırılmıştır.¹⁰⁸¹

DP'nin 12 Aralık 1950'de yaptığı diğer bir bucak kongresi de Halkavun Kongresidir. Bu kongreye DP'nin çeşitli idarecileri ve Ankara Milletvekilleri Abdullah Gedikoğlu, Hamdi Bulgurlu ve Selahaddin Adil Paşa katılmış ve birer konuşma yaparak izahatta bulunmuşlardır. Son olarak ocağın idare kurulu seçilmiş ve kongre sonlandırılmıştır.¹⁰⁸²

DP'li milletvekilleri 17 Mart 1951 tarihinde Ankara'nın Çankaya ilçesinde düzenlenen kongreye katılmışlardır. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Cevdet Soydan, Ramiz Eren, Abdullah Gedikoğlu, Osman Şevki Çiçekdağ ve Mümtaz Faik Fenik katılmıştır. Bu kongrede yıllık faaliyet raporları incelenmiştir.¹⁰⁸³

¹⁰⁸⁰ “DP Ankara Merkez 3 Numaralı Bucak Kongresi”, **Zafer**, 4 Aralık 1950, No: 580, s. 3.

¹⁰⁸¹ “DP Misakı Milli Ocak Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 7 Aralık 1950, No: 583, s. 1, 3.

¹⁰⁸² “DP Halkavun Bucak Kongresi”, **Zafer**, 13 Aralık 1950, No: 589, s. 6.

¹⁰⁸³ “DP Çankaya İlçe Kongresi”, **Zafer**, 18 Mart 1951, No: 684, s. 1, 4.

DP, Ankara Milletvekillerinin katılımıyla 22 Mart 1951'de Ankara Beypazarı'nda bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ ve Ramiz Eren iştirak etmişlerdir. Kongrede Eren, birinci başkan olarak seçilmiştir. Kongrede idare kurulunun senelik raporu okunmuş ve müzakere edilmiştir. Daha sonra dilekler kısmına geçilmiştir. Dilekler arasında Ziraat Bankası'ndan ayrı Halk Bankası'nın bir şube açması, otomatik telefonda istifade olunması, din derslerinin ehil kimseler tarafından talim edilmesi, Ortaokulun mali ihtiyacının giderilmesi, yol ve köprü inşası gibi sıkıntılar dile getirilmiştir. Son olarak Ankara Milletvekilleri dinleyicilere güzel bir konuşma yaptıktan sonra geç vakitlerde kongre sonlandırılmıştır.¹⁰⁸⁴

DP, 1 Nisan 1951 yılında Ankara'da Merkez İlçe Kongresi düzenlemiştir. Bu kongreye ilgi yoğun olmuştur. Kongreye TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Bakanların yanı sıra, Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Ramiz Eren, Hamit Şevket İnce, Hamdi Bulgurlu, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Osman Talat İltekin, Dr. Talat Vasfi Öz, Dağıstan Binerbay, Selahattin Benli, Sadri Maksudi Arsal ve Dr. Muhlis Bayramoğlu katılmıştır. Kongrede yıllık mali raporlar müzakere edilmiştir. Daha sonra Adalet ve Milli Eğitim Bakanları birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. İlk olarak Adalet Bakanı Ruknettin Nasuhioğlu kürsüye gelmiştir. Konuşmasında İçişleri ve Adalet Bakanlıklarında hizmet verdiğini ifade etmiş ve İçişlerinde çalışırken Köy Kanunu, Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu, Mahalli İdareler Kanunu, Belediyeler Kanunu gibi kanunlara yapılan değişiklikler hakkında bilgi vermiştir. Adalet işleri ile ilgili de izahat veren Nasuhioğlu, cezaevlerini ıslah edeceklerini ve yeni cezaevleri açacaklarını ifade etmiştir. Son olarak Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri kürsüye gelmiştir. İleri, konuşmasında DP iktidarının eğitime verdiği önemden bahsettikten sonra vatandaş hakları üzerine bir konuşma yapıp sözlerini sonlandırmıştır.¹⁰⁸⁵

DP, 5 Nisan 1951'de Ankara Polatlı'da bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ticaret ve Ekonomi Bakanı Mehmet Muhlis Ete, Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in yanı sıra Ankara Milletvekillerinden Sadri Maksudi Arsal, Muhlis Bayramoğlu, Osman

¹⁰⁸⁴ “DP Beypazarı Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 23 Mart 1951, No: 689, s. 1, 4.

¹⁰⁸⁵ “DP Ankara Merkez İlçe Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 2 Nisan 1951, No: 699, s. 1, 4.

Şevki Çiçekdağ, Hamdi Bulgurlu, Cevdet Soydan, Ömer Bilen, Fuat Seyhun ve Selahattin Benli katılmıştır. Ete ve bazı milletvekilleri birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Konuşmalarında muhtelif memleket meseleleri üzerine delegeleri bilgilendirmişlerdir. Millet ve hükümet adına da konuşmalar yapmışlardır. Son olarak yeni idare kurulu seçilmiştir.¹⁰⁸⁶ DP'nin yaptığı diğer bir kongre de 10 Nisan 1951 tarihinde Ankara'nın ilçesi Bala'da olmuştur. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Osman Şevki Çiçekdağ, Ömer Bilen, Fuat Seyhun ve Dağıstan Binerbay katılmıştır. Kongre'de Bala ilçesinin su sıkıntısı üzerine müzakere yapılmıştır. Daha sonra bazı Ankara Milletvekilleri birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Konuşmalarında TBMM'ye sevk edilen kanunların kabulüyle birçok dertlerin ortadan kalkacağını anlatmışlardır.¹⁰⁸⁷ DP, 2 Mayıs 1951 tarihinde Ankara'nın Kalecik ilçesinde de bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Hamdi Bulgurlu, Muhlis Bayramoğlu, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren, Osman Şevki Çiçekdağ, Ömer Bilen, Fuat Seyhun, Selahattin Benli ve Talat Vasfi Öz katılmışlardır. Kongreye Bulgurlu, başkan seçilmiştir. Daha sonra kongrede faaliyet raporları incelenmiş, köylülerin sorunları müzakere edilmiştir. Köydeki sıkıntılarının başında susuzluk gelmekteydi. Diğer sorunlar ise yatılı mektep, öğretmen evleri ve PTT binasının tadilatı ile ilgiliydi. Son olarak bazı Ankara Milletvekilleri birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Konuşmalarında genel olarak muhtelif memleket meseleleri hakkında geniş izahat vermişler ve partilileri aydınlatmışlardır.¹⁰⁸⁸

17 Kasım 1951 yılında DP, Ankara Cebeci'de Turan Ocağı Kongresi düzenlemiştir. Kongreye Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Ömer Bilen ve Dr. Talat Vasfi Öz katılmıştır. Yıllık faaliyet raporu okunduktan sonra dilekler kısmına geçilmiştir. Bu bölümde halkın sıkıntıları dile getirilmiştir. Bu sıkıntılar genel olarak, parti büyüklerinin yeterince ilgi göstermemesi, talebelerin kumar oynanmasının biran önce önlenmesi, muhtarların daha alakadar olması, işçilere tatbik edilen gelir vergisinin tekrar gözden geçirilmesi gibi sıkıntılar tespit edilmiştir. Son olarak Ankara milletvekilleri burada coşkulu birer konuşma yapmışlardır.¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸⁶ “DP Polatlı İlçe Kongresi”, **Zafer**, 7 Nisan 1951, No:704, s. 1, 4.

¹⁰⁸⁷ “Bala DP Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 11 Nisan 1951, No: 708, s. 1, 4.

¹⁰⁸⁸ “Kalecik Demokrat Parti Kongresi”, **Zafer**, 3 Mayıs 1951, No: 730, s. 1, 6.

¹⁰⁸⁹ “Turan DP Ocağı Yıllık Kongresi”, **Zafer**, 18 Kasım 1951, No: 929, s. 1, 4.

DP, 25 Kasım 1951 tarihinde Ankara Etimesgut'ta Bucak Kongresi düzenlemiştir. Kongreye bazı yöneticiler ve Ankara Milletvekilleri katılmıştır. Kongrede tren tarifelerindeki değişiklik, su ve yol, yanık tohumların borcu, sıtma ile mücadele, tesislerde sökülen hamam gibi sorunlar ele alınmıştır. Daha sonra Ankara Milletvekilleri birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren; DP iktidarının köylüyü kalkındırmak için yaptığı ve yapacağı hizmetleri, Cevdet Soydan; DP'nin yol siyasetini, Mümtaz Faik Fenik; DP'nin dış siyasetteki muvaffakiyetlerini, Abdullah Gedikoğlu ise; iç politika meselelerini izah eden birer konuşma yapmışlardır. Son olarak yeni idare kurulu seçilmiş ve kongre sonlandırılmıştır.¹⁰⁹⁰

DP, 2 Aralık 1951 yılında Ankara'nın Elmadağ ilçesinde bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara milletvekillerinden Mümtaz Faik Fenik, Osman Şevki Çiçekdağ ve Hamdi Bulgurlu katılmıştır. Elmadağ'daki Zir Kongresinde Ankara Milletvekillerinden ilk söz alan Çiçekdağ olmuştur. Konuşmasında DP iktidarının mahdut ve muayyen vilayetleri değil bütün yurdu kalkındırmaya matuf geniş ve esaslı tedbirler aldığını ve bu seneki devlet bütçesinde memleket ihtiyaçlarının daha büyük ve daha geniş imkânlarla teminine çalışacaklarını ifade etmiştir. Daha sonra Bulgurlu bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında Meclis çalışmalarına temas ettikten sonra iktidarın köylü için yaptığı geniş yardımların miktarı hakkında izahat vermiştir.¹⁰⁹¹

DP'nin Ankara'da 23 Aralık 1951 tarihinde yaptığı önemli bir kongrede 4 Numaralı Bucak Kongresidir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Ömer Bilen, Mümtaz Faik Fenik, Talat Vasfi Öz, Osman Şevki Çiçekdağ, Hamdi Bulgurlu, Ramiz Eren ve Dağıstan Binerbay katılmıştır. Kongrede Ankara milletvekillerinden Ramiz Eren ve Dağıstan Binerbay coşkulu birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Eren, yaptığı konuşmasında kongrenin olgunluğuna ve samimiyetine dikkat çekmiştir. Daha sonra Binerbay kürsüye gelmiştir. Binerbay, gayenin Türk köylüsünü kalkındırmak olduğunu ifade ederek bu hususta hükümetin aldığı kararları izah etmiştir. Son olarak Çiçekdağ kürsüye gelmiştir. Çiçekdağ, muhtelif meseleler hakkında geniş izahatta

¹⁰⁹⁰ "DP Etimesgut Bucak Kongresi", **Zafer**, 26 Kasım 1951, No: 937, s. 1, 4.

¹⁰⁹¹ "Elmadağ, Zir DP Bucak Kongreleri", **Zafer**, 3 Aralık 1951, No: 944, s. 1, 4.

bulunmuştur. Yeni idare kurulunun seçilmesinden sonra ise kongre sonlandırılmıştır.¹⁰⁹²

DP, 13 Ocak 1952 yılında Kayaş ve Küçükesat Kongrelerini düzenlemiştir. Bu kongrelere Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Fuat Seyhun, Talat Vasfi Öz ve Abdullah Gedikoğlu katılmıştır. Kongrede Gedikoğlu, Seyhun ve Çiçekdağ birer konuşma yapmıştır. Gedikoğlu, konuşmasında iktidar partisinin davasının köylüyü kalkındırmak olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra Seyhun, kürsüye gelmiştir. İşçiler ve onların hakları üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir. Son olarak Çiçekdağ, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında muhalefetten bugüne kadar geçirdikleri zaman içinde yaptıkları çalışmalar üzerinde durmuş, devamında ise köylüye yaptıkları yol, su, çeşme, eğitim gibi hizmetler hakkında bilgi vermiştir.¹⁰⁹³

DP, 26 Ocak 1952 yılında Çankaya’da bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye bazı Ankara Milletvekilleri iştirak etmiş ve birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Ömer Bilen söz almıştır. Yol yapımı meselesi üzerine bir konuşma yapan Bilen, işlerin iyi gitmesindeki en büyük etkenin milletvekillerinin olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra Abdullah Gedikoğlu bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında yine aynı meseleye değinmiş ve milletvekillerinin daha iyi vazife görebilmeleri için avukatlık ve ticaret yapmamaları gerektiğini ifade etmiştir. Ankara Milletvekillerinden son olarak Sadri Maksudi Arsal söz almıştır. Konuşmasında bir milletvekilinin günlük hayatını kısaca anlattıktan sonra vatandaşlardan gelen dileklerin yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹⁰⁹⁴

DP’nin 2 Şubat 1952’de Ankara Cebeci’de düzenlediği kongreye Ankara milletvekillerinden Cevdet Soydan, Ömer Bilen, Osman Şevki Çiçekdağ, Fuat Seyhun, Hamit Şevket İnce, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren, Sadri Maksudi Arsal ve Dağıstan Binerbay katılmıştır. Kongrede faaliyet raporları üzerine müzakere yapılmıştır. Ankara milletvekillerinden Eren ve Bilen kısa bir konuşma gerçekleştirmişlerdir. Eren, yaptığı konuşmasında kongredeki tenkitleri büyük bir

¹⁰⁹² “DP 4 Numaralı Bucak Kongresi”, *Zafer*, 24 Aralık 1951, No: 965, s. 1, 4.

¹⁰⁹³ “Kayaş, Küçükesat DP Kongreleri”, *Zafer*, 14 Ocak 1952, No: 986, s. 1, 4.

¹⁰⁹⁴ “DP Çankaya Bucağı Kongresi Dün Yapıldı”, *Zafer*, 27 Ocak 1952, No: 999, s. 1, 4.

memnuniyetle karşıladığını belirterek muhtelif konular hakkında delegeleri tatmin edici izahat vermiştir. Daha sonra Bilen, kürsüye gelmiş ve yapılanlar için halka her türlü hesabı verebileceklerini ifade etmiştir.¹⁰⁹⁵

DP, 2 Mart 1952 tarihinde Ankara'da büyük bir topluluğun iştirakiyle 2 Numaralı Bucak Kongresini düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Ömer Bilen, Abdullah Gedikoğlu ve Dağıstan Binerbay katılmıştır. Kongrede bucağın yaptığı çalışmalar üzerine hazırladıkları faaliyet raporları müzakere edilmiştir. Bazı idarecilerin yaptıkları konuşma sonrasında Çiçekdağ, bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında bu memlekette yıllarca suya, yola, mektebe hasret kalmış bölgelerin olduğunu, DP'nin bu bölgelere bu ihtiyaçları karşılamak için uğraşacağını ve bu vesileyle köylüden yol vergisini kaldıracaklarını ifade etmiştir. Daha sonra bazı Ankara Milletvekilleri de kısa birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Konuşmalarında Bucak İdari Kurulunun yapmış olduğu verimli çalışmalarını tebrik etmişler ve yapılacak hayırlı işlerden bahsetmişlerdir.¹⁰⁹⁶

DP, 20 Mart 1952 yılında Ankara'nın Ayaş bölgesinde bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete ve Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren, Osman Talat İltekin, Talat Vasfî Öz, Hamdi Bulgurlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun ve Cevdet Soydan katılmıştır. İdare kurulu raporu okunduktan sonra delege üyeleri Ticaret Bakanı ve milletvekillerine isteklerini sunmuşlardır.¹⁰⁹⁷ Ankara Haymana'da da 28 Mart 1952 tarihinde bir kongre düzenlenmiştir. Kongreye Ekonomi ve Ticaret Bakanı Ete ve Ankara milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Dağıstan Binerbay, Selahattin Benli, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Fuat Seyhun, Osman Talat İltekin, Cevdet Soydan ve Selahaddin Adil katılmıştır. Buradaki Ankara Milletvekillerinden bazıları birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. İlk olarak Gedikoğlu, söz almıştır. Yaptığı konuşmasında eski iktidarın Haymana ilçesini çok geri bıraktığını ve buradaki Kürt halkını her şeyden mahrum bıraktığını ifade etmiştir. Gedikoğlu'ndan sonra Binerbay bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında DP'nin iktidarında çiftçiye daha fazla destek

¹⁰⁹⁵ “DP Cebeci Bucağının Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 3 Şubat 1952, No: 1006, s. 1, 4.

¹⁰⁹⁶ “DP 2 Numaralı Bucak Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 3 Mart 1952, No: 1035, s. 1, 5.

¹⁰⁹⁷ “Ayaş DP İlçe Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 21 Mart 1952, No: 1053, s. 1-2.

verildiğini belirtmiştir. Binerbay'dan sonra kürsüye Seyhun, gelmiştir. Konuşmasında Haymanayı şimdi bir kale halinde dimdik durur halde görmekle iftihar ettiğini ifade etmiştir. Daha sonra Bulgurlu, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında yol ve su davasına temas ederek halka aydınlatıcı cevaplar vermiştir. Son olarak Çiçekdağ, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında muhalefetin yapmış olduğu eleştirilere cevap vermiş ve milletin bir daha bunlara iktidarlığı vermeyeceği kanaatinde olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁹⁸

DP, 13 Nisan 1952'de Çankaya'da Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete, Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek ve Ankara milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Ömer Bilen, Sadri Maksudi Arsal, Ramiz Eren ve Dağistan Binerbay'ın katılımlarıyla bir kongre düzenlemiştir. Kongrede işçi ve köylü hakları üzerinde müzakere yapmışlardır. İlk olarak Ulaştırma Bakanı Kurtbek, söz almıştır. Konuşmasında iki yıllık iktidarın kısaca bir değerlendirmesini yaptıktan sonra eski iktidarın bu milleti anlamadığını söylemiş, DP'nin ise daha anlayışlı bir parti olduğunu ifade etmiştir. Devamında ise Ulaştırma Bakanlığı'nın çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Son olarak Binerbay ve Bilen de birer konuşma yapmışlardır.¹⁰⁹⁹

DP, Ankara'nın başka bir ilçesi olan Güdül'de 21 Nisan 1952 tarihinde bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongreye Ankara milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Cevdet Soydan, Ramiz Eren, Abdullah Gedikoğlu ve Mümtaz Faik Fenik katılmış ve birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak kürsüye Soydan gelmiş ve memleket meseleleri üzerine konuşma yapmıştır. Daha sonra diğer Ankara milletvekilleri etraflı birer konuşma yaptıktan sonra kongre sonlandırılmıştır.¹¹⁰⁰

DP, 27 Nisan 1952 tarihinde Keskin ilçesinde Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek, Ticaret ve Ekonomi Bakanı Mehmet Muhlis Ete ve Ankara milletvekilleri Osman Şevki Çiçekdağ, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Hamdi Bulgurlu, Selahattin Benli, Cevdet Soydan ve Talat Vasfi Öz'ün katılımıyla kalabalık bir kongre düzenlemiştir. Kongre üyelerinin dilekleri üzerine konuşmalarından sonra

¹⁰⁹⁸ “Haymana DP İlçe Kongresi Dün Yapıldı”, *Zafer*, 29 Mart 1952, No: 1061, s. 1, 4.

¹⁰⁹⁹ “DP Çankaya İlçe Kongresi Sona Erdi”, *Zafer*, 14 Nisan 1952, No: 1077, s. 1-2.

¹¹⁰⁰ “Demokrat Parti Güdül Kongresi Dün Yapıldı”, *Zafer*, 22 Nisan 1952, No: 1085, s. 1, 3.

Ulaştırma Bakanı Kurtbek, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında eleştirilere açık olduğunu ifade ederek Türk Milletinin DP'ye itimat ettiğini ve iktidarında su ve yol davasını halletmek için ant içtiğini belirtmiştir. Daha sonra Ekonomi ve Ticaret Bakanı Ete, bir konuşma gerçekleştirmiştir. Tütün üretimi hakkında konuşan Ete, Ziraat Bankasının verdiği kredi ile üreticinin yüzünün güldüğünü ifade etmiştir. Son olarak Ankara milletvekilleri söz almışlardır. Konuşmalarında, delegelerin ileri sürdüğü yol, su ve köprü işlerine temas ederek, DP iktidarının müspet icraatlarından bahsetmişler ve DP'nin şimdiye kadar bir şey yapmadıkları iddialarını da rakamlarla açıklayarak cevaplandırmışlardır. Muhalefet partilerinin takındığı tavırlara karşılık ise DP'nin içindeki birlik ve beraberliği öven vekiller, Türk Milletinin 14 Mayıs'ta olduğu gibi ilerde de iktidara güveneceklerini belirtmişlerdir.¹¹⁰¹

DP, 6 Mayıs 1952 yılında Ankara'nın Kalecik ilçesinde de bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ankara milletvekillerinden Talat Vasfi Öz, Selahaddin Adil, Ramiz Eren, Mümtaz Faik Fenik, Abdullah Gedikoğlu, Dağıstan Binerbay, Ömer Bilen, Selahattin Benli, Osman Şevki Çiçekdağ ve Hamdi Bulgurlu katılmıştır. Kongredeki delegeler isteklerini yazılı olarak başkanlığa sunmuşlardır. Genel olarak su, yol ve okul sıkıntılarını dile getirmişlerdir. Daha sonra Ankara Milletvekillerinden Çiçekdağ ve Eren birer konuşma yapmışlardır. Konuşmalarında genel olarak eski iktidarın su, yol ve okul konularında köyleri ihmal ettiğini, DP'nin ise bu sorunlar için çalıştığını ifade etmişlerdir.¹¹⁰²

DP, Beypazarı'nda 8 Mayıs 1952'de Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Mehmet Fuat Köprülü ve Ankara Milletvekilleri Osman Şevki Çiçekdağ, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren, Mümtaz Faik Fenik, Dağıstan Binerbay, Hamdi Bulgurlu, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Talat Vasfi Öz, Selahattin Benli ve Selahaddin Adil'in katılımlarıyla geniş bir kongre düzenlemiştir. İlk başta kongrede yıllık faaliyet raporları okunmuş ve değerlendirilmiştir. Raporlar okunduktan sonra Öz, Bilen ve Fenik birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra sırasıyla Dışişleri Bakanı Köprülü ve Başbakan Menderes kürsüye gelmişlerdir. Köprülü, yaptığı konuşmasında dünyada iki cepheli bir kutuplaşma olduğunu kendilerinin hürriyet seven ve hürriyet isteyen

¹¹⁰¹ "Demokrat Parti Keskin Kongresi Dün Yapıldı", **Zafer**, 28 Nisan 1952, No: 1061, s. 1, 4.

¹¹⁰² "Kalecik DP İlçe Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 7 Mayıs 1952, No: 1100, s. 1,6.

grupta oldukların, diğ er grubun ise milletleri karış tıran savaşa sürükleyen bir cephe olduğ unu ifade etmiş tir. Devamında ise DP'nin Türk Milletinin refahı iç i uğ raş tığ nı, Atlantik Paktına üye kabul edilmelerinin ise Türkiye adına önemli bir siyasi geliş me olduğ undan bahsetmiş tir. Köprölü'den sonra Baş bakan Menderes, kürsüye gelmiş tir. Konuş masının baş ında Beypazarlı vatandaşlara teşekkür eden Baş bakan, bu ülkeye demokrasinin en büyük savunucusu olarak DP'nin varlığ na dikkat çekmiş tir. Konuş masının devamında ise memleketin yol, su, köprü ve köylülerin her türlü ihtiyacı için mücadele ettiklerini ifade etmiş tir.¹¹⁰³

DP, 17 Mayıs 1952'de Ş ereflikoç hisar'da da bir kongre düzenlemiş tir. Bu kongreye Ulaş tırma Bakanı Seyfi Kurtbek ve Ankara Milletvekillerinden Mümtaz Faik Fenik, Selahattin Benli, Cevdet Soydan, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğ lu, Ömer Bilen, Talat Vasfi Öz, Fuat Seyhun, Ramiz Eren ve Dağ ıstan Binerbay katılmış lardır. Kongrede üyelerinin dilekleri okunduktan sonra Ankara milletvekilleri birer konuş ma yapmış lardır. Kürsüye ilk olarak Bulgurlu gelmiş tir. Konuş masında yol, su, zirai kredi ve traktör konusunda DP iktidarının yaptıklarını rakamlarla ifade etmiş tir. Bulgurlu'dan sonra Eren, kürsüye gelmiş tir. Yaptığ ı konuş mada hırsızlık ve katil cürümleri için cezaların ş iddetlendirileceğ ini, ancak ceza ş iddetinin her yerde suç a mani olmayacağ ını bunun birazda vicdan meselesi ile alakalı olduğ undan bahsetmiş tir. Kürsüye gelen diğ er bir milletvekili Gedikoğ lu olmuş tur. Gedikoğ lu, daha çok ülkenin ekonomisi üzerine bir değerlendirme yapmış tir. Daha sonra Soydan, bir konuş ma yapmış tir. Konuş masında ailede Türk anasına düş en vazife ve bunun cemiyet hayatındaki müh im rolünün büyük beğ eni ile karş ılanan bir ifade ile belirttikten sonra teaddüdü zevzatın (birden fazla kadın ile evlilik) zararlarına da dikkat çekmiş tir. Soydan'dan sonra Bilen bir konuş ma yapmış tir. Konuş masında iktidarın bireye sağ ladığ ı vicdan hürriyetinden bahsettikten sonra, nikâhsız oturan ailelerin cemiyet içindeki zararlı durumlarından bahsetmiş tir. Kürsüye gelen diğ er bir milletvekili Benli, zirai krediden bahsettikten sonra ilerde bunun daha da arttırılacağ ından belirtmiş tir. Benli'den sonra kürsüye gelen Öz, sağ lık mevzusunda alınmış ve alınmakta olan tedbirleri açıklamış ve memleket sağ lığ ında DP iktidarının yaptıklarını rakamlarla belirtmiş tir. Daha sonra gazeteci Fenik, bir konuş ma yapmış tir. Konuş masında DP iktidarı ile dış itibarımızın arttığ ını Türk gücünün ve

¹¹⁰³ “DP Beypazarı Kongresi Yapıldı”, *Zafer*, 9 Mayıs 1952, No: 1002, s. 1-6.

kudretinin bütün dünyaca nasıl büyük bir hayranlık topladığını ifade ettikten sonra kan davası işinin halli için cezaların arttırılacağını açıklamıştır. Devamında ise hububat fiyatlarının düşürülmeyeceğini, mahsulün bol olduğu takdirde fiyatların yükselebileceğinin izahını vermiştir. Fenik'ten sonra kürsüye gelen Seyhun, Ankara'da bir traktör fabrikasının kurulmasına çalışıldığını, köylünün toprağından daha çok mahsul alabilmesini sağlamak için suni gübre fabrikasının kurulacağını ifade etmiştir. Müteakiben mikrofonun başına geçen Ulaştırma Bakanı Kurtbek şunları söylemiştir; *“Yaptıklarımızla övünecek değiliz bu millet daha çoğuna layıktır. Bizim de en büyük emelimiz, ona layık olmaktır.”* Son olarak kürsüye gelen Binerbay, kongrenin başarılı ve hayırlı çalışmalarından bahsetmiştir. Daha sonra delegelerin seçimine ait liste okunmuş ve kongre sonlandırılmıştır.¹¹⁰⁴

DP 24 Mayıs 1952 tarihinde Kızılcahamam'da da bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Tarım Bakanı Nedim Ökmen, Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis Ete ve Ankara Milletvekillerinden Hamdi Bulgurlu, Cevdet Soydan, Ramiz Eren, Fuat Seyhun, Talat Vasfi Öz, Abdullah Gedikoğlu, Mümtaz Faik Fenik ve Ömer Bilen katılmıştır. Kongrenin başında üyelerin dilekleri üzerine konuşmalar olduktan sonra Bakanlar birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Daha sonra bazı Ankara Milletvekilleri konuşma yapmışlardır. İlk olarak kürsüye gelen Bulgurlu, köylünün çeşitli ihtiyaçları üzerine konuşmuştur. Daha sonra Gedikoğlu, bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında memleketin bugünkü durumu ve geçmişteki durumunu mukayese eden bir açıklama yaptıktan sonra konuşmasını sonlandırmıştır. Son olarak kürsüye gelen Bilen, vicdan hürriyeti bakımından DP iktidarının bahsettiği hürriyeti örneklerle açıklamıştır.¹¹⁰⁵

DP, ocak açılışlarına seçim sonrasında da devam etmiştir. 8 Haziran 1952 yılında Şafaktepe ve Aşağı Ayrancı ocaklarını açmıştır. Bu açılışlara bazı Ankara Milletvekilleri de katılmıştır. Milletvekilleri açılışı gerçekleştirirken bu ocakların vatana millete hayırlı olması temennisinde bulunmuşlardır.¹¹⁰⁶

¹¹⁰⁴ “Şereflikoçhisar DP İlçe Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 18 Mayıs 1952, No: 1111, s. 1, 6.

¹¹⁰⁵ “Kızılcahamam DP İlçe Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 25 Mayıs 1952, No: 1118, s. 1, 6.

¹¹⁰⁶ “Dün Şafaktepe ve Aşağı Ayrancı Ocakları açıldı”, **Zafer**, 9 Haziran 1952, No: 1133, s. 1,6.

DP'liler 13 Mayıs 1952 tarihinde Altındağ Bucağında bir siyasi toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantıya Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ ve Ankara Belediye Başkanı Atıf Benderlioğlu katılmıştır. Toplantıda ilk olarak Benderlioğlu, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında Altındağ'da beş çeşmenin vatandaşın hizmetine açtıklarını ve yeni yeni açılışların müjdelerini vermiştir. Devamında ise iktidarın yaptığı icraatları eleştiren muhalefete cevaplar vermiştir. Benderlioğlu'ndan sonra kürsüye Çiçekdağ gelmiştir. Konuşmasının başında DP iktidarının yapmış olduğu başarılarının izahını verdikten sonra Nihat Erim'in Ulus Gazetesinde yazdığı bir makaleden bahsetmiştir. Çiçekdağ, Erim'in yazmış olduğu makalede, bir memleketteki seçim dürüst ve açık olmazsa, verilen reylerin getirdiği iktidarın gayrimeşru olduğu ifadesini hatırlattıktan sonra, CHP'nin vaktiyle kendi vatandaşını kandırdığını ve böylelikle CHP iktidarının meşru olmadığını ifade ettiğini iddia etmiştir. Daha sonra muhalefetin yaptığı eleştirilere cevap verdikten sonra konuşmasını tamamlamıştır.¹¹⁰⁷

24 Ağustos 1952 tarihinde, Yenidoğan 1 Numaralı DP Ocak Kongresi düzenlenmiştir. Kongreye Ankara Milletvekili Ömer Bilen ve İl ve İdare Kurulu üyeleri katılmışlardır. Kongrede, dilek ve istekler kısmında, eski iktidar döneminde buraların çok ihmal edildiği, yeni iktidar döneminde ise çalışmaların çok iyi olduğundan bahsedilmiştir. Daha sonra yeni ocak idare kurulu seçildikten sonra toplantı sonlandırılmıştır.¹¹⁰⁸

DP'nin 21 Eylül 1952'de Ankara'da düzenlediği 5 Numaralı İl Kongresi Osman Şevki Çiçekdağ başkanlığında toplanmıştır. Bu kongreye Başbakan, Devlet Bakanı, Başbakan Yardımcıları, Dışişleri Bakanı ve Ankara Milletvekillerinden Sadri Maksudi Arsal, Selahaddin Adil, Abdullah Gedikoğlu, Hamdi Bulgurlu, Ramiz Eren, Talat Vasfi Öz, Fuat Seyhun, Mümtaz Faik Fenik ve Dağıstan Binerbay katılmıştır. Kongrede Ayaş, Bala, Kalecik, Keskin, Kırıkkale, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı ve Şereflikoçhisar ilçelerinin ihtiyaçları üzerine müzakereler yapılmıştır. Müzakerelerden sonra bazı delegelerin kürsüde konuşmalarının ardından yeni idare

¹¹⁰⁷ "Altındağ Demokratları Muhalefeti Takbih Etti", **Zafer**, 14 Temmuz 1952, No: 1166, s. 1,4.

¹¹⁰⁸ "Yenidoğan 1 No.lu DP Ocak Kongresi", **Zafer**, 25 Ağustos 1952, No: 1208, s. 1,4.

kurulu seçilmiş ve kongre sonlandırılmıştır.¹¹⁰⁹ 27 Eylül 1952 tarihinde DP'nin düzenlediği Güneş Ocağı Kongresine Ankara Milletvekillerinden Fenik, Seyhun ve Bilen katılmış ve birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Bilen, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında söz ve mesken hürriyetinden bahsetmiş ve eski iktidarla kendi iktidarları arasında bir mukayese yaptıktan sonra konuşmasını tamamlamıştır. Daha sonra kürsüye Fenik gelmiştir. Dış politika ile ilgili bir konuşma yapmış ve Türkiye'nin dünyada söz sahibi olan bir ülke olduğunu ifade etmiştir. Son olarak kürsüye Seyhun gelmiştir. Yaptığı konuşmasında DP iktidarının işçi, esnaf ve köylü davasını izah etmiş ve eski iktidarı eleştirdikten sonra konuşmasını tamamlamıştır.¹¹¹⁰

DP, 28 Eylül 1952'de Şehitlik Ocağı Kongresi, Saimekadın Ocağı Kongresi, Kayaş Ocağı Kongresi, Yılmaz Ocağı Kongresi, Misakı Milli Ocağı Kongresi, Telsizler Ocak Kongresi ve Cemalbey Ocak Kongresi olmak üzere toplamda yedi tane kongre düzenlenmiştir. Şehitlik Ocağı Kongresine katılan Fuat Seyhun bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında iktidarın iki buçuk yılda memlekete her alanda yapmış olduğu kalkınmalardan bahsettikten sonra vatanın en ücre köşelerine kadar elektrik verileceğini belirtmiştir. Saimekadın Ocağı Kongresine Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Fuat Seyhun ve Mümtaz Faik Fenik katılmıştır. Kayaş Ocağı kongresine Ankara Milletvekillerinden Fuat Seyhun ve Ramiz Eren katılmışlardır. Seyhun burada bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında bir memleketin gelişmesindeki en büyük unsurlardan birinin endüstri olduğunu ifade eden Seyhun, eski iktidar döneminde Makine-Kimya Endüstrisi kurumunun totaliter bir şekilde idare edildiğini, iktidarlıklarında ise bu zihniyetin kurumdan yavaş yavaş temizlediklerini ifade etmiştir. DP'nin düzenlediği diğer bir kongre ise Telsizler Ocak Kongresidir. Bu kongreye Ankara Milletvekili Ömer Bilen katılmıştır.¹¹¹¹

DP, Ekim ayında da kongrelere devam etmiştir. Ankara'da 11 Ekim 1952 tarihinde Hıdırlık Kongresi yapılmış ve bu kongreye Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Belediye Başkanı Atıf Benderlioğlu ve Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Abdullah Gedikoğlu ve Ramiz Eren katılmışlardır. İlk olarak Benderlioğlu

¹¹⁰⁹ "İl Kongresinde Dün Konuşan Hatipler", **Zafer**, 22 Eylül 1952, No: 1233, s. 1, 6.

¹¹¹⁰ "DP Güneş Ocağının Kongresi", **Zafer**, 28 Eylül 1952, No: 1239, s. 1, 6.

¹¹¹¹ "Dün Yedi Ocak Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 29 Eylül 1952, No: 1240, s. 1, 6.

konuştuktan sonra Eren, kürsüye gelmiştir. CHP iktidarının 1950 yılına kadar olan iktidarlık dönemini eleştirmiştir. Eren'den sonra kürsüye Gedikoğlu gelmiştir. Konuşmasında DP iktidarının bu memlekete refah ve saadete ulaştırmak için çaba sarf ettiğini ifade etmiştir. Son olarak Çiçekdağ, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında İsmet İnönü'yü eleştirmiş ve milletin 14 Mayıs'ta CHP'ye büyük bir ders verdiğini ifade etmiştir.¹¹¹² DP, ertesi gün yoğun bir çalışma yaparak kongrelere devam etmiştir. DP; Topraklık Ocağı Kongresi, Gülveren Ocağı Kongresi, Balkeriz Ocağı Kongresi, Hasanoğlan Ocağı Kongresi, Yenituran Ocağı Kongresi, Doğruyol Ocağı Kongresi, Doğan Ocağı Kongresi, Çiçin Ocağı Kongresi, Yenimahalle Ocağı Kongresi ve İstasyon Ocağı Kongresi olmak üzere on tane kongre düzenlemiştir. Yapılan bu kongrelerden Balkeriz Ocağı Kongresine katılan Mehmet Muhlis Ete bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında hükümetin, ne kadar çok çalışırsa çalışsın, kendi partisinin teşkilatının yardımı olmadan muvaffakiyete ulaşamayacağını ifade ettikten sonra kendi partilerinin bir program partisi olduğunu ve bu programın esasının ise millete hizmet etmek olduğunu dile getirmiştir. İstasyon Ocağı Kongresine ise Ankara Milletvekili Ömer Bilen katılmıştır. Burada konuşan Bilen, iktidarın yaptığı önemli işlerden birinin vatandaşa verdiği söz hürriyeti olduğunu ve insanların korkmadan düşüncelerini söyleyebildikleri bir ortam yaratıldığından bahsetmiştir.¹¹¹³

DP, 1953 yılında da Ankara'da kongre çalışmalarına devam etmiştir. 18 Ocak 1953'te Mimar Sinan ve Elmadağ Kongreleri düzenlenmiştir. Mimar Sinan Kongresi'ne Ankara Milletvekillerinden Talat Vasfi Öz ve Ramiz Eren katılmıştır. Delegelerin istekleri okunduktan sonra Eren, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında DP'nin 1945 yılından beri yapılan kongrelerin hep yapıcı olduğunu, partisinin yıllarca unutulmuş köylüye Ziraat Bankası aracılığıyla destek sağlandığını ve son olarak da işçilerin hakları üzerine konuştuktan sonra sözlerini tamamlamıştır. Elmadağ Kongresine ise bazı Ankara Milletvekilleri ve İl ve Belediye Meclisi Üyeleri katılmışlardır. Kongre başkanının açılışı yapmasından ve bazı delegelerin konuşmalarından sonra kürsüye Ankara Milletvekilleri gelmiştir. İlk olarak Hamdi Bulgurlu bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında hükümetin ziraat politikasını rakamlarla izah ettikten sonra müteakiben Mehmet Muhlis Ete kürsüye gelmiştir.

¹¹¹² “DP Hıdırlık Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 12 Ekim 1952, No: 1253, s. 6.

¹¹¹³ “On DP Ocağı Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 13 Ekim 1952, No: 1254, s. 1, 5.

Ete, hükümetin bütçe politikasından bahsettikten sonra köylüye verilen ehemmiyete dikkat çekmiştir. Son olarak Fuat Seyhun bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında işçi meselelerine temas ederek hükümetin bu yolda izlediği politikanın izahatını vermiştir.¹¹¹⁴ 25 Ocak 1953 tarihinde Yenidoğan Kongresi yapılmıştır. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Abdullah Gedikoğlu katılmıştır.¹¹¹⁵

DP, 15 Şubat 1953'te Eti ve Sinanpaşa Ocağını açmıştır. Bu açılışlara Ankara Milletvekili Abdullah Gedikoğlu katılmıştır. Gedikoğlu, iki ocağın açılışında da söz alarak diğer açılan ocaklar gibi memlekete faydalı olması dileğinde bulunmuştur.¹¹¹⁶

DP, 1 Mart 1953'te Altındağ'da bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Osman Şevki Çiçekdağ, Abdullah Gedikoğlu, Hamdi Bulgurlu, Fuat Seyhun ve Ramiz Eren katılmıştır. Bu kongrede delegeler isteklerini sıralamışlardır. Ankara Milletvekilleri de bu isteklere sözlü olarak cevap vermişlerdir. Genel olarak işçi, küçük esnaf ve zanaatkârlar üzerine izahatta bulunmuşlardır.¹¹¹⁷

1953 mali yılı başlaması münasebetiyle 6 Mart 1953 tarihinde valilikte bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıya Vali Kemal Aygün başta olmak üzere birçok DP'li yönetici de katılmıştır. Toplantıda Ankara Milletvekillerinin nerdeyse tamamı hazır bulunmuştur. Vali Aygün bir açılış konuşması yapmıştır. Daha sonra Ankara'nın ilçelerinin yol, köy, su, ilkokul gibi ihtiyaçları üzerine müzakereler olmuş ve bunların en kısa zamanda giderileceği ifade edilmiştir.¹¹¹⁸

DP, Kayaş Bucağında 29 Mart 1953 yılında bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Fuat Seyhun ve Talat Vasfi Öz katılmıştır. Delegelerin istekleri belirtildikten sonra Ankara Milletvekilleri birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Seyhun, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında Makine ve Kimya Endüstrisi üzerinde durarak, bu endüstride işçi aleyhine olan talimatnamenin ıslah edilmesine ısrarla çalışıldığını ve bunda da lüzumlu kararların alındığını ve gereken işlerin

¹¹¹⁴ "DP Mimar Sinan ve Elmadağ Kongreleri", **Zafer**, 19 Ocak 1953, No: 1352, s. 1, 3.

¹¹¹⁵ "Dün Yenidoğan DP Kongresi Toplandı", **Zafer**, 26 Ocak 1953, No:1359, s. 1.

¹¹¹⁶ "Dün Ankara'da İki Ocak Daha Açıldı", **Zafer**, 16 Şubat 1953, No: 1382, s. 1, 5.

¹¹¹⁷ "DP Altındağ İlçe Kongresi Dün Yapıldı", **Zafer**, 2 Mart 1953, No: 1396, s. 1, 6.

¹¹¹⁸ "Ankara Kalkınıyor", **Zafer**, 7 Mart 1953, No: 1401, s. 1, 6.

yapıldığını ifade etmiştir. Daha sonra kürsüye Öz gelmiş ve bir konuşma gerçekleştirmiştir.¹¹¹⁹

DP, 19 Nisan 1953 tarihinde Kırıkkale’de bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Milli Müdafaa Bakanı Seyfi Kurtbek, İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı, Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, Çalışma Bakanı Hayreddin Erkman ve Ankara Milletvekillerinden Talat Vasfi Öz, Fuat Seyhun, Abdullah Gedikoğlu, Ramiz Eren ve Cevdet Soydan katılmıştır. Kongrede ilk olarak delegeler konuşmuş ve isteklerini sıralamışlardır. Delegelerden sonra İşletmeler Bakanı ve Çalışma Bakanı delegelerin istekleri ile ilgili birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra kürsüye Ankara Milletvekili Kurtbek gelmiştir. Konuşmasında şunları ifade etmiştir: “*Demokrasi murakabe idaresidir. Bugün milli itibarımız, en yüksek seviyeye yükselmiştir. Hepimizin en büyük gayesi memleketin müdafaasıdır. Kudretli Türk ordusu aziz vatanımızın azimli bekçisidir.*” ifadelerini kullanmış ve devamında ise Türk ordusuna ayrılan bütçe ve iktisadi politikadan bahsetmiştir. Son olarak kürsüye Çiçekdağ gelmiş ve şunları ifade etmiştir: “*14 Mayıs sizlerin meşru reylerinizle iş başına gelen DP daima emrinizdedir. 14 Mayıs Türk Milletine tenkit ve murakabe getirmiştir. Hepimiz milletçe bugünü getirmek için çalıştık. Tevdi ettiğimiz şerefli vazifede daima sadık bir hizmetkârınız olacağız.*” Ardından köylülerin yol, su, enerji ihtiyaçları ile ilgili izahat vermiştir.¹¹²⁰

DP, 23 Nisan 1953’te Oğuz ve Esentepe Ocaklarını açmıştır. Bu açılışa Ulaştırma Bakanı Yümmü Üresin ve Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz katılmıştır. Ulaştırma Bakanı açılış konuşmasını yaptıktan sonra Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında DP iktidarının iki buçuk yıllık icraatlarına temas ettikten sonra ocakların parti kademe emrine uymadıkları mühim rolü belirtmiş ve ocağın bütün teşkilatına faydalı olmasını dilemiştir.¹¹²¹

25 Nisan 1953 tarihinde Ankara’nın Kalecik ilçesine yapılan elektrik santralinin açılışına Vali Kemal Aygün katılmış ve bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında Kalecik ilçesine çok değer verdiğini ve vali olduktan sonra ilk burayı ziyaret ettiğini

¹¹¹⁹ “DP Kayaş Bucağı Senelik Kongresi”, **Zafer**, 30 Mart 1953, No: 1424, s. 1, 6.

¹¹²⁰ “Kırıkkale’de DP İlçe Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 20 Nisan 1953, No: 1445, s. 1, 6.

¹¹²¹ “Oğuz, Esentepe DP Ocağı Açıldı”, **Zafer**, 24 Nisan 1953, No: 1449, s. 1, 6.

ifade etmiştir. Devamında ise Kalecik ilçesine hizmet etmenin kendisi için büyük bir zevk olduğunu belirttikten sonra konuşmasını sonlandırmıştır. Valinin konuşması sırasında Ankara milletvekillerinden Mehmet Muhlis Ete, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Muhlis Bayramoğlu, Abdullah Gedikoğlu ve Fuat Seyhun da hazır bulunmuşlardır.¹¹²²

DP, 2 Mayıs 1953'te Ankara'nın Şereflikoçhisar ilçesinde bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek ve Ankara Milletvekillerinden Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Abdullah Gedikoğlu, Ömer Bilen, Fuat Seyhun, Muhlis Bayramoğlu ve Hamdi Bulgurlu katılmışlardır. Kongrede delegelerin istekleri okunduktan sonra Adalet Bakanı Çiçekdağ, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında buğday fiyatları üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Çiçekdağ'dan sonra Ankara Milletvekilleri birer konuşma yapmıştır. Son olarak Milli Savunma Bakanı Kurtbek konuşmuştur. Konuşmasında DP'nin millete yaptığı büyük hizmetlerden, milli ekonominin ise üç yıl içindeki muazzam kalkınmasından bahsettikten sonra, bu durumun, millet tarafından hür olarak seçilen DP sayesinde olduğunu söylemiştir.¹¹²³

DP, 3 Mayıs 1953 tarihinde Konur Kongresini düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekili Talat Vasfi Öz katılmış ve bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında köylü hayatından bahsetmiş ve kendisinin de köyde yetiştiğini hatırlattıktan sonra köylünün ihtiyaçları üzerine izahatlar verdikten sonra sözlerini tamamlamıştır.¹¹²⁴

DP, 11 Mayıs 1953'te Güdül'de bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren ve Fuat Seyhun katılmıştır. Kongrede söz alan delegelerin dilek ve temennilerinden sonra Ankara milletvekillerinden Seyhun, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında geçen yıllarda istenen dileklerin kısmen yerine getirildiğini, geri kalanların da tamamlanması için hükümetin çok çalıştığını belirttikten sonra Orman Kanunu hakkında konuşmuştur. Yeni idare kurulunun seçilmesinden sonra kongre sonlandırılmıştır.¹¹²⁵

¹¹²² "Kalecik İlçesi Işığa Kavuştu", **Zafer**, 26 Nisan 1953, No: 1451, s. 1, 6.

¹¹²³ "Şereflikoçhisar DP İlçe Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 3 Mayıs 1953, No: 1458, s. 1, 6.

¹¹²⁴ "DP Konur Kongresi", **Zafer**, 4 Mayıs 1953, No: 1459, s. 1,6.

¹¹²⁵ "Güdül DP Kongresi", **Zafer**, 12 Mayıs 1953, No: 1467, s. 1, 4.

DP, 28 Haziran 1953'te düzenlediği Ayaş Kongresi'ne Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek ve Ankara Milletvekillerinden Hamdi Bulgurlu, Fuat Seyhun ve Talat Vasfi Öz katılmıştır. Kongrede faaliyet raporları okunduktan sonra delegelerin istekleri doğrultusunda cevaplar vermek için Ankara milletvekilleri söz almış ve izahatta bulunmuşlardır. Son olarak Milli Savunma Bakanı Kurtbek bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında DP'nin üç yılda bu ülkeye ettiği hizmetleri sıralamış, devamında ise iç siyaset, milli ekonomi, milli kültür ve milli savunma konularına ağırlık vermiştir.¹¹²⁶

5 Temmuz 1953'te bir törenle İncesu'da yeraltı su tesisinin açılışı yapılmıştır. Bu açılışa Belediye Başkanı Atıf Benderlioğlu ve Ankara Milletvekili Ömer Bilen katılmıştır. İlk olarak Benderlioğlu bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında su tesisinin maliyeti hakkında izahat vermiş ve yeraltı suyunun özellikleri üzerine durduktan sonra konuşmasını sonlandırmıştır. Benderlioğlu'ndan sonra Bilen, kısa bir konuşma yapmıştır.¹¹²⁷

9 Temmuzda 1953'te Cumhurbaşkanı Celal Bayar incelemeler yapmak üzerine Haymana'ya gitmiştir. Burada Ankara Milletvekillerinden Muhlis Bayramoğlu, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Fuat Seyhun ve Mümtaz Faik Fenik hazır bulunmuşlardır. Bayar, Haymana'nın ihtiyaçları konusunda izahat almış, elektrik ve su işleriyle yakından ilgilenmiştir. Bayar, kaplıcaları ziyaret ettikten sonra Haymana'dan ayrılmıştır.¹¹²⁸ Cumhurbaşkanı'nın diğer bir seyahati de 11 Temmuz 1953 tarihinde Ankara'nın Kalecik ilçesine olmuştur. Yine burada da Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Muhlis Bayramoğlu, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Fuat Seyhun, Selahattin Benli ve Mümtaz Faik Fenik hazır bulunmuşlardır. Bayar, burada da ahalinin ihtiyaçları hakkında izahat aldıktan sonra Ankara'ya geri dönmüştür.¹¹²⁹

Ankara Nallıhan ilçesinde DP, 12 Temmuz 1953'te büyük bir parti kitlesinin katılımıyla bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Adalet Bakanı Osman Şevki

¹¹²⁶ "Ayaş DP İlçe Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 29 Haziran 1953, No: 1513, s. 1, 4.

¹¹²⁷ "İncesu'da Yapılan Yeraltı Su Tesisleri", **Zafer**, 6 Temmuz 1953, No: 1520, s. 1, 4.

¹¹²⁸ "Bayar'ın Haymana'daki Tetkikleri", **Zafer**, 10 Temmuz 1953, No: 1524, s. 1, 3.

¹¹²⁹ "Cumhurreisimiz Dün Kalecik'i Ziyaret Etti", **Zafer**, 12 Temmuz 1953, No: 1526, s. 1, 6.

Çiçekdağ ve Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Talat Vasfî Öz, Abdullah Gedikoğlu, Hamdi Bulgurlu ve Muhlis Bayramoğlu iştirak etmiştir. Kongrede faaliyet raporları okunduktan sonra Çiçekdağ, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında adalet üzerine bir izahat verdikten sonra köylünün ihtiyaçları üzerine durmuş, adaleti ve hizmeti köylünün ayağına getireceklerini ifade etmiştir.¹¹³⁰ DP, 18 Temmuz 1953 yılında Ankara'nın Kızılcahamam ilçesinde de bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ankara Milletvekillerinden Fuat Seyhun ve Cevdet Soydan katılmıştır. Delegelerin dilek ve istekleri okunduktan sonra Ankara Milletvekilleri birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Seyhun, kürsüye gelmiş, işçi ve memurlar üzerine konuşma yaptıktan sonra kapatılan MP üzerine bir değerlendirmede bulunmuş, konuşmasının devamında ise CHP'nin partilerine karşı olan tavrını eleştirmiştir. Seyhun'dan sonra kürsüye Soydan gelmiş ve benzer konulara temas ettikten sonra konuşmasını tamamlamıştır.¹¹³¹

DP, 19 Temmuz 1953'te Keskin ve Etimesgut ilçelerinde de bir kongre düzenlemişlerdir. Keskin Kongresine Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek ve Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Ömer Bilen, Hamdi Bulgurlu, Dağıstan Binerbay, Fuat Seyhun, Mehmet Muhlis Ete ve Cevdet Soydan katılmıştır. Kongre baştan sona kadar çok samimi bir hava içinde geçmiştir. Kongrede en başta çalışma raporları müzakere edilmiş ve sonrasında delegeler konuşma yapmıştır. Delegelerin konuşmaları bitince bazı Ankara Milletvekilleri söz almıştır. Milletvekilleri delegelerin isteklerini cevaplandırdıktan sonra vicdan hürriyeti, dini siyasete karıştırmamak, asayiş mevzusu ve son günlerdeki partiler arasındaki münasebetler gibi muhtelif memleket meseleleri üzerinde izahat vermişlerdir. Daha sonra Milli Savunma Bakanı Kurtbek bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında DP iktidarının üç yıllık iktidarında ülkeye kazandırdıklarını sıraladıktan sonra DP'nin Türk inkılabının en titiz koruyucusu olmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Son olarak Adalet Bakanı Çiçekdağ bir konuşma yapmıştır.¹¹³²

¹¹³⁰ "Nallıhan DP İlçe Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 13 Temmuz 1953, No: 1527, s. 1, 5.

¹¹³¹ "Kızılcahamam DP Kongresi", **Zafer**, 19 Temmuz 1953, No: 1533, s. 1, 6.

¹¹³² "Keskin ve Etimesgut Kongreleri Dün Yapıldı", **Zafer**, 20 Temmuz 1953, No: 1534, s. 1, 6.

DP, 26 Temmuz 1953 tarihinde Halkavun Kongresini düzenlemiştir. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Fuat Seyhun, Cevdet Soydan, Hamdi Bulgurlu, Talat Vasfi Öz ve Ramiz Eren katılmıştır. Çok samimi bir hava içinde geçen kongrede en başta çalışma raporları müzakere edilmiş ve delegeler isteklerini sıralamışlardır. Delegelerin konuşmasından sonra Soydan, kürsüye gelmiş ve bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında suni gübre ve traktör fabrikaların memlekete çok faydalı olacağından bahsetmiştir. Soydan'dan sonra Eren, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında DP iktidarının çalışmalarından bahsetmiş ve muhalefetin bu çalışmaları suiistimal ettiğini ifade etmiştir. Son olarak Seyhun ve Öz de Hükümetin yaptığı faaliyetlerden bahsetmiştir.¹¹³³

28 Temmuz 1953'te DP Kalecik'te bir kongre yapmıştır. Bu kongreye Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Fuat Seyhun, Cevdet Soydan, Hamdi Bulgurlu, Talat Vasfi Öz, Ömer Bilen ve Muhlis Bayramoğlu katılmıştır. Kongrede yıllık faaliyet raporları okunduktan sonra bazı Ankara Milletvekilleri konuşma yapmıştır. İlk olarak Eren, söz almıştır. Konuşmasında DP'nin bütün kuvvetini milletten aldığını ve o şevkle çalıştığını söyleyerek, köylüyü kalkındırmak ve köyü imar etmek için çalıştıklarını ve istekler arasında bulunan sağlık merkezlerinin çoğaltıldığını söylemiştir. Devamında ise Enerji Kongresinde köylünün en kısa sürede elektrik meselesinin halledileceğini ve suni gübre fabrikaları ile çiftçilerinin işlerini kolaylaştırmak için çalışacaklarını ifade etmiştir. Müteakiben Soydan, söz almıştır. Sözlerinin başında buraya milletvekili olarak hesap vermeye geldiğini belirttikten sonra kongrede belirtilen dilekleri tespit ettiklerini ve şimdiye kadar olduğu gibi bu istekleri de kısa sürede halledeceklerinin teminatını vermiştir. Daha sonra Bilen ve Öz birer konuşma yapmıştır. Konuşmalarında dün sembolik olarak söylenen "Köylü Türk Milletinin Efendisidir" sözünü bugün gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Seyhun da bir konuşma yaparak Meclis'in çalışmalarından ve çıkardığı kanunlardan bahsetmiş, yeni Köy Kanunu hakkında da geniş izahatlar vermiştir. Son olarak Bayramoğlu söz almıştır. Konuşmasında parti içi disiplininden bahsettikten sonra Kalecikliilerin DP etrafında azimli ve kuvvetli bir kitle olarak durmalarını istemiştir.¹¹³⁴

¹¹³³ "DP Halkavun Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 27 Temmuz 1953, No: 1541, s. 1, 3.

¹¹³⁴ "Kalecik DP İlçe Kongresi Yapıldı", **Zafer**, 29 Temmuz 1953, No: 1543, s. 1, 6.

DP, 2 Ağustos 1953'te Ankara'nın Keçiören ilçesinde bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ankara Milletvekillerinden Fuat Seyhun ve Ömer Bilen katılmıştır. Kongrede delegelerin konuşmalarından sonra Ankara Milletvekillerinden Seyhun, bir konuşma yapmıştır. Seyhun, İstiklal Mahkemelerinden buyana geçirilen iktisadi ve sosyal gelişmelerin bir bilançosunu yapmış, çeyrek asrı geçen Yeni Türkiye'de DP iktidarına düşen görevleri hakkında bilgi vermiş, başarılı işlerin ana hatlarının ne olduğunu anlatmıştır.¹¹³⁵

6 Eylül 1953'te DP, Ankara'da Merkez İlçe Kongresi yapmıştır. Bu kongreye Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ ve Ankara Milletvekillerinden Hamdi Bulgurlu, Cevdet Soydan ve Ramiz Eren katılmıştır. Kongrenin yıllık faaliyet raporları okunmuş ve müzakere edilmiştir.¹¹³⁶

7 Eylül 1953 yılında Ankara'nın Altındağ kazasının ilçe olması kararlaştırılmıştır. Bunun için kaymakamlık binasında büyük bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, Vali Kemal Aygün, Belediye Başkanı Atif Benderlioğlu ve Ankara Milletvekillerinden Abdullah Gedikoğlu, Hamdi Bulgurlu ve Ramiz Eren hazır bulunmuşlardır. Bu toplantıda Vali Aygün ve Adalet Bakanı Çiçekdağ, Altındağ'ın ilçe olmasıyla ilgili birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak kürsüye vali gelmiştir. Aygün, Altındağ'ın kaza olmasından sonra artık buraya daha fazla hizmet götürüleceğini, aslında Altındağlıların bu hizmetleri çok önceden hak ettiklerini ifade etmiştir. Müteakiben Çiçekdağ, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında hükümet hizmetlerini mümkün olduğu kadar vatandaşın ayağına getirmenin demokrasinin ana prensiplerinden olduğunu belirtmiş, devamında ise memleketin yirmi iki yerinde yirmi iki tane kaza yapıldığını ve bunlardan birinin de Altındağ olduğunu belirtmiştir. Bundan sonra Altındağ'ın daha iyi hizmet alacağını söyledikten sonra konuşmasını sonlandırmıştır.¹¹³⁷

DP, 13 Eylül 1953'te Ankara'nın Yenimahalle ilçesinde Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, Vali Kemal Aygün ve Ankara Milletvekillerinden Hamit Şevket İnce, Dağıstan Binerbay, Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren ve Fuat Seyhun'un katılımlarıyla

¹¹³⁵ "DP Keçiören Bucak Kongresi Dün Yapıldı", **Zafer**, 3 Ağustos 1953, No: 1548, s. 1, 7.

¹¹³⁶ "Ankara DP Merkez İlçe Kongresi", **Zafer**, 7 Eylül 1953, No: 1586, s. 1, 5.

¹¹³⁷ "Altındağ İlçe Oldu", **Zafer**, 8 Eylül 1953, No: 1587, s. 1, 3.

büyük bir kongre düzenlemişlerdir. Kongre’de Ankara’nın yol, su, elektrik, okul gibi sorunları tartışılmış ve bu ihtiyaçlara DP iktidarının yaptıkları sayısal verilerle açıklanmıştır. Bundan sonra Ankara Milletvekilleri Hamit Şevket İnce, Dağıstan Binerbay ve Fuat Seyhun coşkulu birer konuşma yapmışlardır. Milletvekillerinin konuşmaları genel olarak çiftçi hakları üzerine olmuştur. Son olarak Adalet Bakanı Çiçekdağ kürsüye gelmiştir. Konuşmasına eski iktidarı eleştirerek başlayan Çiçekdağ, 14 Mayıs 1950 tarihinde DP’nin iktidara gelmesiyle hürriyet ve refaha kavuşulduğunu ve ülkenin kalkınma yolunda hız kazandığını ifade etmiştir. Daha sonra köylü ve memurların durumu hakkında bir değerlendirme yaptıktan sonra konuşmasını tamamlamıştır.¹¹³⁸

DP, 24 Eylül 1953 yılında Beypazarı’nda Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren, Abdullah Gedikoğlu, Muhlis Bayramoğlu, Hamdi Bulgurlu, Cevdet Soydan, Talat Vasfi Öz, Ömer Bilen, Fuat Seyhun ve Seyfi Kurtbek’in katılımlarıyla bir kongre düzenlemiştir. Kongrede yıllık faaliyet raporları okunduktan sonra delegelerin konuşmalarının ardından Ankara Milletvekilleri birer konuşma gerçekleştirmişlerdir. Konuşmaları genel itibariyle eski iktidarın yaptıklarını sertçe eleştirmek olmuş ve devamında DP’nin köylüye yaptığı hizmetler anlatılmış ve köylünün refah seviyesinin yükseldiği ifade edilmiştir.¹¹³⁹

DP, 2 Ekim 1953’te Kızılcahamam’a bağlı Pazar Bucağında bir kongre düzenlemiştir. Kongreye Ankara Milletvekillerinden Seyfi Kurtbek, Hamdi Bulgurlu, Dağıstan Binerbay, Cevdet Soydan, Muhlis Bayramoğlu ve Talat Vasfi Öz katılmıştır. Kongrenin başında idari ve mali raporların müzakeresi yapılmıştır. Devamında ise delegelerin istekleri sıralanmıştır. Kongrede Ankara Milletvekilleri birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Binerbay, sözü almış ve yeni çıkan Orman Kanunu hakkında bilgi verdikten sonra muhalefetin eleştirilerine cevap vermiştir. Binerbay’dan sonra Soydan, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında delegelerin isteklerine cevap vermiş ve Hükümetin çalışmaları hakkında geniş bir konuşma yapmıştır. Soydan’dan sonra Bulgurlu, söz almıştır. Köylülerin su, yol ve okul mevzularına temas ettikten sonra Hükümetin bu sahada yaptığı çalışmaları anlatmıştır.

¹¹³⁸ “Demokratların Dünkü Büyük Siyasi Toplantısı”, **Zafer**, 14 Eylül 1953, No: 1593, s. 1, 4.

¹¹³⁹ “DP Beypazarı İlçe Kongresi Dün Yapıldı”, **Zafer**, 25 Eylül 1953, No: 1604, s. 1, 6.

Bulgurlu'dan sonra Kurtbek, söz almış ve konuşmasında, bu ülkede şef iktidarı değil halk iktidarı kurmak istediklerin ve emirleri de halktan alacaklarını ifade etmiştir. Son olarak Bayramoğlu ve Öz söz almış ve genel itibariyle aynı meseleler üzerinde durmuşlardır.¹¹⁴⁰

3 Ekim 1953 tarihinde Beypazarı'nda iki çeşme ve bir yol açılışı yapılmıştır. Bu açılışa Vali Kemal Aygün'ün yanı sıra Ankara Milletvekillerinden Ramiz Eren ve Ömer Bilen'de katılmıştır.¹¹⁴¹

DP, 11 Ekim 1953'te Gölbaşı'nda bir kongre düzenlemiştir. Bu kongreye bazı parti yöneticilerinin yanı sıra Ankara Milletvekillerinden Seyfi Kurtbek, Fuat Seyhun ve Cevdet Soydan da katılmıştır. Kongrede il idare kurulu üyelerinin konuşmalarından sonra kongreye katılan Ankara Milletvekilleri birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Soydan, söz almıştır. Konuşmasında Hükümetin ele aldığı köylü davasının ve bütün dileklerin büyük çoğunlukla halledildiğini ve kalan işlerinde hızla yapılmaya devam edileceğini ifade etmiştir. Soydan'dan sonra Seyhun, söz almıştır. Konuşmasında ülkede makineleşmenin hızla yayıldığını, yeni yeni fabrikaların kurulduğunu, barajların yapıldığını ve yeni kalkınma hareketlerinin başlayacağını belirtmiştir. Son olarak Kurtbek, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında köylünün refah seviyesinin arttığını ve köylünün her bakımda kuvvetlendiğini ifade ettikten sonra sözlerini tamamlamıştır.¹¹⁴² Aynı gün içinde Ankara milletvekili Soydan Maltepe'de bir okulun temel atma törenine katılmıştır.¹¹⁴³

DP, 12 Şubat 1954'te Altındağ'da bir kongre düzenlemiştir. Kongreye bazı DP'li idareciler ve Ankara Milletvekili Cevdet Soydan katılmıştır. Kongrede DP'li yöneticilerin konuşmalarından sonra Soydan'da bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında eski iktidar döneminde ülkede hürriyete hasret kalındığını, DP döneminde sosyal ve iktisadi refahın arttığını ifade etmiştir. Soydan, zirai kalkınmaya da temas ederek, iktidarın işçi davalarındaki hassasiyetini hatırlatmış ve

¹¹⁴⁰ “Demokrat Parti Pazar Kongresi”, **Zafer**, 3 Ekim 1953, No: 1612, s. 1, 3.

¹¹⁴¹ “Beypazarı'nda İki Çeşme ve Bir Yol Açıldı”, **Zafer**, 4 Ekim 1953, No: 1613, s. 1, 3.

¹¹⁴² “Gölbaşı DP Kongresi Yapıldı”, **Zafer**, 12 Ekim 1953, No: 1621, s. 1, 3.

¹¹⁴³ “Dün İki Okul Daha Açıldı”, **Zafer**, 12 Ekim 1953, No: 1621, s. 2.

her sınıf vatandaşın hayat şartlarını yükseltmek için devamlı bir gayret gösterildiğini söylemiştir.¹¹⁴⁴

1954 yılına gelindiğinde Türkiye yeni bir seçime hazırlanıyordu. 12 Mart 1954'te toplanan Meclis seçimleri yenileme kararı almıştı. Bu toplantı IX. Dönem TBMM'nin son toplantısı olmuştur. Bu toplantıda Meclis, seçimlerin 2 Mayıs 1954'te günü yapılmasına karar vermiştir.¹¹⁴⁵ Meclis seçim kararı verdikten sonra DP seçim hazırlıklarına başlamıştır. Seçimler yaklaştıkça 22 Nisan 1954'te Ankara Keskin'de bir miting yapılmıştır. Bu mitinge Atıf Benderlioğlu, Seyfi Kurtbek, Fuat Seyhun ve Talat Vasfi Öz katılmıştır. Burada Ankara Milletvekili adayları birer konuşma yapmışlardır. İlk olarak Kurtbek, kürsüye gelmiştir. Konuşmasına CHP iktidarı dönemini sert bir şekilde eleştirmekle başlamış ve II. Dünya Savaşı Dönemi'nde CHP iktidarının savaşa girmediği ifadelerine de zaten Türkiye'nin o dönemde savaşa girme zorunluluğunun olmadığını belirtmiştir. Kurtbek'ten sonra diğer milletvekili adayı Seyhun, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında DP iktidarı döneminden köylünün hızlı bir şekilde kalkındığını ifade etmiştir. Daha sonra Benderlioğlu, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında CHP döneminin bu ülkede insanları birbirine düşürdüğünü ifade ettikten sonra köylüler için yapılan çalışmalar hakkında izahat vermiş ve artık Milli Şef döneminin olmayacağını belirtmiştir. Son olarak Öz, söz almıştır. Konuşmasında CHP ve DP arasında bir bütçe kıyaslaması yaptıktan sonra DP'nin 2 Mayıs'ta seçimleri kazanacağını ifade ettikten sonra sözlerini tamamlamıştır.¹¹⁴⁶

DP'nin Ankara'da yaptığı diğer seçim çalışması 24 Nisan 1954 tarihinde Altındağ'ın Hıdırlık tepesinde olmuştur. Bu mitinge Ankara Milletvekili adayları Atıf Benderlioğlu ve Aliye Temuçin birer seçim konuşması yapmıştır. İlk olarak Temuçin, kürsüye gelmiştir. Konuşmasının başında DP iktidarı döneminde Altındağ'ı bir kültür yuvası haline getirildiğini birçok okullar açıldığından bahsetmiştir. Devamında ise eski iktidarın Altındağ'ı ihmal ettiğini, bu bağlamda Altındağlıların 2 Mayıs'ta tekrar DP'den yana olacağını ifade etmiştir. Temuçin'den sonra kürsüye Benderlioğlu gelmiştir. Benderlioğlu, konuşmasının başında

¹¹⁴⁴ “DP Altındağ Bucağı'nın Tertip Ettiği Toplantı”, *Zafer*, 13 Şubat 1954, No: 1774, s. 1, 6.

¹¹⁴⁵ “Meclis Seçimi Yenileme Kararı Verdi”, *Zafer*, 13 Mart 1954, No: 1802, s. 1.

¹¹⁴⁶ “Keskin'de Büyük Bir DP Mitingi Yapıldı”, *Zafer*, 23 Nisan 1954, No: 1942, s. 1, 6.

Altındağ'ın su sorunu ile ilgili yaptıklarını anlatmıştır. Daha sonra CHP döneminin bir daha gelmesinin nasip olmayacağını, 2 Mayıs'ta ise doğacak güneşin hiç batmayacağını ifade ettikten sonra konuşmasını tamamlamıştır.¹¹⁴⁷

DP, 25 Nisan 1954 yılında Elmadağ ve Kırıkkale'de bir miting düzenlemiştir. Bu mitinge Osman Şevki Çiçekdağ, Seyfi Kurtbek, Atıf Benderlioğlu, Fuat Seyhun, Dağıstan Binerbay, Mümtaz Tarhan ve Aliye Temuçin katılmışlar ve toplantıya gelen kalabalığa seslenmişlerdir. Elmadağ mitinginde İlk olarak Adalet Bakanı Çiçekdağ, kürsüye gelmiştir. En başta DP'nin 1946'dan beri hürriyet ve demokrasi davası için mücadele ettiğini ve bunu da 14 Mayıs'ta halkın iradesiyle gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Devamında ise DP programının köylüye hizmet etmede önemli bir yeri olduğunu, buralarda posta, sağlık, nüfus dairesi gibi yerlerin açıldığını anlatmıştır. Cümlelerine son verirken DP'nin milli iradeye dayanarak çalışan bir parti olduğuna vurgu yapmıştır. Çiçekdağ'dan sonra Tarhan, kürsüye gelmiştir. Konuşmasında köylünün ihtiyaçlarına rehber olan, parayı halkın ihtiyaçlarına göre harcayan ve milli iradenin tecellisiyle gelen bir iktidar olduklarından bahsetmiştir. Daha sonra Temuçin, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında memleketteki dört yıllık kalkınmaya temas ettikten sonra gelecek dört yılda da memleket için eserler vermeye devam edeceklerini açıklamıştır. Temuçin'den sonra diğer aday Kurtbek, kürsüye gelmiştir. Kurtbek, DP'nin daha yapacak çok işi olduğunu önümüzdeki dönemde de halkın hizmetkârı olacağını ifade etmiştir. Müteakiben Seyhun, kısa bir konuşma yaparak 14 Mayıs'ta olduğu gibi 2 Mayıs'ta da halkın DP'nin ikinci bir zafer kazanacağını belirtmiştir. Seyhun'dan sonra Benderlioğlu konuşmuştur. Benderlioğlu, 14 Mayıs'ta iktidardan düşen CHP'nin, DP'nin işlerini baltaladığını, ancak onların bütün gayretlerine rağmen hizmete devam edeceklerini belirtmiştir.¹¹⁴⁸

Kırıkkale mitinginde Ankara adaylarından ilk olarak Aliye Temuçin kürsüye gelmiştir. Konuşmasında Kırıkkale'ye üç defa geldiğinden bahsettikten sonra CHP'nin "Atatürk partisiyiz" sözlerini eleştirmiştir. Müteakiben Fuat Seyhun kürsüye gelmiştir. Konuşmasında CHP yöneticilerini eleştirmiş ve işçi meselesi hakkında konuştuğundan sonra sözlerine son vermiştir. Daha sonra Atıf Benderlioğlu

¹¹⁴⁷ "Hıdırlık'taki Heyecanlı DP Toplantısı", *Zafer*, 25 Nisan 1954, No: 1944, s. 1, 4.

¹¹⁴⁸ "Elmadağ ve Kırıkkale'de DP Mitingleri Yapıldı", *Zafer*, 26 Nisan 1954, No: 1945, s. 1, 5.

bir konuşma yapmıştır. Konuşmasına Ulus Gazetesini ve CHP'yi eleştirerek başlayan Benderlioğlu, CHP'nin köylerde ve şehirlerde farklı konuştuklarını ve köylü ve şehirli vatandaşları birbirine düşürdüklerini açıklamıştır. Daha sonra birçok köy gezdiğini anlatan Benderlioğlu, buralarda DP'ye büyük sevgi gösterisinde bulduklarını ifade ettikten sonra 2 Mayıs'ta yeni bir güneşin doğacağını söylemiştir. Müteakiben Mümtaz Tarhan gelmiş kısa bir konuşma yaptıktan sonra kürsüyü Osman Şevki Çiçekdağ'a bırakmıştır. Çiçekdağ, DP'nin hürriyeti taşıyan bir bayrak olduğunu belirttikten sonra Türk köyüne çeşme, yol, mektep ve kredi ile geldiklerini ifade etmiştir. Devamında ise Türk köylüsünü daha da canlandırdıklarını belirttikten sonra CHP döneminde cereyan eden birkaç hadiseyi anlatıp konuşmasını sonlandırmıştır. Son olarak Dağıstan Binerbay ve Seyfi Kurtbek'te memleket meseleleri hakkında konuştuktan sonra olgunluk havasında geçen miting sona ermiştir.¹¹⁴⁹

DP, son olarak 27 Nisan 1954 tarihinde Ankara'da binlerce kişinin katılımıyla Cebeci'de bir miting yapmıştır. Bu mitinge Osman Şevki Çiçekdağ, Atıf Benderlioğlu, Mümtaz Tarhan, Mehmet Muhlis Ete, Aliye Temuçin, Hüsamettin Cindoruk ve Meliha Gökmen katılmış ve toplantıya gelen kalabalığa DP'nin dört yıllık çalışmalarını ve seçim sonrası vaatlerini uzunca anlatmışlardır. Ankara adaylarından ilk olarak Meliha Gökmen kürsüye gelmiştir. Konuşmasının başında kadın erkek eşitliğine vurgu yaptıktan sonra DP'nin kadınlarla erkeklerin el ele hürriyet mücadelesi verdiği bir parti olduğunu söylemiştir. Sözlerinin devamında ise partinin bütün inkılaplara yürekten bağlı olduğunu ifade etmiştir. Son olarak ise kadın erkek herkesin bu memleketin kalkınması için mücadele etmesi gerektiğini belirtmiştir. Müteakiben Ete, bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının başında iktisadi meselelere ağırlık veren Ete, CHP'nin Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunu ile ilgili yaptığı açıklamaları sertçe eleştirmiştir. Devamında yabancı sermaye ve Türk sermayesi üzerine açıklamalarda bulduktan sonra DP'nin iktidarda kalması Türk Milleti'nin refahı için önemli olduğunu belirtip konuşmasını tamamlamıştır. Daha sonra Temuçin, kürsüye gelmiştir. Temuçin, eskiden Türk köylüsünün siyasi, sosyal, ekonomik alanda çok sıkıntılar çektiğini, bugün ise köylünün tarım araçlarının olduğunu ve fazlasıyla üretim yapabildiğini ifade etmiştir. Fabrikaların açılacağını,

¹¹⁴⁹ "Elmadağ ve Kırıkale'de DP Mitingleri Yapıldı", *Zafer*, 26 Nisan 1954, No: 1945, s. 1, 5.

yabancı sermaye ile birlikte ülkemize iş, bereket ve medeniyet getireceğini açıklamıştır. Konuşmasının sonunda ise halkın tekrar DP ile yola devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Temuçin'den sonra Tarhan, kürsüye gelmiştir. Konuşmasının başında 14 Mayısın önemine vurgu yaptıktan sonra devletin bir ağaca benzediğini ve onu besleyen en önemli unsurun köylü olduğuna dikkat çekmiştir. Sözlerinin devamında ise eski iktidar dönemine köylünün çok sıkıntı çektiğini, DP iktidarında ise köylünün refaha kavuştuğunu belirtmiştir. Müteakiben Benderlioğlu, kürsüye gelmiştir. Konuşmasına CHP'yi eleştirmekle başlayan Benderlioğlu, İsmet İnönü'nün hala iktidardaymış gibi davranmasını sertçe eleştirmiştir. Daha sonra köylü meselesine değinmiş ve köylünün eski iktidar döneminde maddi açıdan çok sıkıntılar çektiğini belirtmiştir.¹¹⁵⁰ Ankara mitingi devam ederken kürsüye Çiçekdağ gelmiştir. Konuşmasının başında 21 Temmuz seçimlerinden bahseden Çiçekdağ, o seçimlerde Ankara'yı DP'nin kazandığını, ancak bu durumu CHP lehine çevirdiklerini belirterek eski seçimleri eleştirmiştir. Devamında ise 1950 seçimlerine de değinen Çiçekdağ, 4 yıllık DP iktidarında ülkeyi kalkındırmak için yaptıkları faaliyetleri anlatmış ve gelecek dört yılda da halkın tekrar bu görevi vereceğini temenni etmiştir.¹¹⁵¹

2 Mayıs 1954 yılına gelindiğinde DP, 1950 yılında olduğu gibi tekrar iktidarlığı ele almıştır. DP, vilayetlerin büyük çoğunluğunu almış ve Ankara'da tam liste halinde milletvekilliğini kazanmıştır.¹¹⁵²

¹¹⁵⁰ “Ankara’da Bugün Yapılan DP Mitingine 50 Bin Kişi İştirak Etti”, **Zafer**, 28 Nisan 1954, No: 1947, s. 1, 3.

¹¹⁵¹ **Zafer**, 28 Nisan 1954, s. 6.

¹¹⁵² “DP Ankara’da Tam liste Halinde Kazandı”, **Zafer**, 3 Mayıs 1954, No: 1952, s. 1.

SONUÇ

Atatürk döneminde çok partili hayata geçiş denemeleri olmuştur. Ancak bunlar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Atatürk'ün vefatından sonra CHP'nin başına İsmet İnönü geçmiş ve Türkiye'nin ikinci Cumhurbaşkanı olmuştur. İnönü, Türkiye'yi II. Dünya Savaşı'na sokmayarak ülkenin kaderinde önemli bir rol oynamıştır. Bu savaşın bitmesinden sonra 1945 yılında Türkiye'de tekrar çok partili hayata geçiş çalışmaları yapılmıştır. Aynı yıl içinde Nuri Demirağ tarafından Milli Kalkınma Partisi kurulmuştur. Kurulan bu parti CHP ile yarışacak bir güçte olamamıştır. MKP'nin kurulmasından yakın bir zaman sonra CHP içinde önemli bir muhalefet grubunun istifası sonrasında 7 Ocak 1946'da Celal Bayar başta olmak üzere, Refik Koraltan, Adan Menderes ve Mehmet Fuat Köprülü tarafından DP kurulmuştur. Kurulan bu parti Türkiye Cumhuriyeti'nin kaderini belirleyen ve tek parti olan CHP iktidarından sonra iktidara gelen ikinci parti olarak tarihe geçmiştir. DP'nin kurulmasındaki en önemli faktörlerden biri CHP'nin uygulamış olduğu bazı politikaların yanı sıra Meclis'te Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu çalışmaları olmuştur.

DP'nin kurulmasından kısa bir süre sonra 21 Temmuz 1946 yılında Meclis tarafından seçim yapılması kararlaştırılmıştır. Bu seçimlerde açık oy gizli tasnif yöntemi uygulanacaktı. Seçimlerin partinin kurulmasından yakın bir zamanda yapılacak olması DP adına büyük bir sorun, CHP adına önemli bir siyasi hamle olacaktı. Çünkü yeni kurulan bir parti olan DP, teşkilatını tam anlamıyla gerçekleştirememiş olması dolayısıyla köklü ve kurucu bir parti olan CHP'yi yenmesi zor gözüküyordu. Bu faktörün yanı sıra uygulanan seçim sisteminin de DP aleyhine işlemesi 1946 seçimlerinde CHP'yi iktidar olarak Meclise göndermiştir. 1950 yılına kadar CHP

iktidarda DP ise muhalefette kalacaktı. Bu dönemde Meclis'te olan diğeri bir parti de Yusuf Hikmet Bayur'un kurduğu MP'dir.

DP, 1946 yılından 1950 yılına kadar olan muhalefet döneminde teşkilatlanmayı hızlandırmış ve her fırsatta halka CHP iktidarının uygulamış olduğu politikaları eleştirerek vatandaşı kendine çekmek için yoğun bir çaba harcamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı dönemindeki CHP iktidarı boyunca halktan alınan ağır vergilerden dolayı halk biraz daha DP'ye kaymıştır. Böylelikle gelecekte yapılacak olan 1950 seçimlerinde DP'nin oyları bir hayli artacaktır.

1950 yılına geldiğinde Türkiye yeni bir seçime giriyordu. Bu sefer CHP'nin karşısında daha güçlü bir DP olacaktı. Dönemin iktidarı olan CHP Meclis'te yaptığı toplantı sonucunda 14 Mayıs 1950 tarihinde seçimlerin yapılmasına karar vermiştir. Bu karar sonrasında iktidar tarafından yeni seçim kanunu hazırlanmış ve Meclise sunulmuştur. 1946 yılında uygulanan açık oy gizli tasnif sistemi değiştirilerek çoğunluk usulü yani ekseriyet sistemi getirilmiştir. Bu sistemi CHP ve DP desteklemiş ancak MP karşı çıkarak yoğun eleştirilerde bulunmuştur.

Bu yeni seçim sistemi ile CHP iktidarı büyük bir risk almış ve iktidarı yürütmek için ya tamam ya devam sınavına çıkmıştır. Yeni seçim sistemi DP'nin de desteği ile ekseriyetle Meclis'ten geçmiştir. Daha sonra Meclis, kendini feshetmiş ve partiler seçim çalışmalarına başlamıştır. Bu dönemde birçok parti kurulmuş olsa da 1950 seçimlerine CHP, DP ve MP girmiştir.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde CHP'nin başında, dönemin de Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü varken, DP'nin başında ise Celal Bayar bulunmaktaydı. Seçimler İnönü ve Bayar gibi iki deneyimli devlet adamının seçimi olacaktı. İnönü, seçim çalışmalarında 27 yıllık iktidarlık döneminde bu ülke için yaptıklarını ve 1950 seçimlerinde iktidara geldikleri takdirde neler yapacaklarını bir beyanname ile açıklamış ve yaptığı mitingler ve siyasi toplantılarda bunları millete duyurmuştur. Bayar ise CHP iktidarı döneminde uygulanan politikaları eleştirmiş ve gittiği her yerde özellikle demokrasi vurgusu yaparak II. Dünya Savaşı döneminde çok sıkıntı çekmiş olan halkı kendine çekmeyi başarmıştır. MP ise bu seçimlerde hem CHP'yi

hem de DP'yi yoğun bir şekilde eleştirmiştir. MP'nin verdiği seçim mesajı ise halkın iktidarını kurmak olacaktı.

1950 seçimlerinde dikkat çeken önemli bir hususta CHP'de önemli bir revizyona gidilmiş olmasıdır. 1946 seçimlerinde milletvekili olan kişilerin önemli bir bölümü 1950 seçimlerinde yer almamıştır. Bunun dışında deneyimli kişilerin bazılarının da DP saflarına geçmeleri CHP içinde bazı bölünmelerin ve çözümlerin olduğunu göstermektedir. DP ise CHP'den ayrılan kişileri kendi partisine alarak önemli bir siyasi hamle yapmıştır. Bu kişilerin CHP aleyhine verdiği demeçler ise gazetelerde yer almış ve bu durum DP'yi daha da güçlendirmiştir.

14 Mayıs 1950 seçimlerine CHP bütün illerden, DP ise Hakkâri dışındaki tüm illerde seçime katılmıştır. MP ise 22 ilde seçimlere katılabilmektedir. Bu partilerin seçime koyduğu adaylar mesleki bakımından çok çeşitlilik göstermektedir. Bu durum ise halkın her tabakasına hitap etmesi bakımından önemlidir. 14 Mayıs seçim günü geldiğinde halk özgür iradesiyle sandıklara gitmiş ve ufak tefek olaylar dışında sükûnet içinde geçen seçimlerde iktidarı DP'ye vermişlerdir. Bu durum DP'nin, CHP'den sonra seçimle gelen ilk iktidar olması bakımından önemli olmakla birlikte Türkiye'de CHP dışında partilerinde iktidara gelebilmelerinin yolunu açması noktasında da önemlidir.

1950 seçimlerinde DP (%55,2) 416, CHP (%39,6) 69, MP (%4,6) 1 ve bağımsız (%0,6) 1 milletvekili çıkardı. Bu sonuçlar sonrasında, geçen döneme göre Meclis büyük oranda yenilendi ve artık dört yıllık DP iktidarı başlamış oldu.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde Ankara'ya önem vermiş ve bu seçimlerde Ankara'yı kazanmak istemiştir. Bundan dolayı hem memleketi Malatya'dan hem de Ankara'dan milletvekili adayı olmuştur. Seçim döneminde ise Ankara'nın ilçeleri olan Polatlı, Kırıkkale ve Beypazarı'nda toplantılar düzenlemiş ve halka hitap etmiştir. Seçimlerden kısa bir süre önce de Ankaralılara hitaben bir yazı yayımlatmıştır. Burada şunları ifade etmiştir: *“Seçim bölgelerim olan Ankara'nın ilçelerinde ve Malatya'dan başlayarak, yurdun birçok yerlerinde söylediğim seçim nutuklarını Ankaralı hemşerilerimde yürekten*

*sevgilerimi yollamakla kapamak benim için müstesna bir zevktir. Birbirine etkili olan ve birbirini tamamlayan bu seçim nutuklarındaki esasları, bir Ankara adayı sıfatıyla, CHP Seçim Beyannamesine katarak takdirinize arz ediyorum”.*¹¹⁵³ İnönü'nün Başkan Ankara'yı kaybetmemek için bu kadar mücadele vermesine rağmen partisi Ankara'daki seçimleri 20.858 oy ile kaybetmiş ve 1957 Genel Seçimlerine kadar da Ankara'da ikinci parti olarak kalmıştır.

DP, 1950 Seçimlerini büyük bir zafer ile kazanmış ve üç büyük il olan İstanbul, Ankara ve İzmir'de bütün milletvekillerini alarak Meclise göndermiştir. Ankara'daki seçimlerde CHP 126.018 oy ile %42.2; DP ise 146.876 oy ile %49.1 oran ile 18 milletvekilinin tamamını almış, MP ise 26.196 oy ile %8.8'de kalmıştır. DP, Ankara'da IX. Dönem TBMM'ye Ankara adayları olan Sadri Maksudi Arsal, Selahaddin Adil, Osman Şevket Çiçekdağ, Osman Talat İltekin, Dr. Muhlis Bayramoğlu, Seyfi Kurtbek, Mehmet Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Dr. Talat Vasfi Öz, Ramiz Eren, Hamdi Bulgurlu, Abdullah Gedikoğlu, Selahattin Benli, Fuat Seyhun, Ömer Bilen, Cevdet Soydan, Dağıstan Binerbay ve Hamit Şevket İnce'nin tamamı parlamentoya girmiştir.

DP'nin parlamentoya gönderdiği milletvekillerinin arasında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Bu vekiller arasında ordinaryüs, profesör, emekli general, doktor, hâkim, savcı, tüccar, gazeteci, çiftçi gibi meslek sahibi olanlar vardır. Yani halkın geneline hitap edecek insanlardan oluşmaktadır. Bu milletvekilleri arasında meslek gruplarından hukukçuların fazla olduğu ve Meclis'te de çokça söz aldıkları görülmektedir.

DP'nin Ankara Milletvekilleri hem parlamentoda hem de parlamento dışında yoğun bir şekilde siyasi faaliyetlerini yürütmüşlerdir. IX. Dönem boyunca TBMM'de çeşitli konularda sözler alarak ülke sorunlarına çözüm aramışlardır. Meclis'teki bu faaliyetlerinde bazı zamanlar kendi Hükümetini eleştirerek yaptıkları hataları kurulda söylemişlerdir. Ankara Milletvekilleri, Meclis dışında Ankara ilinde de çeşitli siyasi faaliyetler yürütmüşlerdir. Özellikle DP'nin Ankara'nın ilçelerinde yaptığı kongrelere ve bazı açılış törenlerine katılmışlar ve Hükümetin Ankara geneli ve

¹¹⁵³ “İnönü'den Ankaralılara”, **Ankara Akşam Haberleri**, 10 Mayıs 1950, Sayı: 1541, s. 1.

Türkiye çapında yapmış olduğu yardımları ve her alanda yapılan kalkınmalar ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Gittikleri ilçelerde genel olarak okul, yol, su gibi konulara ağırlık verilmiş ve bu alanlarda Hükümetin çalışmalarını kongreye gelenlere anlatmışlardır. Bu kongrelere Ankara Milletvekillerinden bakanlık yapmış olanlarında katılmaları kongrelere verilen ehemmiyeti açıkça ortaya koymuştur.

Ankara Milletvekillerinin dört yıl boyunca yapmış oldukları bu faaliyetler gelecek seçimlerinde meyvesini vermiştir. DP, 1954 seçimlerinde de Ankara'da birinci parti olmuştur. X. Dönemde Ankara'dan toplam 21 milletvekili parlamentoya girmiştir. Bu vekillerin tamamı yine DP'den oluşmuştur. IX. Dönem Ankara Milletvekillerinden 12 tanesi X. Dönemde de Meclise girmiştir.¹¹⁵⁴

¹¹⁵⁴ *DP Ankara Milletvekili Adayları*: Osman Şevki Çiçekdağ, Mehmet Muhlis Ete, Seyfi Kurtbek, Mümtaz Faik Fenik, Dağıstan Binerbay, Talat Vasfi Öz, Muhlis Bayramoğlu, Hamdi Bulgurlu, Ramiz Eren, Abdullah Gedikoğlu, Ömer Bilen, Fuat Seyhun, Atıf Benderlioğlu, Necmi İnanç, Mümtaz Tarhan, Muzaffer Ergüder, Hâzım Türegün, Aliye Temuçin, Şeref Kâmil Mengü, Zafer Gökçer, Fuat Zincirkıran. "DP Ankara Mebus Adayları", *Zafer*, 28 Nisan 1954, No: 1947, s. 5; "DP Ankara'da Tam Liste Halinde Kazandı", *Zafer*, 3 Mayıs 1954, No: 1952, s. 1.

KAYNAKÇA

ARŞİVLER

A. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 030.01/ 50.304.13.

BCA, 030.01/ 53.315.4.

BCA, 030.10/ 77.512.19.

BCA, 30.10/ 78.515.1.

BCA, 10.9/ 36.110.6.

B. Resmi Yayınlar

Abdullah Gedikoğlu'nun 1561 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Cevdet Soydan'nun 1567 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Dağıstan Binerbay'ın 1555 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Fuat Seyhun'un 1566 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Hamdi Bulgurlu'nun 1556 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Hamit Şevket İnce'nin 1563 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Mehmet Muhlis Ete'nin 1559 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Muhlis Bayramoğlu'nun 1552 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Mümtaz Faik Fenik'in 1560 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Osman Şevki Çiçekdağ'ın 1557 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Osman Talat İltekin'in 1562 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Ömer Bilen'in 1554 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası

Ramiz Eren'in 1558 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
Sadri Maksudi Arsal'ın 834 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
Selahaddin Adil'in 1551 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
Selahattin Benli'nin 1553 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
Seyfi Kurtbek'in 1564 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
Talat Vasfi Öz'ün 1565 Numaralı Tercüme-i Hal Kâğıdı ve Mazbatası
D.P 1950 İstanbul İl Kongresi'ne Sunulan Mali Rapor ve Bilanço, Alişan
Dobra Matbaası, İstanbul, 1950.
TBMM Albümü 1920-2010,(1950-1980), Cilt: 2, TBMM Basın ve Halkla
İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem incelenmiştir.)
Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekilleri Genel Seçimleri 1923-2011,
Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2012.

SÜRELİ YAYINLAR

A. Gazeteler

Akşam
Ankara Akşam Haberleri
Cumhuriyet
Her Gün
Kudret
T.C Resmi Gazete
Milliyet
Tanin
Türk Dili
Ulus
Vatan
Yeni Sabah
Zafer

B. Dergiler

Ayın Tarihi

KİTAPLAR

- AGUN, Hüseyin, *Demokrat Parti İktidarının Kıbrıs Politikası 1950-1960*, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 1997.
- AHMAD, Faroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980*, Hil Yayınları, İstanbul, 2015.
- AHMAD, Faroz, AHMAD, Bedia Turgay, *Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976.
- AKANDERE, Osman, *Milli Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler 1938-1945*, 2. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- AKŞİN, Sina, IŞIKLI, Alpaslan, SARIHAN, Zeki, *Çok Partili Hayat Ne Getirdi Ne Götürdü ?*, Ulus Eğitim Derneği, Ankara, 2006.
- ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 18. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2012.
- ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2015.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, *İkinci Adam 1938-1950*, Cilt: 2, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Menderes’in Dramı (1899-1960)*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- AYDOĞAN, Metin, *Ülkeye Adanmış Bir Yaşam-II- Atatürk ve Türk Devrimi*, 11. Baskı, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2017.
- ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013.
- ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1950’den Günümüze*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004.
- EKİNCİ, Necdet, *II. Dünya Savaşı’ndan Sonra Türkiye’de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler*, 1. Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.
- EROĞUL, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2013.
- GOLOĞLU, Mahmut, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1946-1950 Demokrasiye Geçiş*, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2013.
- KALELİ, Abidin Dursun, *Siyasetin Temel Unsurları*, Huzur Basın Yayın, Ankara, 1995.
- KARPAT, Kemal Haşim, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

- KOÇAK, Cemil, *Türkiye’de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İktidar ve Demokratlar*, Cilt: 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
- KOÇAK, Cemil, *Türkiye’de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluşu (1945-1950) Demokratlar*, Cilt: 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.
- KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013.
- MAKAL, Ahmet, *Türkiye’de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963*, 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- METE, Orhan, *Bütün Tafsilat ve Akisleriyle Demokrat Parti’nin Birinci Büyük Kongresi*, Ticaret Dünyası Matbaası, İstanbul, 1947.
- OKYAR, Osman, SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, *Fethi Okyar’ın Anıları Atatürk-Okyar ve Çok Partili Türkiye*, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1997.
- OMAY, Turgut, *Türkiye’de 14 Mayıs 1950 Seçimleri Beyaz İhtilal*, Gerçek Yayınevi-Yayın Servisi, Ankara, 1950.
- ORTAYLI, İlber, *Türkiye’nin Yakın Tarihi*, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÖZTÜRK, Kâzım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem, (1950-1954)*, Cilt: 3, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.
- ÖZTÜRK, Kâzım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)*, Cilt: 7, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.
- TİMUR, Taner, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1991.
- TUNCER, Erol, *1950 Seçimleri*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2010.

MAKALELER

- BAYRAMOĞLU, Ayşen Uslu, “Sadri Maksudi’nin Ölümünün 50. Yılı Anısına: Sadri Maksudi’nin Az Bilinen “Maişet” Romanı Hakkında”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 53, 2007, ss. 101-109.
- BENHÜR, Çağatay, “14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP’nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları”, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı: 17, 2007, ss. 61-75.

- BURÇAK, Rıfıkı Salim, “Cumhuriyet Döneminde Çok Partili Siyasal Hayata Geçişin 50. Yılı”, *Millî Egemenlik Sempozyumları 1996*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1996, ss. 36-39.
- CİN, Halil, “Türk Demokrasi ve Kalkınma Tarihinde 14 Mayıs 1950 ve 27 Mayıs 1960 Demeçleri Sempozyumu”, *Ata Dergisi*, Sayı: 3, 1992, ss. 1-22.
- ÇAKMAK, Cem, “1950’li Seçimler ve Demokrat Parti”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 53, 1988, ss. 24-29.
- DURSUN, Davut “Demokrasi Sorunu ve Türkiye”, Der. Davut Dursun, *Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi*, Şehir Yayınları, İstanbul, 2001, ss. 9-19.
- DURSUN, Davut, “Türkiye’nin Dönüşüm Süreci, Dinamikler ve Genel Özellikleri”, Editörler: Davut Dursun, Burhanettin Duran, Hamza Al, *Dönüşüm Sürecindeki Türkiye Aktörler, Alanlar, Sorunlar*, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2007, ss. 17-65.
- GÖNLÜBOL, Mehmet, ÜLMAN, Halûk, “İkinci Dünya Savaşı’ndan Sonra Türk Dış Politikası (1945-1965) Genel Durum”, Mehmet Gönlübol, *Olaylarla Türk Dış Politikası Cilt: 1 (1919-1973) Cilt: 2 (1973-1983)*, 6. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1987, ss. 191-334.
- GÜNGÖR, Süleyman, “14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP’de Bunalım”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 21, 2010, ss. 193-208.
- KARTAL, Cemile Burcu, “Türk Siyasal Hayatında Beyaz İhtilal 1950 Seçimleri”, *Atatürk Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2003, ss. 265-280.
- KIRKPINAR, Leyla, “Demokrat Parti ve Muhalefet Stratejisi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 9-10, 2000, ss. 85-98.
- KOÇAK, Cemil, “Siyasal Tarih (1923-1950)”, Yayına Hazırlayan: Sina Akşin, *Türkiye Tarihi Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cilt: 4, Cem Yayınevi, 10. Baskı, 2008, ss. 125-213.
- SABANCIOĞLU, Müsemma, “14 Mayıs 1950: Demokrat Parti Halkoyuyla İktidarda Bir Seçim Böyle Geçti”, *Toplumsal Tarih*, Cilt: 13, Sayı: 77, 2000, ss. 4-8.
- ŞENTÜRK, Ayşegül, “Çok Partili Hayata Geçiş Süreci ve Necmettin Sadak”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 25, 2012, ss. 157-180.

UNAT, Kadri, “Atatürk Sonrası Türkiye”, Editör: Temuçin Faik Ertan, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012, ss. 259-300.

YILDIRMAZ, Sinan, “1950 Seçimleri ve Propaganda”, *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6, 2004, ss. 131-157.

SÖZLÜK

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneşal), 18. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.

TEZ

KÜTÜKÇÜ, Murat, *Selahaddin Adil Paşa (1882-1961)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya, 2012.

ÖZ, İsmail, *Sadri Maksudi Arsal’ın Türk Milliyetçiliğine Katkıları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalı, Erzurum, 2009.

EKLER

Ankara milletvekili adayı Gl. Salâhaddin Adil Ceb ecide konuşurken

Ek-1, **Zafer**, 1 Mayıs 1950

Ankara'da Cebecide yapılan D. P. toplantısında Hâmit Şevket İnce konuşuyor

Ek-2, Vatan, 3 Mayıs 1950

D. P. Ankarada da tam liste halinde kazandı

Dün her geçen saat merkeze bir ilin kazandığı müjdesini getirdi, halk büyük bir sevinç ve heyecan içinde

Karilerimize

Seçimler münasebetiyle gazetemiz, bir iki gündür en taze havadisi en kısa bir zamanda okuyucularına sunmak maksadiyle büyük fedakârlıklara katlanmış ve ikinci tabı harikulâde bir gazeteyi Türk okuyucularına takdim etmiştir.

Bu münasebetle gazetemiz daima tetikte bulundurulmakta ve gelen havadistlerin ehemmiyetine göre sayfa değiştirilmektedir.

Teknik imkânlarımızın ne kadar mahdud olduğunu takdir edecek olan sizlerin, daha kısa bir zamanda ve daha geniş imkânlar dahilinde büyük ilerlemeler kaydedebileceğimizi de nazarı itibare alacağınızı ümit ederiz.

Okuyucularımız yarından itibaren ZAFERİ altı sayfa

Ankara il seçim neticesi dün saat 17.30 da belli olmuştur.

Günün daha erken saatlerinde gelen haberlerden D. P. nin yurdun hemen her köşesinde seçimi kazandığı ve iktidarı sağladığı anlaşılmaktaydı.

Büyük bir sevinç içerisinde olan halk, Ankaranın tam liste ile kazandığını öğrenince bu sevincini bir kat daha arttırmıştır.

Alınan neticelere göre, Ankara ilinde D. P. 140.000, C. H. P. 120.000 oy almış ve 20.000 bin oy farkı ile

D. P. Ankaranın 17 milletvekilliğini de kazanmıştır.

Demokrat Partiye gelen haberler
Dün gece yarısına kadar Demokrat Parti merkezine gelen kati haberlere göre, Demokrat Partinin seçimde kazandığı vilâyetlerle çıkaracağı milletvekili sayısı şudur:

Afyon 9, Ankara 18, Antalya 7, Aydın 7, Balıkesir 13, Bolu 7, Bursa 12, Çanakkale 8, Çankırı 5, Çorum 8, Denizli 8, Edirne 5, Eskişehir 6, Gaziantep 7, Giresun 8, İçel 7, Isparta 5, İstanbul 27, İzmir 17, Kayseri 9, Kırklareli 5, Kocaeli 11, Konya 17, Manisa 12, Muğla 6, Rize 6, Samsun 10, Seyhan 11, Tekirdağ 5, Tokat 9, Zonguldak 10, Amasya 4, Bilecik 4, Burdur 3, Muş 2, Ağrı 3, Sivas 12, Kütahya 10, Kırşehir 4, Vanden D. P. 1 milletvekilliği kazanmıştır.

Kastamonu, Maraş ve Urfa da D. P. çok ileride gitmekte ise de kati netice henüz belli değildir.

Yozgatta da karma liste çıkacağı sanılmaktadır.

★ (Devamı Sa. 4 Sü. 1 de)

Ek-3, Zafer, 16 Mayıs 1950

Ek-4, Zafer, 16 Mayıs 1950

(Abdullah Gedikoğlu)

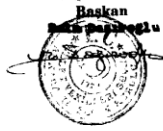
1-52

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Abdullah Gedikoğlu	Ankara-1927	İktisatçı	24568	Yüz kırk beş bin üç yüz altmış sekiz	344205	303766	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **yüz kırk beş bin üç yüz altmış sekiz** oy ile Abdullah Gedikoğlu ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumunuz tarafından kendisine verildi. 17 / 5 / 1950

Başkan
Saim Dora

Üye
G.M.F.
Saim Dora

Üye
G.M.F.
Galip Montaga

Üye
D.F.
Akhise Ogan

Üye
D.F.
Cedemir Tüsoy

Üye
M.F.
Saim Çapa

Üye
M.F.
Adil Aytacınlar

Üye
Belediye Mee.
Süleyman Duman

Üye
Belediye Mee.
Mustafa Balık

Üye
il Meclisi
Kemal Eminbay
(Hasta)

Üye
il Meclisi
Nimet Övren

Kayıtlar; 4 5.VI.1950 tarihli altına; birleşiminde mevcuttur.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğru Matbaası - Ankara

(Ek-5, TBMM Arşivi)

(Cevdet Soydan)

ANKARA İLİ

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No.: VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI ÖYLER		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Cevdet Soydan	Kızılcabazam 1916	İsmail Aslıye Cezâ Yargıçı	146370	Yüz kırk beş bin üç yüz yetmiş	344205	509760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk beş bin üç yüz yetmiş** oy ile **Cevdet Soydan** ilimiz Milletvekilğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulunuz tarafından kendisine verildi. **17 / 5 / 1950**

Üye
C.M.F.
Saim Dora

Saim Dora

Üye
C.M.F.
Galip Montego

Galip Montego

Üye
D.F.
Alihan Ögan

Alihan Ögan

Üye
D.F.
Cüdemir Tüzer

Cüdemir Tüzer

Üye
M.F.
Naim Çapçı

Naim Çapçı

Üye
M.F.
Adil Aytaoğlu

Adil Aytaoğlu

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Süreyya Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Masta)

Kemal Binerbay

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

Hikmet Güven

Kamutayın 5.VI.1090 tarihli ektine birleşiminde enamıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

V. Çiğdem

Doğuş Matbaası - Ankara

(EK-6, TBMM Arşivi)

(Dağıstan Binerbay)

ANKARA III

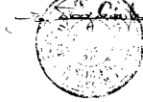
Milletvekilli Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No: VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'eti	KESİTLİ GÜVÂH		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Dağıstan Binerbay	Bald- 1318	Çiftçi	142568	Yüz kırk iki bin beş yüz altmış sekiz	344205	303750	Yoktur.	

Milletvekilli seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Yüz kırk iki bin beş yüz altmış sekiz oy ile Dağıstan Binerbay ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumumuz tarafından kendisine verildi. 17 5 1950

Başkan
Emin Başaroglu

Üye
C.H.P
Saim Dora

Üye
C.H.P
Galip Mentese

Üye
D.P
A.Rıza Oğan

Üye
D.P
Üzdemir Tüzer

Üye
M.P
Nadim Çapca

Üye
M.P
Adil Aytacıdır

Üye
Bel.Meclisi
Süreyya Duman

Üye
Bel.Meclisi
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

4- tutanak 1950 tarihli ilimiz Meclisi ile onaydır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Dağıstan Binerbay - Ankara

(EK-7, TBMM Arşivi)

(Fuat Seyhun)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Şuank No. : VI
Mad. 66-3 117/son. FK

ANKARA İli

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Fuat Seyhun	Usunköprü 1932	Kesecisi	146700	Tüs kırk altı bin yedi yüs	344208	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Tüs kırk altı bin yedi yüs oy ile Fuat Seyhun ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulmuş tarafından kendisine verildi. 17 5 1950

Başkan
Baki Döğruoğlu

Üye
C.M.F.
Saim Döğru

Üye
C.M.F.
Galip Mantogö

Üye
D.F.
A. Rıza Oğuz

Üye
D.F.
Cemalir Tunay

Üye
M.F.
Baki Çopçu

Üye
M.F.
Adil Ayteçindir

Üye
Belediye Mec.
Mevlüt Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Hacıbayraklı (Hacı)

Üye
İl Meclisi
Nikmet ÖZÜREN

Lanıtayın 5.VI.1950 tarihli altıncı Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza örnekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

- V. G. G. -

Dağcı Mathias - Ankara

(Ek-8, TBMM Arşivi)

(Hamdi Bulgurlu)

ANKARA III

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Hamdi Bulgurlu	Ankara-1324	Tüccar	143293	Yüz kırk üç bin iki yüz doksan üç	344205	300760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda yüz kırk üç bin iki yüz doksan üç oylarıyla Hamdi Bulgurlu ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumumuz tarafından kendisine verildi. 17 / 5 / 95 e

Başkan
Emin Deveci oğlu

Üye
C.H.F.
Saim Dora

Üye
C.H.F.
Galip Mentese

Üye
D.F.
A.Rıza Oğan

Üye
D.F.
Ünver Türker

Üye
M.F.
Naim Çapçı

Üye
M.F.
Adil Aytacımdır

Üye
Belediye Meclisi
Süreyya Duman

Üye
Bel.Meclisi
Mustafa Saltık

Üye
il Meclisi
Kemal Eimerbay
(Nasta)

Üye
il Meclisi
Hikmet Güven

Kamutayın 5.VI.1950 tarihli altıncı Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Değerli Meclis - Ankara

(EK-9, TBMM Arşivi)

(Hamit Şevket İnce)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Hamit Şevket İnce	Üdemiş- 1306	Avukat	149450	Yüz kırk dört bin dört yüz elli	344206	305760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk dört bin dört yüz elli** oy ile **Hamit Şevket İnce** ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. **19 / 5 / 95**

Başkan
Emel Özalp
S. M. P.

Üye
C. M. P.
Saim Dem

Üye
C. M. P.
Galip Montep

Üye
D. P.
Ali Rıza Oğan

Üye
D. P.
Güdemir Tüşer

Üye
M. P.
Hain Çepel

Üye
M. P.
Adil Aytaçcıdır

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Sultık

Üye
İl Meclisi
Kemal Hinerbay
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

NOT: Başkan ve Üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Matbaası - Ankara

(Ek-10, TBMM Arşivi)

(Mehmet Muhlis Ete)

1.50

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIGI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananla- rın sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Dâğınceler
			Rakamla	Yazı ile				
Muhlis Ete	İstanbul-1904	Profesör	147698	Yüz kırk yedi bin altı yüz yirmi iki	344208	309760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda 147698 oy ile Muhlis Ete
ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulunuz tarafından kendisine verildi. 17 / 8 / 1950

Başkan
Emin Karayolları

Üye
C.H.F
Saim Dava

Üye
C.H.F
Galip Monteko

Üye
D.F
A. Rıza Oğan

Üye
D.F
Ademir Tümer

Üye
M.F
Saim Çarşı

Üye
M.F
Adil Aytekin

Üye
Belediye Mec.
Şücray Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Salık

Üye
İl Meclisi
Kemal Minerbay
(Kasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

Kemutayın 5.VI.1950 tarihli altıncı Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı
adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Değuş Matheson - Ankara

(Ek-11, TBMM Arşivi)

(Muhlis Bayramoğlu)

ANKARA III

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Muhlis Bayramoğlu	Ankara-1902	Doktor	146323	Yüz kırk altı bin üç yüz yirmi üç	344205	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda Yüz kırk altı bin üç yüz yirmi üç oy ile Muhlis Bayramoğlu ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak Kurulumuz tarafından kendisine verildi. 17 / 5 / 95 0

Başkan
Emin Durmuşoğlu

Üye
C.M.F.
Saim Dora

Üye
C.M.F.
Galip Montepo

Üye
D.F.
Ali Rıza Oğan

Üye
D.F.
Cemalir Tüzör

Üye
M.F.
Hain Çapaç

Üye
M.F.
Adil Aytekin

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Sâdik

Üye
İl Meclisi
Kemal Rinerbay
(Nasta)

Üye
İl Meclisi
Nikmet Övren

Kurultayın 5.VI.1.1/50 tarihli altınca oturulmasında onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Matbaası - Ankara

(Ek-12, TBMM Arşivi)

(Mümtaz Faik Fenik)

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

1-51

ANKARA III

Örnek No. : VI
Mad. 68-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Mümtaz Faik Fenik	İstanbul-1320	Zafer Gazetesi Başyasarı	149968	Yüz kırk dokuz bin dokuz yüz altmış altı	344206	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Mümtaz Faik Fenik** kırk dokuz bin dokuz yüz altmış altı oy ile **Mümtaz Faik Fenik** ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulunuz tarafından kendisine verildi. 17 8 1950

Başkan

[Signature]

Üye

G. H. F.
Saim Dem

Üye

G. H. F.
Galip Mentop

Üye

D. F.
Ali Rıza Ögan

Üye

D. F.
Üdemiş Türker

Üye

M. F.
Haim Çapan

Üye

M. F.
Adil Aytacandır

Üye

Belediye Meclisi
Süreyya Duman

Üye

Beldiye Mec.
Mustafa Saltık

Üye

İl Meclisi
Kamâ Binerbey
(hasta)

Üye

İl Meclisi
Hikmet Güv

Kasutayın 5.VI.1950 tarihli altınca Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

[Signature]

Doğuş Matbaası - Ankara

(Ek-13, TBMM Arşivi)

(Osman Şevki Çiçekdağ)

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Osman Şevki Çiçekdağ	Çiçekdağ 1315	Avukat	146654	Yüz kırk altı bin altı yüz elli dört	344205	303760	Yoktur.	

Milletvekilli seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonundayüz elli dört oy ile Osman Şevki Çiçekdağ ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. 17 / 5 / 950

Başkan
Emir DANIŞGÜLU

Üye
C.N.F
Saim DORA

Üye
C.N.F
Galip Menteşe

Üye
D.F
A.H.İsa Oğan

Üye
D.F
Osman Tüser

Üye
M.F
Nedim Çepel

Üye
M.F
Adil Aytaoğlu

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Sultân

Üye
İl Meclisi
Kemal Hinerbay
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Övren

Kanun'un 5.VI.1950 tarihli altınca Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

V. Güneş

Doğuş Matheson - Ankara

(Ek-14, TBMM Arşivi)

(Osman Talat İltekin)

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
T U T A N A K

ANKARA İİİ

Örnek No: VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Osman Talat İltekin	Ayaz - 1306	Yorgatay 2 no Dairesi Başkanı	149014	Yüz kırk dokuz bin on dört	344206	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda
ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumunuz tarafından kendisine verildi. **Yüz kırk dokuz bin on dört** oy ile Osman Talat İltekin
17 5 95 0

Başkan
Emir Demireli

Üye
C.H.F.
Saim Lora

Üye
C.H.F.
Galip Mantega

Üye
D.F.
A. Rıza Oğan

Üye
D.F.
Zemheri Tüzer

Üye
M.F.
Azim Çapça

Üye
M.F.
Adil Aytaoğlu

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Luman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbey
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Matbaası - Ankara

(Ek-15, TBMM Arşivi)

(Ömer Bilen)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIGI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oyların kullanılmalarının sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Ömer Bilen	Avanos-1307	Vaiz	144655	Yüz kırk dört bin altı yüz otuz beş	344205	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince İlimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk dört bin altı** oy ile **Ömer Bilen** İlimiz Milletvekilğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. **17 / 5 / 1950**

Başkan
Eziz Naci Çelikkaya

Üye
C.H.P.
Saim Dora

Üye
C.H.P.
Galip Mentegö

Üye
D.P.
A.Rıza Oğan

Üye
D.P.
Özdemir Tüzer

Üye
M.P.
Naim Çapçı

Üye
M.P.
Adil Aytaoğlu

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Üye
Belediye Meclisi
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Hasta)

Üye
İl meclisi
Hikmet Güven

Kurumun 5.VI.1950 tarihli altınca Birleşiminde onaymıştır.

NOT : Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Mathan - Ankara

(Ek-16, TBMM Arşivi)

(Ramiz Eren)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No: VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIGI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oyların kullanılmayanların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazılı İle				
Ramiz Eren	Hallıhan-1323	Avukat	148499	Yüz kırk beş bin dört yüz seksen dokuz	344206	303960	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk beş bin dört yüz seksen dokuz** oy ile **Ramiz Eren** ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumunuz tarafından kendisine verildi. **17 / 5 / 95 0**

Başkan Emin Dazıroğlu
Üye C.H.F. Saim Dora
Üye C.H.F. Galip Montoço
Üye D.F. Ali Rıza Oğan
Üye D.F. Önder Tüzer
Üye M.F. Halim Çapçı

Üye M.F. Adil Aytacındır
Üye Belediye Mec. Süreyya Duman
Üye Belediye Mec. Mustafa Sâ'atık
Üye İl Meclisi Kemal Binerbay (Hasta)
Üye İl Meclisi Hikmet Güven

Karutayın 5.VI.1950 tarihli altınca; birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve Üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Matheson - Ankara

(Ek-17, TBMM Arşivi)

(Sadri Maksudi Arsal)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

ANKARA İli

Örnek No. : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Sadri Maksudi Arsal	Kazan - 1882	Ord.Profesör	150058	Yüz eâli bir otuz beş	344205	303760	Yoktur.	

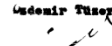
Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz eâli bin otuz beş** oy ile **Sadri Maksudi Arsal** ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. **17 / 5 / 950**

Başkan
Eski Dâirebaşı

Üye
C. H. F.
Saim Dava

Üye
C. H. F.
Galip Montep

Üye
D. F.
Ali Rıza Oğan

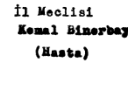
Üye
D. F.
Üdemiş Tüney

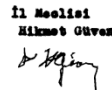
Üye
M.F.
Naim Çapcı

Üye
M. F.
Adil Aytacındır

Üye
Belediye Mec.
Şüreyya Damah

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Nasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Mathasan - Ankara

(Ek-18, TBMM Arşivi)

(Selahaddin Adil)

ANKARA İLİ

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No : VI
Mad. 66-8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIDI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Selahattin Adil	İstanbul-1882	Emekli General	146352	Yüz kırk altı bin üç yüz elli iki	344205	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk altı bin üç yüz elli iki** oy ile **Selahattin Adil** ilimiz Milletvekilğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. **17 / 8 / 1960**

Başkan **Emel İnançoğlu**
Üye **C.H.F. Saim Dora**
Üye **C.H.F. Galip Montepo**
Üye **D.F. A. Rıza Oğam**
Üye **D.F. Üskümpir Tümer**
Üye **M.F. Saim Çapçı**
Üye **M.F. Adil Aytacındır**
Üye **Belediye Mec. Süreyya Luman**
Üye **Belediye Mec. Mustafa Saltık**
Üye **İl Meclisi Kemal Binerbay (hasta)**
Üye **İl Meclisi Kihmet Övren**

NOT : Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Matbaası - Ankara

(Ek-19, TBMM Arşivi)

(Selahattin Benli)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No. : VI
Mad. 66-6 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	A L D I Ğ I O Y L A R		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Selahattin Benli	Ankara- 1356	Çiftçi	144749	Yüz kırk dört bin yedi yüz kırk dokuz	344206	503760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk dört bin yedi** oy ile Selahattin Benli
ilimiz Milletvekilğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumumuz tarafından kendisine verildi. **yüz kırk dokuz.** 17 / 5 / 1950

Başkan **Üye** **Üye** **Üye** **Üye** **Üye**

Hasan Akarçelebi **C.H.F.** **C.H.F.** **D. P.** **D. P.** **M. P.**

Saim Dem **Galip Montep** **Ali Hıza Ogan** **Ademir Tüser** **Haim Çapa**

Üye **Üye** **Üye** **Üye** **Üye**

M. P. **Belediye Mec.** **Belediye Mec.** **İl Meclisi** **İl Meclisi**

Adil Aytacındır **Süreyya Duman** **Mustafa Saltık** **Kamal Binerbay** **Hikmet Güven**

(Hasta)

Kamutayın 5.VI.1950 tarihli altıncı Birleşiminde onanmıştır.

NOT : Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Mathan - Ankara

(Ek-20, TBMM Arşivi)

(Seyfi Kurtbek)

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Seyfi Kurtbek	Gelibolu-1291	Emekli Kur. Albay	148755	Yüz kırk sekiz bin yedi yüz otuz beş	544205	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk sekiz bin yedi yüz otuz beş** oy ile **Seyfi Kurtbek** ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulmuş tarafında kendisine verildi. **17 - 5 - 95 0**

Başkan
Emin Doğanoglu

Üye
C.M.F.
Saim Dora

Üye
C.M.F.
Galip Mantoroğlu

Üye
D.F.
A.Hisa Oğan

Üye
D.F.
Osman Tüser

Üye
M.F.
Naim Çapçı

Üye
M.F.
Adil Ayteçindir

Üye
Belediye Mec.
Süreyya Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

Karutayın 5.VI.1950 tarihli altınca Birleşiminde onanmıştır.

NOT: Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Mathası - Ankara

(Ek-21, TBMM Arşivi)

(Talat Vasfi Öz)

**Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK**

Örnek No. : VI
Mad. 66 - 8 117/son. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçimi hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazı ile				
Talat Vasfi Öz	Ankara-1902	Doktor	149614	Yüz kırk sekiz bin dört yüz on dört	344206	303760	Yoktur.	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda **Yüz kırk sekiz bin dört yüz on dört** oy ile Talat Vasfi Öz ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurulunuz tarafından kendisine verildi. **17 / 5 / 96**

Başkan
Emir Şenel

Üye
C.H.F
Saim Dora

Üye
C.H.F
Galip Montoço

Üye
D.F
A.Rıza Oğan

Üye
D.F
Uğur Tümer

Üye
M.F
Naim Çepçeli

Üye
M.F
Adil Aytacımür

Üye
Belediye Mec.
Şükrüye Duman

Üye
Belediye Mec.
Mustafa Saltık

Üye
İl Meclisi
Kemal Binerbay
(Hasta)

Üye
İl Meclisi
Hikmet Güven

Konutayın 5.VI.1950 tarihli altıncı Birleşiminde onanmıştır.

NOT : Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin üstüne ayrı ayrı adlarıyla soyadları yazılacaktır.

Doğuş Mithaas - Ankara

(Ek-22, TBMM Arşivi)

ÖZ GEÇMİŞ

15.12.1988 tarihinde Ankara / Altındağ'da doğdu. İlk ve ortaokulu Ahmet Vefik Paşa İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Liseyi Kocatepe Mimar Kemal Lisesi'nde bitirdi. 2009 yılında Gazi Üniversitesi Tarih Bölümü'ne girdi. 2013 yılında bu üniversiteden mezun oldu. 2015 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü tezli yüksek lisansa başladı.

YABANCI DİL

65.000 (2017-YÖKDİL) İngilizce

